

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

HECEÖYKÜ'DE BU SAYI

ÖYKÜ GÜNDEMİ

Mehmet Kahraman	<i>Yazarın Doğuşu</i>	3
Yılmaz Yılmaz	<i>İlk Öykü Kitapları Üzerine Söyleşiler...</i>	5
Necati Mert	<i>Güzel Sanatlar ve Mimarlık</i>	10
Akif Hasan Kaya	<i>Öykü Okuru Nerede?</i>	11

ÖYKÜLER

Cemal Sakar	<i>Bıçak</i>	14
Yunus Develi	<i>Hayaller Vadisi</i>	18
Mihriban İnan Karatepe	<i>'Birkaç Kırık Görüntü'</i>	24
Ahmet Büke	<i>Buluttan Buluta</i>	29
Bedia Koçakoğlu	<i>Bay K.</i>	32
Aykut Ertuğrul	<i>Güneş Yaralarımızı Yakıyor</i>	38
Merve Koçak Kurt	<i>Tekerlek İzleri</i>	41

Hasan Aycın	<i>Çizgi</i>	44
DOSYA	ÇAĞDAŞ TÜRKMEN ÖYKÜSÜ-1	
Orazgılıç Çarı	<i>Rivayetten Realizme Doğru</i>	46
Cuma Hudaygulı	<i>Eski Memlekette</i>	56
Nargılıç Hocageldiyev	<i>inanç</i>	59
Kömek Kulu	<i>Esirlerin Esiri</i>	74
Ahmet Halmırat	<i>Ak Pürçek</i>	83
Aman Goşa	<i>Kuzucuk</i>	89
Arap Gurbanov	<i>Kenarda</i>	98
Meretmemmet Hanmemmedov	<i>Efsanenin Yıkılışı</i>	101

ÖYKÜLER

Ayşe Aldemir	<i>Galata Kulesi, İbrahim ve Annem</i>	122
Ekrem Sakar	<i>12.40 Treni</i>	127
Zeynep Hicret	<i>Kar Yağıyor</i>	132
Uğur Uzunok	<i>Çolak Boksör</i>	135
Ümit Savaş Taşkesen	<i>Hızır Kime Gelir?</i>	139
Ayşe Şener	<i>"Yevrieeek"</i>	143
Fatma Atıcı	<i>Kırmızı Leke</i>	145
Pınar Çelik	<i>O Yaz</i>	149
Ziya Koyuncu	<i>Önce-Sonra</i>	151
Necip Mahfuz	<i>Efendimiz</i>	154

Ali Abalı	<i>Necip Tosun'la Modern Öykü Kuramı Üzerine Söyleşi...</i>	157
Mehmet Kahraman	<i>Modern Öyküyü Kurmak</i>	164
Lütfi Bergen	<i>Ömer Seyfeddin'in İlk Namaz Hikâyesi</i>	168

ÖYKÜ KİTAPLIĞI

Hatice Bildirici	<i>Aklıma Yıldız Düştü</i>	173
Esra Demirci	<i>Tahterevalli</i>	174
Ayşe Bağcıvan	<i>Eylül Sancısı</i>	176

OY KÜ

İki Aylık Öykü Dergisi

YIL: 9 SAYI: 49 ŞUBAT-MART 2012

Yayın Türü: Yerel Süreli

Hece Yayıncılık Ltd. fiti. Adına
Sahibi: Ö. Faruk Ergezen

Yazı İşleri Müdürü: İbrahim Çelik

Yayın Yönetmeni: Hüseyin Su

Yönetim Yeri
Konur Sk. No: 39/1
Kızılay/Ankara

Yazışma: P.K. 79 Yenişehir/Ankara

Tel: (312) 419 69 13 **Fax:** (312) 419 69 14

İnternet Adresi: www.hece.com.tr
e-mail: hece@hece.com.tr

Teknik Hazırlık: Bülent Güler

Kapak: Sarakusta **web:** www.sarakusta.com

Baskı: Öncü Basımevi **Tel:** 384 31 20
K. Karabekir Cad. Ali Kabakçı İş Hanı No:85/2
İskitler/ ANKARA

2012 Yılı Abone Bedeli:
Yıllık: 45 TL.
Kurumlar İçin: 120 TL.
Yurt Dışı: 100 Euro

Posta Çeki: 149582
Hece Basın Yayın Ltd. fiti.

Gelen yazılar yayınlansa da yayınlanmasa da geri verilmez. İlkelerimize uymayan ilânlar alınmaz.

Baskı Tarihi: 31.01.2012

MEHMET KAHRAMAN

YAZARIN DOĞUŞU

Bir yazarla karşılaşınca ilk soru niçin yazdığıysa, ikinci soru mutlaka, nasıl yazmaya başladınız, sorusudur. Neredeyse bütün yazarların en çok kızdığı sorudur bu ikisi. Çünkü hiçbir mantıklı açıklaması yoktur. Mesela Orhan Pamuk, başkaları gibi normal bir iş yapmadığım için yazıyorum, der. Her başlangıcın ayrı bir hikâyesi vardır, her hikâyenin ayrı bir gerçekliği olduğu gibi. Yazara göre tabii ki içsel bir anlamı vardır yazdıklarının ama söze aktarılınca büyü bozulur ve ortaya saçma sapan bir cümle çıkar. Nice yazarı köşeye sıkıştıran, bunaltan, faydalı olayım derken çileden çıkartan bir sorudur netice. Lawrence Durrell'e öfkeyle; "Kendimi kollamak için... Aptalca soruya aptalca bir cevap." der. Her yazarın farklı bir nedeni vardır yazı serüveninde; kimi başka iş yapamadığı için yazar, kimi sözü olduğu için, kimi sorgulama için, kimi de ünlü olmak için...

GÜNDEMİMİ

Hangi saikle yazmaya başlanırsa başlansın yazmak belli bir disiplin isteyen, emek verilmesi gereken, çok çileler yaşanmasına sebep olan bir uğraştır. Okurun bunları görmesi pek kolay değil. Bir söyleşide üç öykücü kendi yazma serüvenlerini dinleyicilerle paylaşıyordu. Üçte biri ancak dolu bir salon ve yazmak üzerine sıcak bir sohbet. Söyleşinin sonunda sorulara geçilmesi dinleyicilerin niyetlerini ortaya koyması açısından önemliydi. İlk soru, neden yazıyorsunuz? oldu. Cemil Kavukçu'nun cevabı ilginçti: 'Ben de bilmiyorum!' Bir iki cümleyle neden yazdığını açıklamaya çalıştı ama soran kişi belli ki tatmin olmamıştı, daha özele inmek, daha net ifadeler mi duy-mak istiyordu... Fakat bu kadardı. Sanırım Murathan Mungan'nın da buna benzer bir ifadesi vardı. Öncelikle yazmak kişisel bir eylem.

Şüphesiz her yazarın kendine göre bir yazma amacı vardır. Yazdıkları yazarın kana-yan, acıyan yanlarıdır: Nefret ettiren, tiksindir-en, isyan ettiren. Abdullah Harmancı bir söy-

leşisinde şöyle demişti: "Bir öğrencimin kendini astığını öğrendim. Bu olay beni çok sarstı. Onu yazdım. Simit satan bir öğrencim kalbimi burktu. Onu yazdım. Yanımızdaki apartmanın önüne kocaman bir market diktiler. Onu yazdım." Cemil Kavukçu ise bu konuda daha açık yüreklilikle şunları söylüyor: "İnegöl'de yaşadığım çocukluk ve öğrencilik yıllarımı, taşranın hayatımda nasıl bir yer ettiğini, korkularımın olduğunu, bu korkularla yüzleşmem gerektiği düşüncesi bir anlamda beni yazmaya itti." Kavukçu, yazarların üç nedenle yazdığını, en azından kendisi için böyle olduğunu da söylüyor: 1- Bilinçaltını deşmek, 2- Korkularla yüzleşmek. 3- İçselliği kırmak/başkaldırmak." Yazmaya yeni başlayanlar için ufuk açıcı tespitler.

Yazarlığın başlangıcı etkilenmedir. Bu muharrik güç olmadan bir şeyler yazmak mümkün değil. Bunun için de illa büyük idallerin, mefkurelerin olmasına gerek yok; kimi zaman zihne düşen bir imge, kıskırtıcı bir fikir, toplumsal gerçekleri dile getirme isteği, muhalif duruş, söyleyecek sözünün olması... yeterlidir. Bu da öyle kendiliğinden olan bir şey değil. "İki satır yazmak için on iki satır okumak gerekiyor. Sonra demlenme süresi, sesli okumalar, hatta bu sesli okumalar için kurbanlar seçilmesi gerektiği." Bunlar da Ethem Baran'ın sözleri. Bütün yazarların birleştikleri bir nokta var, çok çalışmak.

Yazarların hayatlarını okuduğunuzda ya da dinleme fırsatı bulduğunuzda iki şey dikkat çeker, birincisi içe dönüklük; ikincisi de hayata karşı muhalif bir duruş. En azından benim dikkatimi çeken bu ikisi. Başka nedenler de vardır elbette. İçe dönük olmak pek çok yazarın handiyse ortak özelliği gibi görünüyor. Çocuklukta geçirilen yalnız günler, konuşma zorlukları, anlaşılamamak, farklı olmak, hatta kaçmak birçok yazarı birleştiren kader. Yazmak için muayyen bir zamanın gerekliliği düşünülürse böyle olması kaçınılmaz. Aktif biri neden yazma gereği duysunki?

Rasim Özdenören *Ruhun Malzemesinde* şu tespiti yapar: "Yazı yazarlara bu işi

niçin yaptığı sorusunun yönetilmesi gerçekte Modern zamanlar'ın bir icadı olmalı." Neden Modern zamanlar? Eskilerin böyle bir merakı ya da öğrenme hevesi olmamış mıydı? Modern insan, soruları ve anlamsız ilgisiyle her şeyin içini boşaltmaya düşkün görünüyor. Bunun altında yatan mantık ayrıca sorgulanmaya değer. Ama soruları görmezden gelmeniz mümkün değil, ister istemez cevaplamamız gerekiyor. İtiraf niteliğindeki açıklamayı Özdenören'den okudum: "Altına imzamı attığım her yazı ile kendimi göstermek istemişim." Zaten on beş on altı yaşında yazılan yazılar için daha büyük ülküden söz edilemez. O yaşların temel özelliği görünmek ve kabul edilmek. Necip Fazıl da şiire nasıl başladığını şu sözleriyle anlatır: "Annem hastanedeydi. Ziyaretine gitmiştim. Beyaz yatak örtüsünde, siyah kaplı, küçük ve eski bir defter. Bitişikte yatan verimli genç kızın şiirleri varmış defterde. Haberi veren annem, bir an gözlerimin içini tarayıp: Senin, dedi, şair olmanı ne kadar isterdim! Gözlerim, hastane odasının penceresinde. Savrulan kar ve uluyan rüzgâra karşı, içimden kararımı verdim. Şair olacağım! Ve oldum." Mesela, Capote on bir yaşında yazmaya başladığını söylüyor. Altı yedi yaş deneyimleri de var. Ama genel olarak ortaokul ve lise yılları. Kim bu yaşlarda dünyayı değiştirmek düşüncesiyle, gerçekleri dile getirmek maksadıyla yazar ki? Ethem Baran şöyle demişti: "Benim ilk yazma maceram lise yıllarımda başladı. Sessiz bir çocuktum, çalışkandım ve notlarım da iyiydi. Ama nedense okulda öğretmenler pek tanımazlardı beni. Tanısalarda dikkat etmezlerdi herhalde. Edebiyat öğretmenimiz kitap özeti çıkarmamızı istemişti. Ben birinci dönem yirmi beş kitap okumuş ve hepsinin özetini çıkarmıştım. Bu, öğretmenimizin dikkatini çekti ve bana özel ilgi gösterdi. Beni adımla çağırmaya başladı. Bu benim çok hoşuma gitti ve ikinci dönem yirmi beş kitap daha okuyup özetini çıkardım. Benim yazarlık maceram böyle başladı."

Yazmak/yazar olmak gençleri heveslendiren bir tutku. O soruları da aslında sorduran

yazar olmak sevdası. Her yazar Eco gibi "soldan sağa" yazdığını söylerse gençlerin faydalanacağı bir şey kalmaz. Eco'nun da ellisinden sonra yazmaya başladığı unutulmamalı. "Hayatımın bir noktasında bunu yapma dürtüsünü duymuş olmamdı." diyor *Gülün Adı*'nın yazarı. Önemli olan bu dürtünün bir şekilde hareket geçmesi. Bu nasıl harekete geçer? Necip Tosun kendisini harekete geçiren etkenin arkadaş çevresi olduğunu söyler. Suavi Kemal'in sorusuna şu yanıtı vermiş Tosun: "...Ama bunun ilk dönemlerde bilinçli bir tercihten çok bulunduğu arkadaş ortamıyla ilgili olduğunu sanıyorum. Galiba birbirimizi etkiledik. Ankara'daki üniversite yıllarım edebiyat hayatımın dönüm noktasıydı. Çok hareketli bir edebiyat ortamının içerisinde bulmuştum kendimi. Cemal Sakar sınıf arkadaşım. Rahmi Kaya, Ömer Lekesiz, Ramazan Dikmen, Yusuf Ziya Cömert, Üzeyir Sali, Hüseyin Bektaş'la neredeyse her günümüz birlikte geçiyordu. Cemal Şakar, Ramazan Dikmen öykü, Ömer Lekesiz öykü eleştirileri yazıyordu. Yani öyküyle yatıp kalkıyorduk. Bu ortamda başka hiçbir türü denemedim. Düşünmedim bile. Kendimi öykünün içinde buldum."

Yazmak üstüne anlamlı birçok söz bulmak mümkün. Ama bunlardan ne kadarı içimizde bir karşılık bulur orası bilinmez. Şu da bir gerçek; "İnsanın söyleyeceği bir şey varsa ne yapıp eder onu söyler." Sait Faik'in de "Yazmasam ölecektim." dediği bu olsa gerek. Yazarların çıkış yollarını öğrenmek ne kazandırır? Belki manevi bir güç, yeni bir heyecan ve yazmaya dair küçük de olsa bir umut olabilir.

İLK ÖYKÜ KİTAPLARI ÜZERİNE SÖYLEŞİLER...

Konuşan: Yılmaz Yılmaz

Aykut Ertuğrul, Naime Erkovan, Nazlı Karabıyıkoglu ve Hümeyra Şahin ilk öykü kitaplarını 2011'in son aylarında yayınladılar. İlk kitap ilk heyecan. Daha önce öykü-

leriyle dergilerde yer alan yazarlarla kısa birer söyleşi yaptık.

H. Hümeyra Şahin: 1998 yılında İstanbul Üniversitesi Tarih Bölümü'nden mezun oldu. 2001 yılında Marmara Üniversitesi Tarih Bölümü'nde Osmanlı Modernleşmesi konulu yüksek lisans tezini hazırladı. 2007-2008 yılları arasında University of London, SOAS'ta eğitim amaçlı bir programa katılmak üzere Londra'da bulundu. Çeşitli uluslararası projelerde yer aldı. Dünya Tarihi, Şehir Tarihi, Kültür Tarihçiliği gibi konularda seminerler verdi. Çeşitli yayın organlarında deneme ve hikâyeleri yayınlandı. Şahin, halen akademik referanslı çalışmalar yapan bir sivil toplum kuruluşunun başkanlığını yapmakta olup aynı zamanda doktora aşamasında çalışmalarını sürdürmektedir.

— *Öykü yazmaya nasıl başladınız?*

— Belki önce beni öykünün dünyasına çeken ihtiyaçtan söz etmek daha doğru olur; Tarih eğitimi aldığım sırada arşivde yoğun bir mesai harcıyordum. Peşine düştüğüm bir konuya dair elime geçen yığınla tarihi belgeden bir metin inşa etmek ve bir kurgu yapmak çalışmanın önemli bir parçasını oluşturuyordu. Elbette buradaki bilimsel bir çabaydı ve belli bir metodolojisi vardı. Ancak bu süreçte sağ-

H. Hümeyra Şahin

H E C E Ö Y K Ü

lam bir kurgunun nasıl olması gerektiğine dair yaptığım temrinler, beni tarihi belgelerin dolduramadığı boşlukların nasıl dolacağına dair farklı arayışlara götürdü. Bu sırada zaman zaman kurgusal bir dünyanın içinde yaşadığımı fark ettim. Fakat zihnim çoğunlukla iki farklı metin üretiyordu. İşte bu süreçte bir tarih araştırmasındaki kurgu ile edebiyatın kurgusu arasındaki ince çizginin farkına vardım. Artık bir tarihçilik çabasının ötesinde edebiyatın imkânlarını da keşfetmiştim ve edebiyatla uğraşmak bana gizli bir keyif veriyordu. Böylece tarih yanında edebiyata da, entelektüel faaliyetlerim içinde birbirlerini besleyecek iki farklı damar olarak yer açtım.

— *Niçin öykü yazıyorsunuz?*

— Yazma eyleminin gerekçesini, niyetini sanırım daha çok ontolojik sorgulamalarımızda aramak gerek. İnsan tıpkı bir matruşka gibi. İç içe geçmiş ve çok katmanlı bir varlık. Benim için de öykü içimdeki diğer benlerin farkına varmak, onları ortaya çıkarmak, bazen eğitmek, bazen eritmek, bazen törpülemek, bazen bir yönünü beslemek için elverişli bir parçalı anlatı biçimi. *Laciverfte* on yedi farklı öykü, farklı kıraat denemesi var. Bunların hepsi bu derin arayışı taşıyor mu? Kuşkusuz hayır. Ama bazen kıyısından geçmeye çalışıyor, bazen bir farkındalık kıvılcığının ışığına odaklanıyor, bazen arayışlarımızı daha geniş alanlara yaymaya çalışıyor. Bu yönüyle öykü yazma eylemi sırasında farklı 'idrak' yollarına girme ihtimali belirliyor. Belki kendimizi iyi bilirsek Rabbimizi de daha iyi bilebiliriz. Bunun için de edebiyatın kıyısından dolaşmak gerekiyor. Hiçbir bilimsel disiplinin kurallarına tabi olmadan kendi değer dünyanızda mayaladığınız saiklerle yol almanız imkân tanıyor öykü.

— *Kitap olana değin öyküleriniz neler yaşadı?*

— Kitap olmadan önce öykülerimin az bir kısmı *Hece* ve *Dergâh* gibi edebiyat dergilerinde yayınlandı. Bu öyküler bir kitap olacağı düşüncesiyle baştan planlanarak yazılmadı. Öykülerin her biri farklı ülke ve şehirlerin,

farklı anların, farklı heyecanların içinden geçerek kitaplaştı ve onların renklerini taşıyor. Öykülerimin kitaplaşması sürecindeki fikir ve destekler konusunda ise Ali Ural Beyefendi'nin edebiyatla güçlü bir bağ kurmam konusundaki katkısı yeri doldurulamaz bir katkıdır. Aynı zamanda üslup konusundaki yol göstericiliği, samimi teşvikleri ve edebiyatın labirentlerinde dolaşmanın zevklerini keşfetmemdeki yeri bundan sonra da edebiyat yolculuğumda bana eşlik edecek katkılardır. Öte yandan öykü yazmanın ontolojik arka planına ve mahiyetine ilişkin sorularıma cevap bulma noktasında da Ömer Lekesiz Beyefendi'nin hikâye ve öykü alanlarında açtığı ufuktan da hep istifade etmeye çalıştım. Bunlar henüz bütünüyle hakkı verilmemiş bile olsa benim için önemli yol işaretleri oldu.

— *Laciverfte neyi anlatmaya çalıştınız?*

— *Laciverft*'te anlattığım hallerin, durumların ortak bir adı var mı bilemiyorum. Bazen bir şehir meydanının iç seslerini, bazen dünyayı küçük bir balıkçı teknesi üzerinden anlayabileceğimizi, bazen bunu ancak tarihin katmanlarına inerek fark edebileceğimizi anlatıyor *Laciverft*. Zıtlıkların doğurduğu zenginliğe başvuruyor çoğu zaman. *Laciverfte*, tanıdığımız bazı filozoflar bir caddede birlikte yürüyorlar kimi zaman. Kimi zaman da hikâyenin malzemesini sıradan gündelik mevzular oluşturuyor. Londra'da geçen iki hikâyeyle Venedik'te geçen bir hikâye var ayrıca kipta. Öte yandan bir arkeolojik kazı alanında geçen bir öykü var. Aradıklarımız bazen yüzünün genişliğinde, bazen derinliğinde karışımıza çıkabiliyor. Bütün bunlar *Laciverft*'in içindeki renkler. Bu farklı renklerin *Laciverft*'e nasıl dönüştüğü kısmı da sanırım her okurun kendi yorumunda mündemiç.

Aykut Ertuğrul: 1981 doğumlu. Arkadaşlarıyla birlikte on üç sayı Yumuşak Gece (G) dergisini çıkardı. Öykü ve denemeleri *G*, *Aşkar*, *Heceöykü*, *avantgarde*, *Dergâh*, *izafi*, *Edebi Müdahale* dergilerinde ve www.edebistan.com internet sitesinde yayımlandı.

Ekim 2011'de ilk öykü kitabı *Keyfekader Kahvesi* Okur Kitaplığı'ndan çıktı.

— *Öykü yazmaya nasıl başladınız?*

— Öykü yazmaya nasıl başladığımı çok iyi hatırlayamıyorum. Aslına bakarsanız bir mucize, bir olay, kalemi elime alışıma tetikleyen anlatılacak doğru dürüst bir "şey" olmadı. Kim bilir ne zaman "Acaba ben de yazabilir miyim?" diye düşünmüştümdür, sonra bu düşünce filizlenip. Sonrası cahil cesareti. Aynı sorunun, o ilk acabanın sürekli; kimi zaman terdihin, kimi zaman cüretkâr bir edayla dimağında yankılanması tam bir macera zaten.

— *Niçin öykü yazıyorsunuz?*

— Roman yazamadığım için, şiir yazamadığım için. Güzel mektuplar yazabildiğim için. Şans eseri ilk denememde öykü yazmaya çalıştığım için. Yazmazsam delireceğim için, öleceğim için. Yabancılıktan, yalnızlıktan kurtulmak için. Doğru yolu bulmak için. Görebilmek için. Gördüklerimden haberdar edebilmek için. Ne düşündüğümü, neye inandığımı anlamak için. Öykülerimi beğenebileceğim bir iki kişi bulduğum için. Yeni bir tane yazsam yine beğenirler mi diye merak ettiğim için. İyi bir öykü okuduğum için. Yazarak salih ameller işlenebildiğini öğrendiğim için. Allah istediği için. Bu sebepten yaratıldığım için. Başka bir şey yapmayı beceremediğim için. Hasbel kader en iyi yaptığım şeyin bu olduğunu sandığım için. İyi konuşamadığım için. Hikâyeler anlatmayı sevdiğim için. İyi hikâyeler anlatanları sevdiğim için. Yaşayamadığım için...

Bu liste uzar gider. Belki tek ya da üçten az cevabı vardır bu sorunun. Ama ben o cevabı bulmak için geriye dönüp her baktığımda değiştiğini görüyorum. Geçmiş değişir mi? Sanki bütün ihtimaller bir kapının ardına dizilmiş, ben o kapıyı her açtığımda sırayla bir başkası çıkıyor karşıma.

— *Kitap olana değin öyküleriniz neler yaşadı?*

— Öykü yazmaya başladığımı sandığımda aslında yanılıyormuşum. Tabiatımın da etkisiyle birkaç yıl yazdım, beğendim, reddedildim, kötü olduğunu gördüm, beğenmedim

Aykut Ertuğrul

yırttım, sonra tekrar yazıp tekrar yırttım. Birçok ustayı kıskançlıkla okudum. Nasıl yapıyorlar diye merakla... Dahi değildim, sonunda bunu kabul etmek zorunda kaldım. Dahi olmayanlarınsa yapabileceği tek bir şey vardır; kafayı yemiş gibi çalışmak, dua etmek; her ikisini de ısrarla yapmak. Bir ara sustum, bir yıl kadar tek kelime yazamadım. Sonra dualar meyvesini verdi, nispeten daha iyi şeyler çıkmaya başladı. Sonra arkadaşlarımla dergi çıkardık, onu da inatla yaptık.

G dışında düzenli öykü yayımlamaya çalıştığım iki dergi vardı; *Aşkar* ve *Heceöykü*. Sorunun "hangi ustalar?" kısmı için isimler saymanın doğru olduğunu düşünmüyorum, ölü ve diri pek çok ustadan etkilendik, destek aldık. Minnet duyanın yeri burası değil gibi geldi bir an. Dile getirince minnetiniz ne kadar süre daha sahici kalabilir ki? Sanki açığa vurulup, alenileştikçe azalan bir şey bu... Saklamak değil, söylemek. Zaman zaman bu hatayı yapsam da bu defa yapmak istemiyordum. Belki de yanılıyordumdur.

— *Keyfekader Kahvesi'nde fantastik, büyümlü bir öykü evreni kuruyorsunuz. Geleneksel anlatı formları ile modern biçimleri birleştiriyorsunuz. Aykut Ertuğrul bir arayış içinde mi?*

— Şüphesiz bir arayış içindeyiz. Gelenek, modern, fantastik, büyü. Kullandığımız kav-

Naime Erkovan

ramlar bile doğru dürüst anlamdırabildiğimiz, kavrayabildiğimiz, yerli yerinde, sabit kavramlar değilken... Arayışımız öykü evreni sınırları içinde bile sınırlı kalmamalı böyle düşünürsek zaten. Çünkü her çağ zaten bizatihi geçiş çağyken (arayış devam ederken, her çağın kendine ait bir dili, hatta kendine ait bir türü olabilirken) yaşadığımız çağ bundan çok daha fazlası. Ağzından köpükler saçsa binicisini üzerinden atmaya çalışan çıldırmış bir atı andırıyor. Tabi bütün bu edebiyat meseleleri, biçimler, formlar, türler filandan önce sükûneti bulmalıyız. O hal içre çağın diline uygun yeni bir türü de yeni biçimleri de düşünebiliriz. Çok şükür Müslüman olmak gibi bir iddiamız var ve çok şükür Müslüman'ın Furkan sahibi olmak gibi bir derdi.

Naime Erkovan: 1977 Bayburt doğumlu. Çocukluğunu geçirdiği Berlin'den 1990 yılında İstanbul'a döndü. Marmara Üniversitesi, Alman Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde öğrenimini sürdürmektedir. *Hece*, *Varlık*, *Türk Edebiyatı* ve *Mühür* dergilerinde öyküleri yayınlandı. Farklı yayınevlerine çeviriler yaptı. Son olarak Şule Yayınları için Kafka'dan *Seçme Hikâyeleri* çevirdi. İlk öykü kitabı *Beşinci Düğme* Şule Yayınları tarafından okura sunuldu.

— *Öykü yazmaya nasıl başladınız?*

— Koşmaya başlamadan önce ayaklarınızın üzerinde dengeyi sağlamak gerekiyor. Önceleri sadece yazıyordum. Herhangi bir kategoriye girmeyecek yazılardı bunlar. Fakat buna, yazma eyleminin en önemli ayağı olan okuma eklenince her gün biraz daha mesafe kat ettiğinizi görüyorsunuz. Yazarak ve yırtarak öğreniyorsunuz yazmayı. Bir gün siz tam yazdığınızı yırtmak üzereyken bakıyorsunuz ki gerçek anlamda yazabilmişsiniz.

— *Niçin öykü yazıyorsunuz?*

— Öykü, hayal gücüne bir meydan okuma. Dar bir alanda kocaman bir dünya kurabilme deneyi... Yer azlığı zihnimize bir seferberlik çağrısı oluyor ve siz çok yönlü düşünerek üretmenin girdabına bırakıyorsunuz kendinizi. Öyküyü bitirip yepyeni bir dekor ve kişilerle her şeye yeniden başlamak, bana göre öykücülüğün en cazip kısmı. Uzun uzadıya yazmaktan hoşlanmadığım için öykü benim için iyi bir seçim.

— *Kitap olana değin öyküleriniz neler yaşadı?*

— Kitap olana değin öykülerim törpülen-di, incelendi ve sonunda kıvama geldi. *Hece*, *Varlık* gibi önemli dergilerde yayınlandı bazıları. Benim ustam, gerçek edebiyatı ve onun güzelliğini öğreten, değerli hocam A. Ali Ural'dır. Öykülerim onun titiz yol göstericiliğiyle şekillendi. Hocamdan başka öykülerimi ilk kez okuyan kişi Sayın Hüseyin Su oldu. Gönderdiklerimi okuyup yazdıklarım hakkındaki düşüncelerini benimle paylaşması sevin-dirici ve cesaret vericiydi.

— *Çeviri çalışmalarınız da devam ediyor. Öykü çevirmenin öykücülüğüne ne gibi bir etkisi oluyor?*

— Çeviri, bir yazarın zihninde yaşamak demektir. Bir süre onun gibi düşünüyor, onun gibi bakıyorsunuz her şeye. Size has olan düşünme tarzını zorla kırdığı gibi başka biçimde hayal etmeye de mecbur bırakıyor. Dilimizde belki de kullanılmayan cümle yapılarını keşfediyorsunuz. Kelimeleri yeni bir atmosferde görüyorsunuz, çünkü her dil sizin için başka bir dünya. O dilde algıladığınız her

kelime peşine bir yığın imge katıp hayal gür-cünüze doluyor. Ama bunlara rağmen çeviri ve yazma bana göre birbirine girmiş iki yol değil, yan yana akan iki nehir. Aynı denize dökülse de suları birbirine karışmayan, farklı kollardan beslenen iki ayrı nehir.

Nazlı Karabıyıkoglu: 1985'te Ankara'da doğdu. İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi'ni bitirdi. İngilizce ve İspanyolca eğitimi aldı. Öyküleri *Varlık*, *Kitap-lık*, *Sözcükler*, *Özgür Edebiyat* dergilerinde yayımlandı. Hazırladığı *Delistan* adlı ilk dosyası "2010 KYÖD Sanad Ödülleri" adı altında düzenlenen Naci Gırgınsoy Öykü Ödülü'nü aldı ve sembolik olarak kitaplaştırıldı. Yazarın ikinci öykü dosyası *Düş Çeperi*, 2010 Yaşar Nabi Nayır Gençlik Ödülleri'nde dikkate değer bulundu. *iskele* yazarın ilk öykü kitabıdır.

— *Öykü yazmaya nasıl başladınız?*

— Mektup yazarak öyküyü keşfettim ben. Günlük/mehtup tarzı, seslenişi, eline ulaşacağı kişi olan yazılar yazdım uzun yıllar boyunca. Çoğu zaman yazdıklarımın belirli bir formu olmuyordu. Şiir olmayan ama alt alta dizilen cümleler, aksak kalan ritimler, sesi olmayan metinlerden sonra, zamanla cümlelerin melodisine kulak vermeye başladım. Kendiliğinden oldu bu. Sözcükleri dinlemenin en doğru metne götürdüğünü keşfettim. Cümlelerin arasından elimdeki kalemi orak gibi kullanıp açtığım yolsa öyküye çıktı. Böyle ulaştım öyküye.

— *Niçin öykü yazıyorsunuz?*

— Öykünün kısalığının cazibesi yüzünden. Kestirme yollardan düşünmeyi, yaratmayı, bir araya getirip kâğıdı okuyucuya sunmayı sevdiğim için öykü diyorum ben. Üç cümlede anlatabildiğim kahramanları, şiire ve şarkıya öyküyle yaklaşıyorum. Kıscık bir öykünün, beş yüz sayfalık bir romandan yeri geldiği zaman daha derinlikli olabildiğini biliyorum. Öyküyle daha iyi hissediyorum hayatı, daha iyi duyumsuyorum hareketleri ve devinimleri. Öykü, benim için iste-

Nazlı Karabıyıkoglu

diğim an zihnimden de karşımdakine anlatabildiğim sözlü bir sanat. Aklımdaki şiiri düzcümlelere dökemediğim oyun alanım. Bu yüzden öykü, hep öykü!

— *Kitap olana değin öyküleriniz neler yaşadı?*

— Küçük dergilerde yayımlandı ilk. Sonra daha büyük kitlelere dağıtılan yayınlara sıçradı öyküler. Sohbet ettiğim her yazardan kendime bir şeyler katmaya çalıştım. Ama biri vardır ki zerafeti ve inceliği, bilgi birikimi ve tecrübeleri karşısında, kendisini kendime model almamam düşünülemez. Bu kişi Güner Ener'dir. *iskele*'nin üstündeki duru mavi göktür.

— *İskele'de neyi anlatmaya çalıştınız?*

— *iskele*'yi yazarken bir şey anlatmaya çalışma hali yoktu üzerimde. Aklıma yerleşmiş görüntüleri, kişileri, hayalleri olabildiğince iyi yansıtmak istedim sadece. Orada, burada bir şekilde gelip beni bulmuş, aklıma yuva yapmış, beni dürten, canımı acıtan, uykumu bölen, güldüren, sinirimi bozan her şeyin nesre dönüşümüdür *İskele*. Aynı zamanda hayalimdeki insanlarımdır, benimle oturup kalın, yemek yiyen, uyuyan, okuyan. *İskele*, hayalimi döktüğüm, aklımın yuvasındaki balıkları saldıgım denizimdir. Ötesi değil.

NECATİ MERT

GÜZEL SANATLAR VE
MİMARLIK

Yıldızlarının iyice parlaması Demirel'le olmuştu, bugün de rağbetteler. Bildikleri oysa hesap, hendese. Adları da zaten "hendese" kökünden gelmekte: Mühendis. Ama işlerinin sanatla ilgisi -kimse alınmasın- asla ve asla yok.

Zanaat'la karıştırılmasın. Sanat'tan söz ediyorum. Güzel sanatlardan. Malumunuz, güzel sanatların içine edebiyat girer, müzik girer, resim, heykel girer, tiyatro girer, mimarlık da girer, hatta yedinci olarak sinema da girer; ama mühendisin yaptığı iş girmez.

Nedir sanat? Kendimize, tabiata veya topluma ait bir duyguyu yahut düşüncüyü imge yoluyla dışarıya vurmak. Yani bir içeriğe dayanır sanat. O da doğrudan söylenmez. Edebiyat -sözgelimi- sözcüklere yeni yeni anlamlar yükleyerek yapar bunu. Müzik sesle, resim boyayla, heykel hacimle, tiyatro hareketle. İşte bu yeni anlamlardır ki onları -daha doğrusu onlar aracılığıyla içeriği- özgün bir biçime kavuşturur. İçeriğin dışı vurulması budur.

Peki, gerçeği hiç eğip bükmeden dümdüz söyleyemez miyiz? Söyleriz tabii. Kardeşimizle barıştığımızı anlatabiliriz örneğin. Ama böyle anlattığımızda "hatıra" olur bu, "mektup" olur. Onun bir hikâye, roman veya oyun olması için barışmanın iki kardeş arasında kalmaması lazım. Başka kardeşlerin barışmalarını da anlatır olmalı o metin. Bu da şu demek: Sanat, "cüz'i"yle yetinmez, "cüz'i"deki tipik'i/genel'i gösterir. "Küllî"yi. Diyelim ki barışmaya bir söz vesile olmuştur, bunun söylenmesi yetmez. Bu sözle insanî bir boşluk vurgulanmalı, bu boşluğun da ancak ve ancak kardeşlerce doldurulabileceği hissettirilmeli.

Sanatın konusu insandır, diyeceğim ama, tıbbın da, eczacılığın da, sosyolojinin, tarihin vd. de öyledir. Ne ki tıp insanın hastalıkla, eczacılık insanın ilaçla, sosyoloji toplumla, tarih geçmişle ilişkisine eğilir. Eğilir de bu eğiliş nesneldir. Tek boyutludur. Oysa sanatta hem bu vardır hem öznel gerçek. Yan ya-

na iki gemi gibi de değil. Birbiriyle karışıp kaynaşmış imgesel gerçeklik halinde. Bu yüzden, insanın tüm varlığını kapsar sanat.

Büyük oğlum "makınacı". (Ben "makineci" yazarım ama, epeydir Dubai'de, bir İngiliz firmasında çalışıyor Korkut, hasretim var, mesleklerinin fetişizmine uyup böyle yazdım, bağışlayın.) Okumaya giderken, şöyle demiştim: "Mühendis olmak yetmez. Makinenin seninle, doğayla, toplumla ilişkisini doğru görmek, doğru kurmak zorundasın. Bunda da yardımcın, sanattır. Oku. Tiyatroya, baleye, operaya, sinemaya git. Konserlere katıl. Sergi gez." Dinlediler beni. (Emre de geri değildir Korkut'tan.) Fakat. Yurtta kaldığı yıllardı. İnanın, Korkut şikâyet ediyordu. Hayır, hayır! Sözlerim ağır geldiğinden değil. Arkadaşları sinemaya gidiyorlarmış da tiyatroya, operaya, hele hele sergiye falan, ıh. O kadar ki gitmek adeta mesleğe ihanet sayılıyormuş.

İstisnaları var muhakkak -onları tenzih ederim- ama mühendisler, genelde bizim Korkut'un arkadaşları gibi. Hendese bilmekle yetiniyorlar.

Oysa, tekrar edeyim: İnsanın tüm varlığını kapsar sanat. Şiir böyledir, müzik böyledir, resim böyledir. Hayatı verir. Tanpınar, hem de "derhal" verdiklerini söyler. Bir tek "mimarlık"ı ayırır ötekilerden. "Mimarlık" der, "bize derhal hayatı veren bir sanat değildir."

Doğru, hayvan hikâyelerinde, insan nasıl doğrudan görülmezse mimarî bir eserde de insan doğrudan görülmez. Ama vardır. Zira, eserini hangi amaçla kullanılacaksa ona göre tasarlayıp kurar mimar. Eserinin, mekâna -bir tepeyse tepeye, bir deniz kenarıysa denize, bir meydana meydana- uyumu için titizlenir. Hatta tarihle, gelenekle uyumunu da ihmal etmez. Bilir ki insan mekânıyla vardır. Ve her şehir, her meydan, her sokak, her ev ve bahçe de insanın kişisel psikolojisine hem de ait olduğu toplumun felsefesine ve arkeotiplerine kapı aralar.

"Bayındırlık" anlamında olan "umrân" kökünden gelir "mi'mâr". Ne iş yapar? der-seniz, Yahya Kemal söylesin, derim: "Nice

yüz bin senedir şarkın ışık mimarı / Böyle mamur eder ettikçe hayal Üsküdar'ı."

Kozmik güzelliği yaratan var bu iki satırda: "Şarkın ışık mimarı". Ve onun gün batar-ken Üsküdar'ı nasıl bayındır ve şen kıldığı, "ma'mûr" ettiği yani.

Mimar budur işte. Elinde mimarlık diploması olanı kastetmiyorum tabii. Nasıl kastedebilirim! İstanbul'un orta yerindeki Gökkafeş'in de diplomalı bir tasarımcısı var şüphesiz. Ama Gökkafeş mimari bir eser değil.

Cumhuriyet'in ilk yıllarıdır. Fransa'ya öğrenim için giden gençlerden biriyle rastla-şır Yusuf Akçura -ki kendileri Cumhuriyet'in fikir mimarlarından- sorar: "Ne tahsil ettin evladım?" Delikanlı: "Felsefe" der. Kızır Akçura, "Bize demirci lazım evladım, demirci" der, "feylesof değil."

Bugünkü lümpen ve küstah modernliği-miz -sanırım- teknolojiye böylesine iman etmiş bu toplum mühendisliğinin hediyesi bize.

Yoksa ne meydanlar mimarsız ve mima-rsız olurdu ne bulvarlar ne iş ve kültür mer-kezleri ne de park, sokak, ev ve bahçeler.

AKİF HASAN KAYA

ÖYKÜ OKURU NEREDE?

Bu güne kadar, edebi bir tür olarak öyküye ve yazarına yüklendik. Çünkü öykü, kendi üzerine kapanmış ve okurun gündeminden uzak düşmüştü. Bunun suçu tabii ki yazarındı. O yazar ki öyküden kahramanı çıkarmış, yerine tip diye bir şey icat etmişti. Hep bunalımlı, yalnızlık çeken tipleri anlatmış, böylece de çevre-sindeki sosyal olaylara kayıtsız kalmıştı. Acı çeken insanlar onu pek ilgilendirmemişti.

Bugün her şeyin kökünden değiştiğini, öykünün ve yazarının çok iyi durumda oldu-ğunu söyleyemeyiz. Ancak, bütün öykücüler de aynı durumda değil. Anladık, okuyucu hep aynı hikâyeyi anlatıyormuş gibi hissetti-ği o yazarlardan ve öykülerinden sıkılmıştı. Günün olaylarına ve acılarına sırt çevirme-rinden intikam almak için onlar da öyküye ve yazarına sırtlarını dönmüşlerdi. İyi de bütün

öykücüler böyle mi? Tabii ki değil. Ancak, bana bu işte bir şark kurnazlığı var gibi geli-yor. Şöyle; okuyucu, okumamasının suçunu öyküye ve yazarına yıkarak işin içinden sıy-rılmaya çalışıyor sanki.

Günümüzde çok güzel öyküler yazılıyor, bu öyküler kitaplaşıyor. Hem öyle şikâyet edildiği gibi halkın gündeminden, toplumun acılarından uzak öyküler değil bunlar. Bila-kis, okuyanın canını acıtan, rahatsız eden, düşündürülen öyküler. Yalnızca edebi zevk için yazılmış, anlatmanın hazzı için kaleme alınmış eserler değiller. Birkaç isim hatırlat-makta yarar var: Rasim Özdenören, Mustafa Kutlu, Hüseyin Su, Cemal Sakar, Necip To-sun, Mıhrıban İnan Karatepe, Aykut Ertuğ-rul... Daha birçok isim saymak mümkün el-bette. Bu isimlerin ortak yanı, en başta pay-laştıkları bir duyarlıktır. Yazdıkları öyküle-rin, '50 kuşağının bunalımcı öyküleriyle hiç-bir alakası yok. Öyleyken, kitaplarının baskı adetleri, satış rakamları ortada.

Ülkemizde düzenli okur sayısı, dünya or-talamasının sonlarında bulunuyor. Okuyan bir kesim de var. Öyleyse nerede bu okurlar?

Öykü, okuması da yazması da farklı yo-ğunluk ve yorgunluk isteyen bir tür. Okuyucu bu zorluktan mı çekiniyor yoksa. Öykü kitapla-rı, hemen diğer bütün kitaplar gibi biner adet basılıyor. Diğer türlerden -roman, deneme, fikir kitapları gibi- bazılarının da rağbet görmediği-ni söyleyebiliriz okurdan. Ancak, edebiyata gi-rek genel anlamda bir ilgisizliğin olduğu gözlemleniyor. Yıllar geçtiği halde ikinci bas-kısı yapılmayan kitaplar var. En başta okuyucu-nun ilgisizliği geliyor! Hemen başka nedenler de sayılabilir; televizyon, internet, sinema... gi-bi. Bu mazeretlerin birçoğu anlaşılabilir. Ama eskiden de bu mazeretlerin çoğu yokken de az okunuyordu. Değişen pek bir şey yok yani.

Burada başka bir anlayışa da değinmek ge-rekir. Sanatın bir dalı olan edebiyat, bizde ne ya-zık ki sanat olarak algılanmıyor. Genelde uy-durma, yazar aklının kurguladığı yapma bir şey olarak görülüyor. Yani sanatın, bir toplumu de-ğiştirebileceğine, dönüştürebileceğine inanılmı-yor. Sanata inanmıyorlar ama sokakta diziler-den fırlamış tiplerden de rahatsız oluyorlar.

Burada yeri gelmişken şunu da hatırlamakta yarar var: Cumhuriyetin ilk yıllarında birçok romancı, yazar, şair milletvekili seçilmiş ve toplumun yeni kurgusu bu yazarlar ve romancılar üzerinden tasarlanmıştı. Sanat bir topluma ne yapar, nasıl değiştirir tekrar düşünmek lazım. Adnan Menderes'in hapisane görüntülerinin seslendirmesini yapanın, onunla alay edenin bir şair olduğunu hatırlayalım.

Bir ara, "Müslümanlar kültüre, sanata neden yatırım yapmıyorlar?" başlıklı bir tartışma başlamıştı. Ama meseleler daha tam olarak enine boyuna konuşulmadan tartışmanın alevi sönmüverdi. Böylesi önemli bir mesele üzerinde uzun yıllar tartışmaya değerdii halbuki. Açıkçası umutlanmıştık, bir yere çıkar mı bu tartışma, diye. Neden böyle kısa sürede son buldu bilemiyorum.

Bütün dünyada olduğu gibi ülkemizde de sanatın belirleyicisi hemen her zaman resmî sol siyasal ideoloji olageldi.

Bir banka, sesli öyküler albümü yaptı: *Öyküler Sesleniyor...* Her yazarın öyküsünü, bir sanatçıya okuttu. Her öykü için özgün beste yaptırdı. Böyle bir işe kaç para gider. Yazarına telif ödeyeceksin, okuyana telif ödeyeceksin, beste yapana ödeme yapacaksın. Gideri bir yana bırakırsak, böyle bir şeyi düşünmenin bile büyük bir olay olduğu anlaşılacaktır. Aramızda olmayan kimi yazarlara teliflerini ödeyebilmek ve yakınlarına ulaşabilmek için çok çaba sarf ettiklerini biliyoruz. Bu bir iyi niyet göstergesidir. Mesele telifin azlığı çokluğu değil, emeğe saygıdır.

Bu konuda tekrar bir tartışma başlar mı? Umarız başlarlar! Yeni baştan tartışırız. Konuşuruz. İyi niyetle bir yere varmak adına herkes düşünsel anlamda katkıda bulunur. Eteğinde taşı olanlar varsa döker. Garezsiz, çıkar-sız, samimi bir tartışma yapılabilir? Mümkün mü? Bilemiyorum, edebiyat ortamındaki ses-

sizliğe bakınca. Bekleyip hep birlikte göreceğiz.

Burada mesele sadece öykünün problemi değil aslında. Bugün sinemamız da aynı durumda, romanımız da aynı durumda... Kimi büyük gazetelerin şişirip durduğu, haklarında her gün haber yaptıkları birkaç romancı dışında, romanın satış rakamları da ortada.

Sanatla bir gündem oluşturamıyoruz. Yukarıda da dediğim gibi bu yalnızca sanat-tan ve sanatçılarından kaynaklanan bir sorun değil. Genel anlamda sanata karşı bakışımızda bir sakatlık, bir çarpıklık var.

Oğuz Atay ne diyordu: Ey sevgili okur, sen nerelerdesin?

KADİR TANIR VEFAT ETTİ

1953'te Kahramanmaraş'ta doğan Öykü ve roman yazarı Kadir Tanır 14 Aralık 2011'de vefat etti. İlk ve orta öğrenimini Kahramanmaraş'ta tamamladı. İstanbul Devlet Mimarlık Mühendislik Akademisi Mimarlık Bölümü'nü bitirdi (1976). Kahramanmaraş Belediyesi'nde memur, il imar müdür muavinliği, il imar müdürlüğü, park ve bahçeler müdürlüğü, Kahramanmaraş Köy Hizmetleri İl Müdürlüğü'nde mimar ve şube müdür vekili olarak çalıştı,

emekli oldu (1998), serbest mimar ve müteahhit olarak çalıştı. Edebiyat hayatına 1976'da *Mavera* dergisinde yayınlanan bir öyküsüyle başladı. Öykü ve yazıları *Mavera*, *Kağgar*, *Alkış* ve *Yedi iklim* dergilerinde yer aldı. *Alagün* (Akabe, Ankara 1982); *Güz Yağmurları* (Ukde, Kahramanmaraş 1998); *Savaş imparatorluğu* (İz, İstanbul 2004); *Küs-kün* (anı-öykü) adlı öykü kitapları; *Şeytan Sarmalı* (2006), *Sonsuz Uzun Ölüm* (2008), *Suikast Selamlığı*

(2009) adlı romanları bulunan Kadir Tanır 14 Aralık 2011 tarihinde vefat etti.

Kadir Tanır

H E C E Ö Y K Ü

YENİ ÖYKÜ KİTAPLARI

REMZİ KARABULUT, ACI GÖSTERİ (Sel Yayınları, İstanbul 2011, 18 öykü: Kızın Babası; Allahın Kulu Sabah; Yılanların Dölü; Deli Sakkur; Yılançı Yunus; Beklenmedik Buluşma; Bayram Namazı; Böyle Demişdi Yılançı Yunus da Coni Eko; Gelin Kuyruğu; Acı Gösteri; Manken; Ayrı Şeyler; Sular da terk etti bizi Sessiz Orman; Yavruların Rahatlığı; Yoyulduk; Kebap)

EMİNE UÇAK ERDOĞAN, KEJE (Timaş Yayınları, İstanbul 2011, 7 öykü: Tahta Pabuç; Kuş Kayası; Neriman'ın Sustuğu Gece; Yaraya Tuz Basmak; Yol Yüzyıllık; Baskın Gecesi; Arafın Başlangıcı)

ZEYNEP ALİYE, BEKARET BONCUĞU (Kavis Yayınları, İstanbul 2011, 25 öykü: Ölüm Salıncağı; Kişilik Terzisi; Bakiye'nin Bez Bebeği; Oya Bebek; Bekâret Boncuğu; Cinimi Vermem; Kuğuya Dönüşmek; Böceklerle Ölüm; Bir Çiçek Gördüm, Kokladım; Som Altın; Hazine; Kırılancının Ölümü; Gerçek Kapısı; Bir Ön Kutlama; Sus: Kız Doğdu; Çam Keseböceği; Davet; Uzak; Kompliman; Aşk Üçgeni; Yalan Kalemi; Sevgili Çivim Kaktüs; Alçı Bebek; İblisten Kurtulmak; Ada ve Kule)

VAN GÖLÜ EKSPRESİ, M. ÖZGÜR MUTLU (Varlık Yayınları, 2011, 11 öykü: Kalkış; İstasyon: Çingeneler ve Mezarları; Kompartıman: Çilek Bahçelerine Giderken; İstasyon: Denge; Kompartıman: Unutulan Ceket; İstasyon: Apartman Boşluğu; Kompartıman: Fotoğraf; İstasyon: Hanımlar Müjde Karpısı; Kompartıman: Yok Olan Kompartıman; İstasyon: Kırmızıda Duran Adam; Varış)

YİĞİT OKUR, TIR KAMYONLARI (Can Yayınları, İstanbul 2011, 19 öykü: Çocuk ve Yıldızlar; Esma; Bir Şampiyonluk Anısı; Tabuttaki Ayak Uçları; Telif Ücretinin Kıstası; Porno Faturası; İsmet Paşa'nın Atlas Sineması Serüveni; Öğrenci Hafiyesi; Ücret; Teftiş; Onur; Toz Yumağı; Fareler; Zina Denetimi; Aşk Mektubu; Prens; Tır

Kamyonları I (Devlet ve Tokat); Tır Kamyonları II (Gecenin İçindeki Kadın))

HANDAN ACAR YILDIZ, CAM KORİDOR (Günyüzü Yayıncılık, İstanbul 2011, 17 öykü: Elma Şekeri; Cam Koridor; Çarpma-I; Çarpma-II; 16 Temmuz 1999; Dilek Kipi; Kırıntı; Ölüme Bölünebilenler; Yokuş; Drama; Hidayetten Öldü; Ödül Töreni; Vapur; Ev Ödevi; Kakaolu Süt-(T 76); PVC İhtiyarlık; Uzakta Ölmek İsteyen Kediler)

ABDULLAH HARMANCI, SENİ NE İHTİYARLATTI? (Profil Yayıncılık, İstanbul 2011, 32 öykü: Beni Almaya Gelen Bulut; Kitaplar ve Çiçekler; Makara; Pencere; Bahar Olup Gökyüzüne Karışacaksın; Ötegeçe; Sıkı Tut Serçeyi; Televizyon Mavisi; Pusuda; Ağrı; İz; Cinayet Süsü; Seni Ne İhtiyarlattı?; Yazı Uçar; Silinmek; Yaşam Başka Yerde; Fut Fut Fut Bol Bol Bol; Hayatımın Işığı; Çarşambadan Sonra Cumadan Önce; Evlenirsem... ; Halımın Üstünde Masamın Altında; Hiç İçinde Olmadığım Hiç Dışına Çıkamadığım; Bunca Yaklaştığım İçin mi; Neşeli, Pervasız, Umut Dolu; Otuzuncu Yaş; Büyü mü, Gizem mi, Şiir mi, Düş mü...; Aşk mı Yoksa?; Biz Uyurken; Greyder; Dünyaya Bir Şey Oluyor; Kurban; İki Bayram Arası)

SELVİGÜL KANDOĞMUŞ ŞAHİN, EYLÜL SANCISI (Bengisu Yayınları, İstanbul 2011, 18 öykü: Eylül Sancısı; Hicret; Bozbulanık Sular; Bahçenin Çağrısı; Sarı Çiçek; Hayırlı Haber; Üstü Açık Köy; Gülen damın Renkleri; Cüz Masalı; Gülbayır Beyaz Ağlar; Özlem; Ellerinde Perçemler; Ayaklarında İnciler; Mükremin Beyin Evi; Uzun Çayır; Düşlerimden Yıldız Toplayan Kız; Delişmen Baharım; Apansız Gitmek)

KEREM IŞIK, TOPLUM BÖCEĞİ (YKY Yayınları, İstanbul 2012, 11 öykü: İş mi Bu Şi Bu mi; Ve diyor ki; Bir Ergenlik Dönemi Tragedyası; Bir Velinin Güncesi; Kolormatik Tanrı; İnsanlık Hali; Çirkin İle Teknikolor Anı; Değişen Bir Şeyler; Toplum Böceği; Afakanus; Bir İsyanın Anatomisi)

CEMAL SAKAR

BIÇAK

Dir insan öldürüldüğünde, bütün insanlar öldürülmüş gibi hissederdin; göz-
 .Dlerin büyüdü. Yetmezdi, bütün cinayetlerde bir payın olduğunu düşünür-
 dün; omuzların düşerdi.

* * *

Ağustos güneşinin keskinliği altında bütün ara renkler kaybolmuştu. Sokaklarda keyifle gezinen kimseler kalmamıştı. Kasabayı çevreleyen uzak dağlar harareten buharlaşmış gibiydi. Meydandaki caminin etrafını çevrelemiş olan kahvelerin çardakları altında, tahta sandalyelerde üç kişi oturuyordu. Ortadaki küçük havuzdan yükselen nem ortamı serinletiyor muydu, yoksa ter olup insana mı yapışıyordu, belli değil.

— Boğuluyorum.

— Yine başlama.

— Yine başlama demeyin, anlamıyorsunuz; bir yanda tepemdeki güneş, bir yanda çatlamış toprak beni emip duruyor. Bütün kanım çekiliyor.

— Okuduğun kitaplardan böyle oluyor; bak bize, neden boğulmuyoruz!

Umutsuzca baktın, konuşabildiğin birkaç kişiye. Haklıydılar, ama bu sadra şifa değildi; okudukça gözlerin büyüyor, omuzların düşüyordu.

Katırlarıyla meydandan geçen üç-beş çocuğa gözün takıldı.

— Okullar açıldığında ne yapacaklar?

— Aynen devam edecekler.

* * *

Sigara içmek için oturduğum pastaneden çıktım. Hava ayazdı. Kaldırım-
 daki ızgaraların üstünde durdum. Fırından yayılan poğaça, börek kokularına karışmış sıcak hava paçalarımın girişiyordu. Öğleden beri süren gösterinin bitmesini istemeyenler; güzel geçmiş bir günün hiç bitmesini istemeyen delikanlıların yaşadığı hazza benzer bir hazla sürsün, sabaha kadar sürsün isteyenler İstiklal Caddesini inlete inlete Meydan tarafından geliyorlardı. Kortej tam önümde durdu. Sloganları dinledim. Kalabalığı süzdüm. Birkaç sivil polis kuşkuyla bana baktı. Pankartları okudum. Tedirgin oldum. Huysuzlandım. Gazetelerden, sosyal medyalardan tanıdığım birkaç kişiyi gördüm. Suskundular. Sloganlara katılamıyorlardı. Ama oradaydılar. Onlarlaydılar. Kızdım. Öfkelendim. Sigarayı yağmur sularına attım. İçeriye girdim. Çantamı topladım. Ama şimdi çıkma zamanı değildi.

— Benimkisi okumaktan değil, anlatamamaktan, anlamıyor musunuz?

Birbirlerine anlamaz anlamaz baktıklarını görünce boğuldun; anlatamadıkların, yazamadıkların yine gelip boğazına düğümlendi. Kıştı. Kahvede sigara içebiliyordunuz. Duman dumanaydı. Siyasiler, gazeteciler... herkes kasabadan el ayak çekmişti. Derin bir sükut. Sadece birkaç sahipsiz kalmış katır avare dolaşıyordu kasabanın sokaklarında, meydanında. Derslere başlamanı da istemiyorlardı; zaten kaç öğrencin kalmıştı ki; okuyup da ne olacaktı sanki! Hiçbir söz çare olmuyordu, hiçbir söz teselli etmiyordu, hiçbir söz yaralarını sığaltmıyordu onların; söze inanmıyorlardı artık. Sustun, boğulurcasına.

* * *

Yazmaya inanmıyordum okumaya da. Nasıl oluyor da böyle olmaz işler oluyordu! Word'ü kapattım. Face'i ve Twitter'ı açtım. Twitter'da ortalık yıkılıyordu, protesto tivitlerini okumadan retweetledim. Face'ye baktım, alakalı alakasız şeyleri beğendim. Adını bilmediğim videoları hiç dinlemeden paylaştım. Gelen özel mesajlara baktım. Cevaplamadım. Çıktım. Maillerimi açtım. Çoğunu okumadan siliyordum. Baktım. Yine ondan bir mail. Çok uzak bir köşeden. Yıkılmış. Boğulmuş. Anlatamıyorum hocam! Yazamıyorum. Lütfen bir şeyler yapın; anlatamadıklarına, yazamadıklarına tercüman olun gibi feryat figanlar; içimde bir bıçak taşıyorum sanki Hocam, ne yana dönssem o yanıma saplanıyor. Yaralandım. Masanın altından ayaklarımı kalorifer peteğine dayadım. Bir sıcaklık, beynime kadar ulaştı. Uyuştum. Gözlerim sigara dumanıyla sararmış tavanda kalakaldı. İçim geçmiş. Salyalarım ağzımın sağ yanında akmış çeneme doğru, yapışkan pis bir sıvı.

* * *

Lojmanındasın. Döküm soba iyice kızmış. Perdelerin çekik. Okumuyorsun. Divana sırtüstü uzanmışsın, ellerini ensenin altında kenetlemişsin. Duvara bakıyorsun, kötü bir badana, ancak iki kat geçilmiş kireç badanada fırçanın izlerini tek tek görüyorsun, çizgi çizgi, iç içe yollar, labirentler. Kuşlar geliyor aklına. Uçakları düşünmek bile istemiyorsun. Kuşlar gibi olmalı diyorsun, süzülüyorsun, yavaşça alçalıyorsun, bir düğmeye basıyorsun, yine yavaşça yükseliyorsun; dönüyorsun bir daha, leşler üzerinde süzülen alıcı kuşlar misali, her alçaldığında, her düğmeye bastığında yerde yangınlar; yangınlar yukarıdan nasıl görünüyor acaba!

* * *

Aynı pastane.

İki kişi ağız ağıza vermiş.

Birinin önünde kalınca bir dosya, ellerinin altında, güvende.

— Maillerimde sana kuşlardan söz etmiş miydin?

— Nelerden söz etmedin ki, video oyunu gibi diyordun, alçal ve düğmeye bas, sonra yangınlar sarsın her yanı.

- Hayır! Alıcı kuşlar misali demiş olmam lazım.
- Bilmem, belki muhayyilemde dönüştürmüşümdür.
- Öyküde bir şeyi olduğu gibi yazmak mümkün değil mi Cemal Hocam?
- Bana Cemal Hocam deyip durma; utanmasan Sakar da diyeceksin. Gözlerimin içine de bakıp durma, çekim esnasında kameraya bakan acemi figüranlar gibi. Kurguyu bozuyorsun, öykünün inandırıcılığı kalmayacak. Foyamız, boyamız, façamız çizilecek. Böyle yapma! Yoksa yazmam ya da atarım seni dışarı. Anlatıcı ses filan dinlemem! Burada, İstanbul'da ilk defa geldiğinde bu koca şehirde, kurda kuşa yem olursun, o zaman görürsün alıcı kuşları.
- Tamam, kızma hemen. Sadece dosyayı bırakıp gideceğim, aynen mi yayınlarsın, değiştirir misin, hiç mi yayınlamazsın sen bilirsin, ama fotoğraflar kıymetlidir, sadece ben de var onlar. O soğukta, karda kışta yürüdüm, gittim oraya kadar, şahit olmak için. İnanamadım. Bunlar anlatılamaz şeyler. Belki fotoğraflar yeter, bilemem. Kasabada benden başka bir öğretmen bir de imam var, onlarla bile konuşmıyorum. Bu dert beni boğuyor Hocam! Kaldıramıyorum bu şahitliği.

Cemal sigara içmek için pastanenin önüne çıktı. Izgaranın üzerine. Bu kez kokulara karışmış ılık hava yoktu. Yine yağmur çiseliyordu. Yine ayaz vardı. Meydan tarafından bir küçük bir grup düdük öttüre öttüre geliyordu, uzaktı, pankartları okuyamadı. Tünel tarafından davullar, trampetler, düdüklemlerle feministler, lezbiyenler, geyler, dönmeler, dönemeyenler... Gülümsedi. Bir karnavalın ortasında kalakalmış gibiydi. Sigarayı yağmur sularına attı. İçeri girdi.

— Biliyorum, ne desem boş. Bunlar anlatılamaz Cemal Hocam. Pardon! Yaşayan bilir. Biliyorum, ne kadar anlatsam boşuna. Dosya size emanet, ben gidiyorum. Geldiğimden sadece muhtarın haberi var, ne olur ne olmaz diye işte.

Cemal masada kalakaldı. Elinde ağır bir emanet, kapağını kaldırmaya cesaret edemedi. Boynunu büktü, masadaki su böreğinin kırıntılarına, kırılmış küp şekerinden dökülen birkaç kristale bakakaldı: Kuşlar ve uçaklar birbirlerine dönüşüyordu; katırlar ve insanlar birbirlerini taşıyordu.

* * *

Evdeydim. Masanın başında. Kalorifer peteğinden yayılan sıcaklık dizlerime kadar vuruyordu. Perdenin aralığından, karşı dairede hiç çekilmeyen perdelerin gerisindeki kadını gördüm. Kadın. Kalktım, perdeyi tamamen kapattım.

Word'ü açtım. Gittikçe bozulan gözlerime 12 inç ekran az geliyordu. Belgeyi %150'ye kadar büyüttüm. Her şey büyüyordu. Büyüyenler altında eziliyordum. Bıçak dedim: Nereden bileceksin, o yolun Tarlabası'nın ıslak, kavgan, karanlık, insanın üzerine üzerine kapanan, sidik, ter, alkol kokan sokaklarına ineceğini. Yokuş aşağı kendini bırakıvermiştin, emaneti vermiş olmanın hafifliği, erinciyle. Ne sağına ne de soluna bakıyordun. Oysa kıştı. Hava soğuktı. Bu sokaklarda işler kesattı. Bu saate kadar giden gitmiş, satılan satılmıştı; gerisi bir umut uğruna, bir cüzdan, bir sarhoşun kösnüden kararmış

gözleri ya da bir başka şey için köşe başlarında, sarı sokak lambalarının öl-gün ışıklarının altında geceye, soğuğa inat bekleyip duruyorlardı. Yaşı geç-kince, hurdaya çıkmış, dağılmış, un ufak olmuş bir kadının önünü niye kes-tiğini bile anlamamıştın. Elindeki gülü, yakana ilıştirmesine bakakaldın. Ba-kakalmalar içindeydin, şaşkınlık içinde. Yürümek istedin. Olmadı. Ne yap-malıydın? Para mı verecektin, sevgi sözleri mi söyleyecektin? Başka ne gel-sin ki aklına. Az ileride, kara, kuru, saçları yağmur sularından yapış yapış, kirli sakallı, bıyıkları ağzının içinde pezevenğin, çoktan montunun cebinde sustalıyı açtığını duymadın. Duysan tanımazdın zaten o çıt sesini. Abla, de-din. Ne ablası piç kurusu. Şaşırdın. Gözlerin büyüdü. Yanlış anladınız, elin yakandaki güle gitti. Ne yanlış anlaması orospu çocuğu. Omuzların düştü. Hızlanmak, koşmak, kaçmak için yekindin. Bak bir de kaçmaya çalışıyor di-ye bağırın kadının bir an tarazlanmış sesi dikkatini çekti.

* * *

Yabancı bir şehre gelenlerin hep yaptığı gibi ters yöne dönmüştü. Masaya dökülmüş börek, şeker kırıntılarında kuşları, uçakları, katırları ve insanları gö-ren Cemal bir an... O an ne olduysa hemen fırladı yerinden. Anlatıcı sesinin ters yöne döndüğü son anda görmüş müydü? Hızlı adımlarla peşinden gitti. Tarla-başı'na inen sokakların ahvalini ne duydu, ne hissetti. Koşar adım yürüyordu.

Durdu.

Tam köşe başında. Birkaç adım daha atabilse ana caddeye çıkacak. Kar-şıda Beyoğlu Emniyet Amirliği zaten. Atamamış. Tam sotede bir kadına ya-kalanmış. Çelimsiz bir adamla arasında bir-iki adım mesafe kalmış. Durun diye bağırması işi daha da hızlandırdı. Adam bıçağı arkadan, böbreğinin bu-lunduğu yere doğru salladı. Bir de kanırttı. Cemal donakaldı; gelmese miydi, bağırmasa mıydı?

Yağmur sularına karışmış kanlar, kaldırım taşlarının arasından ince ince akıyordu. Cemal çömeldi. Anlatıcısının başını aldı, dizine koydu. Konuşuyor muydu, bağırıyor muydu, içinden mi geçiyordu: Konuş benimle! Ses ver! Se-sim benim! Lanet olsun kurgunun, gözlerime bak!

Şimdi.

Ben.

Sensiz.

Sessiz.

Dosyanın, anlatamadıklarımızın, yazamadıklarımızın, fotoğrafların... Ne-yin ne önemi var! Lanet olsun Tarla-başı'nın karanlık sokaklarına! Ne kuşla-rı görebilirsin, ne güneşi, ne ayı!

Orada, yağmur sularının, soğuğun, ayazın altında, bir kaldırımda, kucak kucağa, yumak yumağa kalakalmışlardı. Büyümüş gözler, çökealmış omuz-lar için ne önemi vardı Bıçak'ın.«

YUNUS DEVELİ

HAYALLER VADİSİ

jjüşler Vadisi'nden de ayrıldım.

İnsan mutlu olmadığı yerde vakit kaybetmemeli. Çünkü bu ömür denilen şey, orda burda heba edilecek bir şey değil. İnsanlar ne der, diye düşünmek de doğru değil. Ne uyumsuz adam, hiçbir vadiye sığmıyor, deseler bile önemli değil. Desinler! Bence onlar terk etmenin keyfini bilmiyorlar. İnsanın terk etme alışkanlığı kazanması ne demek, bilmiyorlar.

Eve geldim.

Karıma böyle bir şey yapacağımdan hiç bahsetmemiştim. Çünkü bir şeyi kadınlarla paylaşmak bazen o işi daha da içinden çıkılmaz hale getirebiliyor. Dünyaları çok farklı onların.

İki kahve istememe şaşırdı tabi. Böyle bir şey şimdiye değin hiç olmamıştı çünkü ve zaten doğal olarak da olamazdı. Normalde iki kahve isteyen birinin ya tuhaf, ya da çok gergin olması gerekir. Yok, ne gergindim, ne de tuhaftım. Aksine son derece keyifliydim. Üzerimde dağ vardı da onu atıp gelmiştim sanki. Dağları, vadileri atıp gelmiştim.

Ya da, hayatın bir bölümünü daha üzerimden atmanın keyfiydi bu. Ne yapayım, insanlar da başının çaresine baksın artık. (Sahi, teyzeyi rahatsız eden ağaçlar kesildi mi acaba?)

Söyleyeceklerimin hoşuna gitmeyeceğini, moralinin bozulacağını, hatta bana bir süre surat asacağını da biliyordum. Keşke bazı şeyleri izah etmek dışarıdan gözüktüğü kadar kolay olabilseydi. Aslında kabul etmek gerekir ki, hiçbir mesele, hiçbir yerde salt kendisi olarak konuşulmaz ve tartışılmaz. O, konuşmanın bir başlangıcıdır sadece. Sonra konular alır başını gider. Konular başını alıp gittiğinde, bize de başımızı elimizin arasına alıp düşünmek kalır...

Yok, ben hazırlıklı adamım. Ona da, başka seçeneklere de açığım.

İyi; üç fincan kahve ile döndü salona. Çünkü siz de takdir edersiniz ki, iki kişinin oturup, bir kişinin kahve içtiği sohbetler keyifli olmaz. Hele de böylesi bir durumda. Su da getirmiş. Teşekkür ettim.

Bir şey söylemem gerekiyordu.

Birinci kahve, Düşler Vadisi'nden ayrıldığım için, ikinci kahve de, Hayaller Vadisi'ne geldiğim için, dedim. (Aslında en güzeli böyle direkt söyle-

mek.) Ne onu, ne de ötekini anladı. Şaşırdı, yüzünün rengi birden değişti ve 'Nasıl yani?' diyebildi kısık bir sesle. Sesi de, yüzü de merhametime değip geçti bir an. Bunu hissettim.

Bu izahın güç olacağını, beni bir hayli yoracağını biliyordum. O nedenle içimden, bir mucize olsa ve hiçbir şey sormasa, diye geçirdiğimi belirtmeliyim. Hayat bazen bir mucizeye ihtiyaç duyacak kadar zor durumda bırakır çünkü insanı. (Gerçi hoş, mucizenin bile kâr etmediği durumlar vardır ve bu kötü bir şeydir.) Bir de, başkasını bilmiyorum ama bende sıkça olan bir şeydir. Özellikle sıkıntılı konularda, ya da karşımdaki kişinin, yapacağım izahı anlamakta zorlanacağını, ne söylersem söyleyeyim sonucun değişmeyeceğini anladığım durumlarda 'Tanrım, bir mucize olsa ve hiçbir şey sormasa!' diye yalvardığım olur. Böylesi durumlarda konuşmak bir işkenceden farksız gelir bana. O nedenle hangi tartışma olursa olsun, kesinlikle ısrarcı olmam. Muhabıtam, söylediğimi anlamamakta direniyor ve kendi görüşünde ısrar ediyorsa, hemen fikir değiştiririm. (Fikir değiştirmiş gibi yaparım yani.) Evet, aslında öyle de olabilir, der kapatırım konuyu. Çünkü daha ilk cümlesinden bir insanın yaklaşımını anlamak mümkündür. (Tabi bu değerlendirme yeni tanıdığımız biri için geçerli. Yıllardır tanıdığımız bir insan için zaten bu değerlendirme yapılıp, gereken karar verilmiştir. Kiminle oturulur kalkılır, kiminle sohbet edilir, kimin meclisine yaklaşılmaz, bu bellidir. Örneğin, Yeşiller Vadisi sakinlerinden Doğan'la hiçbir konu tartışılmaz. Doğan bana, dünyanın üçgen biçiminde olduğunu söylese, doğru söylüyorsun Doğan, der geçerim. Üstelik de binlerce teşekkür ederim Doğan'a, beni bunca yılın salaklığından kurtardığı için. İnsanların çeşitliliği toplumsal bir gerçeklik değil, Tanrı'sal bir gerçekliktir çünkü. Hiç unutmuyorum, bir akşam konu futboldan, futbolculardan açıldığında, içimizde yalnızca Doğan farklı düşünüyor ve görüşünde ısrar ediyordu. Futbolcu olmak için yeteneğin hiç önemli olmadığını, dağdaki çobanın, ya da rastgele birinin bile belli bir eğitirmeden sonra dünyanın en kral futbolcusu olabileceğini söylüyordu.) İşte bazen de, tartışmanın olmadığı, tek taraflı izahın gerekli olduğu durumlarda da, detay istenmesinden sıkılıyordum. Bu, yalnızca o anla ilgili de olabilir. Yani o an hiç konuşma isteğim yoktur ve normal bir konu bile olsa ağzımı açmak istemiyordum. Örneğin, bütün kravatlarımı yaktım, dediğimde karşımdakinin hiç soru sormadan, o cümleyi öylece bırakması beni müthiş mutlu eder. (Adama yazık oluyor tabi, ne demek; sen bütün kravatlarını yaktığını söyleyeceksin ve adam soru sormayacak!) Ama konuşma isteğimin olduğu zamanlar bunun dışında tabi. Çünkü farkındayım, kimi zaman uzun sayılabilecek konuşmalar yapıyorum. Kendimi fark ettiğimde de, eh, nihayetinde insan olma hakkını kullanıyorsun, deyip gülüyorum içten içe. İnsan olmak gülünesi bir şey sanki!

Ama söz konusu muhatap, karınız olunca, durum değişiyor. Hele bir de, hayalleri olan karınız olunca.

Nasıl yani?

Aslında yapmam gereken şey, hikâyeyi baştan sona anlatmaktı. Ama bunu yapmayacaktım. Çünkü bu tür konulardan pek hazzetmiyordu karım. Dünyaymış, ülkeymiş, tarihmiş, hikâyeymiş umurunda değildi. Ama galiba bu yalnızca karım için değil, kadınların pek çoğu için böyle. Bunu onları kınamak, ya da bu ilgisizliklerinin onlar için bir noksanlık olduğu anlamında söylemiyorum. Birincisi; erkek ve kadının farklı dünyaları olduğuna ve bu dünyaların da çoğu kez birbirine zıt, hatta çatışmacı karakterde olduğuna inanıyorum. Bu nedenle bu iki zıt dünya arasında sorunsuz bir geçişkenlik beklentisinin gerçekçi olmadığını düşünüyorum. İkincisi; modern zamanlar... Öyle demeyin, az buz bir bela değil bu modern zamanlar. İşte bu sevimsiz modern zamanların önümüze getirdiği konulardan kaynaklanan haksız, yanlış alan kaymaları olduğunu ve bunun da, çoğunlukla kadının yaratılışına uygun olmadığını düşündüğüm, yeni ilgi ve sorumluluk alanları açtığını düşünüyorum. O nedenle hikâyeye ilgi duymayacağını bildiğim için, yapmam gereken şeyin, olabildiğince kısa ve yalın bir biçimde, bu işin bana göre olmadığını, olup bitenleri kaldıramadığımı ve Düşler Vadisi'nde kaldığım sürece kişiliğimin bundan olumsuz etkileneceğini anlatmak olduğuna karar verdim. Evet, düşlerimin beni rahat bırakmadığı, bu kararı almamın kolay olmadığı, tam yirmi beş yıldır özlemini çektiğim, Hayaller Vadisi'nde yaşamak kararını ertelemenin benim için ne denli zor olduğu doğrudu. Ama ortada bir gerçek vardı ve o da Düşler Vadisi'nin bana göre bir yer olmadığıydı. Aslında bu da çok normal değil mi? Çünkü herkes her vadiye yaşayamaz, herkes her yerde soluk alıp veremez. Kiminin nefes almakta zorlandığı yerler, kiminin nefesini açar, iştahını açar, kiminin ruhuna ilaç gibi gelir. Kaldı ki, bir tecrübe olarak önümüzde duran 'Yeşiller Vadisi' var. (Geçen gün Nuri ile karşılaştık bir yerde. Hâlâ ajanı bulamamış!)

Öyle yaptım.

Aslında o bölümü, yani ben söyleyeceklerimi söyledikten sonraki bölümü hiç anlatmasam çok daha iyi olacak. Az önce söyledim ya, siz de, tamam, sen öyle diyorsan öyle olsun, deseniz o kadar rahatlayacağım ki. Ama bunu demeyeceğinizden eminim. Hatta deminden beri sözü uzattığım için aranızda bana kızanlar bile var. Bunu biliyorum. Haklısınız. Kaçıyorum resmen. O günü, o saati, o konuşmaları, bırakın bir başkasına anlatmayı, kendim bile anımsamak istemiyorum.

Zaman zaman Yeşiller Vadisi'nden bahsedirdim ona. Defalarca, böyle şeyleri paylaşmama sözü vermeme rağmen, yine de nasıl oluyor oluyor, ken-

dimi ona bir şeyler anlatırken buluyordum. Her defasında pişman oluyordum ama aradan geçen zaman, ya bazı şeyleri unutturuyor, ya da, her şeye rağmen bunun olması gereken bir şey olduğunu düşünüp, bazı prensiplerimi askıya alarak yapıyordum bu konuşmaları. Çünkü, bugün oturup güzel güzel sohbet ettiğin bir insanla, yarın tartışmak, karşılıklı kırıncı sözler sarf etmek hiç de hoş bir şey değil. Kendimden de, yaşadığım hayattan da tiksiniyordum böyle zamanlarda. Ama anladım ki, bu hayat öyle çerçevesi, kuralları çizilerek kontrol edilebilir, kişiye özel ilkelerle yaşanabilir bir şey değil. İnsanlar hayatı haddinden fazla kişisizleştirmişler. Yok, bu Tanrı'nın yarattığı hayat olamaz! Ortada bir sürü tuhaf, garip, saçma şey var çünkü. Bir de, atsan atılmayan, satsan satılmayan, kaçsan kaçılmayan şeyler var bu hayatta. Ne bileyim, vicdan var, çoluk çocuk var, ele güne rezil olmak var. Var da var işte!

Kimi akşamlar Yeşiller Vadisi'ne giderken çok gergin olurdum ve bu, davranışlarıma yansırı. Ya da, Yeşiller Vadisi'nden döndüğüm akşamlar (aslında ertesi gün, demeliyim, çünkü siz de anımsayacaksınız oradan sabah ezanları ile döndüğümüz geceleri) suratım asık olurdu. Aslında inanın ne giderken, ne de gelirken bilinçli olarak yapmazdım bunu. Benim yüzüm biraz tuhaftır, kimi zaman benden habersiz işler çevirir. (Biraz komik bir ifade oldu ama olsun, söyleyeceğim. Çünkü yüzümün bensiz, ya da bana rağmen bir şey yapması mümkün mü?) Duruma göre otomatik olarak şekil alır. İşte bu asık surat halim sorun olduğunda (yani, yok seninle ilgili bir konu değil, gideceğim yer beni geriye ve o da şimdiden yüzüme yansıyor!) ister istemez ona bazı şeylerden bahsetmek zorunda kalıyordum. O da bana hak vererek, madem öyle ayrıl o vadiden, derdi. Şimdi kendisi yok, Allah'ı var; bazı konularda beni destekler, yanımda yer alır, hatta kimi zaman beni över bile. Ama laf aramızda bu konular genelde kendisiyle ilgili olmayan konulardır. Ben de, aslında yapmam gereken şeyin bu olduğunu, ama bazı nedenlerle bunu yapamadığımı ve bunun bana acı verdiğini söylerdim. Arada bir böyle sohbetlerimiz olurdu işte. Dedim ya, bazen hayattan sıyrılıp başka şeyler düşünüyorum (yahu neyse ne, nihayetinde Evlilik Vadisi'ndeyiz, hiç olmazsa arada bir sohbet de edelim) ve araya böyle telafi seansları koyuyorum. Ha, bunlar sorunu çözüyor mu, bir işe yarıyor mu? Elbette hayır. Ne bunlar, ne şunlar, ne ötekiler, hiçbir çözemez bu 'dünyaların farklılığı' sorununu. Bu sorun Mahkeme-i Kübra'lık bir sorun bence. Herhalde orada bize de söz hakkı verirler de sorarız, nedir bu işin hikmeti, diye. Ama o konuda da farklı düşünüyorum. Bu mahkeme faslı bittikten sonra Tanrı'dan bir ricam olacak.

Lütfen Tanrım! Ben burada yeni bir hayat yaşamak istiyorum!

(Bir gün öldüm ve Tanrı bana yepyeni bir hayat bahsetti. O kadar yeni ki, önceki hayatıma dair hiçbir iz yok belleğimde. Hatta kimi zaman, bir 'önceki hayatımın' olup olmadığını bile anımsamakta zorlanıyorum.)

H E C E Ö Y K Ü

Bunu diyeceğim demesine de, alacağım cevabı biliyorum. Önüme öyle kareler konulacak ki, eğer yeni bir hafıza istiyorsam bunlardan da vazgeçmem gerektiği söylenecek ve ben sonunda yine her zamanki gibi 'Sen bilirsin Tanrım!' demek zorunda kalacağım. Ama olsun, ben yine de isteğimi söyleyeceğim, Tanrı değil mi; O, isterse her şeyi yapabilir. Neyse, bu ayrı bir konu...

Anlattım.

Başkanın tekin biri olmadığını (örnek olarak liste meselesinden bahsettim biraz) Vadideki dünyanın bizatihi kendisinin başlı başına bir sorun olduğunu, Ömer'in söylediği gibi, burada değil 'of!' çekmek 'öf!' bile demlemeyeceğini, oysa benim problemimin karşıkı dağlar olduğunu, karşıkı dağlar yıkılmadığı sürece, o hikâye orada durup durduğu sürece, huzursuzluğumun bitmeyeceğini, oysa Vadiye gidişimin tamamen bunlarla ilgili olduğunu, gerisinin bir başka hikâye olduğunu anlattım ve artık kendi vademde yaşayacağımı söyledim.

Tabi arada karşılıklı konuşmalar da oldu.

Kimsenin ulaşamayacağı böyle bir imkânı elimin tersiyle ittiğimi, oysa ne hayaller kurduğunu, önümüzdeki seçimlerde aday olup, milletvekili olabileceğimi, Ankara'ya taşınacağımızı, şu daracık evden ve şu sıkıcı şehirden kurtulup biraz rahat nefes alacağımızı, kendimi düşünmüyorsam çocukların geleceğini düşünmem gerektiğini, hep böyle yaptığımı, hayatı yalnızca kendim için yaşadığımı, bu genç yaşta emekli olup evde oturmamın yanlış olduğunu, kocaları emekli olup evde oturan kadınların bundan hep şikâyetçi olduğunu, daha çocukların nişan düğün işlerinin olduğunu ve bunların hepsinin parayla olduğunu, bir emekli maaşı ile bunların altından kalkamayacağımızı, evlendiğimiz günden beri yüzünü güldürmediğimi, bir kerecik bile olsa tatile, geziye götürmediğimi, anca yemek yapıp bulaşık yıkadığını, benim için saçını süpürge ettiğini, ama yazık ki benim bunu hiç görmediğimi, bir kerecik ütüsüz giydirmedeğini, kahvaltısız göndermediğini, eğer bu ev bugün ayakta ise bunun tamamen kendi fedakârlığından olduğunu, ama artık bıktığını, usandığını, bundan böyle kendisinden hiçbir şey beklememem gerektiğini, artık kendisinin de hayatı kendisi için yaşayacağını, dertlere kaldığını, benden habersiz psikoloğa gittiğini, psikoloğun, kendinizi çok yıpratmışsınız, depresyondasınız, dediğini (başka bir şey demezler zaten!) bol bol gezip dolaşmasını tavsiye ettiğini, aslında psikoloğun benimle de tanışmak istediğini (yani sorunun bende olduğunu söylemek istiyor) ama bunu bana söylemediğini, oysa herkes nasıl yapıyorsa benim de öyle yapabileceğimi, âlemin akıllısının ben mi olduğumu, oku oku bu işin sonunun ne olacağını, kitap okumanın, yazı yazmanın karın doyurmadığını, bunca yıl buna sesini çıkarmadığını, ama artık bunu kaldıramayacağını, bir iş bulup çalışmam gerektiğini, yaşamının onun da hakkı olduğunu, doğru düzgün alış veriş yapamadığını, günlere, gez-

melere gidemediğini, bir bayram şekeri almanın bile sorun olduğunu (Gerçekten de sevmem bayram şekerlerini, acıtır beni, elimde değil. Ama bunu söylememeliydi, çünkü bu bayram meselesini konuşmuştuk. İçimi acıtır benim bayramlar, demiştim oysa!) bayramların bile zehir olduğunu, bayramlarda çeşit çeşit şekerler ve kıyafetler almak istediğini, artık ne yaparsam bilme—yeceğini, bunun onu ilgilendirmediğini.

Dedim ben size, bana bir iyilik yapın ve bu bölümü anlattırmayın, diye.

Kalkarken sehpanın üzerindeki kahve tepsisini sertçe aldı ve 'Şu kravatlarını da bir daha ortalığa atma!' dedi. Kravatı masanın üzerine çıkarmıştım çünkü.

Diğer konular ne olur, nasıl olur bilmiyordum ama kravatlarımın sevgili karımı bundan böyle rahatsız etmesine izin vermeyecektim. Onlardan çok çekti zavallı. Benden, kravatlarımdan, odaya kapanıp saatlerce kitap okumamdan, daktilomun çıt çıt edip duran sesinden çok çekti.

Biraz sabredip milletvekili mi olsaydım?

Karım ertesi gün sabah erkenden giyinip çıktı. Bana bir şey söylemedi. (Herhalde yani.) Ben de onun gittiğinden emin olduktan sonra kalktım. Aslında biraz daha uyumak istiyordum ama yapmam gereken bir şey vardı. Dolapların altını üstüne getirdim. Ne kadar kravat varsa toplayıp banyo sobasına doldurdum hepsini. Sonra kibriti ateşledim. Onlar yandı ben baktım. Ya da ben yandım onlar baktı. (Yak kendini de şu kadın biraz mutlu olsun Fevzi!) Sonra gidip bir kez daha kontrol ettim dolapları. Bir tane kalmış köşede. Gel buraya lanet şey, gel! Getirip onu da attım. Az kalsın elim yanıyordu. Biraz acıdı ama önemsemedim. Allah'ın belaları, nedir bu kadının sizden çektiği! Hepinizin canı cehenneme. Şerefsizler!

Sonra günlük defterimi açtım ve bazı notlar yazdım oraya. Çünkü bu kadar uzun bir aradan sonra ancak oradan başlayabilirdim. Gerçekten özlemiştim. Kâğıdı, kalemi özlemiştim. Hayallerimle baş başa olmayı özlemiştim.

Kendime bir kahvaltı hazırladım sonra. Hayatın tuhaflığına aldırış etmeden, hatta ona içten içe gülerek. Demek ki, hayat böyle böyle düşüyordu insanın üzerinden. Böyle böyle önemsizleştiriyordu kendini. O nedenle güldüm ona. Daha doğrusu gülümsedim. Sonra, bir şey daha yapmalısın Fevzi, dedim kendi kendime. Şimdi yapman gereken bir şey daha var. Şerefsiz kravatlardan kurtardın karını, bu iyi. (Bakalım sürprizini nasıl bulacak?) Ama bir iyilik daha yapıp, şu daktilo çıt çıt'larından da kurtarmalısın onu.

Üzerimi giyinip çıktım sonra. &

MİHRİBAN İNAN KARATEPE

'BİRKAÇ KIRIK GÖRÜNTÜ'

Erkeğin yüzü Ayasofya'ya dönüktü, kızınki Sultanahmet'e.

— Platformu yavaşça döndürüyoruz. Dikkat edin sigaranın külü masaya düşmesin.

Erkeğin.. hayır.. adamın diyoruz bundan sonra her nerede geçerse.. yavaşça büyüklüğüne vurgu yapmalı. Sigara içmek için bahanesi çok. İlk tanışmanın heyecanını savuşturmak için, sohbet tıkanıldığında bir iş yapma gereğinden, anıların yükü ağır geldikçe, hâyâllere daldıkça, falan filan.

— Sigara ağzındayken kımıldatmasak iyiydi hocam.

Kenarı hafif kırık kül tablası gittikçe doluyor. Erkek kül tablasını kendine doğru çekiyor- pardon adam diyecektik değil mi?- bunun bile bir öyküsü yazılabilir, diyor. Kül tablası kızdan biraz daha uzaklaşmış oluyor böylelikle. Mümkündür, elbette, tabii ki, bence de... ya da ona benzer bir şeyler geveliyor kız, kendinden emin.

Kof bir önemlilik, diye aklından geçiriyor adam. Erkek yerine adam değilim gözden kaçmıyor umarım. Kız erkeğin aklından ona benzer bir şeyler geçtiğini anlıyor. Sigaranın dumanı erkeğin bakışlarını perdeliyor. Kör olma- yası bilinçaltım. Adam diyecektik değil mi?

Kız vişne suyu bardağını bir eliyle sıkıca kavramış. Renkli sıvı, bardakta hafifçe yalpalıyor ağzına götürdükçe. Kız diğer eliyle çantasını tutuyor. Çantası kucığında.

— Kendi mi istedi vişne suyunu bu Allah aşkına? Dökerse bi de örtü-mörtü değiştirmeye uğraşırsınız(!)

— Meyve suyunu bitirseydi de öyle döndürseydik hocam.

— Bitmez öyle kolay kolay.

— Kızın yüzü Ayasofya'ya baktı hocam şimdi.

— Tamam öyle kalsın.

Erkek -tamam tamam- Ayasofya'ya bakıyor olunca sırtını Sultanahmet'e vermiş oluyor ve izleyicinin zihninde şöyle bir koşutluk oluşuyor (oluşursa iyi olur). Sultanahmet bir camii olarak inşa edilmiş ve öylece süregelmiş, Ayasofya ise kiliseyken camiye sonra müzeye evrilmiş bir yapı. Sürekli kimlik değiştirip durmuş tarih boyunca. Tıpkı erkeğin değişen kimliği gibi... Bir yanında Tanrıya dua edilirken bir yanında onarımı süren. Kızsa Sultanahmet gibi bütün... Ya da henüz dağılmamış. Birer biblo gibi gelişigüzel oturtmuyoruz bu ikisini karşılıklı. Arka plânda derinlik hissini ihmal etmiyoruz. Resim seçici arkadaşlar tonlama kullanarak atmosferi temaya daha uygun hale getirebilir. Grafik olarak birbiriyle uyumlu renklerle elde edilmiş temiz bir kadraj kuşkusuz algı dengesine hizmet edecektir. Karakterlerimiz iki camii önüne bağdaş kurmuş iki dilenci de değiller. Bilinen boyutları ki burada iki insandır, referans alarak kadrja dahil etmezsek yapının büyüklüğü de yeteri kadar vurgulanmış olmaz. Yukardan aşağıya doğru bir çekim. Erkeğin parmaklarına, kızın tedirgin oturuşuna odaklanıyoruz.

Kız, erkeğin bir telefonuyla kalkıp niye geldiğini düşünüyor... Evden çıkarken arkadaşlarının sorgulayıcı bakışları altında kapıyı alelacele çekip koşar adım niye fırladı sokağa? Arkadaşlarına sırtını dönüp çıktığında omuzlarında birer çift gözün ağırlığı...

— Nasıl oluyorsa artık, hâyâl gücünüze hayranım çocuklar!

Dış kapının önünde omuzlarındaki tozları silkeleyişi...

— Bilmeyen de samanlıktan çıkıyor sanır, evden çıkıyorsun mübarek, omzundaki gözler de pıt pıt düşmüştür yere!...

Ve ne zaman durağa geldiğini bilmeyişi...

— Buna bi sözümüz yok, doğru bilmemiştir.

Paragraf burada bitiyor. Yani tüm bunları bir yükleme bağlamıyoruz, öyle mi? Saldım çayıra Mevlam kayıra hesabı.

Öğrenciler gülüşüyor. 'Ömürsünüz hocam...' diyor biri.

'Ö m e r.' diye düzeltiyor bir diğeri, dirsek vurarak.

Hoca gülümsüyor. Hızlı hızlı çeviriyor sayfaları.

Öğrencinin parmağı pause'de.

Kız, hafifçe boynunu eğmişti, öylece kalıyor.

Erkeği dinlediğimizde, diyor, ifadesini aldığımızda dediğimi varsayın, gördük ki hiç kendini anlatmıyor. Kız da ondan pek farklı değil. Peki bunlar ne için bir araya geldiler?

Tanışarak, konuşarak, beraberliklerini çoğaltarak öykülerini besleyebileceklerini düşünüyorlardı. Ama erkek, bir kızla yalnız görüşmek isteğini açıklama gereği duyuyordu yine de... Kızda kaynar su etkisi yaptığıının far-

kında bile değil. Kıza da kızıyorum şimdi. Madem rahatsız oldu belli etsin yahu.

Kız masaya doğru eğilsin. Erkek gayr-i ihtiyari öne doğru kaykılsın. İçten içe yönlendirilmeye açık oluşuna kızsın. Fakat merak duygusu ağır bastığından aynı saniye kendini bağışlasın. Bunu gözlerinden anlayacağız, gizli bir endişe gözlerinde koyulsun, mimikleri istemsiz oynamalı...

Sen, desin kız, erkeğin endişesini tahmin etmiş olarak, buraya koşa koşa geldim diye - *koşa koşa mı geldi?*- ne sanıyorsun?

'Buraya koşa koşa geldim. Ne bir ışık koridoru açılır önümde ne yıldız yağmurları yağar başıma... Kendi halinde bir yalnızım ancak kelimelerin cenk yeri kalbim.'

'Kelimelerim yaralı, bereli ama bütün savaş gazileri gibi mağrur... Göz yaşını kurutmuş, kan içmiş ama kızcılık şerbeti içtim diyen cinsten... Hiçbirinin kulağına fısıldamıyorum bu yüzden. Asker gibi diziyorum hepsini hizaya.'

— Ne diyor bu?!

'Boynumda bir urgan gibi asılı yazma arzusu, yazmasam öleceğim, yazar sam ölümüm onun elinden olacak ve azar azar ölmek için yazıyorum bu yüzden. Yazmak ömrümü uzatıyor. içimi yavaş yavaş oyan bir bıçak gibi ömrümden ömür çalan da odur hal'

— Mutfak kültürü işte bakın, sanki kabak dolması yapıyor. Bak, dedim şimdi canım çekti çocuklar, görüyor musunuz?

— Neyi hocam?

— Dolmayı!

— Nerde hocam?

— Kafamın içinde!

— Onu göremiyoruz ama gösteririz hocam, isterseniz.

—!—

Hoca sıkıntıyla pencereye doğru yürüdü. Atölyeden uzaklaşmak, güz yapıraklarına basa basa kaldırımlarda yürümek, Sultanahmet camiinin avlusuna yakın parkta bir çay içmek arzusu duydu. Camın buharını iki parmağıyla silerek dışarı baktı. İlerde çay bahçesinin bir ucunda oturan kızla erkeğe...

Üşüdü çocuklar kaç saattir bu havada, diye hayıflandı.

Mevsim yazdı be hocam, dedi kız. Ne üşümesi...

H E C E Ö Y K Ü

Öyle demesiyle ağaclar sararmış yapraklardan elbiselerini birden sıyrdılar, çiçekli, renk renk bir kostüm çıktı altlarından, ıslak kaldırımlar birden kurudu, hatta asfalt sakızlandı.

Ağacların gerisinde 'mıymımtı bir deniz' dalgalanmıyor, köpürmüyor, renk bile vermiyordu manzaraya hâttâ, dedi erkek. Sanki deniz bile sıcaktan bayılmıştı.

Valla ayılsanız da bayılsanız da sayılıyor her lafınız, dedi hoca.

Ah evet, dedi kız.

Gözleri yan masaları dolaşıp geldi. Kendini masada, erkeğin karşısında yadırgadı, yabancılardı.

Neyi anlattığımız da önemli, dediğinde erkek.

Kız kelimelerin beresini düşünüyordu o sıra... Hepsi sol'a mı eğikti?

Nasıl anlattığımız daha önemli, dedi.

Gururla, imzalı kitabını çantasından çıkarıp erkeğe uzattı.

Titizleniyorum. İğneyle kuyu kazar gibiyim yazarken, biliyorsunuz... dedi.

— Kızın dili çözüldü çocuklar, dedi hoca öğrencilere dönerek.

Nedense dilimin düğümü bir türlü çözülüyor

— Çözülüyormuş, pardon.

Sular seller gibi çağıldamıyorum. Bir dere gibiyim manzara resimlerinde, uzaktan uzağa incecik bir ip gibi uzayan... Derenin şırıltısı bazen... Denize varamadan daha arzın yarıklarından birinde kayboluyorum. Kaybolacağım(?)

— Pek melankolik, pek hisli. Gitti bizim gül gibi aksiyon, atraksiyon. Seyirci gerilim ister. Bir masanın başına geçmiş, kukumav kuşu gibi kurulmuş iki yazara bakıp duramaz öyle, uzun uzun... Bu şekilde konuşmaya devam ederse bu kız, adamın sabrı taşar sonunda. Taştı mı yoksa?

Öğrenciler pencereye üşüştiler. Kızlar kızın, erkekler erkeğin ağzına bakıyordu:

Ben de bazen düşerim böyle, dedi erkek. Ama biriktiriyorsunuzdur... Bakın ne güzel de birikmiş.

Kitabı yeni görüyormuş gibi özenle aldı.

Kız sermayeden yediğini düşündü, biriktirmek şöyle dursun.

'Mihriban'ın Suçu Ne?'yi izledim dün akşam, dedi, sıkıntıdan... 'Cemal Ş.'ye baktım biraz, adamın birinin parmağı koptu, ortalık kan-revan.

Sabah Tom ve Jerry'i aradım bir de, ama bulamadım.
Muhteşem... dedi erkek,
Her Çarşamba... Bi de ordan bakın.
Gülüştüler.

/Hoca, elindeki kâğıtları sertçe masaya bıraktı.
Anakronizme bağlanmış olay, dedi, bitmiştir...
Kestik çocuklar kestik
Gözleriyle mausu işaret ederek; 'kapatın şunu...'/

Erkek; 'daha bitmemişti', diyecek oldu.
Kız; 'yeni başlamıştı'...
Önce birbirlerine sonra ağır çekimle başlarını döndürüp, hocaya baktılar.
Hadi, oturup durmayın siz de iki saattir, dedi, hoca sinirli... Bi numara ol-
maz bu teksten.
Erkekle kız, suçlu suçlu kalkmaya yekindiler.
Erkek sigaranın külünü masaya, kız çantasını yere düşürdü.&

AHMET BÜKE

BULUTTAN BULUTA

-sonra bunlar oldu

Fehime bakkala yürüdü. Dut ağaçları vardı yolda. Yapraklarını bırakalı ay olmuş. Avuçları gökyüzüne bakan benim, senin, bizim ağaçlarımız. Onlar öyle mahzun, kimi zaman fısıltıyla ama hiç umudu kesmeden beklerken Fehime mantosunun eteklerini -biraz da poyraz vardı- bedenlerine savurarak yanlarından geçti.

İçinde aynı kelime zıplayıp duruyordu: seviyorum, seviyorum çok seviyorum.

Fehime bu kışa rağmen oğlanın birine âşık oldu galiba. O yüzden bugün erkenden işini bitirdi. Dosyaları, imza kartonlarını üst üste dizdi. Bilgisayarını kapattı. Noter Hanım'ın camdan kapısını tıklattı.

"Annem biraz üşütmüş. Müsaade ederseniz..."

Fehime yerinde duramıyor: Fehime, Fehime, Fehime

Deniz kenarına inerse, dalgaları görürse, hele sandalları, midye karıştırıcıları görürse sakinleşecek. Dünyayı içine alacak. Derin nefesler verecek. Sakinleşecek.

Köşedeki marketi gördü.

"Bir sigara," dedi içinden.

Son dutu geçip, önünde ekmek dolabı duran kapıya yöneldi.

Ilıktı içerisi. Işıklar yanıyordu. Kimseler yok gibiydi. Dükkânın uzun koridorunda yürüdü. En arkadaki loşlukta oturan adamı gördü.

Başında beyaz takkesi, elinde tespih, yüzü derin izlerle sürülmüş bir amca.

Fehime yaklaştıkça adamın ağladığını gördü. Ama bildiğimiz ağlamak değildi bu. Kımıldısız ve usul bir yüzden gözyaşları akıyordu. Adam başını kaldırdı, yanında durduğu ufak pencereden dışarıya baktı. Gözlerini sildi. Yeni yaşlar belirdi. Yeni yaşlar aktı yanaklarından çenesine. Kırçılı pantolonuna damladılar.

Fehime ile adam bir an göz göze geldiler. Adam yine eğdi başını. Tespihini kımıldattı.

Fehime geriye döndü. Çıkarken kapıda ekmekleri yerleştiren adamı gördü.

"Kusura bakmayın ekmek kalmadı da. Komşu bakkaldan üç, beş almaya gittiydim. Buyurun?"

Fehime parmağıyla içerisini gösterdi.

"Amca çok ağlıyor."

Adam doğruldu.

"Babam iki gündür gökyüzüne bakıp duruyor. Anlamadık biz de. Derdini de anlatmaz hiç."

Fehime sigara almadı. Nedense süt aldı. Denize de yürümedi. Metro durağına yürüdü.

"Annemi görsem," dedi içinden.

Turnikelerden geçti. Boş bir sıraya oturdu. Derin bir iç çekti. Ağlamaya başladı -nedense-

Durduramadı kendini bir türlü. Tırnaklarını geçirdi koluna, dişlerini sıktı. Acıttı etini. Nafile. Sonra bıraktı iplerini. Hıçkırmadan ama durmadan göz yaşlarını aktı önüne.

Tren geldi. Durdu. Kapılar açıldı. Fehime kalkamadı yerinden. Camdan ona bakan kadınla -Sevim, diyelim biz ona- göz göze geldiler.

Tren hareket etti yeniden.

Sevim, Menemen'de son durakta indi. İstasyonun karşısındaki ziraat dükânına girdi. Beş kilo şeker gübre aldı. Başörtüsünü düzeltti. Yola çıkıp arka mahalleye doğru yürümeye başladı.

Telefonu çaldı yolda.

"Efendim... Yok, vardım ben Menemen'e. Bahçeye gidiyorum şimdi. Hı, evet aldım gübreyi. Sen koy çay ı."

Sevim evleri geçti. Bostanlar başladı. Gübre kokusu yükseldi. Bahçenin birinde bağlı sakız keçisi bağırdı uzun uzun.

Kavaklar bitti. Son narı, son ayvayı geçti. Bahçelerine vardı. Telle bağlı kapıyı açtı. Girdi. Sevim, gübre torbasının ağzını açtı. Avcunu doldurdu. Çilek ocaklarının başına vardı. Ağır ağır gübreyi sermeye başladı.

Aniden durdu. İçi bulanır gibi oldu.

"Yine gebe mi kaldım ben," diye düşündü.

Gitti bir zeytin kütüğüne oturdu. Çöker çökmez de ağlamaya başladı. Eli ayağı boşaldı sanki. İncecik bir yağmur oldu ondan kalan gözyaşı. Tekir kedinin biri -muşmulanın çatalına pusmuş öte daldaki serçeyi gözleyen toraman tekir- durup kadına baktı uzun uzun. Daldan atladı yere. Önce sağ, sonra sol patisini yaladı. Lokma kadar serçe hâlâ orada duruyordu ama gitti tavuk kümesinin çinko damına sıçradı. Kadına yeniden baktı. Sonra bulutlara baktı.

-İki gün önce oldu

Kurt indi. Tek başına. Arka ayağında duman rengi bir akıtma. Alnından gözüne inen siyah lekesiyle kurt indi çok uzakta bir yerde. Havayı derin de-

H E C E Ö Y K Ü

rin kokladı. Yanık kokusunu takip etti. Et ve kemik çekti onu. Koşmayacak, kovalamayacak bir avı. Ne sürüden geri kalmış kocamış bir koyun, ne yıldı, ne korkmuş bir tavşan. Pıhtısından donmuş, çatlamış kan.

Kurt bir yangın toprağına vardı. Taşın üzerindeki karaltı çekti onu. Yaklaştı. Boynundan yarılmış ve dehşetli dizginiyle fırlamış bir katır. Zor ölmüş.

Kurt ete vardı. Açık gözlerine baktı katırın. Katırın gözlerinde bulut.

Kurt döndü, açlığına geri yürüdü.

Kurt dağına geri çıktı.

O bulut kaçtı uzaklara..

BEDİA KOÇAKOĞLU

BAY K.

Hilmi Yavuz görünümlü bir adama...

Bay K. içindeki eski pencereden dışarıya baktı. Ne zamandır kapıyı çalan .Dküçük çocuğa biraz öfkeli seslendi, "Kimsin?" "Ben Fehmi Kavkı. Artık açar mısınız lütfen!"

Bay K. iinin kapısını nerdeyse asırlardır kimse almadığı için huzurluydu aslında. Şimdi durup dururken bu çocuk da nereden çıkmıştı? Adını bile unutan Bay K... Sahi çocuğun soyadı Kavkı'ydı. Ne tesadüf kendi adının da baş harfi K. Acaba adı neydi kendisinin? Hatırlamayalı yıllar oluyordu. Odan sonra, bile isteye silmişti adını hafızasından. "Sadece ilk harfini saklasam yeter" diye düşünmüş olmalı. Neyse ne. Geçen gün arkadaşı Bayan K. sormuştu da "isimleri değil ruhları önemsedğini" söyleyip bir sürü ucuz laf etmişti kadına. Böyle daha entel görünüyordu, kadınlar da beğeniyordu bunu. Bayan K. o gün Bay K.'nın adı hakkında bir hayli yorum yapmış, en son nedense Fehmi de gelip durmuştu. "Hilmi de olabilir" demişti. Bunların K ile ilgisi de ona göre "parodik bir yaklaşım"dı. Şu kadının postmodern saplantılarını hiç anlayamamıştı.

Bay K. biraz canı sıkkın, bu ısrarcı çocuğa kapıyı açıp açmamada tedirgindi. Kim bilir kimin velediydi. Belki de para falan isteyecekti. Acaba pencereden üç beş kuruş atıp yollasa mı? Ama öyle de içi rahat etmeyecekti. Ya geçmişten bir yük varsa çocuğun boyundan büyük çuvalında. Ne zaman görmüştü çuvalı? Yoksa uyduruyor muydu? Yok yok pencerenin tozlu perdesini aralayıp şöyle üst kattan çocuğu süzerken dikkatini çekmişti. Zavallı kim bilir ne zamandır taşıyordu da ağırlaşmıştı elindeki çuval. Yere değıdirmemeye çalışarak zorlukla yukarıda tutuyordu. Ya anası memleketten bir şey yolladıysa? İyi de neden bu çocukla? Olamaz! Yoksa O mu gönderdi, akında kırımızı bir kan lekesi olan bu küçücük kara gözlü çocuğu? Bir dakika, o kadar mesafeden nasıl görmüştü gözündeki kan lekesini? Bay K. şaşırdı kendine. Sonra düşündü, muhtemelen Siirt'te... Neden Siirt? Bilemedi. Muhtemelen Siirt'te kiraz ağacının dalına tırmanırken, ağacın ince uçlu dalı batmıştı gözüne... "Siirt'te kiraz ağacı olur mu?" dedi belli belirsiz. Bilemedi... Neyse ne. Acaba O mu? Bay K. yenemedi merakını. O'nun var olma ihtimali birle yeri yerinden oynatabilirdi. Karar verdi, inecek ve çocuğu içeri alacaktı.

Kararından dönmemek için de küçük çocuğa seslendi: "Geliyorum." Kızdı kendi kendine. Bu ne klişe bir laf. Hayatı hep gelmek için gitmelerle doluydu. Bayan K. bunu duysa kahkaha ile güler, vallahi dilinden yıllarca kurtulamazdı. Çünkü kadıncağızı iki de bir "öykülerde klişe ifade kullanıyorsun" diye eleştiriyordu. Aslında kendi de farkındaydı, klişe yakışıyordu kadına. Ama maksat tenkit işte. Bak bu da eski bir ifade oldu. "Bayan K. bunları duymamalı" dedi içinden. Bu defa sadece elini kaldırıp seslendi. Ağır adımlarla basamakları inmeye başladı. İçinin basamaklarını asırlardır inmemiş biri olarak hayretle etrafı izledi. Ne çok yıpranmış, eskimiş, boyaları yer yer dökülmüştü... Acıdı haline. "Şu çocuğu bir savuşturayım hele. O'ndansa haber, hemen duvarlara bir boya, badana, cila geçeyim" diye düşündü. "Yedi, sekiz, dokuz, on... Önüm, arkam, sağım, solum sobe, saklanmayan ebe..." Muhtemelen en alt kattan duyulan bu neşeli sayışmacalara bir müddet kulak kabarttı. Kendisi de saklambaç oynar mıydı? Her halde oynamıştır. Hatırlayamadı. Adıyla beraber ne çok şeyi silmiş olduğuna şaşırdı hafızasından. On birinci basamakta duvara takıldı gözü. Yıldızları kararmış bir çerçevede bir öykü müsveddesi asılıydı. Çivisi düşen bu çerçeve duvara bir parmak yardımıyla sabitlenmişti. Ürktü. Kanlı bir yüzük parmağı çerçeveyi tutuyor gibiydi. Eli-ne baktı, sol yüzük parmağı kökünden kopmuştu. Anlam veremedi. Yazı gözünde ve kulaklarında tınladı.

"Ela gözlü çocuk, siyah deri kayışa sivri bir taş yerleştirdi önce. Sonra sapanı gerdi gerdi ve bıraktı. Aynı anda bir kadın cama yapıştı. Gözlerinden süzülen yaşlar, trenin açık penceresinden taşıp şehri sele verirken, dudaklarını araladı. Önce taş küçücük bir serçeye çarptı. Kuş sendeledi. Sonra kadın "bekle beni, bekle geleceğim" diye fısıldadı. Harfler kimsesiz bir bankın taltalarına çarptı. Bank sendeledi."

Çok bir şey beklememişti Bay K. Belki "Ben bir daha senden başkasını sevmeyeceğim. Ama elimden de başka bir şey gelmiyor. Gitmeliyim." dese-y-di. Ya da "Ailemi görmezden gelemem. Ama bil ki ben yalnız senin hayalinle yaşanacağım." dese-y-di... Ya da sadece "Seni seviyorum. Ama..." dese-y-di. Evet sadece "Ama" dese bile yetecekti Bay K.ya. Böyle yalnız, çaresiz ve sorularla tek başına bırakılacağına, başkalarından gidişini duyacağına "Ama..." ile başlayan bir cümle ya da sadece kelime bile her şeyi daha kolay yapardı belki. O zaman anlamsız bulduğu gidişin dönüşünü beklemezdi. Kızar, küser, nefret eder, belki küfreder, kuser içindeki bütün kını, acı balgamı rahatlardı. Ama karşı tarafın suskunluğu, kendisinin gevezeliği olmuştu işte asırlardır. "O... Belki döner... O... Gelirse... Kolları kirlenmiş beyaz

koltuk... Salçalı makarna... Üşüyorum kapama gözlerini... Asaf Halet... Woody Allen... Baudelaire... Dustin Hoffman... Tramvay... Çehov... Sine-
ma bileti... Pop Corn... Bir daha beni arama... Dayanamadım... Maupas-
sant... Yesterday when I was young..."

Bay K. düşündü. İlk tanışma hikâyeleri. Ön sırada oturan kızlardan biriy-
di. Bay N.nin dersinde hep ilk o söz alır, herkes hayran hayran onu dinlerdi.
Uzun, dalgalı sarı saçları, denizlerin dibinden çalınmış bir çift göz, biraz ağır
ve mütevazı bir duruş. İlk görüşte aşk mı? Galiba. İki yıl peşinde koşmuş, ni-
hayet okul kantininde ilk kez denizin taaa içine bakmaya cesaret edebilmişti.
Ne utangaçtı. Bay K. kendinden en çok bu yüzden nefret ediyordu. Kıza bir
türlü açılmamış, en sonunda kitabının arasına bir kâğıt parçası sıkıştırılmayı
başarmıştı. Arkadaşı M. ve sevgilisi bir yemek karşılığında koymuşlardı kâ-
ğıdı, kızın kitabının arasına. Son parası ile yedirilen yemek boğazında kalma-
mıştı hayret, ya O, kabul ederse... Etmişti de... Ya sonrası... Ya öncesi...
Bay K. kızdı kendine. Çok iyi biliyordu ki sarışın, mavi gözlü kadınlardan
nefret ederdi. Hele ağır ve mütevazı duruş hiç onun tarzı değildi. Ayrıca
O'nunla anlattığı gibi de tanışmamışlardı. Nereden uydurmuştu şimdi bu hi-
kâyeyi? Hem şimdi paraya para demese de öğrenciliğinde bırak ısmarlama-
yı, doğru düzgün lokantada yemek yiyecek parası bile yoktu. Bu yüzden de-
ğil miydi ki O'nunla simide talim ediyorlardı çoğu zaman. Ya da sigaralı kan-
tinde (Türk bayrağının altına oturmamak kaydıyla) içilen birkaç bardak acı
çay. Ya karbonatı çok ya da sabahtan beri bayatlamış. Neden sigaralı kantin
diye yokladı hafızasını, acaba O sigara mı içiyordu? Bulamadı.

Bay K. basamakları ne kadar hızlı indiğini fark etti birden. Yirmi üçüncü
basamakta ayağı kaydı. Düşlerle kurguların ortasına yuvarlanıverdi. Eli ile
basamağa tutunmaya çalıştı. Yirmi üçüncü basamak büyük bir gürültü ile
çöktü. Bay K.nın bir kolu aşağıya sarktı. Kafasını sarkan kolundan tarafa
doğru uzattı. Karşılaştığı manzara kanını dondurdu. Yerde kanlar içinde bir
ayak duruyordu. Üzerinde tamamen pıhtılaşan kan, zamanla kara bir renk al-
mış, artık tahtakuruları bile bacağın yanından sessizce geçer olmuştu. Bay K.
"kaç yıldır burada bu bacak acaba" diye düşündü. Umursamadı sonra. Kim
bilir kimin? Doğrulamaya uğraştı, olmadı. Gözlerini çevirdi nicedir hissetme-
diği sol yanına. Bacağı yok. Bay K. durdu. Duran her şey yürüdü. Bay K. sü-
ründü. Sürünen her şey durdu. Yeryüzü alt üst oldu. Gökyüzü yere indi, top-
rak göğe çıktı. Tahtakuruları hep bir ağızdan öyküye devam etti:

*"Kadın vagonun içinde ellerini göğsüne bastırarak uyumaya çalıştı. Ne
zamandır kalbi ağrıyordu. "Stresten olmalı." dedi kendi kendine. Kafasında
öyle çok ayrılık sahnesi vardı ki bunlardan hiçbirine uymamıştı az önceki*

tablo. Mesela kendisi trenin camından gözyaşlarıyla bakacak, o, istasyonda "gitme" der gibi gözlerini çevirecek kadının içine. Bu sefer kendisi dayana—mayıp trenden inecek ve sarılacaklar. Ya da kadın oralı olmadan ıstırabını içine gömecek, başka manzaraları seyredecekti. Olmadı. Hayalini kurduğu ayrılık sahnesindeki giden rolünü kadın en iyi şekilde oynamıştı ama kalan yoktu tabloda. Kadın muhtemelen onun oturacağı bomboş banka baka baka gitti. Ardında kalın bir gürültü, duman ve bir fısıltı bıraktı. Adam o sırada şehrin kulaklarını sağır eden gürültüyü dinleyerek, gökyüzünü siyaha kesen dumanı seyreliyordu. Duymadı fısıltıyı. Kadın gitti, adam yatağına yattı, ela gözlü çocuk öldürdüğü serçeye acıdı. Küçük bir mezar yaptı sonra. Üzeri—ne "Dikkat serçe mezarıdır." yazdı. Adamın ve kadının içinde de iki mezar kazıldı aynı anda. "Dikkat kendi mezarımdır."

"Lütfen beni bırakma"

"Olmuyor, artık yürütemiyoruz."

"Başkası mı var?"

"Evet."

"Ne zamandır?"

"Ne önemi var. Yapamıyoruz. Aydan demişti zaten. Hilmi ile olmaz diye."

Bay K. beyninde dönüp duran bu cümlelerle açtı gözünü. Çöken basamağın bir altında, merdivenin korkuluğuna dayanmış, kafası düştü düşecek. Biraz kendini topladı. Genç kız kendine Hilmi mi demişti? Yoksa arkadaşı mıydı bu adı kullanan? Üzerinde durmak istemedi. Dursa aklına öyle çok şey gelecekti ki. Adı Hilmi olsa Siirtli olmak zorunda kalacak, gözünün akına bir kan pıhtısı oturacak, kiraz ağacının ince dalı gözüne batacak, imkânsız bir aşkın peşinde ömür çürütecek, sık sık gönlündeki kuyuyu ne zaman kuruma—ya meyletse tekrar canlandırarak, erguvanlara küsecek, kapılarını mühürleyecek, sahile her zaman gittiği yolu değiştirecek, arka yolda yeni açmaya başlamış tarla gelinciklerini görecektir, belki bir tanesini koparıp, yapraklarını bedeninden aşağı sıyrarak etek yapacak ve adına gelin diyecek, sokağın başında her gün top oynayan çocukların oyununa katılıp bir gol atacak karşı takıma, üniversitenin merdivenlerinden çıkmak yerine olmayan asansörü kullanacak, Bay T. ile görüşmeden derse girecek, çocuklara "Je vousehais" diyecek...

Vazgeçti Hilmi olmaktan. Bay K. olmak iyiydi. İçinin kapılarını sürgüleyerek, derinden çürümeyi görmezden gelerek yaşlanacaktı. Ne zaman tamamen çürüdü, o zaman ölsündü. Ne çıkardı ki? Eh cenazesi de kalabalık olurdu canım. Üç beş dost biriktirmemiş miydi bugüne kadar. En azından Bayan K., Bayan K.'nin kardeşi, Bayan K.'nin eşi, Bay T., üniversitedeki öğrencileri-

biri hariç, ona Bayan K. gıcıktı çünkü. İkisinden birini seçmesi gerekiyorsa Bayan K.yı tercih ederdi. Eli mahkûm, kendi hikâyesinin yazarını cenazesinden kovamazdı ya-, sekreter kız... "Dur bakayım kaç kişi oldu. 20 falan." Fena değildi bu rakam. Şöyle bir düşündü Bay K., içi acıdı. O, olmayacaktı cenazesinde. Belki de duyar gelirdi. Acaba vasiyet falan mı bıraksa. "Cenazemde sadece O'nu isterim" diye. Sonra vazgeçti. Çürümüş basamaklarında ayakta durmanın neredeyse imkânsız olduğu içi de O'nunla beraber yaşlanmıştı.

O gün O'nu bir sala bindirmiş ve bırakmıştı sonsuza. Kederi ile çoşan ırmak, yalnızlığı ile durulacağı yerde daha da hızlı çağlamış, alıp götürmüştü cenazeyi. Büyük tufan ilk kez vurmuştu içini. Bay K. enkazın altından doğrulmaya uğraşmıştı ilkin. Üzerine fırtınanın biriktirdiği topraklar, taş parçaları, odunlar, kimbilir rüzgârın nereden uçurup getirdiği kolu kırık bir bebek, yırtık bir top, ince çizgili, pörsümüş bir kumaş parçası-muhtemelen karısını döven bir adamın pijamasından kopmuş-, sapsarı, uzun saçlı bir peruk, beş tane upuzun takma tırnak, galiba kıpkırmızı bir ruj-hangi yosmaya ait belli değil-, sapı kopmuş beyazı çamura bulanmış bir çanta... Bay K. bütün bu yükü üzerinden atıp, doğrulmaya uğraşmış, kafasını biraz kaldırıncı da O'nu bıraktığı nehrin kıyısında kendini yatar bulmuştu. Başucunda nehrin büyük bir azgınlıkla götürdüğü cenazeden arta kalanlar... Nehir O'nu içine almış kaybetmiş, safrasını da Bay K.nın içine atmıştı. O günden beri yaşıyordu bu sıfayla Bay K. Her fırtınada kabaran bir ırmak, her bayram mezar ziyareti yapan yaşlılar gibiydi O, içinde...

Bay K. sol yanındaki sızının giderek arttığını duyuyordu. Artık sürünerek inmeye başlamıştı basamakları. Sol ayağı da kökünden koptuğu için işi biraz daha zorlaşmıştı. Ağır aksak otuzuncu basamağa gelebildi Bay K. Biraz soluklanma ihtiyacı duydu. Sesler artmış, şarkılar, türküler, çocuk sesleri, kadın çığlıkları, sert sesli bir adamın bağıırışı birbirine karışuyordu. Bay K. kapıya yaklaştığını anladı. Merdivenin korkuluğu bitmişti. En son iki basamak kalmıştı kapıya. Eliyle hala merdivene tutunuyordu. Birden elinin altında sıcak bir yapışkanlık duydu. Garip bir koku sızlattı burnunu. Sol yanına kafasını çevirdi, kolu merdivenin korkuluğuna asılmış kalmıştı. Omzunda derin bir sızı duydu. Gidenin ardından yanmaya alışık bedeni bir de kolu için yandı. Dumanı tüttü yanık kolun. Bay K. kafasını kaldırdı, duvarda öykünün sonunu gördü.

"Kadın neden sonra doğruldu mezarından. Önce serçeyi aldı eline. Cansız bedene üfledi, can veremedi. Sonra adama yöneldi. Adam nicedir kendi mezarında yatmaktan yaşlanmıştı. Kadın son gücüyle üfledi. Adam önce üzerindeki toprakları silkeledi sonra yavaş hareketler ve donuk bir ifadeyle kımıldadı. Kadının içinde canlı kalan ne varsa adama bağıışladı. Son gücü de tükenince yığı-

lıp kaldı mezarına. Toprak ve kadın sonsuza kadar sarmaş dolaş olurken adam sadece bakıyor, bu garip tablonun anlatıcısı da C. K.'yı dinliyordu:

*Bekle beni, bekle beni
Bekle beni geleceğim
Bütün gücünle bekle
Karlar tozarken bekle
Ortalık ağarırken
Kimseler beklemezken
Soluk sıkıntılarla ağırlaşan yağmurlar içinde
Tek bir haber bile çıkmaya uzaklardan
Saçma da olsa bekleyişin
Yalnız sen olsan bile bekleyen beni
Bekle yine, bekle, bekle beni
Bekle beni, bekle beni
Bekle beni geleceğim."*

Bay K. eskiyen içinin otuz ikinci basamağını sürünerek katetti, kapıya yaklaştı. Dışarıdan nicedir bekleyen çocuğun soluğu duyuluyordu. Hızla çarpan kalbi, garip bir inilti ile inip kalkıyordu. Anasının "deli gibi koşma deli oğlan, kalbin oynayacak yerinden" deyişini duyar gibi oldu Bay K., öyle atıyordu küçük çocuğun kalbi. Bay K. kapıya son bir güç ve sağ kolu ile abandı, kolu güçlkle aşağı bastırabilirdi. Dışarıdan çocuk itmesiydi açılmayacaktı kapı. Asırlardır kapalı durmaktan paslanmıştı demirleri. Bay K. baktı çocuğa... Çocuk görmezden geldi Bay K.nın sol yanını. Bay K. yavaşça doğrulmaya çalıştı sağ yanı ile tutunarak kapıya. Kapı biraz gıcırdadı, mırın kırın etti, çaresiz kabullendi bu yükü. Dayandı son gücüyle Bay K.yı taşımak için. Bay K. sağ elini uzattı çocuğa, saçlarını okşadı. Ve Bay K.nın sol yanındaki tek sağlam şey yuvarlanıverdi çocuğun ayaklarının dibine. Bay K. yere yığılıp kaldı. Asırlardır içinde biriktirdiği tozlu ve eskimiş içi ile yığılıp kaldı Bay K.

Çocuk çabucak, neşeli bir sesle haykırdı: "Abi, yaşlı teyze sol yanını istedi senden. Bu olsa gerek."

Çocuk, Bay K.nın sol yanını çuvalına koydu, boştu çuval. İçinde sadece Bay K.nın sol yanı.

Evvel: 25 Mayıs 2010, ("Yesterday When I Was Young"ı dinlerken).

Ahir: 03 Haziran 2011, ("If You Go Away" çalıyormuş, geç farkettim).«

GÜNEŞ YARALARIMIZI YAKIYOR

Güneş yaralarımı yakıyor. Kımıldayamıyorum, sesim çıkmıyor. Kokular birbirine girmiş; kan, barut, metal, lastik, yanık yağ, et, ceset, enkaz. Enkaz kokar mı? Taş kokar mı? Tel örgüler, pencereler, ranzalar kokar mı?

Diyorlardı ki; insan ölürken hayatı bir film şeridi gibi...

Gökyüzünde kırlangıç sürüleri. Bulutlar. Bir tanesini gözüme kestiriyorum; sırasıyla ana babamın, dedemin, amcaoğlumun, Hayriye Ablanın, mahalledeki internet kafenin sahibi Rıza Abinin, kan kardeşim Sercan'ın yüzlerini arıyorum.

Yalanmış. Ruhunu Azrail'e teslim etmeden görüp göreceğin tek bir anmış meğer. O tek ânı yaşamak için doğmuşuz. Tek bir ân. Her ayrıntısı bizden habersiz bir kamera tarafından kaydedilmiş gibi.

Sineklerden bir ordu ölülerimizin üzerine salınmış.

Ölülerimiz

Hasan - Dedemdi, saçı sakalı bembeyaz pamuk gibi. Nenemi, yeğenleri Sincan'a götürmüştü, kardeşi Hacer eme, köyden gelmiş. Mutfaktan gelen sucuk kokusu. Sıcak ekmek. Demlenen çay. Dedemin gözlerindeki muzip parıltı. Bekliyorum. Duvarlara, dedemin ellerine, hırkasına, masaya, elbiseleme, ekmeğe, yüzüme yapışmış büyük gülümseme.

Hüseyin - Geçen yıldı. Meşar'a düğüne gitmiştik. Arkadaşlarla büyüklerden gizli sigara tütürürken değil, halay çekerken değil, ilk kez elime aldığım keleşle havaya ateş ederken değil, cebime gizliden bırakılmış mektubu okuyunca değil, Kurban Dayı sırtımı sıvazlarken değil, babamın gözlerindeki gururufark ettiğimde değil. Düğün bitip de arabalara binerken, sırtım karıncalanıp, arkaya döndüğümde, gözlerimiz... Köpekler delirmiş gibi havlıyordu. Arabanın kapısına zor tutunmuştum. Bakışı, dinlediğim şarkılar, nehirler, dünyanın tüm nehirleri. Çağıldıyordu, gürül gürül...

Şirvan - Elim yüzüm pasak içinde. Ablalarım, anam adımı çağırıyorlar. Bulamazlar beni. Kimse bilmez yerimizi ondan başka. Gelecek, beni kucaklayacak, "ben de seni özledim" diyecek, bıyıkları yanağıma batacak, karnımı gıdıklayacak gülüşeceğiz, top oynamaya gideceğiz. Taştan kale yapacağız, o şut çekecek ben kurtaracağım, şut çekecek kurtaracağım. "Panter gibi

kaleci" diyecek. Saçlarımın onunki gibi -her gün yıkar, ayna karşısında saatlerce tarardı- olduğunu fark edecek. "Artist gibi olmuşsun lan" Parmaklarımı saçlarıma geçireceğim.

Öyle de oldu. Ablalarım, anam beni arıyordu, elim yüzüm pasak içindeydi. Kimse bilmezdi yerimizi. Geldi buldu beni. Saçları üç numaraydı, bıyıklarını kesmişler, zayıflamıştı; olsun.

Köpeğin önce inlemelerini duyuyorum, sonra görüyorum bizim Sarı'yı. Vücudunun yarısı yanmış, topallayarak bir şeyler arıyor. Yavrularını mı? Daha bir hafta önce doğurmuştu, hiçbirimizi yanlarına yaklaştırmıyordu. Yedi yavrudan ikisi ölmüştü. Gözleri yumuk yumuk, renk renk yavrular tek eğlence kaynağımızdı. Alacalı olanını gösterip "bu benim" demiştim. "Mevziye beraber gideceğiz büyüsün de." Nefes almakta zorlanıyorum.

Yaşarken idrak edemediğimiz, hatırlayamadığımız kadar çok ayrıntı... Şimşek çakması gibi. Göğü yaran, yağmur yağdıran, taşı çatlatan, toprağa saplanan, eti yakan... Herbirimiz bir ânın peşine takılıp gideceğiz. Öyle ki o ânın yaşanıp yaşanmadığının bile önemi kalmayacak.

Taha - "Kaç yıldır yazıyorsun Taha?"

"Bir kaç yıl oldu efendim. Hızır'la Kırk Saat'i okuduğum bir gece, sarhoş gibiydim. Yazmak arzusuyla dolup taşıyordum. Efendim eserleriniz, beni mazur görün, konuşamıyorum, derdimi anlatamıyorum. Babam üniversiteye başladığında tutuşturmuştu elime, Dirilişe de aboneymişiz eskiden. O zaman bilmiyordum. Okudukça..."

Gülümsüyor. Sorular soruyor, kan ter içinde cevaplıyorum. Saatler nasıl geçiyor anlamıyoruz. Ayrılırken; tam kapıyı arkamdan kapatacakken, üstüdü aksiliğiyle ilgili tüm dedikoduların yalan olduğunu düşünürken, bir şey daha desem mi çıkmadan diye kararsızca adım atarken;

"izne geldim diyordun değil mi? Askerliğin az kalmış, bitirince yine yanıma gel. Şiirlerini de getir."

Bitirince yine yanıma gel şiirlerini de getir bitirince yine yanıma gel şiirlerini de getir şiirlerini de getir şiirlerini de

Cemil - Tüy gibi bişey, verdiler kucağıma. Ellerim büyüdü, kolum kasıldı. Ters birşey yapsam oracıkta ezilecek, biryerini sakatlayacağım sandım. Korktum, göğsüme bastırdım, sanki göğsümün ortasında koca bir boşluk varmış, eksik dolaşıyormuşum, bir parçası eksik yürüyen bir yapbozmuşum. Doludum, tamamlandım, baba oldum. Ağlamamak için zor tutuyorum kendimi, titriyorum. Gözlerimi şaşkınlıkla kaldırdım, Denizim bizi izliyor; dudağında yorgun bir gülümseme. Bilir içimden geçenleri, anlar, başını salladı hafifçe. Halam aldı elimden de kasılıp kalmaktan kurtuldum. "Annesine verelim de

emzirsin" dedi. Denizim, oğlum... Odaya sığamıyorum, bağırmak istiyorum; "Baba oldum lan! Baba! Baba!" Deniz bana bakıyor anlıyor.

Dilan - "Boyu devrilesice Dilan, adı ellere galasıca!" Dilan kaçıyor, analığı kovalıyor, Dilan kaçıyor analığı kovalıyor. Az daha yakalanacak... Elindeki kitap düşmesin diye göğsüne bastırıyor Dilan. Analığı elini uzatıyor. Tam Dilan'ın sarı saçlarını bileklerine dolayacakken, kolundan tuttuğu gibi ensesine bir tokat atacakken, kalçasına cimciği basacakken, camiye gidene kadar söylenecek, söylenirken öfkesi artacak, "Ezrail kapından eksik olma—sın" diye yerden bir taş alacakken, Cafer Hoca'ya onu geri teslim edecekken, Dilan bir de Hoca'dan azar işitecek, bir türlü ezberleyemediği Amener Rasulü'yü okumak zorunda kalacakken analığının ayağı kaymasın mı? Koşarak uzaklaşıyor Dilan, tepelere bakıyor. Sürü orda. Yanağı pembeleşiyor, Sait de orda. Adımlarını hızlandırıyor. Bugün akşama kadar Sait'in kavalını dinleyecek, çoban köpekleriyle yarışacak. Kimseler yakalayamaz onu. Rüzgardan bile hızlı koşuyor. Sarı saçları, analığının bileğinden kurtulan saman sarısı saçları dağlara doğru uzuyor, çoğalıyor, dalgalanıyor.

Parmaklarımda, kolumda kızıl karıncalar. Tırmanıyorlar; ayak uçlarımda, dudağımda. Güneş yaralarımı yakıyor. Kımıldayamıyorum, kokular birbirine giriyor. Cesetlerin üzerinde gagası kanlı kargalar sekiyor. Bir bedenden öbürüne, şapkadan puşiye, botlardan mekaplara. Nefes alamıyorum. Nefes alamıyorum.

insan ölürken hayatı bir film şeridi gibi...

yalanmış

görüp göreceğimiz tek bir ânmış meğer

Şimşek çakması gibi. Göğü yaran, yağmur yağdıran, taşı çatlatan, toprağa saplanan, eti yakan...

Herbirimiz bir ânın peşine takılıp gideceğiz. Tek bir ân! Anladım her şey bir ândan ibaretmiş.

Hasan, Hüseyin, Şirvan! Ya bize birbirimizi vurdurtan hangi kahpe ân idi? «

MERVE KOÇAK KURT

TEKERLEK İZLERİ

ikisini de tanıyordum aslında.

"Arabamın tekerlek izleri bile bellidir benim. Hep aynıdır yolum."

Öyle mazbut bir yaşıntının içinde, öyle bir renk/âhenk barındıran bir sesle söylenmişti ki bu söz. Öylesine. Kendi kendine.

İşte tam da burada durdu. Soluklandı. Yüzüne baktım. Makyajsız halini hayal etmeye çalıştım, başaramadım. Gözkapaklarının üstü oldukça koyultularak sürülmüş bir farla kaplıydı. Siyahtı. Çoğunlukla siyah. Giysileri de öyle. Arada tek tük mor. Ne kadar düzgündü kaşları. Almıyormuş meğer. Sadece ortasını...

Bir kadın, kadınlığını yaşamadan tam anlamıyla bir kadın olabilir miydi sahi? Doruklardan aşağı bırakırken kendini, nefessiz kalırken bir gece yarısı ya da dindirirken içini... Soluğu bir başka soluğa karışmadan? Teni değmeden bir başka tene? Kadın kadın olabilirdi belki de acaba ne kadar tam hissedebilirdi kendini?

Şüphesiz ki etkileyiciydi. Bakışları duruydu ama durgun değildi. Karasında bir büyüü saklıyordu. Erkekleri yoran cinsten bir kadın değildi. Ama korkutuyordu yine de. Şen kahkahaları vardı. İçine saklayamayıp bazen taşırdığı...

Ağız dolusu gülmeyince, dala dokunmayınca, yağmurda ıslanmayınca, kanı akmayınca... Yaşadığını hissedebilir miydi insan! Ama neden ölümün kıyısına bu kadar yakın duruyordu, neden?

Oysa hararetliydi. Konuşması canlı. Alabildiğine coşkulu. Birebirken ne kadar da konuşkandı. Ya kalabalıkta... Bu kadar coşkulu bir kadın nereye kaybolup gidiveriyordu birden? Neden sus pus oluyordu tüm rüzgâr çanları? Neden bir uçurtmadan aşağı inerken takılıyordu kuyruğuna da bir türlü ortamın havasına bırakamıyordu kendini? Neden neden den den den...

"Çok kadınsı bir gülüşün var!" dediğinde bana yansıtıyordu aslında beni/ni. Yerli yerinde ve top(ar)lanmış bir telaşla kimi. Kimi de savruk, hatta dağınık kahkahalarıyla... Yer gök çınıyor, yer gök gülüslü, yer gök şimdi sadece ona ait sanki!

Ben neresindeyim peki bu öykünün? Tanık olduğum onca acıyı yazmak azaltacak mı? Yoksa sadece naftalinleyip yeniden yerine mi koyacak? Ya seninkiler...

H E C E Ö Y K Ü

Yazdıkların elimde şimdi. Neler diyordun, anımsamak istedim belki de. Satır satır iniyorum söz uçurumundan aşağı. Gözlerimde uzun, ince, nemli bir ip... Yanaklarımda çoktan bir iz bırakmış, oyuk oyuk... Ne çok zaman geçmiş oysa. Dün gibi miydi? Bir yıl bir gün gibi... Şimdi kaçınıcı gündeyiz?

Bildiğim tek şey, hiçbir şey eskisi gibi olmadı. Ne klişe bir laf değil mi! Olabilir miydi ki... Mümkün müydü bu. Gideceğini bilebilir miydim? Bana şunu sorardın gelseydin: "Neden gitmeme izin verdin?" Bu soru ne de çok benziyor gidenlerin sorularına. "Eğer gideceğini düşünseydim izin vermezdim." Bu cevap da ne çok benziyor kalanların cevaplarına. Belki haklısın, eğer yüzde bir bile olsa o ihtimal 'gitme' demeliydim. Ama demedim, diyemedim, diyemezdim de...

Gelmeyeceksin. Çünkü bu 'gitmek' biraz farklı bir gitmek...
Gittin!

Kadınlar, gitmeyi kafalarına koydular mı er ya da geç gitmezler mi zaten. Kalan erkekler de gidebilecekleri bir kadın bulsalar hiç durmazlar. Gittikleride daha iyi olacağını düşlerlerse hele... O da gelecekti, biliyorum.

O, kadın. O, erkek. Sen, kadın. Sen, erkek. Ya biz???

Sana, Araf ta sıkışıp kalan ruhlar muhabbeti yapmayacağım merak etme.

Ne diyordun günlüğünde: "Gelip durdun. Çarpıp geçtin. Önce bir bakış, evet hep aynı olur zaten. Sonra bir ses. Sonra bir çağıldı. Sonra bir duruluk. Sonra kelimelerin. Oysa ellerini görmüştüm ilkin. Soğuk ve uzaktan bir tokaşma. Mesafeli, korunaklı, ürkütücü..."

Gizemin, bir anın karesinde... Aynı fotoğraf bende de var. Dalgın dalgın bakıyorsun havaya. Oysa benim yüzüm sana dönük. Fotoğrafımızın çekildiğini görünce sana dönüp bir şeyler soruyorum. Sen, dalgın gözlerle boşluğu seyreliyorsun. Gözlerinde fûme bir far. Kalem çekilmiş mil gibi... Kazınan, aklıma mih gibi başka bir ayrıntı daha var: Boynundaki o fotoğraf makinesi... Bir de simli şal gri... Adamı ilk görüşün.

Tılsımını içinde barındıran bir an/ı bu işte.

"Gördüğümde, ilk kerede yani, ondaki karanlığı gör(ebil)mek için değildi çabam." demişsin. "Hatta tanışma gibi bir derdim de yoktu. Tanıştırılmıştık. Ben yanımdaki arkadaşla sohbet ederken. 'Aslında sen onu tanıyorsun!' diyerek tanıştırılmıştık üstelik."

Şimdi bu günlüklerin elimde ne işi var? Acıtsın diye mi bana verdiler? Yoksa emanet ehli miyim ben? Sebep ne olursa olsun, ilk defa açıp okuma cesareti buluyorum. Demek ki yeni yeni kabulleniyorum yokluğunu.

Hikâyesi hep benzer de sonraki yollarda mı ayrışır güzel kadınların? Gençtin. incecik. Fidan, taze dalında yaprak belki. Ucunda bir erik çiçeği. Mayhoş bir tat Mayısta. Çiçekli pazen çocuklukta. Bayramlık neşe dudağında...

İlk tanışıklıkla kalmadınız. Yollarınız yine kesişti yaz(g)ıda. Aslında kelimelerinizdi benzer kılan sizi. Belki de çift! Şimdiyse ne çok anlamsız söz yığını var her yerde. Derin bir susku! Devingen bir siyah beyazın üstündeki. "Kar neden yağar kar?" Bir delinin sorusuyla... 'Gölgesizler'in o repliğiyle...

Şimdi, bugün, buradayım. Hiç dokunmamış sizinkiler odana. Benim için ne zor oysa, gelip bu havayı teneffüs etmek. Abla günlüğünü elime tutuşturdu. Bir emanetti sanki bu. "Kimden bahsettiğini sen bilirsin! Bunu ona ver." dedi bana. Çünkü onun hiç ismi geçmiyordu. Ama hep anılıyordu. Hiç durmadan. Bir yasağı yaşamak ne acı! Oysa bu duygu hesapsız yaşanırsa yaşatırdı insanı.

Tutamazdım seni. Tutamazdım da. Belki de bu yüzden en yakınımda(ayd)ım. Bu yüzden sırdaşımdım. Bu yüzden hep sustum! Susmalı mıydım? Şimdi, bunu mu sormalıyım kendime: Susmalıydım, evet... Çünkü seviyordunuz. Belki karşılıksız olsaydı uygun, "Boşver gitsin!" derdim ve dikilirdim önüne. Ama öyle değildi işte. Daha ilk bakışta, gözlerinizin iç içe geçtiğini gördüğümde hissetmiştim bunu. İkinci de tanıyordum. Neyin niçin olamayacağını da biliyordum. Senden önce verilmiş bir sözü vardı onun. Zamanla küfretmiş miydi acaba? Seni görünce dalıp gittiğini anımsıyorum. Gözlerinde kaybolduğunu... Yalnız benim değil onun da yüzü sana dönüktü aslında. Sen, hüznünün dalgınlığında kaybolduğun için fark etmedin belki. Hem şimdi bunları sayıklamanın bir anlamı var mı ki!

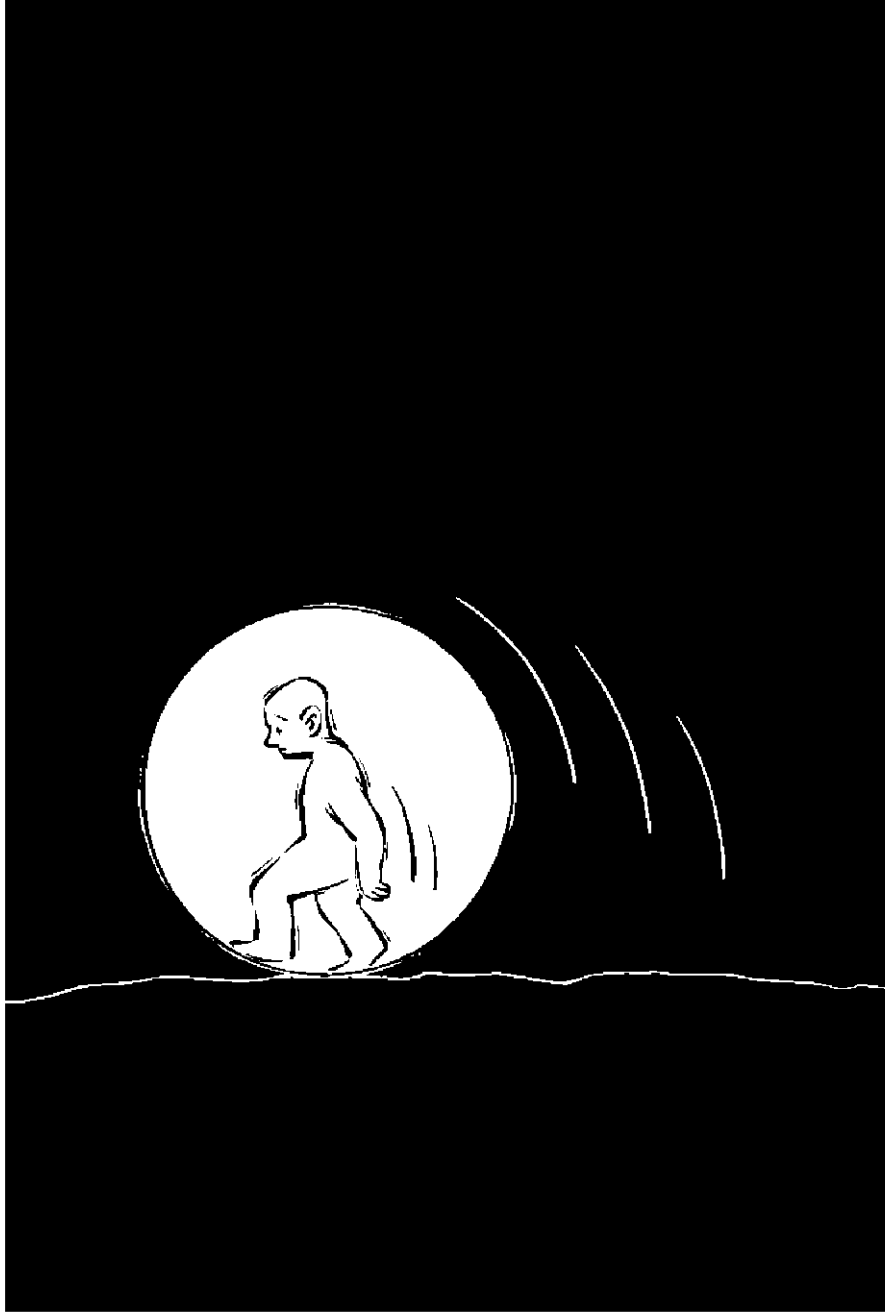
Sen yoksun.

O ise yalnız/tenha... Kızı ne kadar da şeker! Hayata yeniden, beraber, bağlanabileceği bir pamuk ipliği... Şanslı, gerçekten şanslı... Her ne kadar senden sonra dağılan bir yuva olsa da. Boşlukları doldurmak için biraz zamana ihtiyacı var. Sen de böyle olmasını isterdin eminim.

Giden kadınlar hep birbirine benzer.

Kazadan sonra, kaygan yolun kenarında bir çift tekerlek izi kalmış senden. İçimi burktu. &

ÇİZGİ

DOSYA
ÇAĞDAŞ TÜRKMEN ÖYKÜSÜ-1

ORAZGILIÇ ÇARI

Türkçesi: Hüdayi CAN

RİVAYETTEN REALİZME DOĞRU

Türkmen edebiyatında hikâye türünde yazılan eserleri değerlendirmek için Türkmen nesrinin doğuşuna ve gelişmesine kısaca da olsa göz atmak gerekir. Türkmen edebiyatçıları arasında bu meseleyle ilgili değişik bakışlar mevcuttur. Onlardan bazıları eski devirlerde, orta çağda yazılan bazı eserlerde nesir özelliği görürken, bazıları Türkmen nesrinin yirminci asrın yirmili yıllarında başladığını söylerler. Mesela Kayum Cumayev "kıssa"yla "proza"yı¹ ayırmak gerektiğini, ikisinin tamamen başka şeyler olduğunu iddia ediyor. Ona göre "proza"yı "kıssa" ile aynı kefiye koymanın edebiyat bilimi için hiçbir zarureti, hiçbir faydası yoktur. Bu iki kavramın ortaya çıkışına bakmak bile ayrı ayrı şeyler olduğunu anlamaya yeter. O "kıssa"nın, destanlarda, halk hikâyelerinde şiirle birlikte kahramanların hareketlerini anlatan parçalar olarak söylendiğini, "kıssa"ların arasındaki şiirler çıkarıldığında o destandaki kahramanların iç dünyası için esas alınan ölçütlerin anlamsız kaldığını söyleyerek destan ve halk hikâyelerinde "kıssa"nın ikinci derecede kaldığı sonucunu çıkarıyor. Onun için de Cumayev, "kıssa"yla "proza"yı birlikte ele almamak gerektiğinin altını çiziyor. Ona göre, "proza"nın "kıssa"dan daha büyük ve önemli farkı "kıssa" gibi bir eserin ikinci dereceli unsuru olmaması, edebiyatın bağımsız ve en geniş alanı olmasıdır.

Fakat maalesef, bu tanımlamalar Türkmen edebiyatında nesirle ilgili meseleleri tam ve doğru şekilde açıklamaktan uzaktır. Halk hikâyelerinde "kıssa"nın ikinci dereceli unsur olduğu düşüncesini kabul etmek de o kadar kolay değil. Türkmen halk hikâyelerinin ortaya çıkmasında kadimi *Oğuzname*'lerin, Dede Korkut'un, Arap, Fars dillerinde de rastladığımız masal ve rivayetlerin payı büyüktür. Bu halk hikâyelerini okunduğu zaman, K. Cumayev'in düşüncesinin aksine, onların eskiden beri var olan "kıssa"lar tarzında ortaya çıktığını görebiliriz.

Biz bazı çalışmalarımızda halk hikâyesi türünün bağımsız bir tür olup, onun özelliklerine baktığımız zaman daha çok estradanın, bahşilik sanatının, destancılığın kanunlarına uyduğunu ispat etmeye çalışmıştık. O nesirden de, şiirden de farklı bir alanda kendi bağımsız kurallarına uyar. Belki de K. Cumayev halk hikâyesi türünün bu farkını hissettiği için, ondaki "kıssa"nın

"proza"dan farklı olduğu düşüncesine yönelmiştir. Öyle de olsa, yirminci asırdan önce Türkmen edebiyatında nesir yoktu demek yanlış olur. Bize göre *Kitab-ı Dede Korkut* kadim Türkmen nesrinin mükemmel örneklerinden biridir. Kadimi *Oğuznameler* hakkında da aynı şeyi söyleyebiliriz. Onlardan başka da, orta çağdan başlayıp ta XX. asrın başlarına kadar Türkmenler arasında meşhur olan içine şiir karıştırılmamış mensur eserler de mevcuttur. Bu cümleden *iskendername*'ler, *Müslimname*'ler, Emir Hamza hakkındaki, Hazret-i Ali hakkındaki rivayetler sayılabilir.

Türkmen edebiyatında XX. asırdan önce de bir nesir geleneği olduğunu gösteren başka malumatlar da vardır. Meşhur edebiyatçı Haluk Köroğlu, Nurmuhamet Andelip adlı makalesinde şunları yazıyor: "Bazı yerlerinin karamsar olduğunu bir yana koyarsak Andelip'in bu eseri (Melike Mehringar, O.Ç.) Türkmen edebiyatında yeni bir sayfa açmıştır. Türkmen edebiyatında yeni bir türü, povest türünü yerleştirmiştir." Köroğlu'nun bu neticeye gelmesine neden olan hadise XVIII. asırda yaşayan Andelip'in bu eserinde halk hikâyelerinin karakteristiği olan manzumelerin bulunmamasıdır. Demek Türkmen nesri her zaman mevcuttu. Yirminci asrın yirmili yıllarında ise daha geniş bir alana yayılıp yeni bir basamağa yükseldi.

Bu devirde Türkmenistan'da gazete ve dergiler çıkarıldı, kitaplar basılmaya başlandı. Yönetici tabaka tarafından edebiyata ideolojik araç olarak bakılıp, ona daha önce olmadığı kadar fazla önem verilmeye başlandı. Bu durum birçok şairin nesirde de güçlerini denemesine, böylece birbiri arkasına mensur eserler yazılmasına sebep oldu. Yeni Türkmen nesrinde hikâye türü ana tür haline geldi. Zamanın Türkmen basınında hikâye ismini taşıyan bazı metinler 1922 yılından itibaren görülmeye başlar. Buna örnek olarak, Manafzade'nin 1922'de *Türkmenistan* gazetesinde basılan Fontan, 1923'te basılan Bir Yüzüğün Dilinden, Bıçaksız Kaval, Yakup Nasırlı'nın 1923'te basılan Aylav, Gasankişi'nin 1922'de basılan Açlık adlı hikâyelerini gösterebiliriz. Fakat bu eserlere Türkmen hikâyeleri demek pek de mümkün değildir. Çünkü bu yazarlar Türkmen edebi dilini neredeyse hiç bilmiyorlardı. Bu devirde ilk Türkmen hikâyeleri yirmili yılların ikinci yarısında ortaya çıkmaya başlıyor. O devirde Berdi Kerbabaev'in Bir Mevsimzadenin Dilinden, Kanlı Düğün, İki Oğul, Kinaye, İki Çoban, Karşılıklı Dünür, Yaş Üstünde, Akli Başına Geldi, İş Üstünde, Erksiz Anaya Erk Veren Erkli gibi hikâyeleri basılıyor. Agahan Durdıyev 1927 yılında Bal Tutan Parmağını Yalar, Hayal Deryasında gibi hikâyelerini yazıyor.

Bu eserlere baktığımız zaman, bu yıllarda Türkmen nesrinin yeni kurulan Sovyet Hükümetinin propagandacısı görevini üstlendiğini görebiliriz. Bu hikâyelerde, esasen, eski devirlerde fakirlerin, kadınların kızların nasıl ezildikleri, onların artık zulümden kurtulup haklarına sahip oldukları anlatılıyordu. Gaze-

te ve dergiler Türkmen yazarlardan günlük olaylarla ilgili bu tür yazılar talep ediyorlardı. Onun için böyle aceleyle yazılmış mensur eserlere hikâye mi yoksa gazete haberi veya röportaj mı demek gerektiğini ayırt etmek de kolay değil.

Türkmen nesrinin yirminci asra kadar kat ettiği yola göz attığımız zaman, rivayetçilik yolunun esas yol olduğunu görürüz. Bu devre ait eserler hayata ait olmaktan da, tarihi olmaktan da uzaktı. Hatta İskendername, Müslimname gibi tarihi şahıslar hakkındaki eserlerde bile tarihi ve gerçek hayatı rivayet şeklindeki vakaların arasından çekip çıkarmak çok zordur. Türkmen yazıcılar Avrupa, Rus edebiyatının büyük eserlerinin yazılmasını sağlayan realist yoldan tamamen habersizdiler.

Edebiyatçılar XX. asrın yirmili yıllarının ortalarında yazılan Türkmen hikâyelerine anonim halk edebiyatına ait eserlerin, halk hikâyelerinin, anonim "kıssa"ların çok büyük tesirinin olduğunu altını çiziyorlar. Burada ister istemez bir durum akla geliyor. Avrupa'da Rönesans devrinde realist yolun halk yaratıcılığı ile yakın ilişkisi olup bu devirde kaleme alınan eserler halk edebiyatından sadece olay örgüsünü, karakterleri değil, hatta dil bakımından da, sanatlı söyleyiş bakımından da çok şey almıştır. O devirde de toplum hayatında büyük değişimler yaşanıyor, yeni bir toplumsal yapı feodalizmin yerini alıyordu. İnsan hayatı daha önce görülmediği şekilde değer kazanmıştı. İnsana orta çağ teolojisinden farklı bir gözle bakılıp, daha fazla değer veriliyordu. Bu yol sonunda Avrupa ve Rus edebiyatlarında realizmin güçlenmesine neden olmuştu.

Bir bakıma, XX. asrın yirmili yıllarında Türkmen toplumu da benzer bir değişim yaşıyordu. Sovyet Yönetimi ortaya çıktığı ilk günlerden başlayarak, din adamlarının ruhi hâkimiyetine, toplum hayatında geri kalmışlığa karşı savaş açtığını ilan etmişti. Sıradan insanların menfaatinin her şeyden üstün olduğunu söyleyip yeni kurulmuş devletin esas maksadının zengin derebeylerinin, din adamlarının zulmü altında ezilen emekçi halkın hayat, ruh bakımından uyumlu gelişmesini sağlamaktan ibaret olduğunu anlatıyordu. Fakat bu benzerlik bu kadarla kalıyor.

Türkmen gazetecilerinin hikâye yazmayı öğrenmeye çalıştığı devirde Avrupa edebiyatı birkaç asırdır realizm yolunda gitmiş, artık yeni yaratıcılık kanunlarını keşfediyordu. Bu yola XIX. Asırda ayak basan Rus yazarlar ise daha XIX. asırda büyük bir nesir oluşturmayı başarmışlardı. Realist yazardan öncelikle doğruluk talep ediliyordu. O sadece kendi bildiği, gördüğü şeyi yazmalıydı. Böyle yapmadığı takdirde kendi de farkına varmadan yazarlık özelliğini kaybederdi. Kendine saygısı olan her yazar bu tehlikenin farkındaydı.

Eski dünyanın yıkılıp, yeni dünyanın kurulması devrinde Türkmen yazarlar için de bu yola uyma konusunda hiçbir şey engel olmayacak gibiydi. Tam da bu noktada edebiyatın menfaatinin hiçbir sistemli devletin menfaatiyle

uyuşamayacağı belli oldu. Moskova'da oturan devlet idarecileri yeni edebiyatı daha ilk adımlarını atarken evcilleştirmeye karar verdiler. Böylelikle sosyal realizm denilen metot ortaya çıktı. Daha yeni yeni dini rivayetler yazmaktan kurtulmaya çalışan Türkmen yazıcılar yine rivayet yazmaya, yani Sovyet rivayetleri yaratmaya ömürlerini sarf etmek zorunda kaldılar. XX. asrın yirmili yıllarında başka türlü eserler yazmayı deneyenler de olmuştu. G. Burunov'un Yahşi, Medeniyetimizden Bir Parça, Görünmeye, Hayatım, Bes, Artık Yeter, B. Kerbabayev'in Başkaları ve Bizler, Türkmen Oğluna, Sön, Umut, Mecal-sizlik, Davet, Geri Durmak, İki İş Birden Halloluyor, Dünyada Yaşamak İçin Nasıl Olmalı? gibi eserlerinde Sovyet ideolojisine yabancı kıvılcımlar vardı. A. Gulmuhammedov gibi dilciler, edebiyatçılar yeni yönetime hizmet eden A. Durdıyev, A. Alamişov gibi yazarları, şairleri eleştirmeye başlamışlardı. Bu yöneliş kendi gördükleri, duydukları şeyleri yazmaya çalışan yazarların samiyetinin neticesiydi. Fakat Sovyet yönetimi bu ilk adımları kısa sürede sona erdirmeyi bildi. A. Gulmuhammedov'un ve arkadaşlarının güzel adımları trajik bir şekilde sona erdi. G. Burunov, B. Kerbabayev gibi şairler, yazarlar ise Sovyet yönetimiyle arayı düzeltme yolunu seçtiler. İşte bu olaylardan sonra yazılan, çağdaş Türkmen nesrinin başlangıcı olan eserleri anlamak için sosyal realizm metodunun neler talep ettiğine bakmak lazım.

Bu metottan bahsedilirken, adet olduğu üzere, M. Gorki'nin, V. Mayakovski'nin, M. Şolohov'un eserleri sayılır, onların bu metoda göre yazılan eserlerin örneği olduğu söylenir. Sovyet edebiyat patronları bu büyük kalem-lerin yaratıcılığından kendilerine göre anlam çıkardılar. Onlara göre edebiyatın vazifesi halkı sosyalist, komünist ruhta eğitmekten, halka, komünist ideolojiye hizmet etmekten ibaret olmalıydı.

Biz yukarda realist sanatın sanatkârdan kendi gördüğü, duyduğu şeylerden bahsetmesini istediğini söylemiştik. Fakat yeni metodun ataları bu durumu büyük bir eksiklik kabul ettiler. Onlar: "Yazar kendi gördüğü şeyi yanlış anlayıp, yanlış değerlendirebilir."diyorlardı. Sanatkârdan yaşanmış olayların aslını, arka planını anlamasını istiyorlardı. Onlara göre, Marks'ın, Lenin'in talimatları en doğru talimatlar olup, toplumun gelişmesini en doğru şekilde izah ediyordu. Yazar, toplumda yaşanan olaylara onların gözüyle bakmalıydı. Fakat onların talimatları çok karmaşık olduğu için de basit insanlar devlet idarecilerinin o talimatları inceleyip, onlardan çıkardıkları sonuçlara inanmalıydılar. İşte, böylelikle de "en ilerici edebiyat" devlet idarecilerinin direktifleriyle gelişmeye başladı.

Sovyet edebiyatçılarının düşüncesine göre, M. Gorki'nin "Ana" romanında yeni sanatın temel ilkeleri ifade edilmişti. Peki, o ilkeler neydi?

Geçmişin sanatından farklı olarak yeni devrin yazarı hayat şartlarını değiştirmeye yardım etmeliydi. Onun için de bu ilkeye uyan yazarlar başkahra-

man olarak, devrimcileri, akli başında işçileri, iç savaş kahramanlarını, komiserleri, Bolşevikleri, komünistleri almaya başladılar. Onların eserlerinde "ileri" fikirli kahramanlar olmazsa olmazdı.

İşçilerin en ileri sınıf olarak ilan edilmesi, sınıflar arasındaki mücadelenin toplumsal gelişmenin temel şartı olduğunun söylenmesi, bu metoda göre yazılan eserlerde esas dikkatin birbiri karşısında savaşan sınıfların çatışmalarıyla ortaya çıkan durumlara yöneltilmesine sebep olur.

Rusya'da gerçekleşen ekim devriminden sonra başka türlü düşünen, başka türlü yazan yazarlara karşı devlet katında mücadele başlatıldı. Kabiliyetli yazarların, şairlerin çoğu yurt dışına kaçmaya mecbur oldu. Böylece, sosyal realizm adı verilen bu metot devlet yöneticilerinin elinde başka türlü düşünenlere karşı kullanılan bir silah haline geldi.

Bu yeni metodun ataları sadece yazılacak eserlerin ideolojik yönünü tespit etmekle yetinmeyip, kahramanları nasıl canlandırmak gerektiğini, onların nasıl bir gelişme göstermesinin gerektiğini de öğretiyorlardı. Artık yazarlar önlerine gelen kahramanı rastgele anlatmayacaklardı. Anlatılacak kahraman, binlerce karakterden süzölmüş bir ideal karakter olmalıydı. Eser boyunca kahraman mutlaka iyiliğe doğru gelişim göstermeliydi. Kahramanlar olumlu ve olumsuz (iyi ve kötü) iki gruba bölünüp onların arasında çıkacak çatışma iyilerin galip olması, kötülerin onlara boyun eğip iyilere dâhil olması şeklinde çözümlenmeliydi. Aslında bu taraflara herhangi bir masalın da uyabileceği belli değil mi? Zaten sovyet yöneticilerine insanların dikkatini gerçek hayattan uzak tutacak masallar lazımdı.

1934 yılında SSCB Yazarlar Birliğinin kurulmasıyla devlet bütün sanatçıları daima göz önünde tutmaya başladı.

Sosyal realizm metodunun esasları hakkındaki konuşmalar o kurultayda yapılmıştı. Kurultayda Komünist Parti Merkez Komitesi sekreteri A. A. Jdanov bu metodun esasları hakkında tebliğ sunmuştu. O tebliğde sosyal realizm edebiyatının dünya edebiyatının hazinesine, ileri ideale dayandığı, geçmişin ilerici taraflarını kendi içine almak, kabul etmekle yetinmeyip onları yeni bir şekilde geliştirdiği, evrensel menfaate hizmet ettiği hakkındaki genel sözlerle birlikte, eserin nasıl olması gerektiğiyle ilgili net ölçüler de vardı.

Devletin önemli ideologlarından birinin düşüncesine göre, sosyal realizm metoduna uygun yazılan eserlerde partiye uygunluk prensibi, halkçılık, tipiklik ile birleşip, Sovyet işçilerinin, çiftçilerinin, aydınlarının bütünlüğünün sağlam esaslarını anlatmayı başarmalıydı. Onların birleşmesinin bütün dünyada yönlendirici güç olduğu kabul edilmeliydi. Yeni devrin eserlerinden realizm ile romantizmi karıştırması isteniyordu. Aynı zamanda da prensiplere uymayan edebiyat ve sanat akımlarına savaş açılıyordu.

İşte, böylece edebi eserler bunun gibi ya da buna benzer şablonlarla yazılmaya başlandı. Bu şablonlara uymayan yazarların eserleri basılmadı.

XX. asır Türkmen nesri bu şartlarda gelişti. Söz konusu şablon SSCB sınırları içindeki, farklı farklı tarihleri olan, toplumsal gelişmeleri birbirinden çok farklı olan halkların hepsinin edebiyatçıları için mutlak kabul ediliyordu. Mesela, büyük fabrikaların olmadığı bir yer olan Türkmenistan'da da halkın ileri geleni işçiler olmalıydı. Bunun gibi gülünç taleplere boyun eğen Berdi Kerbabayev en önemli eseri olan "Aygıtlı Edim (Büyük Adım)" romanında tarihi gerçeklikten de, hayatın gerçeğinden de uzak düşmüştü. Bu durum Türkmen nesrinde yazılan eserlerin çoğu için böyleydi. Bu şablon-kalıp sosyal realizm (toplumsal gerçekçilik) adını alsa da, onun masalcılık, rivayetçilik geleneklerinden farkı yoktu.

Otuzlu yılların ilk yarısından başlayarak, Rus yazarların eserlerinin Türkmeninceye tercümesi faaliyeti hızlandı. Önce M. Gorki ve diğer Rus yazarların edebi eserin dili nasıl olmalı, eserin nasıl yazılması gerekir gibi konuları ele alan makaleleri tercüme ediliyordu. Mesela, o devirde M. Gorki'nin "Ben yazmayı nasıl öğrendim?", "Sovyet Edebiyatı Hakkında", "Dil hakkında" gibi makaleleri tercüme edilmiştir. 1934 yılında gerçekleştirilen Türkmen Yazarları Birinci Kurultayında Maksim Gorki'nin makalelerine Türkmen yazarların dikkatini çekmek konusunda özel bir talimat verilmiştir.

Bu yazarın fikirlerine bu derece önem verilmesinin de sebebi vardı. O sosyal realizm metodunun temellerini atan yazarlardan biri kabul ediliyordu. Özellikle de onun "Ana" romanına daha bir önem veriliyordu. Fakat onun eserleri bunlardan ibaret değildi. Onun yazarlık atölyesine girmeleri Türkmen yazarların yazarlığa bakışlarını azıcık da olsa derinleştirmiş olmalı. Biz B. Kerbabayev'in, A. Durdıyev'in yirmili yılların ortalarından başlayarak hikâye yazmaya başladıklarını yazmıştık. Otuzlu yılların başlarında Ata Govşudov şiirle birlikte kendisini nesirde de denemeye başladı. O bu yıllarda "Yolumu Düzelttim", "Kaybolan İzini Buldu", "İhtiyarı Gençleştiren Kıvanç" gibi hikâyelerini kaleme aldı.

Nurmırat Sarıhanov da yazarlığa o yıllarda başlamıştı. Onun ilk eserleri çok zayıftı. Fakat kısa sürede kendini geliştirip, daha otuzlu yılların sonlarında "Kıtap", "Şükür Bahsi" gibi dikkatleri kendine çekecek eserleri yazmayı başardı.

Ata Govşudov eserlerinde halk edebiyatının, Türkmen halk hikâyelerinin geleneklerine daha çok dayanırken, Nurmırat Sarıhanov Rus yazarlarından kendine bir üstat aradı. N. Sarıhanov öncelikle devlet yöneticilerinin yönlendirmesine göre hikâyeler yazarken, bu durumun onu tatmin etmediği görülüyor. Onun Rus yazar A. P. Çehov'un eserleriyle tanışmasının eserlerinde bü-

yük etkisinin olduğunu söyleyebiliriz. O, P. Skosirev adlı edebiyatçıyla konuşmasında ilk eserleriyle son eserlerini karşılaştırarak: "Bunların hepsi işe yaramaz hikâyelerdi. Onlar hatta hikâye de değil, fabla benzer bir şeylerdi. Küçük resimler ve ahlak. Eğer yeni hikâyelerim hoşunuza gidiyorsa sebebi Çehov'u tanımış olmamdır." demiştir. Demek, Sarıhanov sosyal realizm denen metodun gerçek eser yazmaya engel olduğunu anlamış olmalı. Otuzlu yıllarda hikâye yazmaya devam eden A. Durdıyev de tıpkı buna benzer bir durum yaşıyor. O bu devrin ilk yarısında XIX. asır Rus yazarı Saltıkov-fiedrin'in eserlerini tanıyor. Onun "Ballı Molla" hikâyesini yazmasında o tanımanın büyük etkisi vardır. Bu hikâye, dilinin zenginliği ile de, kahramanlarının kendine mahsus özellikleriyle de yazarın diğer hikâyelerinden farklıdır.

Ata Govşudov ise hikâyeci olarak başka bir yolu tercih ediyor. Bizin düşüncemize göre o sosyal realizm metodunun eski masalcılık, rivayetçilik geleneklerinden fazla bir farkının olmadığını sezmiş olmalı. Onun için de onun eserlerinde gerçek hayatı bulmak kolay değildir.

İkinci dünya savaşının başlamasıyla birlikte şair ve yazarlar bütün kabiliyetlerini facialı zamanın talebine sarfetmek zorunda kaldılar. Bu devirde yazılan hikayelerin çoğu plaket, slogan görevi görüyordu.

Biz, günümüzde edebiyatın esas görevinin insanı göstermek olduğunu, eserlerde her şeyin insan çevresinde dönmesi gerektiğini düşünmeye alışmışız. Fakat Türkmen yazarların bu basit hakikati keşfedinceye kadar birçok menzilden geçmeleri gerekti. Biz "Kitab-ı Dede Korkut"ta şahsın bütün hayatının toplumun menfaatine feda edildiğini görüyoruz. Aşk konulu Türkmen halk hikâyelerinin kahramanları da bahtlarına ulaşmak için birçok zorluklara göğüs germek zorunda kalıyorlar. Bir bakıma bu eserlerde iki tane birbirini seven kalbin isteği esas yeri tutmuş gibi görünüyor. Onlar yüzünden dökülen kanlar şahısların bu "başkaldırı"sını anlamsız bir şey haline getiriyor.

XVIII. asır Türkmen şairi, yazarı, mütercimi Nurmhammet Andelip'in "Melike Mehrinigar" adlı eserinde dinleyiciler anlatıcının sözünü kesip: "Ey Andelip, bak, bu cevabı iyi ver. Bu kadar sahipkırıanlar ve şehzadeler, ümeralar ve fukaralar Melike Mehrinigar yüzünden kırılıp, Hamza Sahipkırıan'ın Melike'yi alması iyi mi oldu?" diye soruyorlar. İki kişinin sevgisini bulması için binlerce adamın kanı dökülen toplumda basit insanın çıkarları söz konusu bile edilmez. Bu durum yirminci asrın ilk yarısında da değişmedi. Bu devirde de proletaryanın, partinin, devletin menfaati, basit insanın menfaatinin önünde tutuldu. Onun için de A. Durdıyev'in, N. Sarıhanov'un, A. Govşudov'un eserleri hayatı olduğu gibi göstermeseler de, kendi devirlerinin top-

lumsal şartları, siyasi durumları hakkında bir fikir verirler. Her rivayetin arkasında bir gerçek olduğu gibi sosyal realizm metoduna uymaya çalışan Türkmen yazarların eserlerinin arkasında da az çok bir hakikat vardır. Fakat o hakikati eserlerin dışında aramak gerekiyor.

Türkmen nesrinin son gelişmesi de bu şekilde gerçekleşmişti. Bunun böyle olduğuna II. Dünya Savaşı sırasında (1941-1945) yazılan eserler de şahitlik eder. Özellikle de savaşı görmeden, masa başında oturduğu yerden uzaklarda devam eden savaş hakkında yazmaya çalışan yazarların eserlerinde sosyal realizm metodunun esası ortaya çıkıyor. Bu eserlerde savaşın gidişatı, kahramanlar, eski rivayetlerdeki gibi beyan ediliyordu. Bir kahraman sayısız düşmanı darmadağın edip, sonra sapasağlam çıkıyordu. Mesela, A. Durdıyev'in "Festenko", "Vatanın Kahramanı" gibi hikâyelerinde bu özellik vardı. Bu tarz eserler kaleme alan yazarlar başkaları da az değil.

Bu devirde cephe gerisinde kalan Türkmenlerin hayatını anlatan birçok hikâye de yazıldı. A. Govşudov'un "Gandım Avcının Ailesi" hikâyesi o eserlerden en iyilerinden biri kabul edilir. O devirde yazılan birçok hikâyeden farklı olarak onda realizme doğru belli bir adım atıldığını görmek mümkündür. Savaşa giden oğlunun vefat ettiğini duyan Akçagül'ün çektiği ıstırap inandırıcı bir şekilde anlatılmıştır. Fakat Gandım Avcının o zamanın gazetelerinde basılan savaş haberlerinin diliyle konuştuğunu anlamak da zor değil. Bu durum eserin edebi değerini düşürüyor. Eser rivayetlerdeki gibi mutlu sonla bitiyor. Bu devirde yazılan eserlerde yine de bir gelişme olduğunu itiraf etmek lazım.

Savaştan sonraki devirde B. Seytekov, G. Gurbansehetov, P. Nurberdiyev, B. Pürliyev, G. Gurbanov gibi yazarlar hikâye türünde güçlerini deneyip, eser verdiler.

Ellili yılların ikinci yarısında ve altmışlı yıllarda Sovyetler Birliğinde gerçekleşen değişimler edebiyatın gelişmesine olumlu tesir etti. Stalin rejiminin, şahsiyet kültürünün eleştirilmesi, Rus edebiyatında gerçek realist eserlerin yazılmaya başlaması Türkmen nesrine, bu cümleden hikâye türüne de tesir etti. Yazarlar nesirde herhangi bir düşüncenin esas yeri tutması yerine tersine düşüncelerin insan ilişkilerinin gerçek beyanından çıkması gerektiğini anlamaya başladılar. Fakat bu şartlarda da gerçek realist eserler hemen ortaya çıkmadı. Hala yurttaki basın yayın siyasi yapının güdümü altındaydı. Yine de bu devirde insan ilişkilerini anlatmakta belli seviyeye çıkıldı. İnsanın kaderi birinci dereceye çıkmaya başladı. Fakat bu yönelişin de siyasi yönü olan meselelerin anlatılmasına katkısının olduğu hissediliyor. Bu devirde Y. Memmediyev, B. Gulov, O. Orazberdiyeva, A. Kürt, T. Cumageldiyev, A. Tagan gibi yazarlar edebiyat sahasında kendilerini gösterip hikâye türünün gelişme-

sine katkı sağladılar. Bu yazarların eserleri, elbette ki izin verildiği kadarıyla, Türkmen nesrinin sınırlarını epey genişletti.

XX. asrın seksenli yılları Sovyetler Birliğini oluşturan halkların hayatında büyük değişimler devri oldu. Daha kısa süre önce sarsılmaz zannedilen devlet birden dağılıp, komünist partinin hâkimiyeti sona erdi, komünist ideoloji hükmedici ideoloji olma özelliğini kaybetti. Yazarlar için istedikleri konuda yazma, onu istediği gibi ve elinden geldiği kadar açık şekilde gösterme imkânı ortaya çıktı. Böylelikle yazarlar için gerçek yazarlık imtihanı başlamış oldu.

Bu durumda hikâye, nesrin zor bir türü olarak birçok yönden gelişti ve bu gelişmenin meyveleri kısa sürede görünmeye başladı. Edebiyat eleştirmenlerinin henüz bu gelişmeyle ilgili net bir değerlendirme yaptıkları söylenemez. Ama şimdiden onların edebiyatımıza katkıları ve çözmek istedikleri problemler hakkında birkaç söz söyleyebiliriz.

Cuma Hudayguliyev'in hikâyeleri kahramanların iç dünyasına derinlemesine girmesi, o derinlikte yaşanan hadiseleri beyan etmesi, yani psikolojik tarafının güçlülüğü ile öne çıkıyor. Onun kahramanlarını herhangi bir şablona, kalıba koymak mümkün değil. O dünyadaki en büyük vakaların insanın kalbinde yaşandığına inanıyor.

Kömek Kuliyev de daha baştan göz dolduran kahramanlarıyla birçoklarının dikkatini çekmeyi başardı. O "Karsakı" hikâyesinde gerçek vatanperverlik duygusunu işlerken "Kargış Nine" hikâyesinde ise alışılmadık bir kader yaşayan kahraman vasıtasıyla felsefi fikirler ortaya atıyor.

Aman Goşa hikâyelerinde hayatın meselelerine büyük bir dikkatle eğiliyor. O hayatın hakikatini herhangi bir şekilde sağa sola sapmadan bütün keskinliğiyle, olduğu gibi beyan etmeye çalışıyor.

Ahmet Halmırat da hikâyeleri ile Türkmen nesrine yeni bir kabiliyetin geldiğini haber verdi. Onun eserlerinin karakteristiği derin lirizmi ve tarihi bakış açısı.

XX. asrın seksenli yıllarında yetmişli yıllarda yazmaya başlayan Atacan Tagan, Aşırberdi Kürt, Şirincemal Geldiyeva gibi yazarlar da hikâye yazmaya devam ettiler.

Atacan Tagan ilk eserlerinde savaşın insan ruhunda görülen kötü tesiri hakkındaki problemi ele almıştı. Onun hacimli tarihi romanları da vardır. Hikâyeleri, kahramanlarının iç dünyasına derinlemesine girmesiyle öne çıkıyor.

H E C E Ö Y K Ü

Bu devirde Türkmen yazarlar eserlerini yazarken realist akımı göz önün-
de tutmaya başladılar. Bu kitaba² daha çok bu devirde yazılan eserlerin alın-
masının sebebi de budur. Bu yazarlar şimdi de yazmaya devam ediyorlar.
Onların Türkmen edebiyatındaki yeri hakkında gelecekte daha çok şeyler söy-
lenecektir. &

Orazgılıç Çarı: 25 Ocak 1964 tarihinde Türkmenistan'ın Marı (Merv) vilayetinde, Murgap ilçesinin İkinci Sultu köyünde dünyaya geldi. İlk ve orta öğretimini memleketinde tamamladı. Daha sonra Moskova'da Edebiyat Enstitüsü'nde okudu. Yurduna döndükten sonra değişik dergi, gazete ve yüksek öğrenim kurumlarında çalıştı. Yayınlanmış üç şiir kitabı var.

Hüdayi Can: 1973 yılında Denizli'nin Çameli İlçesi'ne bağlı Kolak Köyü'nde doğdu. İlkokulu köyünde okudu. Daha sonra Denizli, Yalvaç ve İstanbul'da yatılı okullarda okudu. 1990 yılında Kabataş Erkek Lisesi'nden mezun oldu. Aynı yıl girdiği M. Ü. Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünü 1994 yılında bitirdi. 2005 yılında Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilgiler Enstitüsünde Yeni Türk Dili sahasında "Türkiye Türkçesi ve Türkmen Türkçesindeki Benzer Kelimelerde Anlam Farklılaşmaları" adlı teziyle uzmanlığını tamamladı. Evli, üç çocuk babası. Halen Afyonkarahisar'ın Dinar ilçesine bağlı Tatarlı kasabasında öğretmenlik yapıyor. Yayınlanmış beş telif eserinin yanı sıra Türkmen-
ceden çevirdiği ondan fazla kitap var.

Türkmencede düzyazı, nesir anlamında "kıssa" ya da Rusçadan gelen "proza" kelimeleri kullanılır. Burada söz konusu edebiyatçı iki kelimeyi kullanım yerleri ve kaynakları bakımından anlamdaş kabul etmemek gerektiğini iddia ediyor. (H. C.)

Bir zamanlar iki arkadaşla hazırlamaya çalıştığımız, bazı teknik sebeplerle tamamlayamadığımız hikâye antolojisi. Bu yazı o kitabın başına konmak için yazılmıştı. Bu dosyadaki hikâyelerin çoğu o kitap için seçtiğimiz hikâyelerdendir. (H. C.)

CUMA HUDAYGULI

Türkçesi: Yaşar KARAYUNUSOĞLU

ESKİ MEMLEKETTE

İkindi vakitleriydi eski memlekete ulaştığımızda. Ne acıdır ki, bazı evlerden Akalan izler dışında, her taraf neredeyse dümdüz olmuştu. Önce kendi evimizin yerini buldum. Aradan ne kadar zaman geçse de, kendi gözünle gelip görünceye kadar, gönlünde her şey, bıraktığın yerde olduğu gibi kalır ya, benim için de aynen öyle oldu. Fakat heveslendiğim, hayal ettiğim gibi olmadı. Gönlümdekiler, sanki taş isabet etmiş cam gibi paramparça oldu. Daha buraya henüz yeni gelmiş olsam da, evimizin civarından gömleğinin ipleri sarıkık eski feracesiyle rahmetli annem çıkıverecekmiş gibi geldi. Bir tarafta da, eşeğini tingirdeterek Esen(Hasan) gelip 'Hey! Yürüsene, oduna gidelim.' de-yiverecekmiş gibi oluyor. Evimizin sol tarafındaki o pek uzun okulumuzdan da kızlar ve erkekler (Hem de aynen bizim zamanımızın erkekleri ve kızları) teneffüse çıkmalıydılar. Beş dakika sonra da yuvarlakça alınlı geniş kara pantolonlu (O bir pantolonla ötelere göçüp gitti rahmetli) edebiyat öğretmeni çırkıp zil çalmalıydı.

Fakat bütün bunların tersine yerinde yeller esmiş boş bir alan gördüm. O boş alanda dikilip duruşuma hayrat eden Mergen ceketimin yeninden çekti.

Babacığım niçin burada duruyoruz ki?

Ben bir vakit sesimi çıkarmadım. Derin bir nefesin ardından Mergen'in başını okşadım.

— İşte, şu uzayıp giden boş alan bir zamanlar köydü, oğlum. Ben bu köyde yetiştim. İşte burada okula gittim. Tam durduğumuz yerde de evimiz vardı.

— Bunu kim yıktı ki, babacığım?

— Zaman yıktı.

— Zamaaan? - diyerek Mergen uzattı- niçin yıktı acaba?

Buraya Mergeni de getirmiş olmam çok iyi oldu. Varsın, o da tanımadığı ceddinin ayak bastığı yerleri görsün. Onların aldığı temiz havayı o da teneffüs etsin. Onların ruhunu kemiklerine kadar hissetsin.

Bütün köyü baştan sona gezdirdim ona. Her şeyi bütün samimiyetimle anlattım.

— Evet, oğlum, burası da bir zamanlar anıyla şanıyla köydü. Büyük ve cıvıl cıvıldı. Hanım hanımcık kızları, geniş omuzlu yiğitleri vardı. İşte aynen şimdi yaptığımız gibi, benim babam da, beni elimden tutar, köyün bu ucun-

dan öbür ucuna, öbür ucundan bu ucuna gezdirirdi. Düğünlere, yaslara götü-rürdü. Babam köyde olduğunda beni yanından ayırmazdı hiç. 'Büyük adam-ların sözlerini dinlersen büyük adam olursun' derdi.

Beni yine hatıralar sardı. Ben şimdi Mergen'in sorularını duymuyordum. Bazen cevap vermişsem de ne dediğimi bilmiyorum. Okulumuzun bazı du-varları ayakta olsa bile sınıfımızın yerini tam olarak tespit edemedim.

Köyümüzün güneyinde 'Çıngıraklı kabristan' denen mezarlık vardı. Ora-da bizim ecdadımız yatıyor. Ben yavaş yavaş, köyden ayrılarak mezarlığın bir tarafından içeri girdim. Hangi mezarın kime ait olduğunu bilemesem de hepsini tek tek gezdim. Ara sıra rastlanan tümsekler hariç, mezarlar yerle yeksan olmuş.

Tekrar Mergen'in incecik sesi kulağıma geldi.

Babacığım, bu tümsekler ne?

— Bu gördüğün tümsekler, bizim atalarımıza ait oğlum. Bunlar olmasay-dı, biz de olmazdık.

Benim anlattıklarımı Mergen anladı mı, anlamadı mı? Bilmiyorum. Fakat sonrasında uzun zaman, sesini çıkarmadan, büyük adam gibi, elleri arkasın-da peşim sıra yürüdü. Mezarlığı dolaştıktan sonra, yere yaslanıp yatan hem-şerilerimle vedalaştım.

'Hoşça kalın, ömürlerimizin gözeleri! Bir zamanlar, siz bu dünyanın dire-ği olup, bütün sıkıntı ve sefalarını, mutluluk ve kaygılarını boynunuza alıp gezdiniz. Düğün yaptınız, ağıtlar yaktınız. Atalarımızın itibarını korudunuz. Bu dünyaya baki gelmişsiniz gibi dört bir yana koşuşturup durdunuz. Evet, sizin bakiliğiniz gerçektir. İşte bu görünen 'ben' bilin ki, 'siz'im. Oğlum Mer-gen de 'siz'dir, hem de 'ben'dir. Bizim kökümüz derindir. Öyleyse sizin şe-cereniz hiçbir zaman kurumaz. Sizi bu ıssız çöllerde bırakıp, yıllar boyu hiç haber almadan başıboş dolaşan vefasız evlatlarınızı affedin. Yoksa işimiz çok zor! Hoşça kalın, rahat yatın!'

Bakilik dünyasının ak bayrakları, çöl rüzgârında acelesi varmış gibi dal-galanırken, bizi bir çeşit hüznle yolcu ettiler.

Oğlumun elinden tutarak yine eski memleketimize geldim. Köyün ortala-rındaki büyük tepenin üstüne çıkıp etrafa bakındım. Ayın aydınlattığı gece-lerde biz, bu tepeye çıkıp oynardık. O zamanlar geceleri çok oynanırdı. Şim-di o günler geride kaldı. Bu tepeye çıkınca çocukluk günlerime gittim sanki. Beni öyle enteresan bir duygu sardı ki, daha önce hiç böylesine tatlı duygu yaşamadım. Böyle bir lezzetten şimdiye kadar mahrum kalmış olmama ha-yıflandım. Ne var ki, aynı zamanda, buraya gelişime pişman olmaya da baş-ladım. Henüz bu güne kadar, görmek isteyip de içimde beslediğim köyümün yok olduğunu şimdi kabullendim. Benim için bu memleket, dünyada en gü-

zel memleketti. Çünkü onu benim çocukluk kalbim, kendi dünyasıyla bütünleştirmişti. Buraya gelmekle, çocukluğumun yıllar boyu yüreğinde aziz tutup sakladığı dünyam yıkıldı. Ben buradan çocukken gittim ama ata olarak geldim buraya. Köyümüzün yerindeki bu çöllüğü görüp çocukluğum canlandı. Oysaki ben bir zamanlar hoş izler bırakan o günlerden yine de bir şeyler alabilme hissiyle o günler ve bu günler arası geldim gittim. Atalarımın yurdu, bana şefkatli bir ana gibi teselli verdi: 'Hiçbir şey baki değildir, oğlum. Gönülünde yer verip hatırladıkların senindir. Fakat benim beklentilerime de sen cevap veremedin. Sen bir sevimlice oğlandın. Kâküllerini rüzgâra salıp, saçlarını iki yana bırakır koştururdun, zıplardın, şen şakraktın. Seni tanıyamadım. Kâküllerine kırağı düşmüş. Ter ü taze yanakların çökmüş. Duygu düşüncen de değişmiş. 'Önceki sen değilsin' deyip şikâyetçi olma. Sen de değişmişsin. Çok değişmişsin. Hani, hani o katışıksız, beklentisiz çocukluğun!'

Evet, her ne kadar dolaşsam da köyümüzün eski durumundan hiçbir emare bulamadım. İsteği yerine getirilmemiş çocuk gibi geriye dönüp bakındım durdum. Burada yaşayıp giden Allah kulları, o devrin delikanlıları, ay aydın geceleri, hırslı köpekleri, hepsi bir bir gözümün önünden geçti. İsteksiz isteksiz arabaya yöneldim. Hemşerilerimden biri çıkıverecekmiş gibi geriye tekrar bakındım. Arabaya bindikten sonra çoktandır viran olan memleketimi hafızama nakşetmek istiyor gibi uzun uzun bakındım. Ne de olsa -toza toprağa karılmış çöl de olsa- benim için yeryüzünde bundan şefkatli, bundan aziz memleket yoktu elbet. &

Cuma Hudaygulı: 14 Aralık 1946'da Türkmenistan'ın Seraks şehrine bağlı Yalovaç köyünde, bir çiftçi ailesinde dünyaya geldi. 1963 yılında Aşkabat'ta Türkmen Devlet Çeperçilik Uçilişesine (Güzel Sanatlar Yüksek Okulu) girdi ve 1968 yılında mezun oldu. Aynı yıl, tahsiline devam etmesi için Ukrayna'nın Lvov şehrindeki Poligrafi Enstitüsüne gönderildi. 1973 yılında enstitüyü bitirip Türkmenistan'a geldi. 1975 yılından itibaren tablolarıyla Türkmenistan ve diğer Sovyet cumhuriyetlerindeki sergilere katılmaya başladı. 1980 yılında SSCB Ressamlar Birliğinin üyesi oldu. Tabloları Sovyet cumhuriyetinden başka Suriye, Çekoslovakya, Danimarka, Yunanistan ve Moğolistan'da düzenlenen uluslararası sergilerde sergilendi. 1981 yılından itibaren edebiyatta da kendini göstermeye başladı. "Ocaklar Öçmesin" (1986), "Harasat" (1990), "Ay Gaydıp Geler" (1994), "Şahıcahan" (1995) adlı hikâye kitaplarıyla "Saragtın İkbali" (1992) adlı kitabı yayınlandı. 1987 yılında SSCB yazarlar birliği üyesi oldu. "Saragtın İkbali" (Türkmenfilm), "Salır Bağşıları" (Oğuzfilm), "Kör Bağşı" (Türkmenfilm), "Türkmenin Ahvalı" (Türkmenfilm) adlı belgesel filmleri ve "Zöhre ve Tahir" (Türkmenfilm) adlı filmi kaleme aldı. 1989-1991 yıllarında Moskova'da SSCB yazarlar birliğine bağlı Edebiyat enstitüsünde iki yıllık yüksek edebiyat kurslarına katıldı. Dönüşünde "Edebiyat ve Sungat" gazetesinde editör olarak çalıştı. Evli ve beş çocuk babası olan Hudaygulı halen Aşkabat'ta oturuyor.

Yaşar Karayunusoğlu: İlkokulu 1971'de doğduğu köyünde, orta öğrenimini fiuhut'ta ve yatılı olarak Isparta Keçiörlü'da tamamladı. Hatay'da Mustafa Kemal Üniversitesi Sınıf öğretmenliği bölümünü bitirdikten sonra yurtdışında dokuz yıl Türkçe öğretmenliği yaptı. Halen Uluslararası Türkmen-Türk Üniversitesinde öğretim görevlisi. Evli, dört kız babası.

NARGILIÇ HOCAGELDİYEV

Türkçesi: Ercan TAŞDEMİR

İNANÇ

Gülşirin, vücudunda ağrıya dair hiçbir şey hissetmiyordu. Bu duruma kendisi de akıl erdiremiyordu. Kaledeki gürültü kesilmişti. Ara sıra duyulan tüfek sesleri de olmasa neredeyse hiçbir şey işitmeyecekti. Yan yana dizilmiş evleri, evlerin eşliğindeki develeri, atları ve sığırları görmek niyetiyle çevresine baktı. Fakat ne eve, ne deveye, ne ata, ne de sığırlara gözü ilişti. Bir zifiri karanlığa düşmüştü sanki. Başında, tüfeklerin dipçikleri yerine gökyüzünün engin maviliği vardı. Gökyüzü, atılmış yün gibi incecik bulutlarla kaplıydı. Doğuya doğru hareket eden bulutların ardından kış güneşi yüzünü hafifçe gösteriyor, soluk beyazımsı yuvarlağıyla bir görünüp bir kayboluyordu.

Bu manzara Gülşirin'in başını döndürecek gibi oldu. Kendisini, dipsiz koca bir ummanda yuvarlanıyor gibi hisseden Gülşirin az kalsın düşecekti. Güneşin bu soluk yuvarlağı ona, güneşin su dibindeki aksi gibi göründü. Bu durum fazla sürmedi. Kendine geldi. Meydanda yattığının farkına vardı. Birden bire, kulağına anlamlandıramadığı sesler gelmeye başladı. Yeniden dünyaya gelmiş gibi hissetti kendini. Bazı şeyler zihninde canlanmaya başladı. Çarın ordugâhında yattığını anladı. Hücum hazırlıklarını, sonraki olayları yarım yamalak hatırlamaya başladı.

General Skobelev'in¹ orduları Göktepe Kalesine² kadar gelmişti. Düşman, gün geçtikçe kaleye daha çok yaklaşıyordu. Göktepe kalesinin doğu surlarının dışında, özel mülkiyetin etrafını saran üç küçük kale daha vardı. Bu kalelerden biri diğerlerine göre Göktepe kalesine daha yakındı. Kalelerin içinde evler, hayvan barınakları ve ambarlar vardı. Son günlerde Göktepe kalesinin maruz kaldığı top ve tüfek saldırıları iyice artmıştı. Kalenin ortasına isabet eden top ve tüfek mermilerinin oluşturduğu hasardan dolayı, ortada bulunan evler kalenin kenarına yakın yerlere tahliye edilmişti. İşin diğer bir kötü yanı ise kalenin güneydoğusunda bulunan küçük kalelerin de düşman eline geçmesiydi. Bu küçük kalelerden birinden Göktepe kalesinin içi rahatlıkla görülebiliyordu. Buradan, kalenin içinde olan biten ne varsa seyretmek mümkündü. Bu yüzden düşman askerleri bulundukları yerden kaledeki insanları hedef alıyor ve rahatlıkla vurabiliyorlardı.

Tekelerin³ silahı yok denecek kadar azdı. Olanların da yeteri kadar mermisi yoktu. Bu yüzden Tekeler, silahlarına mermi yapmak için düşman asker-

lerinin kaleye attığı mermileri topluyordu. Böylece mermi problemi az da olsa çözülmüş oluyordu. Kalenin güneydoğusundan durmadan mermi yağıyordu. Tekeler, ihtiyaç duydukları kadar mermiyi topluyorlardı. Bazen rüzgâr esiyor, mermilerin üstündeki kum örtülerini kaldırıyor. Bu durum, mermi toplamayı daha da kolaylaştırıyordu.

Mermi toplama işiyle genelde çocuklar meşguldü. Yedi sekiz yaşındaki çocuklar, kalenin ortasındaki evlerin arasında, ahır diplerinde dolaşüyor ve mermi topluyorlardı. Mermi toplarken ölen veya yaralanan çok sayıda çocuk vardı. Bu sayı, bugünlerde daha çok artmıştı. Çünkü düşman Çetkale'yi de ele geçirmişti. Çocuklar, şimdi eskisine göre daha büyük tehlike içindeydi. Düşman askeri, bulunduğu yerden kale içindeki çocukları hedef alıyor ve acımasızca vuruyordu. Deve yününden dokunmuş elbiselerden giyen çocuklar, elbiselerinin eteklerini sürüye sürüye, üstü rüzgârın etkisiyle açılmış mermileri toplamakla meşgulken; birden bire gelen hain bir mermiyle yere yığılıyordu. Çetkale tarafından gelen silah sesleri de olmasa, çocuğun kendisine isabet eden bir kurşundan dolayı yere yığıldığını fark etmek bile mümkün olmayacaktı.

Gülşirin'in yedi yaşındaki oğlu Keymircik de mermi toplarken ölenlerdendi. Mermi toplama işi çok tehlikeli olduğundan, Medet Mergen, Gülşirin'e Keymir'i sığıntıdan çıkarmamasını öğütlemişti. Fakat Keymircik, iş yapmakla meşgul olan annesinin dalgınlığından faydalanmış ve gizlice mermi toplamaya gitmişti.

Kılıcını kuşanıp kalenin ön duvarına doğru giden Devlet Ağa, Keymir'i mermi toplarken görmüş ve küçük çocuğun yanına gelmişti.

— Ne yapıyorsun koç yiğit?

Keymircik:

— Mermi topluyorum Devlet Ağa.

Devlet Ağayı -komşu köyler dâhil- köydeki büyük küçük herkes tanırdı.

— Kimin oğlusun?

— Medet Mergenim.

— Bak hele. Meğer sen de bizdenmişsin.

— Adın ne?

— Adım Keymir.

— Maşallah. Maşallah. Keymir Sultan'ın⁴ kendisiyim desene. Hemen büyü de adına sahip çık oğul. Yoksa bu Tekenin işi bitti.

Devlet Ağa, daha sonra hayalen Keymir Kör'e seslendi: "Bu mukaddes toprak, düşmanın ayakları altında şimdi. Ey Keymir Sultan, şimdi sana ne kadar ihtiyacımız var bir bilsen. Başımızda olaydın da düşmana meydanı dar edeydin. Sen olsaydın, şimdi ne tuzaklar kurardın bu namertlere. Şimdi başımızda olaydın da yol göstereydin bizlere. Ben, bunlara bin kere Keymir Sul-

tan boşuna yurdum atımın eğeri dememiştir, dedim ama dinletemedim. Bütün Tekeyi kaleye hapsedtiler adeta."

O hem konuşuyor, hem de mermi toplayan Keymir'e yardım ediyordu. Topladığı mermileri Keymir'e verdi.

— Al Keymir Sultan, kendi sığınağına git. Medet Mergen'e ne kadar kurşun gerekiyorsa kendim toplar veririm.

— Allah razı olsun, Devlet Ağa.

Keymircik, Devlet Ağanın verdiği mermileri bir peştemal gibi kullandığı gömleğine koydu ve ona şükranlarını bildirdi. Devlet Ağanın sözü üzerine evine doğru gitti. Ama daha on adım atmamıştı ki, birden yere yuvarlandı. Çetkale tarafından silah sesleri duyan Devlet Ağa hemen ne olduğunu anladı ve küçük Keymir'e koştu.

— Ah olmadı oğul! Sana da mı isabet etti sinsi kurşun?

Hemen Keymir'i kucaklayarak yerden kaldırdı. Ayağı kalktığı anda peşi peşine bir kaç el daha silah atıldı. Devlet Ağa, kucığındaki cansız bedenle birlikte yere yığıldı. Onların cansız bedenlerini yerden kaldırdılar ama Devlet Ağanın kaskatı kesilmiş kucığından Keymir'i tüm uğraşlara rağmen çıkaramadılar. Bu yüzden Keymir'i Devlet Ağayla birlikte defnetmek zorunda kaldılar.

Düşmanın kaleye düzenlediği saldırılar dayanılır gibi değildi. Yarın, ölümün diğer adıydı. Her yeni gün Tekelere ölümden başka bir şey sunmuyordu. Ya bir yolunu bulup düşmana karşılık verilmeli, saldırıya geçilmeli, ya da kale terk edilmeliydi. Kuvvetçe düşmana denk olmayan Tekeler, geceleyin ani bir saldırı için karar aldı. Çetkale'de nöbet tutan düşman askerleri, sadece kaleyi gözetlemekle, kaledeki insanları vurmakla kalmıyor, kale içindeki konuşmaları da dikkatlice dinliyorlardı. Konuşmaları tam olarak duymuyor olsalar da; bu, onları dinleme işinden alıkoymuyordu. Bu yüzden Tekelerin kale içindeki hiç bir hareketi düşmanın gözünden kaçmıyordu.

28 Aralık 1880 tarihinde, düşman cephesi, Tekelerin kalesinde diğer günlerden farklı bir durum gözlemlemişti. Tekelerin bir şeye hazırlık yaptıkları kesindi. Ama neye? Bu istihbaratı alan Skobelev, Tekelerin geceleyin kaleden kaçabileceği neticesine vardı. Onun amacı, kaledeki Tekeleri en son ferdine kadar öldürmekti. Bu yüzden onların kaçmalarının engellenmesi gerekiyordu. Tekelerin kaleden kaçmalarını engellemek için sıkı önlemler aldı. Bunun için, atlı askerlerini karanlık bastıktan sonra kalenin kuzeyine yerleştirdi.

Fakat bu sefer Skobelev yanılmıştı. Çünkü Tekeler kaçmayı planlamıyorlar, geceleyin düşman ordusuna saldırmak için hazırlıklar yapıyorlardı.

Gece hissettirmeden saldırıya geçen Tekeler, fazla bir can kaybına uğramadan büyük bir zafer kazandılar. Bu, Tekelerin düşmana karşı ilk zaferiydi.

Skobelev'in başkomutanı ile doksan bir askeri bu saldırı sonucunda ölmüştü. Ölenlerin içinde bir kaç komutan da vardı. Tekeler, bir top ile iki sandık mermi ele geçirmişti. Kıpçaklı Beğenç, Apşeron Alayı dördüncü bölüğünün sancğını almış, evinin yanına dikmişti.

Dıkma Serdar'ın komutasında gerçekleşen bu saldırı, kaledeki insanları cesaretlendirdi. Kaledekiler, o gece hiç olmazsa düşmanın yarısını öldürdüklerini sanıyordu. Zaferle cesaretlenen Tekeler, 3 Aralıkta bir saldırı daha düzenlediler. Bu saldırıda düşmanın kaybı bir önceki kadar yoktu. 28 Aralıktaki saldırı Skolebev için büyük bir ders olmuştu. Skolobev kendi askerlerine hendekler kazdırmış, onlara hendeklerin gerisinde siper almaları emrini vermişti.

Tekelerin geceki saldırılarına kadınlar da katılmıştı. Tekeler, üç saf halinde hücum ediyordu. Birinci safta, en cesur, en yiğit adamlar vardı. İkinci safta bulunanlar, ölen ve yaralananları toplamakla vazifeli kişilerdi. Üçüncü safta ise kadınlar ile henüz bıyığı terlemiş delikanlılar bulunuyordu. Bu saftakilerin vazifesi, saldırı sırasında düşman malzemelerini ele geçirmekti.

Tekelerin ordusunda kadınların yer alması düşmanı şaşırtmıştı. Bu, onların hayatlarında hiç görmedikleri, işitmedikleri, alışık olmadıkları bir şeydi. Teke kadını ne kadar zor şartlar altında yaşıyor olsa da kocasına savaştan kaçması için yalvarmıyor, bilakis onunla birlikte savaşa katılıyordu. Kocaları öldüğünde cesedine sarılıp ağlamak yerine, kocasının cübbesini, kalpağını giyiyor, kılıcını kuşanıyor ve onun bıraktığı yerden savaşa devam ediyordu.

30 Aralıktaki saldırılarda Gülşirin de Medet'i dinlememiş ve savaşa katılmıştı.

Medetin savaş için hazırlandığını gören Gülşirin:

— Yine gidiyor musun?

Medet:

— Evet, gülüm, yine gidiyorum. Karanlıktan faydalanıp bir şeyler yapmalı gülüm. Başka çaremiz yok. Büyük bir felaket yaşıyoruz. Allah kimseye vermesin böyle bir bela. Bizimkisi zalim ile mazlumun mücadelesi. Eli silahlı iki düşman çarpışsaydı, savaş derdim. Birbirine denk iki güç vuruşsaydı, yine savaş derdim. Silah bakımından eşit iki ordu savaşıyorsa buna da savaş derdim. Ama bizim durumumuz böyle değil gülüm. Düşmanın yığınla mermisine karşı benim ona sıkacak bir tek kurşunum bile yok. Birazcık yaklaşıp olsam, beni vurmasalar bile atımı vuracaklar. Atım olmadıktan sonra ben neyim ki... Koca bir hiç... Elleri düşmüş mü kurtulmana imkân yok. Ateş edeyim desem, silahımı bir kez ateşleyinceye kadar, onlar on defa ateş etmiş oluyor. On adamımızdan birinde silah var. Gözlerini kırpmadan, acımasızca bizi vurur bu zalimler. Vatan elden gidiyor. Vatan için başa gelebilecek her çileye katlanmak gerek. Vatanımız, düşmanın eline geçtikten sonra, kadını-

H E C E Ö Y K Ü

mız, çoluk çocuğumuz düşmanın eline geçtikten sonra yaşasan neye yarar. O zaman ölüm, yaşamaktan bin kat daha hayırlı olmaz mı bizim için gülüm.

"Beni de kendinle götür" diyerek; Gülşirin, Medet'in yüzüne yalvaran gözlerle baktı. "Başımıza ne gelecekse beraber gelsin. Her cefasına razıyım savaştın senle olduktan sonra."

Medet:

— Ne söylüyorsun gülüm.

Medet'in gözleri fal taşı gibi açıldı. O, "Savaş kadınların işi değildir." demek istiyordu. Ama bunu söylemenin mantıklı olmadığına karar verdi. Çünkü kadınlarla erkekler bu savaşta omuz omuza savaşıyordu. Bu yüzden başka bir bahane bulması gerekiyordu.

Medet:

— Sen bu halinle nasıl geleceksin, gülüm?

Gülşirin:

— Boş ver halimi.

Medet:

— Nasıl boş veririm. Böyle söylemeye dilin nasıl varır? Olmaz gülüm. Çıkar aklından böyle düşünceleri. Karnındaki çocuğun kaygısını taşı biraz da...

Gülşirin:

— Kâfirin eline düşsem nasıl korurum karnımdaki çocuğu?

Medet:

— Allah bizimledir. Kâfirin üstesinden de geleceğiz inşallah.

Gülşirin Medet'in dediklerini kabul etmek zorunda kalsa da içi bir türlü rahat etmiyordu. Bir silah sesi, bir gürültü işitecek olsa düşmanın kendisinin üstüne geldiğini sanıyordu. Biraz sessizlik olunca da sıkılmaya başlıyordu.

Gitmeye niyetlenip ayağa kalktığı anda, içindeki bir duygu kendisini engelledi. Kendisini engelleyen bu şey, sanki ona gitmemesi yönünde emir vermişti. Bu, "karnımdaki bebeğin ilk tepkileri olmalı" diye düşündü. Gidip gitme konusunda tereddütler yaşarken, evin gizli bir bölmesine sakladığı, koyun kırkmakta kullandıkları makası eline aldı. Makası, sivri tarafı süngü olacak şekilde bir sopaya bağladı. Tam dışarı çıkacakken yine bir tereddüt yaşadı. Ayakları bir ileri bir geri gidiyordu. Eskiden, kadınların düşmana karşı savaşırken erkek kıyafeti giydiklerini görmüş ama buna çok dikkat etmemişti. Üzerindeki bu kıyafetle gitmesinin doğru olmadığını düşündü. Kadın kıyafetiyle gidecek olursa apaçık bir şekilde fark edilebilirdi.

Kendisini görenler: "Gitme, savaş kadın işi değil. Birden Medet gelecek olsa sana ne der?" diyebilirlerdi.

Tüm bu düşüncelerden dolayı kadın kıyafetiyle gitmenin çok tehlikeli ve riskli olduğuna kanaat etti. Önemli olan, düşman ordusunun yüreğine korku

salmaktı. Kadın kıyafeti giyip düşmanı yüreklendirmek istemiyordu. Medet'in giysilerini ve papağını giydi. Sapanın ucuna bağladığı makası eline alıp kalenin çıkış kapısına doğru yürüdü. Bir süre sonra karanlıkta kaybolup gitti ve saldırı için hazırlık yapanlara katıldı.

Hava karanlıktı. Binlerce insanın yüzü öne bakıyordu. Herkes, ses çıkarmamak için üstün bir gayret sarf ediyordu. Karanlıkta, göze görünmeden büyük bir dikkatle ilerliyorlardı. Düşmana hissettirmeden yürümelerine devam ediyorlardı. Hendeklerden çıkıp etrafa dağıldılar. Birden bire:

Allah Allah! Ya Muhammed! Diyerek, coşkulu bir haykırıyla düşman mevzilerine saldırdılar. Gülşirin de diğerleri gibi ileriye doğru atıldı. Elindeki süngüyü ileriye doğrultarak düşman mevzilerine doğru ilerliyordu. Her yan silah sesleri ve gürültüyle inliyordu. Fakat Gülşirin hiçbir şey işitmiyor gibiydi. Düşman mevzileri boş olduğundan, hiç bir engelle karşılaşmadan ilerlemeleri devam ediyordu. O anda hiçkimse, ne bir ses duyacak ne de çevresini görececek durumdaydı.

Gülşirin sonuncu hendekten tam adımını atmıştı ki karanlıktan iki el silah sesi duyuldu. Gülşirin'e, silahtan çıkan kıvılcımlar bütün dünyayı kuşatacak kadar büyük gelmişti. Silah sesi kesilince, az önce aydınlanan dünya bu sefer de zifiri karanlığa gömülmüştü. Gülşirin'in anladığı tek şey, bir karanlıkta kaybolduğuydu. İki el silah sesi ve karanlık... Gülşirin, bundan başka ne bir şey gördü ne de hissetti. Komaya girmiş bir hasta gibi şok içindeydi. Çırpınmaya, kımıldamaya bile mecali yoktu.

Ertesi gün gün doğmuştu. Günün doğusuyla birlikte düşman askerleri savaş meydanını geziyordu. Düşman askerlerinden birinin gözüne, Gülşirin'in hemen çadırın yanında uzanmış bedeni ilişti. Önce onu dün akşamki saldırılarda ölen Tekelerden biri sandı. Fakat biraz daha yaklaşınca, papağı kendisinden bir kaç metre uzakta duran bu Tekenin, gümüş yüzünü ve kara saçlarını fark etti. Ve şaşkınlığından adeta donakaldı.

"Buraya bakın", diyerek yanındaki arkadaşını çağırdı. Bir müddet iki asker, Gülşirin'in başında durup şaşkınlıktan ne yapacaklarını bilemediler.

— Ben bunların kadınlarına hayret ediyorum. Ölüme koşmakta ne buluyorlar, diyerek yanındaki arkadaşına seslendi. Sonra da:

— Bak, orada da bir Teke kadını cesedi var. Göğsünden vurulmuş. Bu da belinden vurulmuş.

O an Gülşirin'in inleme sesleri duyuldu. Düşman askerleri hayret içinde birbirlerine baktılar.

Askerlerden biri:

— Hâlâ yaşıyor bu kadın!

Bir diğeri:

— Evet, gerçekten de hâlâ yaşıyor. Hadi şuraya taşıyalım kadını.

İki asker birlik olup Gülşirin'i bir çadıra kadar taşıdı. Yerde yatan papağı alıp yastık niyetine başının altına koydular. Gülşirin, kendinden geçmiş, baygın bir halde yatıyordu. Ona, su içirmeleri de fayda etmedi. İçirmeye çalıştıkları su sadece çatlamış dudaklarına değdi. Bir damla su bile boğazından geçmedi. Düşman askerleri, Gülşirin için yapabilecekleri bir şey olmadığına kanaat getirince oradan ayrıldılar.

Öğleye doğru kendine gelen Gülşirin, düşman askerlerinin sesini işitince nerede olduğunu anladı. Sesin geldiği tarafa doğru bakmak istedi. Ama başaramadı. Karşısındaki dağdan başka bir şey gözüne ilişmedi. Tekrar ayağa kalkmak istedi fakat bu uğraş da boşunaydı. Vücudunda bir ağrı hissetmese de, kendisini ayağa kaldıracak yeteri kadar gücü, kuvveti yoktu. Ağır yaralandığını fark etti. Annelik içgüdüğü, karnındaki çocuğu dinleme ihtiyacı hissettirdi kendine. Lâkin karnından hiçbir tepki alamıyordu.

Gülşirin, hafızasını zorladı. Başından geçenleri hatırlamaya çalıştı. Tüm çabalarına rağmen, siperden çıktıktan sonra kulağına çalınan iki el ateşten başka bir şey hatırlayamadı. Bu ise ona bir başka gerçeği hatırlattı. Buraya niçin geldiğini düşündü.

Karanlıktan faydalanarak düşmanla savaşmaya giden Gülşirin, bu arzusunun gerçekleştirememişti. Kendi isteğiyle yola çıkmış ve canını tehlikeye atmıştı. Kendi hayatını tehlikeye atmış olmasının bir yarar sağlamamış olmasından dolayı büyük bir üzüntü duydu. Bu üzüntüyü adeta iliklerine kadar hissetti ve bunun kederinden dolayı acı acı inledi.

Bu iniltiyi duyan düşman askerleri, hemen Gülşirin'in etrafını sardı.

Askerlerden biri:

— Bu kadın hâlâ yaşıyor!

Bir başkası:

— Şu an yaşıyor olsa da çok yaşayacak gibi gözüküyor, boşuna acı çekiyor. Keşke erkek olsaydı da fazla acı çekmemesi için vursaydık.

Gülşirin askerlerin ne konuştuğunu anlamıyor olsa da kendi hakkında konuşulduğunu tahmin etti.

Düşman askerlerinden biri Dağıstanlıydı. Bu asker, onun anlayabileceği bir lisanla: "Ne istiyorsun? Bir arzun var mı?" diye sordu. Gülşirin, susuzluktan başka bir şey hissetmiyordu. Düşman askerine pervasızca baktı ve susuzluktan çatlamış dudaklarını yavaşça kımıldattı:

— Su...

— Ne diyor, diye Dağıstanlı askere sordular.

Dağıstanlı, Gülşirin'in ne istediğini söyler söylemez askerlerden biri koşarak su getirdi ve Gülşirin'e içirdi. Gülşirin tam olarak, kana kana su içeme-

di. Çatlamış dudakları az da olsa ıslanmış, vücudu birazcık suya kavuşmuştu. Düşman askerleri kendi işleriyle ilgilenmeye başlamışlardı. Gülşirin'in gözü Markev dağına ilişti. Hemen yanında Erek dağı olmalı diye başını biraz geriye çevirdi. Fakat sırtı Erek dağına dönük olduğundan dağı göremedi. Ayağa doğrulamayınca, Erek dağını görmeden ölebileceği ihtimali aklına geldi ve bundan dolayı çok korktu. Bu korku, yüreğinde daha yaşaması gerektiği fikrini uyandırdı. Hayatının hiç bir döneminde hayata bu denli sarılma isteği duymamıştı. Hatıraları, ona eskisinden daha güzel geldi. Eski günler aklına gelince, şimdi hatıralarda kalan o güzel günleri bir kez daha yaşadı ve bundan büyük bir haz duydu.

Hatıralarında en fazla yer tutan varlık, Erek dağıydı. Erek dağı...

Gülşirin'i hayata bağlayan, ömrünün en güzel günleri Erek dağıyla ilgiliydi. Dağlardan yeni dağlara geçilir. Ama Erek dağı başkadır. O, ulaşılmaz gibidir. Karakum çölünde ilerlersin. Yol aldıkça diğer dağlar küçülür. Ama Erek dağı başkadır. O, yol aldıkça yükselir, büyür.

Gülşirin için Erek dağı ayrı bir anlam taşır. Çocukluğunun hülyalarını süslemiştir adeta Erek dağı. Küçüklüğünden bu yana en büyük hayali, Erek dağının zirvesine çıkmaktır. Erek dağının dorukları onun için adeta sihirli bir masal ülkesiydi. Dünyanın tüm sırlarının anahtarı oradaydı. Oraya çıkınca sanki birçok sırrın gizemi çözülecekti. Gülşirin, bu yüzden orayı çok merak ediyordu. Erek dağı zirveden nasıl görünüyordu acaba? Karakum bozkırı, Erek'in zirvesinden nasıl görünüyordu?..

Gülşirin'in kalbinde Medet'e olan sevgiyi uyandıran da Erek dağı olsa gerek. Medet, gençlik yıllarında ava çıkardı. Silahını omzuna asıp av için dağlara çıkan Medet'in arkasından Gülşirin, genç kızlık hülyaları kurardı. Onun ardından yol gözleyen Gülşirin, Medet şimdi Erek dağlarında olmalı diye düşünür ve onun hayalini Erek dağında gözlerdi. Erek dağı ve Medet, artık ayrılmaz bir ikili olmuşlardı Gülşirin'in hayal dünyasında. Erek dağı deyince Medet, Medet deyince de Erek dağı düşerdi Gülşirin'in aklına. İkisi de ulaşılmaz şeylerdi onun için. Bu hislerini Medet'le paylaşmak istedi kaç defa. Ama her seferinde utancı ağır bastı, bu sırrını açığa vuramadı.

Gülşirin'in Erek dağı ve Medet'le ilgili düşünceleri böylece karışarak bir bütün haline geldi. Artık her ikisi de Gülşirin için birbirinden yüksek, ulaşılmaz arzuları. O, Erek dağı ile Medet'i ayrı düşünemiyordu. Erek dağına her bakışında, Medet'in dutarının tellerinden çıkan nağmeler yankılanıyordu kulaklarında. Medet'in dutarından çıkan bu nağmeleri işittiğinde, onu Erek dağının zirvelerinde görür gibi oluyordu. Dutarın nağmelerinin kendisini Erek dağına çağırdığını düşünür ve derin hülyalara dalar.

Gülşirin'in kalbinde aşk ateşi bir kez alev almıştı. Medet'in adeta yaşayarak çaldığı "Şirin-Şeker" onu daha da heyecanlandırıyordu. Sanki Medet bu nağmeleri onun için çalıyordu. Bu hislerinde yanılmamıştı. Onun yüreğinde yanan aşk ateşine Medet kayıtsız kalacak değildi ya. Medet de ondan çok farklı değildi. O da onun gibi aşkla yanmıştı bir kere. Gülşirin'e Erek dağı ulaşılmaz görülür de Medet'e Gülşirin yakın görülür müydü hiç. Erek dağı da neymiş ki? Medet için Erek dağı, her gün zirvelerine çıkılacak kadar yakın ve kolay. Ama Gülşirin öyle mi? Hem çok yakınında hem de bin Erek dağı kadar uzaklarda. O, bu yüzden "Şirin-Şeker"i kendisine teselli olarak görmüş, aşk ateşini bir nebze olsun dindirir ümidiyle acısını, hasretini dutarının telleriyle dile getirmişti. Dutarın tellerinden çıkan nağmelerin aşk ateşini söndürdüğü nerede görülmüş. Aksine yüreğindeki ateş daha da alevleniyor, kendisini her gün biraz daha yakıyordu.

Gülşirin'in zihnini bu sefer bir başka hatırası yokladı. Günlerden birinde, kayısı ağaçlarının arasından akan çaydan testisini doldururken, çayın diğer yarından Medet görünmüştü. Medet, selam vermeden sert sert konuşmuş ve ona:

— Gülşirin, sonra namertlik ettin, gönlümün arzusunu, fikrimi sormadın deme! Şayet razı değilsen şimdi söyle. Yok diyeceğin bir şey yoksa annemi, babamı senin için görücüye göndereceğim.

Heyecandan neredeyse Gülşirin'in kalbi duracaktı. Benzi sarardı, yanakları utancından al al oldu ve vücudunu bir titreme aldı. Cevap verme yerine, koşarak evlerine gitmeyi tercih etti. Eve geldiğinde titremesi devam ediyordu. Fakat bu titreme korkudan değildi. Kendisine gelen bu teklifle dünyası aydınlanmıştı. Medet'e cevap vermediğine, şayet beni Erek dağına çıkarır da "Şeker-Şirin"i benim için çalacağın sözünü verirsen anneni, babamı gönderebilirsin demediğine pişman oldu. Böyle düşünmesine rağmen, Medet'le ikinci kez karşılaşmalarında da farklı davranmamış, yine evinin yolunu tutmuştu. Üçüncü sefer karşılaştıklarında ise Medet durumu farketmiş, onun da kendisine gönüllü olduğunu anlamıştı. Bu yüzden Medet, bu defa ona rızasının olup olmadığını sormamıştı. Ona, hazırlıklı olmasını, yarın annesini, babasını kendisini istemeye göndereceğini söylemişti. Bu sefer Gülşirin'den önce oradan ayrılan Medet olmuştu.

Evlenmişler, gönüllerinin arzusuna ermişlerdi. Medet, Gülşirin'e kendisine o zaman neden cevap vermediğini sorduğunda, Gülşirin gülmüş ve:

— Genç kızlığın verdiği utanma hissinden dolayı sana cevap veremedim. Yoksa sana bir şart koşacaktım, dedi.

Medet:

— Ne şartıymış bu, söyle bakalım. Hiç yoktan iyidir, derler. Şu şartını bir öğreneyim. Belki, yerine getirebileceğim bir şarttır, dedi.

H E C E Ö Y K Ü

Gülflirin:

— Ne yapacaksın. Gençlik hevesi işte. Söylersem gülersin.

Medet:

— Yok, gülüm. Gülmem. Şartını bana rahatlıkla söyleyebilirsin.

Gülflirin:

— Şimdi böyle diyorsun ama sonra gülersin.

Medet:

— Gülmem dedim ya. Gülmem fliririm, flekerim. Yemin et diyorsan, yemin edeyim.

Gülflirin:

— Yok yok. Allah korusun. Böyle fleyler için sana yemin ettirir miyim hiç... Duymak istediğin buysa, gülsen de kızsan da söylerim beyim.

Medet:

— O zaman söyle de beni merak içinde koyma.

— Beni gerçekten seviyorsan, Erek dağının başına çıkaracağına söz ver, diyecektim.

— Ha, ha, ha!

Medet, gülerek Gülflirin'i kucakladı.

Gülflirin:

— Söyledim ya gülersin.

Gülflirin yalandan da olsa Medet'e kızar gibi yaptı.

— Medet:

— Yok, yok. Gülüm, flekerim. Ben, senin söylediklerine, flartına gülmüyorum ki. Şartının bu kadar küçük olmasına gülüyorum. Şartın bu olduktan sonra insan ne düflünebilir ki! Şartının bu olduğunu bilseydim, bir geyik yavrusunu kucaklar gibi seni kucaklar ve Erek dağına bir günde üç defa çıkarır, indirirdim. Ve sonra da seni evimin en güzel köflesine oturtur, hayatını benimle paylaştığın için sana flükranlarımı belirtirdim. Bu flartını kabul edilmifl say Gülflirin'im.

Gülflirin:

— Yok canım. Bu, o zamanlar içimde bir gençlik arzusuydu. Bazen gönülüm heyecana kapılırdı da düflünmeden edemezdim. Ben sana kavufltum ya. Bu bana yeter. Şimdi ben kendimi Erek dağının zirvelerinde değil de semanın yedinci katında sayıyorum.

Medet:

— Olmaz, gülüm. Sabah erkenden seni Erek dağına götüreceğim. Yoksa içim rahat etmez.

Medet'in ciddi olduğunu gören Gülflirin heyecanlandı.

Gülflirin:

— Yok, Medet. Boş ver. Sonra elalem ne der bize?

Medet:

— Sen meraklanma. Ben seni, en ürkek ve uyanık dağ ceylanlarına bile hissettirmeden götürürüm. Hiç kimse ne bir şey görür, ne de işitir. Sen boşuna meraklanma.

Gülşirin:

— Yok, bu da elzem değil. Birden, bir haine, eşkıyaya rastlarsak ne olur halimiz?

Medet:

— Sen kocanı daha tanımadın galiba. Ben öyle gizli, öyle gözden uzak yerleri bilirim ki oralardan şimdiye kadar benden başkası geçmiş değildir. Dağları mesken eden kaplanlar dahi kokumu alır da nerede olduğumu bilemez. Kaldı ki eşkıya bizi yakalasın.

Bu konuşmalar Gülşirin'in tedirginliğini arttırdı. Korkularına korku eklendi. Fakat korktuğunu belli etmek istemedi. Bunu, Medet'e karşı bir saygısızlık saydı. Kendisini emniyette hissetmemek, kocasına yeterince güvenmediği anlamına da gelebilirdi. Medet'in yanında korkmaya hakkı yoktu. Herkesçe mert, yiğit olarak görülen Medet'e güvenmese, bel bağlamasa Medet ne düşünürdü. Yolun sonunda ölüm dahi olsa Medet'le olduktan sonra tereddüt etmemeliydi.

Gülşirin:

— Tamam, sen nasıl istersen öyle olsun, dedi. Ama bu sefer değil. Hele bir babamın evine gidip geleyim de.

Gülşirin, babasının evinde iki ay bile gaytarma⁵ kalmadı. Arada sadece dört ev varken, gaytarma olup gezmenin bir anlamı yoktu. Oğlunun; "İki ev de benim. İstedğim zaman gider gelirim" düşüncesine kapılacağını düşünen, bunun da dedikodulara yol açacağından endişelenen Nazik anne, kız evine vermesi gereken başlık parasını vermiş ve gelinini geri almıştı. Gülşirin, babasının evinde dokuması gereken halıyı o günden sonra gelin gittiği bu yeni evde dokudu. Medet, Gülşirin'in dokuduğu halıyı bitirmesini beklemekteydi. Halıyı bitiren Gülşirin'e, hazır olmasını, onu Erek dağına götüreceğini söyledi.

Gülşirin: "Bu sıcakta Erek dağına gidilir mi?" diye Medet'in isteğine karşı çıktı. Sonra, "Sonbaharda hava serinleyince gideriz", dedi.

Medet, onun bu konuşmalarına güldü. Sonra da Gülşirin'e:

— Gülüm, ben özellikle bu mevsimi bekledim. Burada her ne kadar bahar mevsimi geçmiş olsa da oralarda bahar bu zamanlarda geliyor. Sonbahar ya da ilkbaharda oralara gidecek olursan soğuktan donarsın. Şu an bile oraya sıkıca giyinmeden gitmek delilik olur.

Medet, bir gün annesine Kız kalesinde yaşayan bir arkadaşını ziyarete gideceğini, yanında Gülşirin'i de götüreceğini söyledi. Bu gidişten -babası dâ-

hil- hiç kimsenin haberi olmadı. Medet, bir sabah vakti gün doğmadan, kim-
senin kendilerini görmeyeceği bir zamanda, Gülşirin'i atına bindirdi ve Erek
dağına doğru yola çıktı.

Onların bir arkadaş ziyaretine gideceklerini düşünen Nazik Anne:

— Elbette oğlum. Gidip geleceğiniz yer varsa Gülşirin kızımız daha gebe
değilken gidip gelin, dedi.

Erek dağı, Gülşirin'e cennet kadar güzel gözüktü. Yaşadıkları yerde bahar
çiçekleri sararmış ve kurumuştı. Burası ise rengârenk çiçeklerle bezenmişti.
Lalelerin örttüğü toprak, çiçek motifleriyle dokunmuş bir halıyı andırıyordu.
Erek dağından aşağıda kalan tepeler, ovalar ve sahra Gülşirin'in tahmin etti-
ğinden daha güzeldi. Önceleri, dağın tepesinden çölün diğer ucunun gözü-
tüğünü düşünen Gülşirin bu tahmininde yanılmıştı. Çünkü uçsuz bucaksız
çölün en uç noktası gökyüzüyle birleşmiş, dumanla kaplanmıştı. Aşağıda ka-
lan dağlar, bayırlar ise, suyun dibine çökmüş kum tepeleri gibiydi. Gülşirin,
bunlarının hepsinin sisten kaynaklandığını düşündü.

"Bu duman da nereden çıktı?", ömrümüzde bir kere dağa çıktık, o da sise
rastladı, diyerek bu durumdan duyduğu memnuniyetsizliği belirtti.

Medet:

— Buralar, her zaman böyledir gülüm. "Dağ başı dumansız olmaz." sözü-
nü işitmedin mi? Bu sisler, aşağıdan baktığında da görülür ya. Bazı vakitler
hariç, dağların başı sissiz, dumansız olmaz. Yukarıdan bakıldığında, aşağıda-
ki dereler dumanla kaplanmış nehirler gibi dalgalıdır, dedi.

Gülşirin:

— Sahra da hiç geniş gözüküyor. Ben yukarıdan çok uzak yerler görü-
nür diye düşünüyordum, dedi.

Medet:

— Sana öyle gelmiş gülüm. Bak, Ahal köyleri ayaklarının altında uzanı-
yor. Gözünün ulaşabildiği yere kadar ulaşmak istersen birçok menzil aşmalı-
sın. Erek dağı nereden gözüküyorsa sen de o kadarını görebilmelisin ki daha
uzak mesafeler görebilesin. Sisin de görmeni engellediğini unutma, dedi.

Gülşirin'in gözü Erek dağına yavaş yavaş alışmış, önünde uzanan sahra-
nın büyüklüğünü idrak etmeye başlamıştı. Karakum, uçsuz bucaksız bir um-
man gibi dünyayı saracak kadar büyük gözüküyordu. Gökyüzünün kubbesi
sanki üzerini örtmeye yetmeyecek gibiydi. Erek dağında, havanın nemi daha
fazlaydı. Bir süre sonra Gülşirin soğuktan titremeye başladı.

Gülşirin:

— Kurbanın olayım, yüreği ateşten başı buzdan toprağım. Üşüyecek ol-
dum. Şimdi çölde sıcak ortalığı kasıp kavuruyor deseler insanın inanası gel-
miyor. Bu ne hikmet, bu ne güzelliştir. Soğuk ve sıcak bir arada.

Medet:

— Üşüdüysen şimdi ateş yakarım gülüm. Biraz sabret.

Medet, hemen biraz ötede bulunan kurumuş ağaç dallarından toplayıp bir yere yığıdı. Dalları, cebinden çıkardığı çakmakla yaktıktan sonra hemen ateşin yanına serdiği keçenin üzerine Gülşirin'i oturttu. Uçsuz bucaksız uzanan çölden gözlerini ayırmadan konuşmasına devam etti.

— Keymir Kör'ün vatanıdır bu geniş sahra. Keymir'in, Köroğlu'nun evlatlarının mekanıdır bu yerler. Atamız Köroğlu'nun çocuğu olmamış ama bizler onun nesliyiz gülüm. Atamız Köroğlu'nun evladı olmasa da, onu bu dünyaya getiren yine onun halkıdır. Köroğlu'yu dünyaya getiren halkın evlatlarıyız biz. Bu halkın temel sütunlarındandır Köroğlu. Sen ise Agayunus Peri'nin hizmetkarı, adına Gülşirin denen güzel bir perisin gülüm. Hakikaten de sende bir peri şahsiyeti var. Fakat periyim diyerek zürriyetsiz bırakma beni. Bana Köroğlu gibi, Keymir gibi evlatlar vermelisin.

Gülşirin, uçsuz bucaksız sahraya gururlu gururlu baktı ve Medet'in karısı olmasından dolayı büyük bir iftiharla konuştu:

— Bu mukaddes sahra atların ayağı altında iken, sana layık, şu mukaddes toprağa layık evlat doğurmak benim Allah'tan en büyük dileğimdir, yiğidim. Oğlumuz olursa adını Keymir koyarız.

Medet Gülşirin'i şefkatle kucakladı. Gülşirin sesini çıkarmadan başını yavaşça Medet'in dizlerine koydu. Bir süre sonra Medet az ilerdeki taş ayağı silahını almak üzere ayağa kalktı. Sonra Gülşirin'e:

— Sana geyik eti pişireyim gülüm.

Gülşirin:

— Ben yanında iken şu zavallılara dokunmasan, dedi ve yalvaran gözleriyle Medet'e baktı.

Sonra:

— Beni dinleyecek olursan, çocuğumuz doğuncaya kadar avlanmayı bırak, dedi.

Medet:

— Gülüm, ben avlanmış olsam da şu vakte kadar keyif için hiç hayvan vurmadım. Şu ömrüme kadar yavrulu hiç bir geyiğe dokunmadım.

O, bu sözleri söylerken gururlu gururlu Gülşirin'e bakıyordu. Sonra:

— Olur gülüm. Madem sen istemiyorsun. Geyiklere dokunmam bundan sonra. Senin sözün benim için emirdir. Fakat burada açlıktan ölmek için bir şeyler yemeliyiz. Bari bir iki keklik yakalayayım da onu yiyelim, dedi.

Medet bir kaç keklik yakalamıştı. Keklik etini Gülşirin'in yaktığı ateşte pişirip yediler. Sonra yemyeşil otların arasında gezdiler, dolaştılar. Geri dönmek üzereyken, geniş sahrayı seyreden Gülşirin Medet'e bakarak:

— Ömrün uzun olsun yiğidim, Sana şart koşmadığım hâlde, sırf aklımdan geçtiği için bu arzumu yerine getirdin. Çok görmezsen, senden bir dileğim daha var. İhtiyarladığımızda, beni yine buraya getirir misin? Şu fani dünya—dan ahrete göçmeden, dünya gözüyle uçsuz bucaksız bu sahrayı, bu güzelim dağı, cennet mekânı şu topraklarımızı bir kez daha göreyim.

Medet, Gülşirin'i kucakladı ve ona:

— Bu arzun da başım gözüm üstüne gülüm. Herhalde, sen kurumuş bir üzümüne dönersin; ben ise çöl ağacına dönmüş bir ihtiyar, dedi.

Gülşirin, o tatlı hatıralardan sıyrıldığında şu anki haline tekrar dönmüştü. Her şey, arzuladıkları gibi olmuştu. Bir oğulları olmuş, adını Keymir koymuşlardı. Sonra ise arka arkaya iki kızları olmuştu. Fakat bu mutlu günleri çok sürmemişti. Mukaddes saydıkları topraklarına bir felaket gelmişti. Geçen yaz, Ak padişah⁶ gelmiş, kalelerini kana bulayarak gitmişti. Bu saldırılar sırasında Nazik Anne ile yanındaki iki kız torunu ölmüştü. Herkes, kader diyerek çektikleri bu acılara göğüs germiş, düşmanın gideceğini ümit ederek evlerine geri dönmüştü. Fakat düşmanın son gelişi, bir öncekinden çok daha feci olmuştu. Bu defa Keymircikleri de ölmüştü.

Şimdi ise Gülşirin ölümle karşı karşıyaydı. O, vatanı için başka evlatlar doğuracaktı. Oğullar, kızlar evlendirecekti. Torunlarını sevecekti. Dünya adına tüm arzularını tattıktan sonra ihtiyarlık günlerinde Erek dağına çıkacak, gençliğinde iftiharla seyrettiği o uçsuz, bucaksız sahrayı bir kez daha seyredecekti. Onun tüm istekleri adeta kül olmuş, savrulmuştu. İhtiyarlık nerede, annelik nerede! Henüz ömrünün baharını yaşayan yirmi beş yaşında bir gelindi. Savaş, bu en taze yıllarında üç evladını da almıştı. Şimdi, en son evladını ise kendi bedeniyle ölüme götürecekti. Acaba, bu yaşadıkları her şeyin sonu muydu? Medet, yaşıyor muydu acaba? Allah'ım ne olur, onu kötülüklerden, kazadan, beladan koru, diye dua etti.

Gülşirin, Erek dağına görmek ümidi ile tekrar başını çevirdi. Erek dağı görünmüyordu. Bu sırada bir grup adamın homurtusu kulağına geldi. Aradan fazla vakit geçmemişti ki, dört beş kişi yanına kadar geldi. Gelenlerden biri General Kuropatkin'di. Diğerleri ise Doktor Geyfelder ve Dağıstanlı tercümanla birlikte iki asker idi. Askerleri tedavi etmekle görevli olan Geyfelder, bir Teke kadının yaralı olduğunu öğrenmiş ve kendisini görmek istemişti. Geyfelder, Gülşirin'in yaralarını kontrol etti. Gülşirin, onların kendi aralarında yaptıkları konuşmaları anlamıyor olsa da Geyfelder'in doktor olduğunu anladı. Gülşirin'in yarasını kontrol eden Geyfelder, ümitsiz bir şekilde başını iki yana salladı.

— Bunu kurtarmak imkânsız. Üstelik hamileymiş. Ne yazık ki çocuğu da ölmüş.

Geyfelder'in başını sallamasından, Gülşirin kendi durumunun çok kötü olduğunu anladı. Durumu anlamış olsa bile Geyfelder'in yanındaki Dağıstanlı tercümana sordu:

— Şimdi ben ölecek miyim?

— Evet, öleceksin. Yoksa şu yarayla yaşamayı umut etmiyorsun değil mi, diye acımasızca sert sert cevap verdi.

Gülşirin, Dağıstanlının yüzünü ecelini seyrederek gibi seyretti ve ona acıyarak baktı.

— Ölsem ölürüm. Ben ölsem de Allah bizimledir. Zafer bizimdir, dedi ve zafere olan inancını dile getirdi. O olaydan sonra bir gün öylece yattı. Mukaddes toprağını ve sahrasını çevreleyen gök kubbeyi seyretti. Seyrettikçe kendisine yaklaşan, her biri bir kâseye benzeyen yıldızları seyretti. O günden sonra, onun ne iniltisini ne de konuşmasını duyan olmadı. Hatta ne zaman öldüğünü bile kimsecikler görmedi. Ona, sadece kendilerinin zafer kazanacakları inancı dost oldu. O, bu inancı vücudunun zerrelere kadar duydu ve bu inançla öldü. «

Nargılıç Hocageldiyev: Ahal vilayetinin Babadayhan ilçesinin Çaşgın (şimdiki Akvekil) köyünde doğdu. 1958 yılında Türkmen Devlet Üniversitesinin Filoloji Fakültesi'ni bitirdi. *Edebiyat ve Sanat* gazetesinde, *Sovyet Edebiyatı* dergisinde editör, bölüm müdürü, yazı işleri müdürü, yayın yönetmeni yardımcısı olarak çalışmıştır. Nâsir, eleştirmen ve mütercimdir. Harayım Döndi, Söygi, Ahmır adlı uzun hikayelerin; *Ene*, *Bağışla Yarım* ve *Gülle Değen Sünbüller* adlı manzum hikayelerin yazarıdır. Son yıllarında Göktepe savaşı konusunu çalışmıştır. Ayrıca seçme hikâyelerini çıkarmıştır. 28 Ocak 2002'de vefat etti.

Ercan Taşdemir: 1973 Erzurum doğumlu. İlkokul, ortaokul ve liseyi Konya'da okudu. Gazi Üniversitesi Sınıf Öğretmenliği bölümünü bitirdi. On bir yıl yabancılara Türkçe öğretimi konusunda öğretmenlik yaptı. Dört yıldır Dilset Yayınlarında yabancılara Türkçe öğretimi konusunda yayın editörlüğü yapıyor.

Skobelev: II. Göktepe savaşında Rus ordularının baş komutanı.

Göktepe Kalesi: Çarlık Rusyasına karşı Türkmenlerin son ve en büyük direnişlerini verdikleri kale.

Göktepe kalesini savunan Türkmen boyu.

Keymir Kör: Tekelerin Nadir fiah'la mücadelelerine önderlik eden büyük komutanları.

Türkmen geleneklerine göre, evlilikten sonra gelin bir süre (bazen altı ay ya da bir yıl kadar) baba evine dönüp orada yaşar. Bu süre içinde genç çift birbirini özler sevgileri artar. (H. C.)

Ak Padişah; Orta Asya halkının Rus Çarına verdikleri isim.

KÖMEK KULI

Türkçesi: Seyran OTUZOV

ESİRLERİN ESİRİ

Kendine göre delikanlı olsa bile daha çocukluk hevesinden kurtulamayan Andrey, demir yolunda çalışan arkadaşları için yiyecek almaya giderken, bir sakat kuşun peşine takılıp, "Bundan ötesi ölümdür!" denen yere nasıl düştüğünü anlayamadı. Gâh zıplayarak, gâh fısıldayarak, bazen de uçuyor gibi yapıp iki üç adım önden kaçan kuşun sakat olmadığını, Karakum'daki meşhur çobanaldatan olduğunu bu Rus çocuğu nereden bilebilirdi ki...

İşte birden, "ölüm meydanının" tam ortasında, uçsuz bucaksız kum tepelerinin içinde buldu kendini.

Andrey ödü kopmuş gibi geri koştu. Geldiği yolu bulabilmek için dallarını kırarak işaret bıraktığı çöl bitkisini aradı. Fakat bu ölüm meydanındaki çalıların her ikisinden birinin dalı kırıktı.

... Üç gündür bu sonu gözükmeyen çölün içinde kaybolup, hay hayı gidip vay vayı kalan, iki dünya arasında başı dönük dolaşan Andrey, iki tane büyük firavun faresinin ufukta yerin altından aniden çıkıp, kendine doğru koşmaya başladığında, oturduğu yerden kalkmak istediye de, bunu yapamayacağını anlayıp, gene çöktü, "vso..."¹ diye fısıldadı. Az önceki firavun fareleri yanına gelip, iki tane esmer delikanlıya dönüştüğünde de, kendi aralarında anlamsız bir dilde konuştuklarında da o, şaşırmadı. Öbür dünyada seninle ana dilinde anlaşmak için kendilerini zorlayacak değillerdi ya?!

İki delikanlının her biri Andrey'in koluna girip, onu götürmeye koyuldular:

— He-ey, Orus yakaladık! Bir Orus bulduk! diye, velveleyle onu götürüp yerin altına tıktılar.

Andrey orada ne kadar kaldığının, nasıl yattığının farkında olmadan gözlerini açtı, etrafı sakallı sakallı, her biri kafalarında küçük birer koyun oturmuş gibi kalpaklı adamlarla doluydu. "Ooy, Türkmenler!" düşüncesi, Andrey'in beyinde Türkmen atı çevikliğiyle at oynatıp geçti. "Öteki dünyada bana hesap soracak olanlar Türkmenlemiş meğerse! Eskilerin yaptıklarının hesabını şimdi ben ödeyeceğim galiba..."

Ortada ateş vardı ve etrafta da birçok siyah göz ışıldıyor. Ateşin üzerinde kara ocak, onun etrafındaki kara gözlerde de öfkeli bakışlar kıvılcım saçıyor. Bu iki ateş karşısında, Rus da olsan, dayanacak gibi değil.

"Ocakları çok küçükmüş. Ben buna sığar mıyım?".

Oturanlardan biri tencerenin kapağını kaldırıp, oradan tabağa birşeyler koyup, ilk başta kaşıkla kendisi tattı, sonra da kaşığa üfleyerek Andrey'in ağzına götürdü.

Çorbanın sıcaklığı ve tadı, ortada bulunan ateşin gözleri kamaştıran dumanı Andrey'i tekrar bu dünyaya geri getirdi.

Az sonra, başköşede oturan ak sakallı ihtiyar:

— Gidin, Ata'yı buraya çağırın, dedi.

Yeraltı odasının girişine yakın yerde oturan delikanlının biri anında atıldı:

— Ata! Ata-a, hey! - diye, dışarı fırladı.

Bu sözler Andrey'in kulağına "Atu! Atu yego!"² şeklinde duyuldu. O, etrafındakilerin Rusça tek kelime bile bilemeyeceğini unutmuş, yine de kendi kendine "vsyo.." diye mırıldandı. Gökten yere inen giriş kapısından önce çizmeli çift ayak ile eğri kılıç, sonra bir pehlivan vücut, en son da, dağ koçunun boynuzları gibi burum burum kalın bıyık gözüktüğünde ise Andrey, bir elinin üç parmağını alına ve iki omzuna götürüp, "Gospodi, pomiluy! Eto - konets!"³ dedi. Uzak ülkede yalnız kalan fakir anasıyla hayalen vedalaştı.

— Mergen, Ata nerde? - diye, az önceki bıyıklı piyadeye sordular. Mergen ise, acele etmeden, epey bir dolandıktan sonra, müsait bir yere geçip, kılıcını önünde yan koyup, bağdaş kurup yerleşti. Sonra da yan bakışlarla:

Gelir! dedi.

Onun ara sıra göz ucuyla bir ortadaki ocağa, bir de duvarda asılı tüfeğe bakışı, bazen önünde dinlenen kılıcına el uzatması her defa Andrey'in gözlerini dürtölüyordu. Sonra o da kendisi için hangisinin daha uygun, daha kolay olacağını düşündü. "Kavurup yiyeceklerini sanmıyorum... Türkmenler adam yiyorlarmış diye birşey duymadık... En fazlası vururlar veya keserler..."

O zaman yeraltı kümesinin girişinde bir gürültü, bir toz teşekkül etti ve Andrey ile aynı yaşlarda bir delikanlı içeriye selam verip, aşağıya indi.

— Ata, nasılsın? Haydi, o Rusun yanına yaklaş... Sen bunların dilinden anlıyor olmalısın, bir bestelesene onunkini, kimmiş neymiş?...

— Yaparız Oraz Ağa!... Ama bu çok zayıfmış ya!

— Ne yani, kavurup yiyecek miydin yoksa onu?! diye, oturanlardan biri boğazını sıvazlayıp, ocağa doğru baktı. Güldüler.

Andrey'in altına yine sular boşandı.

— Sorsana Ata'm!

— Tamamdır, Oraz ağa! Sormak benimle.

Ata bir defa devesiyle yeni yapılmakta olan demiryolunun yakınlarından geçerken, beklenmedik anda sarışın, gözleri mavi bir adama rast geldi.

— Hey, malay! Adın nime? diye az o sarışın kendisine sorduğunda, Ata hayret etti. "Ya, bunların dili anlaşılamayacak kadar zor bir şey değilmiş!"

— Adım Ata!

— Ha, Ata... Sin minda odun kitir, min singa pul berim! Nu ço⁴, yakşı ma-
lay?!

Ata ondan sonra da oraya devesiyle çok odun götürdü. "Rusun dilini de tamamen çözdük!" diye orda burda övündüğü de oldu. "Rus tanıdık" diye dilinden düşürmediğinin Tatar olduğunu öğrenince el âleme rezil olmaktan korktuğu gibi "Rus dili" hakkında bir daha söz açmadı. Ama işte, bugün bu Rus'u yakalayıp getirdiler ve bunlar yine Ata'ya ihtiyaç duydular.

Ata, "Ne yapacağımı bilirim!" dercesine, önce etrafındaki meraklıların yüzlerini şöyle bir süzdü. Sonra da, bir derin nefes alıp, Rusun masmavi merceğine nazarını dikti ve:

Ço!⁵ - dedi.

Bu esmer oğlandan böyle sözü beklemediği için Rus çocuğu az çok şaştı:

— Niço!⁶

Ata'nın sorusu dürüstçe olduğundan oturanların hoşuna gitti galiba:

— Hay maaşallah!

— Gördünüz mü yaptığını?!

— Rusun tam ağzının lafını verdi.

Ata, "Ya, engellemeyin işimi" şeklinde öksürmüş gibi boğazını temizledi. Etrafı sessizlik kapladı. Herkes Ata'nın ikinci hamlesini bekliyordu. Ata da fazla bekletmedi. Onun sesi bu defa eskisinden daha sert çıktı:

— Hey, malay! Ço-o-?!

Beraber çalıştığı Tatarların ikide bir kullandığı "malay" kelimesi Andrey'in kulağına ana dili gibi geldi. Tiksindi. "Adımı soruyor olmasınlar?". O, bir parmağını göğsüne dürttü:

— Malay - Andrey!

— Ata, ne diyo?

— "Endiridebiryay-ay!" dedi galiba - diye, bir başkası Ata'nın yerine cevap verdi. Bunun tercümesine gülüşerek, "Seninki nerden çıktı, otursana!" dediler.

Etrafindakilerin gülüşleri, korkunç yüzlerdeki tebessüm Andrey'i biraz rahatlattı. Neye güldüğünü bilmiyor da olsa o da hafif tebessüm etti. "Sora-bilirsin!" manasında Ata'nın yüzüne baktı.

— Baksanıza, sakın bu bizim dilimizden anlıyor olmasın, ahali?!

Yandan sokulanın tedirginliğine kimse ehemmiyet vermedi.

— Ço?

Ata'nın sıradaki sorusundan "Sen neye gülüyon?" manasını çıkartan Andrey omuzlarını hafif eğdi:

— Niço...

Oturanlardan biri hareketlendi:

— Ata, bunun burda ne aradığını sorsaydın önce!

Ata bu uzun soruyu yine bir kelimeye sığdırdı:

— Ço?

Andrey derin bir nefes aldı:

— Niço.

— Kaybolup gelmiş... diye, Ata kendine göre açıkladı.

— Baksanıza şuna, bunların dili çok garipmiş yahu! Tek kelimeyle her şeyi ifade edebiliyorsun!

Ata:

— Allah'tan bu Rus Türkleşmiş... Hani o eski bir defa "Ço?" denildiğinde, her şeyi sonuna kadar anlayan Ruslar var mı şimdi? diye mırıldandı.

Oraz Ağa:

— Sen sakince, acele etmeden sor! Diye akıl verdi.

Türkmenlerin hepsi "Evet evet, haklı!" diye baş salladılar. Bu birlik ve beraberlik içinde gelinen kararı gören Andrey, gizlice biraz önce konuşan ihtiyarın yüzüne baktı. İhtiyarın nurlu simasını, bembeyaz sakalını, rahat konuşmasını gören Andrey'in nefes alması berraklaştı. Bu ihtiyara bakarken anasının "Senin deden böyle biriydi" diye dedesini anlattığı sohbetleri hatırladı. "En büyükleri, ihtiyar serdarları bu olsa gerek" diye düşündü. Bu yüzden de o, Ata'nın sıradaki "Ço-suna" cevap verdiğinde, Ata'ya değil de o yaşlıya baktı:

— Niço!

Ata bunu anlamış gibi, burda kimin ağzına bakacağını öğretmek amacıyla Andrey'in yüzüne heybetle baktı:

— Ço-o-o?!

— Ha şöyle Ata'm, yine biraz üzerine gidersen halledersin şunu! diye, etraftakiler gaz veriyordu.

O anda Mergen de kılıcını bir tarafa koyup, bir dizinin üzerinde doğruldu:

— Yeter be, bir Orus için bu kadar gevezelik edip, çene yormasanız-a.

Andrey birden baştan ayağa ürperip, yine deminki ihtiyarın yüzüne baktı:

— Andrey niço.

İhtiyar da kendinden medet umuyor olduğunu sezmiş gibi, yüzünü aşağıya sallayıp, kimseye bakmadan:

— Orus da olsa, dürüst de olsa, insan oğludur sonuçta. dedi.

Çoktandır elini kılıcın kabzasında tutan Mergen birden patladı:

— Oraz ağa, senin oğulların insan oğlu değil miydi yoksa?! diye bağırды. Üçünü de it vurur gibi vurup gittiler kalenin içinde...

İhtiyarın nurlu yüzü aniden değişti. Bu konuşana gözlerini dikip:

— Ben daha hayattayken, oğullarımın kanını sormak sana kalmamıştır,

Mergen! dedi ve sakinleşmek için biraz sustu, sonrasında yine sakin sakin konuştu:

— Kaybolup gelen bir bıçareyi öldürmekle intikam alınmış olmaz, millet! Oraz Ağanın akranlarından bir ihtiyar:

— Onlar ölmeden kendi intikamlarını alıp gittiler! diye, araya girdi.

Bunların içlerine ağır bir meselenin düştüğünü, o davanın bir ucunun da kendisine geldiğini Andrey aklı ile değil, kalbi ile sezdi. Heyecanlı bakışlarını etrafta döndürdü. O anda, aradaki bıyıklı pehlivanın şهادet parmağını kendisine işaret etmekte olduğunu görünce sırtından ter boşandı.

Oraz Ağanın sözleri biraz hızını aldıysa da Mergen hâlâ sakinleşmemişti. Parmağını dike dike tercüman falan aramadan Andrey'in yüzüne baktı:

— Sen, Orus, gerçeği söyle, savaşta sen de var mıydın?

Mergen Rus çocuğun laftan anlamadığını biliyorsa da, başta önündeki kılıcı, sonra da duvarda asılı duran tüfeği göz işaretiyle gösterdi.

Bu yavuz adamın yüzünde Azrail'in kılını gören, onun anlamsız sorusundan ecel kokusunu alan Andrey, heyecanla bir Ata'ya bir de Oraz Ağaya baktı ve ellerini titreterek:

— Niço, niço... Ya niço!⁸

— Yok katılmamış... diye, Ata tercümesine devam etti.

— "Katılmadım" diyor.

— Bu daha pişmemiş yahu! diye yan taraftan biri laf yetiştirdi.

Şu masmavi gözler, alnına dökülen altın renkli saçlar, bu Rus oğlanın açık yüzü, böyle utanarak göz altından bakışları, aniden sessizleşip aniden gülümsemesi, hızlı konuşup, aniden "Boş şeyler söylemiş olmayayım?!" der gibi sus pus olması Oraz Ağaya en küçük oğlu Kakacan'ı hatırlattı.

Ademoğlu daha günahsız yaştayken, hangi millettten, hangi kabilelerden olsa da, bir birlerine benziyor gibiler.

İhtiyar öfkelenerek gözlerini kapattı.

O kara günün evvelinde, Oraz Ağanın üç oğlu ve onların can dostu Mergen'in arasında geçen konuşma yine harabeliğin içinden çıkan kaçaklar gibi, velveleyle bu tarafa doğru at koşturup geliyordu...

"— Ya, beklesene bir! Ne şimdi... Sen ahmağın tekisin, bu etrafını saran topluluğa bir bak! Şunun önünden gelmek mi iyi yoksa arkasından dolaşmak mı? Önünden gelirsən gebertirler. Arka tarafından hücum edersen, sen üç beş tanesinin leşini sermeye yetişirsin..."

"— Yavaş olsana, babam duyacak şimdi... Sen, ne yani şimdi kaleyi terk edip kaçalım mı diyorsun, ağabey?"

"— Kaçalım demiyorum, arka tarafa geçelim, kuma sinelim, enseden vuralım demek istiyom. Bunlar kuma dayanamazlar. Ama ikimiz, kum gibi, bir ordan bir burdan üzerlerine dökülüp, bunların canını tek tek de toplayabiliriz!"

"— Of, Mergen, abim, bak işte kumun ve işte ensen! Kaçıyor musun, ge-
çiyor musun sen bilirsin! Bense bu binlerce "Savaşalım!" diye bekleyen yi-
ğitlerin arasından kaçamak yapıp, bir yere gitmiyorum. Anladın mı?"

"— Yavaş olsana, babam duyacak!"

"— Ey, siz istediğinizi yapın, ben kalenin içinde boğulmuş halde, kurban
adağı gibi başımı çukurun kıyısına koyup beklemeye niyetli değilim! Haydi,
Hakberdi, haydi Allahberdi, gidecekseniz!"

"— Eninde sonunda öleceksek, bir gün önce veya bir gün sonra, kalede ya
da çölde - farkı mı var? Ama biz ölüp, savaş bittikten sonra da asırlarca bu-
nun tarifi bitmez. İşte o zaman "Filanlar o savaşta kaçmışlar" diye laf çıkart-
maktansa..."

"— Desene, ben o zaman "kaçmış" oluyorum?! Tamam, öyle olsun! Fa-
kat "Öyle kaçırım ki - kovmaktan beter" diyen birileri de varmış. Biliyor
musun bunu kim demiş?

"— Hakverdi'nin "binlerce" dediği doğru! Biz de olabilirsek, onlardan bi-
riyiz. Onların yüzleri nasılsa bizim de öyledir..."

"— Küçüğümüz ne diyor buna?"

"— İki ağabeyin varsa ne güzel işte! Birisi "Kaçıp döğüşelim" dese, öte-
ki "Kalede kalıp, korunup savaşalım!" dese, ikisinin biri haklı çıkar!"

"— Yok, Kakacan'ın ağabeylerinin bu kez ikisinin de sözü birdir."

"— Hey, Hakverdi, çıldırdın mı sen?"

"— İl çıldırır çıldırırız, kudursa kudururuz. Bu işler çıldırmasan olmuyor..."

"— Ama bir şartla: babamla anamı, çocukları bir emniyetli yere göndere-
lim. Doğru mu?"

"— Ya, yavaş olsana be, babam duyacak..."

Oraz Ağa o konuşmanın birazını az buçuk duymuş da olsa, kalan kısmını
ertesi gün erkenden, "Baba, insanlık hali..." diye başladıklarında, onların
gözlerinden okudu. "Kocamış deve yavruya uyar" diye, karısını, büyük oğlu-
nun gelinini, torununu alıp, kalenin arka tarafından çöle çıktılar. Geri dönüş-
te de, gürültü patırtıyla gelen hasma yem oldular.

* * *

"Ey Allahım! Aziz Allahım! Ya Yaradan. Bunların hangisi doğru han-
gisi yanlış oldu? Bu kara yerin altı mı iyi oldu üstü mü? Mergen'inki mi doğ-
ru çıktı ya da o kurbanlık üç tane koç kuzunun fikri mi? Onlar da Mergen'in
peşine takılmış olsaydılar, o zaman şimdi, burada, babalarının yanında, omuz
omuza yaslanarak oturmayacaklar mıydı? Ama. Ah, ama. Ah, oğullar,
koç oğullar, ah, küçücük kuzum! Siz babanızı ölene dek el alemin önünde ba-
şını kaldırıp gezecek hale getirdiniz. Ama kendiniz... Bu ağarmış baş, bu es-
kimiş beden, o üç delikanlı ömre değer miydi? Oğul gidip peder kalsa, sıra
bozulup hesap yok olsa, bundan ağır kismet var mıdır?

Ölmeyene ömür çok. Bak, işte oturuyor birisi, gözlerini tuz gibi kırparak... Bunun gibilerin yüzünü öldürsen veya binini diriltsen Kakacan geri döner mi?!

Ey oğul, seni buraya çağıran mı var? Yoksa benim oğullarım sizin üzerinize mi gitti, ülkenizi mi yağmaladı, çocuklarınızı kadınlarınızı mı kırdı?

Evet, senin savaşçı olmadığın, birisine tüfek dayamadığın belli... Ama, o gün o kalede senden on kat, yüz kat daha masum biçareler kendilerinin nereden öldürüldüklerini bile anlamadan ölüp gittiler. Neden?!"

Alnı neredeyse yere değen Oraz Ağa aniden başını kaldırıp, kan fışkıran gözlerini Andrey'e dikerek:

— Ço-o-o??? - diye, korkunç bir sesle bağırdı. Onun bu bağırmasına ne kimse güldü, ne de hayret etti. Herkes yere bakıp, yeri tırmalıyordu.

Andrey de bu çok zor soruya cevap bulamadı. Bu yavuz soruya değil bu delikanlı, onun tüm şeceresi, geride kalan milyonlarca halkı, yine birçok asırlar cevap bulabilecekler mi belli değildi?!

Şimdi burda nasıl içten bir fırtınanın koptuğunu, neyin dumansız ateşinde kavrulduğunu, sessiz ağıtına ağlandığını, bu oturanların neden yerin üzerini terk edip, şu karanlıkta, karanlığın da altında mesken tuttuklarını kavramak için, daha gençken Kaknüs kuşuna dönen fukara bir kalp lazımdı. O kalp de Andrey'de vardı. Vardı ama... Anlayabilseler keşke! Andrey de, Ata da anlatamıyorlardı. Yoksa, sabahtan beri ikisi de can çekişiyordu...

Fakat Oraz Ağanın az önceki, o korkunç "ço-sundan" sonra evvelki "çoların" hepsi anlamsız kaldı.

Sessizliği yine de Oraz Ağanın masum sesi bozdu:

— Haydi, yemeğiniz hazırsa bekletmeyin!

Onun bu sözünden sonra oturanlarda bir hareketlenme başladı.

Uzun süren anlamsız sohbetin sona erdiğini anlayan Andrey de kendine gelip, etrafındakiler gibi, bağdaş kurup oturmaya çalıştı. Ayakları dediğini yapmadı. Sonra Oraz Ağanın oturuş şekline baktı ve deve gibi çöküp, iki dizini yerde koydu, iki elini de dizlerinin üzerine koyup, dua edecek Müslüman gibi oluverdi.

Andrey'in delikanlıya benzemeyen damar damar, nasırlı kolları, korkudan titreyen parmakları, dibine kadar kara yağ sinmiş tırnakları Oraz Ağanın dikkatinden kaçmadı.

Dili tutulan adamın ellerine ve gözlerine bakın! Onlar size sahibinin söyleyemeyeceği şeylerin hepsini söylerler. Lallar ellerini dil yerine kullanıp, sağlardan beter "konuşurken", biz o "dili" anlamasak olur mu?!

— Sizin bu Orusunuz demir yolunda çalışıyor olmalı, öyle mi? diye, Oraz ağa Ata'ya baktı. Ata da Andrey'e:

— Ço?!

En son çaresi olan Oraz Ağadan umudunu kesen Andrey, ihtiyarın sakın ahenginden yine bir parça teselli bulup, anlasa da anlamasa da ihtiyara bakıp, baş salladı:

— Niço, niço!

— Evet, demiryolunda ağır işçiyim diyor...

Yemeğin kokusuna iştahı ve dili açılan biri ileri atılıp:

— Ağır işçi dedikleri ne oluyor bunların? diye, Ata'ya sordu.

— Ya senin gibi bir amele işte! diye bir başkası Ata'nın yerine cevapladı.

— Ben mi ameleymişim? İki koyunum, dört keçim var! Bu ocaktaki nereden geldi? Eyvah.

— Yavaş olsanız! Bu sofranın başındaki gürültünüz ne ya?

Herkes dörder beşer ayrıldılar. Andrey'in önüne de o evvelki tabağa yemek koyup, beraberinde ekmek de getirdiler.

— Haydi, başlayalım o zaman, bismillah!

Kaç gündür aç da olsa şimdi Andrey'in boğazından birşey geçmedi. Onu Mergen'in gözleri yiyordu.

Oradaki "zengin" ekmek tıkmış ağzıyla homurdana homurdana konuştu:

— Ata, söyle bu Orusuna, rahatlıkla yesin! Onu zehirlemek isteyen yok, öyle namertlik Türkmene yakışmaz...

Sonra da oturamadı:

— Oraz ağa, şu Orus çocuğu boşuna ziyan etmektense, bana çoban olarak verseniz nasıl olur?! der demez, Oraz Ağanın gözleriyle onun gözleri buluştu ve öksürerek yemesine devam etti.

Ata kendi kaşığıyla Andrey'in yemeğine işaret edip:

— Ço?

— Niço.

Andrey de biraz atıştırmaya başladı ama lokmalar boğazına dizildi...

Dua edildikten hemen sonra Mergen ayağa kalktı:

— Oraz Ağa, ben kalkacağım! Ben bir çöl kurduyum, bu yerde kıvrılıp yatmak bana emredilmemiştir... Giderken bu Orusunu da demiryoluna kadar götürebilirim!

— Hayır, onu Ata kendisi götürür. Sen avına devam et!

Oraz Ağa birden bire sesini yükseltti.

— Ama, Mergen, bak, şu Orus çocuğun ta kendi mekanına kavuşana dek bir tek kılına bile zarar gelirse, kötü olur! Duydun mu?

— Ya sizinki duyulmuş şey mi... diyen Mergen gönüllü gönülsüz, ayağa kalktı, gökyüzüne giderken de, durup, geri döndü:

— Öyle böyle dediniz ama, ülkeyi... Şimdi de, Oraz Ağa, elli altmış yıl sonra bunların yapacaklarına bir bak! "Ço, ço-larıyla" etrafını öyle bir sararlar ki. Fakat, o zaman ne sen kalırsın, ne de Mergen. Ama bizden sonrakilerin de yaşamaları lazım!

Oraz Ağa ne öyle dedi, ne böyle. Biraz sustuktan sonra, heyecanlı heyecanlı Ata'nın yüzüne baktı.

... Ata'ya yapışıp, aydınlığa kavuşan Andrey gözlerini oğuşturup derinden nefes aldı. "Şimdi nasıl? Arkadan ateş açabilirler mi? Ne olursa olsun..."

Andrey kafasını döndürüp, az önce çıktığı yere baktı. Yerin üzerinde in cin yoktu. Kumun karanlığındaki yeraltı köyü, henüz sönmeyen ve daha sönmeyecek volkan gibi, gâh ordan gâh burdan gökyüzüne doğru yol alan dumanlarıyla yavaşça nefes alıyordu.

Andrey'in durakladığını gören Ata da bekledi, onun yüzüne merakla baktı. Andrey'in kafası da soru doluydu. Ata'nın yüzüne dik dik bakıp, tüm cidiyetiyle:

— Ço?! - dedi.

Onun bu telaşını hisseden Ata, eliyle işaret edip, gülümsediğinde inci dişleri karanlık gecede şimşek gibi ışıldadı:

— Ah, niço!

Andrey de onun gerdanına alnını koydu ve boğazının dolduğunu çaktırmamak için, ağız açmadan, yavaşça "Da, niço!" diye fısıldadı.

Bu iki sohbet arkadaşı nihayet anlaştılar. &

C/3
O

Kömek Kulu: Lebap vilayetinin Sayat ilçesine bağlı Esgi köyünde bir çoban ailesinin çocuğu olarak dünyaya geldi. İki yaşında konuştu, üç yaşında yürüdü. Akranlarıyla koşu, güreş ve kavga ettiklerinde yenilmiş olsa bile tartışmada asla yenilmedi. Anne ve babası onun çoban olmayacağını çok çabuk anladılar. Böyle olunca: "Dokuz çocuğun içinde biri de molla olsun." düşüncesiyle onu kendi başına bıraktılar. Ama Kömek'ten molla da olmadı. Çünkü o devirde mollarlık yasaktı. Bunun üzerine Kömek, şairliğe merak saldı. Uzun yıllar şiir yazdı. Bazı ödülleri de aldı. Ama şair olmadığının inandı. En sonunda, nesir yazmaya karar verdi. 1987 yılında Türkmenistan Gençler Ödülü'nü kazandı. Daha sonra, Yazarlar Birliği'nin üyeliğine kabul edildi. Yazarlığının yanı sıra K. Kuliye, 1977 yılında Türkmen Devlet Üniversitesinin Türkmen Filoloji Fakültesini bitirdi. Daha sonra, gazete, dergi ve yayınevlerinde çalıştı. Türkmen radyosunda başredaktör, Türkmen Yazarlar Birliği'nde sekreter olarak görev aldı. Bir arkadaşıyla "Turan 1" yayınevini kurdular. Karlavacın Gayı manzum hikayesiyle 2008 Altın Asır Ödülü'nü aldı. En son "Ömür Kervanı" adlı hikaye kitabı çıktı. **Seyran Otuzov:** 28.04.1986 tarihinde Türkmenistan'ın Daşoguz şehrinde doğdu. 1993-1998 yılları arasında şehirdeki 13 no.lu okulda okudu. Daha sonra Daşoguz Türkmen Türk Lisesinde okudu. Aynı okulda bir sene çalıştıktan sonra askere gitti. 2004-2006 yılları arası askerliğini yaptı. 2006 yılında Başkent Aşkabat'taki Uluslararası Türkmen Türk Üniversitesinin Türkmen Türk Dili ve Edebiyatı bölümüne girdi. 2010 yılında mezun oldu. Aynı sene "Türkmenistan-Zaman" gazetesinde sayfa editörü olarak çalışmaya başladı. Halen aynı yerde çalışıyor.

Bitti

- "Yakalayın! Yakalayın, vurun onu!"
- "Tanrım, merhamet et! Artık - bitti!"
- "Nasıl, ne dersin..."
- "Ne?"
- "Bir şey yok!"
- "Titretmek"
- "Yok, yok... Ben, birşey yok!"

H E C E Ö Y K Ü

AHMET HALMIRAT

Türkçesi: Hüdayi CAN

AK PÜRÇEK

*"... Gündüzün önü de gece, sonu da gece diye gama batma;
gecenin de önü gündüz, ahiri yine gündüz değil mi ki..."*

Dünyadan gönlü soğumuş adamları dinlesen: "Usta kırılmayacak, Huda ölmeyecek şey yapmamıştır." derler. Elbette, görür göze görünüp duran hâzin hakikat böyledir. Onun içindir ki onların bu söylediği seni kızdırsa da "hayır" diyebilmen mümkün değil. Fakat seher vakti esen nesim yeller gibi görünür görünmez başka bir hoş hakikat de vardır. Şuuru, kalbi; canı, ciğeri böyle ruhu kafesleyen düşüncelere sığmayanların; yani şairlerin, ozanların, sazendelerin, ressamların, yaratıcılık, kendine göre ruh verip değiştiricilik sanatıyla kendini ve başkalarını durmakta oldukları dereceden az çok yukarı kaldıranların incelik ve üstatlıkla seni başka bir dünyaya götürmesi vardır. Sen buna da "hayır" diyemezsin. Sen bilakis "Baki varlıkta, Yaratan'ın aydınlık dünyasında hiç bir şey yitip, yok olup gitmiyor." denilen, ummanlar gibi engin ve güzel düşüncenin koynuna dâhil olursun. Özlemin de budur. Durum böyle olunca aydınlık ummanın mavi enginliklerinde oynaya zıplaya yüzen duran gümüş balığa dönersin.

Sizi bu aydınlık ummana çağırıyorum. Gidiyorsanız, hadi! / Elbette, bu benim beyan ediş maharetimin, sizin de gezintiyi hissedebilişinizin derecesine göre olur. /

Ne diyorum biliyor musun? Giden gitsin, gitmeyen kendi bilsin, hadi, gönül ikimiz yola revan olalım!

* * *

... Nesli yitse de ismi yitmeyecek Karadeli Göklen günlerden bir gün, hem de ihtiyarlayıp, kamburlaşp, yay gibi büküldüğü zaman Türkmen sahralarının dört bir köşesine haberci gönderip, davet edip, yalnız kendi gönlünün dilediği adamları ve de şakirtlerini etrafına topladı. Gelen geliyor, giden gidiyor, kalabalık bir baksan o kadar da çok değil gibi. Meşhur sazendenin yaşının sonunda bu şekilde saz-sohbet kurmaya çalışıp, kendine eziyet etmesinden herkes kendince bir anlam çıkarmaya çalışıyordu. Ancak kim ne derse desin "Ölmeden önce kalbinde bir ukde koymamaya çalışıyor olmasın..."

şeklinde tahmin yürütenlerin fikri doğru çıktı sanki. Çünkü ihtiyar sazende üç gün misafirlerini dinledikten sonra: "Şimdi sırayı bana verin!" dedi.

Uzamış ak kaşları mavi gözlerinin üstüne kanat gibi yayılıp duran ihtiyar tıpkı sevgili cananının başını okşuyor gibi kucağındaki dutarını şefkatle okşayıp şöyle dedi: "...Yiyeceğini yiyemeyen, giyeceğini giyemeyen adam; diyeceğini diyebilmiş değildir..."

Onun dudaklarından dökülen bu merhametsiz hakikat, dinleyenlerin gönlüne bir karamsarlık bulutu olup çökmüştü. Herhangi birisinden değil de biz-zat Karadeli Göklen'den işittiği için fakir kendi fakirliğinden, zengin de kendi zenginliğinden utandı.

Sonra, koca "Fakat..." dedi de, derin bir nefes alıp doğruldu. Oturanların da sanki bir çeşit göğüsleri genişlemiş, dizlerine derman gözlerine fer gelmiş gibi oldu. Cemaat onun bu ağır, sevimsiz fikri çok uzak bir yerlere atıp koyuverceğine, başka bir yeni, sevimli söz söyleyeceğine inanıyorlardı. Karadeli Göklen devam etti: "Ama mesele diyeceğini diyebilmektedir. Bunu başaran adam için başka şeylerin manası da olmaz, müşkülü de. Ben dünyanın sözü hakkında söylemekteyim şu anda. Onu da sadece farklı bir pay verenler diyebilmiştir. Siz, hepiniz diyeceğinizi tek başınıza der durursunuz. 'Yüreğim ol!' 'Sağ ol!' der durursunuz. Bunu diyebiliyorsanız, tamam. İşte, şerikli yeriniz bundadır. Hadi, madem öyle, sıkı durun şimdi. Bu gün yine diyeceğimi diyeceğim gündür. Çok sıkı durun..."

Gönüllerine bir parça rahatlık gelen topluluk yerlerine iyice yerleşti. Karadeli Göklen de saz arkasından saz, makam¹ arkasından makam gönderdi. O, bu veda akşamında bütün pinhan sırlarını ayan eyledi. Anlayan anladı, anlamayan belli belirsiz hissetmeye çalıştı. Coşup delilik derecesine ulaşan üstat birden dutarının² gümüş perdelerini şakırdatıp sıyrıp attı ve parmaklarını ipek tarlalarının³ üstünde oynatıp, çok değişik bir makam çaldı. Dutar çıplak bir nazenin gibi onun kucağında kıvrılıp bükülüyor, dalgalanıp coşuyordu... Sazende asu-mandan gelen bin parıltılı ipek melodileri parmaklarına sarıp sarıp, sonra tekrar çözüp utanıyor gibi görünüp işvelenen, nazlanan dutarın, yani çıplak nazeninin üstünü örtmek istiyor gibiydi. Sökmek üzere olan şafakla aynı renkteki ipek parçası, yani saz ise, pınar pınar, menzil menzil akıp gidip varmakta...

İhtiyar sazendenin yüreğine asumandan, felekten inen bu besteyi çevre-sindeki meftunları da şakirtleri de hafızalarına nakşedemediler. Tümünün iradesi ihtiyarı; akli şuuru büyüleyici bestenin akımına karışıp, arş-ı a'lanın ay-dınlık yamaçlarına yayılıp yayılıp gitti.

Aklı başından gidip, ağzı açık bakıp kalanların arasında her dinleyene "İşte, bakın, bu oğlan o olmalı..." dediren Şükür Bahsi⁴ de var imiş. Bu avaz ta ömrünün sonuna kadar Şükür'ün aklından çıkmamış. Ama öyle de olsa bu

H E C E Ö Y K Ü

beste onun müthiş hafızasının ağından da şule gibi sızmış, geçip gitmiş. Kendisini yakalatmamış... O kendine verilen uzun ömür boyunca bu besteyi ararken birçok muhteşem besteler yapmış, mukamlar bırakmış, ama o zaman işitiği besteyi ise, bir türlü bulamamış... Yok, yok! Bulmuş! Ama çok geç. ...Geç oldu. ..Aman Rabbim! Onun bu besteyi çalışı üstadınıninkinden daha bir garip olmuş. Siz onu bilmiyorsunuz.

* * *

İşan Mergen babasının hareketlerini pek garipsemiyor. "Yaşı yüze varmış bir adamın hiç kimse, hiç bir hareketini ayıplamaz." diyerek kendi kendini tesselli ediyordu. Doğru değil mi yani?! Şükür Bahsi, bazen bir davetiye, bir haber yok iken kendi kendine giyinip süslenip: "Ben şafakla yola düşeceğim. Garip de olsa gönlü vardır. 'Mutlaka gelirim, inşallah.' da demiştim. Dostumun itibarını ele güne karşı beş kuruşluk etmeyeyim." diyerek düğüne hazırlanmaktadır. Sonra bir bakarsın aradan pek bir zaman da geçmeden, "Evelallah, sağ salim savdık. Gönlü oldu, garibanın." diyerek, üstünü başını değiştirmiş, rahatça oturmaktadır.

Oğlu:

— Sağ salim geldin ya, bu bize yeter. Anne, hadi, babama bir çay demle bakalım, deyip gülümsemekle yetinir. Servi Ana ise gerçekten de "yorgun argın gelen" bahsi yoldaşına çay demleyip getirir ve yanına oturup onun anlatıklarını dinler.

Zaman zaman bahsi, daha katı açılmamış yeni cübbesini giyip şaşırır ve "Servi can, şu Hiveli terzilerde de iş kalmadı sanırım. Hiç, böyle bir şey olur mu? Bir baksana şuna?!"deyip, yeni eteği sarkıp duran cüppeyi silkeleyip sinirlenmeye kalkışır. Servi Ana'nın: "Bahsi, senin selvi boyun dal olmuş." demesi mümkün değil tabii, dili varmaz. Zavallı, güneş gibi aydınlık gülümsemekle yetinir. Onun tebessümlerinden bahsinin gönlüne mihriban avaz gelirdi. Onun en büyük arzusu en sevdiği bestesini bu kadına bahşetmekti. Ama nice aylar yıllar geçse de, nice besteler, mukamlar yazılsa da, o hiç bir zaman "Servi can, bu beste senindir." demedi.

... İhtiyar sazendenin ilgisini tekrar dutara yöneltmesi oğlu İşan Mergen'i de, eşi Servi Yenge'yi de şaşırtmadı değil. Çünkü o geceleri de gençlik devrindeki dutarını kucaklayıp, gözünü bir noktaya dikip, uzun zaman kımıldamadan oturmak alışkanlığına dönmüştü. Bu şekilde "donup kaldığı" zamanlar onun fazla yakınından geçmek de, ona bir şey sormak da çetin mi çetindi. Kendi kendine açılıp bir şeyler söylemezse ona laf atmak da olmuyor. Çoğu zaman da bazen iki üç gün süren bu sessizlikten sonra o yeni bir muhteşem besteyi hediye ederdi... Kocanın bu yaptığı ne oluyor acaba? Onun parmaklarında perdeye basacak mecal yokken, o nasıl saz çalsın... Son zamanlarda

saz çaldığı zaman da onun hangi eseri çaldığı bile anlaşılmıyor. Sadece ihtiyarın gönlü hoş olsun diye dinliyor gibi görünsen başka mesele. Fakat o kendisi ise çaldığı parçaları anlıyordu. Elbette, Servi Yenge de anlıyordu. Bu ikisinin nefesi de, dünyası da birdi ne de olsa. Ama öyle de olsa sazendenin bu seferki "susması" bir tuhaftı. Yoksa yine bir avazın aşkına mı düşmekte?! Yeni bir eser bestelese nasıl çalacak ki? Bu korkunç sorunun cevabı yoktu.

... Son beş on gün içinde Şükür'ün aklına bir şey gelmişti. Bir zamanlar, delikanlılık çağlarında yabancı köylerin birinde düğünde şöyle bir olay olmuştu. Bu olanlar nasıl oluyor da insanın fikrinde yeniden canlanıyor acaba? Niçin hayal meyal o an, o vaka yeniden aklına gelip, kendi devamını nasıl yaşayabiliyor acaba?.. Şükür'ün saz çalışına hayran kalan yufka yürekli bir kişi o zaman gözyaşına engel olamayıp ağlamıştı. Şükür de bir fırsatını bulup ona niçin ağladığını sormuştu. "Nice erler geçti, pirlar geçti... Bir gün seni de bu kara yere koymaya kıymak zorunda kalırlar. Senin gibi harikulade adamı da yere koymaya kıyarlar. Benim buna, bu fani dünyanın adaletsizliğine canım yandı, usta." diye o adam içindekileri olduğu gibi aktarmıştı... Şükür yine o anı hatırlayıp gülümsedi: "Kara yere koymaya kıyarlar, ben onu biliyorum. Kıymak gerekir. Beni aldığı için dünyanın dışının kovduğu bile dolacak değildir üstelik. Fakat benden yere, ecele bir şey kalmaz. Ben ona kendimden hiç bir şey bırakmam. Hiç bir şey bırakmam!"

Şükür'ün bu cevabına o hayret etmişti. Onun bu dediğini yapacağına inanmıştı ve de tüm kalbiyle sevinmişti: "Öyle yap, usta. Öyle yap! Paylaştırmam..."

... Dutarını kucaklayıp, gözünü bitmez tükenmez enginlere dikip oturan Şükür bu bir zamanki vakanın devamını yaşıyordu. "Benden kara yere bir şey kalmaz. Su tutamlamış gibi olur kalır..."

O kendi bulduğu yeni ve değişik bir avazı kafasında toparlamaya çalışıyordu. Onun bunu kendisiyle birlikte götürmeye hakkı yoktu. O bırakıp gitmeliydi. Onun için de üç gündür "donup oturuyordu". Yeni avaz gümüşsü renkleriyle onu bulutlara karıştırıp, alıp gidiyordu...

Gece yarısı o dutarını "çalmaya" başladı. Servi Yenge arada, tellere öylesine bir güçlüce vurulmasından hayalindeki boşlukları birbirine bağlayıp, besteyi kafasında oluşturuyor gibiydi... Çalınmayan sazı hissetmek, işitmek her kişiye nasip olan şey midir desene. Servi Ana ise işitti. Dünyayı unutup dinledi.

Ertesi gün... Evet, ertesi gün kimine gülünç gelen, kimine dedikodu malzemesi olan, kimine sır, kimine hal, kimine de işret olarak görünen vaka gerçekleşti.

— Beni büyük dutun gölgesine götür. Konu-komşuya da söyleyin, gelsinler. Ben senin için aramakta olduğum besteyi buldum, Servi can. Ak pürçekli Servi canım-a. Buldum... Buldum...

H E C E Ö Y K Ü

Ben biliyorum...

Koca dutun gölgesini sulayıp süpürdüler. Kocaman, yenice, güllü keçeyi de sermişlerdi. Bir yere adamlar toplansa, mutlaka bir değişik temaşanın olacağını anlayan saf Hüppi de çoktan gelmiş oturmuş. Hiç kimseye vermediği kendi yerinde tümseğe dirseğini koymuş yan gelmiş, kuma batmış yatıyor.

... İşte orada birbiri ardı sıra geliyorlar. Omzuna attığı yeni cübbesiyle, beline doladığı saçaklı ipek kuşağıyla ak sakallı kocayı Servi Ana yeninden tutup getiriyordu. Onun dutarı da şakirdi Hudayberdi'nin elinde.

Öyle aşırı bir kalabalık olmasa da, diyeceğim, koca dutun gölgesinin ce- maati yeterliydi.

... O-hoo, dutarını taşımaya gücü yetmeyen adamın çaldığı sazdan ne olacak?!

— Çalsa çalmasa otur len, kes sesini.

— Düğüne derneğe alışmış adam işte, gönlü özlemiştir. Oturun, oturun.

— Geçen akşam bir düş görmüş. Servi Nine'yi anlattığı "Ak pürçeklim" diye yeni bir besteyi çaliverecekmış.

— Hadi yaa, olur mu?..

... Servi Ana dutarı kılıfından çıkarıp sazendenin kucağına koydu. Hudayberdi dutarın tellerinin olmadığını görünce bir an için yerinden kalkmaya yeltendi. Fakat artık geçti. Şükür Bahsi gençlik heyecanına dönmüş gibi birden parmaklarını oynatıp, sağ elini kapağın üstünde kelebektetti. Sazendeyi eskiden beri dinleyenlerin kulağına bir çeşit değişik bir hoş avaz geliyor gibi oldu gitti.

Orazmemmet Pehlivan, dişini sıktı:

— Vah, evin yıkılsın, felek! deyip, derin bir of çekti.

Koca sazendenin saygınlığı büyük olduğu için toplanan adamlar bir süre ne yapacaklarını bilemeden bu çalınmayan sazı dinlediler...

İşan Mergen, sıkıldı, bir an için eli ayağına dolaşacak gibi oldu:

Baba...

O daha bir şey söylemeden Orazmemmet Pehlivan onun sözünü kesti.

Sus. Hiç bir şey söyleme!

Çevredekilerin duyamadığı güzel mukamın dalgalarını yüreğinin içinden geçirip sazın tesiriyle kendinden geçen sazendenin hareketleri git gide azalıyordu. Servi Ana'nın ona bakan gözlerinden yaş akıyordu...

Gelenler yavaş yavaş kalkmaya başladılar. En son Orazmemmet Ağa bu tuhaf sazı bitirdiği anlaşılan yaşlı sazendenin yanına varıp onun kulağına elini koydu. Sonra da eğilip kulağına bağırdı:

Çok sağ ol, ağam! Çok sağ ol!

Orazmehmet Ağa başını sağa sola sallayıp, arada geri dönüp bakarak yavaş yavaş uzaklaşıp gitti. Yüz yaşındaki sazende sanki yüz yıldır bu oturdu-

H E C E Ö Y K Ü

ğu yerde oturuyor gibiydi. Onun yanında kendisine eş olan Servi Ana, bir de esrarlı mukamı benliğinde aramakta olan Hudayberdi kalmıştı...

Yüz üstü yatmakta olan saf Hüppi parmağını uzatıp "Tekrar çalsana!" anlamında işaret ediyordu. Fakat ona dikkat eden kimse yoktu.

* * *

Gün güzeran kargaşasında gafil kalıp, yaşamak demenin işret olduğu hakkında düşünmeye bile fırsat bulamayan, ömürleri yorulup dinlenmekle geçen adamlar! Siz yatın. Bu gece gönlünüze yine ümit, yine bir sıcak yumuşaklık gelir. Büyük sazendenin aşk serenadı arş-ı a'ladan karanlık gecenin mavi sessizliğine karılıp üstünüze yayılıp gitmiş olduğu için bunun böyle olduğunun siz şüphesiz farkında bile değilsinizdir...

Yatın... &

Ahmet Halmirat: 1953 yılında Türkmenistan'ın Kaka şehrinde on iki çocuklu ailenin altıncı çocuğu olarak dünyaya geldi. On bir sınıflık köy okulunda okurken hayali seyyah olmaktı. Onun için coğrafya bölümünde okumak istedi. Ne var ki coğrafya bölümüne girebilmek için matematikten de sınav vermesi gerekiyordu. O da, edebiyat bölümünü bitirirsem gazeteci olabilirim, gazeteci olursam değişik yurtlar görebilirim diye düşündü ve bir yıl bekleyip edebiyat fakültesine girdi. 1971 yılında girdiği Türkmen Filolojisi bölümünü 1976'da başarıyla bitirdi. Kendisine sorarsanız yüksek notlarla okumasının sebebi çalışmayı sevmesi değil devlet bursundan en iyi şekilde istifade etmeye mecbur olmasıydı. Mezuniyet sonrası değişik gazete ve dergilerde çalıştı. Edebiyata şiir kapısından girenlerden. Belki de bu yüzden, Türkmen hikâyesinde yumuşak, tatlı ve şiirimsi diliyle özel bir yer edinmiş kendisine. Yolculuğu seviyor. Birçok hikâyesinin konusunu yolda bulduğunu söylüyor. Az bilinen rivayetleri, kıssaları bulup çıkarmaktan hoşlanıyor. Kim bilir belki bu yolla yeni yurtlar keşfetme hayalini birazcık olsun tatmin etme imkânı buluyordur. Yayınlanmış kitapları; 1995 yılında basılan "İman Sırrı" adlı hikâye seçkisi. Daha önce çıkan ve bugün kütüphanelerden başka bir yerde bulunamayan "Devenin Boynuzu" adlı çocuklara yönelik hayvan hikâyeleri. Eski "Abiverd" şehri hakkında bir araştırma eseri olan *Abiverd Nusay ile Merv'in Arasında* adlı eseri. Gazete ve dergilerde bir gün toplanıp yayınlanmayı bekleyen bir iki kitaplık hikâyesi ve yayına hazır bir kaç araştırma eseri var. Halen Kaka'da Abiverd şehri tarihi eserler müdürü, Aşkabat'ta ilimler akademisinde folklor araştırmacısı olarak çalışıyor. Türkiye'de *Arafat Dağı* adlı bir hikâye seçkisi yayınlandı.

Mukam: Sözsüz, enstrümantel beste. Dutarla çalınır. Aslında bizdeki "makam" sözüyle aynı kelimedir. Ama mukamların her biri kendi başına ayrı bir eserdir. Bir kalıp ya da bir tarz değildir.

Dutar: İki telli Türkmen milli sazı.

Tar: sazın teli

Bahşi(Bakşı): Ozan, aşık.

AMAN GOŞA

Türkçesi: Hüdayi CAN

KUZUCUK

Yahşimurat kuzucuğa küstü. Gerçi, kendisi de sebebini anlamamıştı. Üstüne dağ gibi çökmüş düşüncelerini uygun bir zamana bıraktı.

Sabah namazından sonra, kuzuyla koyunun kaçtığı anlaşılınca, ihtiyar çoban hiç düşünmeden normal bir şeymiş gibi:

— Yerin dibine girmiş olsalar bile ikisini de bulun. Raporda patronlara ne derim sonra? diye yamak ile yardımcısını kaçakların peşinden gönderdiğinde, çocuğun kalbinin derinliklerine anlamsız bir sızı saplandı. Demek ki orada da bir şeyler kımıldamaya başlamıştı.

Çoban bir şey hatırlamış gibi hızla eve girdi, tüfeği aldı ve kimsenin yüzüne bakmadan konuştu:

— Mal, sahibine çeker! Ayın sonunda hesap verirken kafası lazım olur!

Yamağın dışı güneş ve soğukla, içi ise şarapla yanmış kahverengi siyah yüzünde, kenarları köpükleşmiş dudaklarında hiç bir değişiklik olmadı.

Ama, Topal deveyle yola çıkıp Kara Ağıla varıncaya kadar, çocuk, kalbindeki sızıyı gidermek için kendini sakinleştirecek bir sonuca geldi: anlaşılmayacak ne var ki, her hangi bir can sahibi yapabilse önce kendini kurtarır...

Hava kapalıydı, hatta soğuk desek bile olurdu. Böyle kötü hava sonbaharın sonlarında başlar da keder ve uyku insanı esir alırdı.

Doğrusu ilkbaharda da can sıkıntısı olur, ama bu sıkıntının sonra mutluluğa dönüşmesini, bomboş çölün yeniden canlanmasını, koyunların yeni doğmuş kuzucuklarının, tavşan, ceylan yavrularının seslerinin dünyayı doldurmasını, gezici kumların yağmurdan doymasını beklersin.

Sonbaharda ise her şey aksine, beklemeden sonra üzüntü başlar.

Ama bir kaç senedir tabiat çölde yaşayanların ümitleri ile tuhaf bir oyun oynuyordu. Nevruz arefesinde hava kararır, çiseler ama yağmadan geçer gider. Böylece yaşamın yeniden canlanması olarak bilinen nevrzun, baharın tüm hikmeti kaybolur.

Artık insanlar buna alışmaya başlamışlar. Ama susuzluktan çatlamış takırlar, kuruyarak göçen barkanların bu haksız oyundan nasıl ıstırap çektiklerini bir bilseniz...

Acaba alışmak insanları gerçekten mutlu ediyor mu?

H E C E Ö Y K Ü

Yamak önde semerde oturuyordu. Arkadan sadece onun ensesi ve devenin her adımıyla sallanan eğri burunlu ayakkabısı görünüyordu. Semerin önünde uzunluğuna duran tüfeği bir taraftan saklamaya çalışıyor, diğer taraftan üşümüş ellerini sokacak yer arıyordu. Bu zavallının şimdi kendini kepenegnin altına atıp, bir bardak şarap içip de kışın sonuna kadar uyumak istediği apaçık görünüyordu.

Barkana çıktığında veya indiğinde devenin üzerinde oturmak zorlaşıyordu. Belki de zorluk onun daha küçükken art ayağının çöl faresinin deliğine düşüp sakat kalmasından değildir? Asıl sorun, arkada oturanın semerde oturanın belinden kucaklamak zorunda kalmasıdır...

Nedendir bilinmez bazen, daha çok şarap içip de felekten bir gece çalınca çocuğun ona karşı nefret duygusu kabarıyordu. O, bu duyguyu yamak anlıyordur diye utanıyordu. İyi ki kötülük, gelişi gibi hep geçip gidiyor.

Kara Ağıl hayvanların dünyaya göz açtığı kuyuydu.

Eskiden de ilk kez kuzulamış olan koyunlar kuzularını kıskanarak sürüden ayrılıp giderlerdi. Sonra onlar bazen Kara Ağılda bulunurlardı. Ya da karda izini kaybeden, kurt görüp de korkan hayvanlar kendilerini hep eski ağıla atarlardı.

Kara Ağıla ulaşmak için Ak Kaçak Takırını ve Kurt Kuzulayan tepesini geçmek lazımdı.

Yukarıda bulutları aralayıp da uçan kuşun "hıtırt hıtırt" kanat sesi geldi.

— Yahşimurat onun hangi kuş olduğunu öğrenmek istediye de yapamadı.

Yamak:

— Akbaba yola çıkmış, diye seslendi.

"Hıtırt hıtırt" sesleri yeniden tekrarlandı.

Bu defa arkadan uçan kuşun civciv olduğunu ve annesini yakalayamadığını Yahşimurat bile anladı. O da kuş olup uçmak istedi.

Çobanların âdetine göre kuş görününce nevrüz bitti demekmiş.

Oysa şimdi kuzucuk da annesini yakalamaya çalıştığında:

— Anne! Anne biz nereye gidiyoruz? diye soruyordu.

Annesi ise:

— Böyle sorular sorma, yavrum! diye cevap veriyordu.

Kuzucuk ıslak burnunu annesinin kalın yününe sürterek:

— Peki, geri dönecek miyiz? diye soruyordu.

Annesi bezdirici sorulara kızarak:

— Bunu da sorma! diyordu.

Çocuk da üçüncü olarak onlara katılmak istedi...

Çünkü kuzucuğun doğumuna en çok yalnızlıktan bıkmış olan Yahşimurat sevinmişti. Ölü gibi uyuyan çölde derisi altın gibi parıldayan bir arkadaş bu-

lunmuştu. Hatta tecrübeli çoban bile onun sugrı¹ olabileceğini zannetmemişti, "Kamarı ve gülgaz²" diye düşünmüştü. Ama sugrı sabahları mor, öğle siyahımsı, ikindi vakti ise surayı olarak renk değiştirir. Ayın ışığında ise onun yünleri zencilerin saçına benziyordu. Bundan sonra büyükler ona "Sugrı", Yahşimurat ise "Surik" diye isim takmıştı.

Böyle güzel bir kuzuyu bu civarda hiç kimse görmemişti. Çoban ve yanındakiler bu haberi kimseye söylemeden kuzuyu çocuğa hediye etmeyi kararlaştırmışlardı. Çölde çocuklara hayvan hediye verme adeti şimdi de vardır. Böylece çocuk büyüdüğünde artık mal sahibi olur ve kendini geçindirebilecek duruma gelir.

Üçünün bu kararlarının gizliliğine rağmen, Yahşimurat'a kuzucukla oynamaya ve hatta birlikte uyumaya da izin vermişlerdi. Ama kuzucuğun annesi bu arkadaşlığı sevmedi ve ertesi gün kuzuyu emzirmekten vazgeçti. Yaşlı çoban:

— Atalarımız boşuna, "hayvanlar koklaşa koklaşa" dememiş, hayvanlar birbirini kokusundan tanıyarak güvenirlere. Kuzu insan gibi kokunca annesi onu tanımadı ve güvenmedi. Oğlum, bir mahzen yap, annesi kuzusunu emzirinceye kadar onları orada sakla! diye tembih etti. Evin yanında koyunla kuzunun sığacağı kadar çukur kazıp, içine gün ışığı girmesin diye üstünü kapatırken, Yahşimurat kendini küçük Köroğlu, yaşlı çobanı da tecrübeli seyis Cıgalı Bey olarak görüyordu. Annesinin küskünlüğüne bakmayarak, emmek için ona doğru sokulmaya başlayan Surik ise Köroğlu'nun Kırat'ıydı.

Kuzucuk ile onun kıskanç annesini mahzene koyduktan sonra, çocuk kuzunun üzerinde yüzükoyun yatarken "İhlâs" suresinden başlayarak tüm bildiği duaları okudu, sinirli koyunun kalbini annelik şefkati ile doldurması için Allah'a dua etti. Dua az sonra yalvarışa sonunda ise ağlamaya dönüştü. Diline gelen kelimeler gözyaşlarına dönüşerek kumda kayboluyordu. Böylelikle uyuyakalmıştı. Gecenin bir vaktinde uyandığında kepeneğin içindeydi. Yüzerde parlayan yıldızlar göz kırparak ona önemli bir sırrı açıyorlardı. Ne yazık ki Yahşimurat henüz yıldızların, hayvanların ve ağaçların dilini anlamıyordu. Yine de yıldızların masmavi rengi aklından çıkmıyordu, hatta yıldızların bu kadar çok parıldadıkları için söneceklerinden korkuyordu. Yıldızlardan çıkardığı tek anlam şafağa çok az vaktin kalmış olduğuydu.

Gaflette uyuyan yalnız bir insana yıldızlar bile arkadaşlık edebilirmiş demek.

Üzerlerinde uçan kuşlar, kuzuyla koyunu bulmak arzusu ve yaşlı çobanın uğurlarken yaptığı nasihattan aklında kalan "patronlar" kelimesi birleşip Yahşimurat'ın hayalinde şafak yıldızlarının renginde bir çizgi film oluşturmuştu.

Sanki çölün efendisi, yaşlı çobanın korktuğu patron: "Çöldeki en beyaz, en güzel çocuğu bulup bana getirin!" diye haber salmış ve yarışın şartlarına

H E C E Ö Y K Ü

göre birinci olanın tüm istedikleri yapılacaktı... Bunu ilk duyanlar uçup geçen kuşlar olmalı. Demek, bu bölgede "En beyaz, en güzel çocuk" diye kel civcivini peşine takıp acele eden bu kuş çölün siyah kargası olmalı... Ama bu haberin arkasında bir hile var galiba. Çölün efendisi rüzgârdan mı, yoksa güneşten mi bilinmez sugrı kuzunun doğduğunu duymuş ve tüm istediği Yahşimurat'ın arkadaşını yakalamak... Bu hayal, hikayeye benzerse de onun gerçeğe yakın olduğunu gösteren deliller var... Kuzucuğun annesi ile kaçması, acele eden kuşlar, çölün efendisine uçlerinin sırrını açıklayan rüzgarın ve güneşin iki gündür insanlardan utanıp saklanması... Delil değil mi bunlar?

Eğer, kuzu ile annesi herkesten önce efendinin yanına kendileri varırlarsa, Surik kesin yener! İşte o zaman kuzunun kalbinden çıkaracağı dilek ne olur acaba?

Doğrusunu söylemek gerekirse, kuzucuğun ne hayal ettiğini bilmiyor...

Çocuğun arzusu ise o geceki yıldızlar gibi aydın, kuzuyu bulmak...

Ak Takıra indiklerinde aşağıda, dizilmiş beyaz çadırlı obayı görünce hayretler içinde kaldılar. Sanki bu sabah başka gezegenden gelenler Ak Kaçak'a yerleşmişler de Yahşimurat'ın hayalindeki "en beyaz, en güzel çocuk" yarışına katılmak için hazırlanıyorlar. Bu ilginç kampta "Jipler", "Toyotalar" çoktu, muhteşem çanak antenler ise sanki dünyanın sırrını anlamak için gökyüzüne bakıyordu. Beyazlar giymiş, kafalarında kadınların çarşafına benzer bir şeyler sarmış adamlar aşağıda meşguldüler. Çadırların öbür başında yakılmış ateşin dumanı yukarıya doğru çıkıyordu... Ağa bunlara hayretle bakarken:

— "Her sene şahzadeler ava gelirlermiş" diyorlardı, demek doğruymuş! Hadi yanlarına gidelim!?

Yaşlı çoban, "Gece ateşe gitmeyin, gündüz dumana" derdi!

Ağa konuşmadı, ama beyaz çadırlar ve uzaktan dumanı görünen oba onu mıknaş gibi kendine çekiyordu. Yahşimurat onun niyetini anladı:

— Ben durmayacağım, gideceğim!

Çocuk yalnız kalsa bile yaya olarak kuzucuğu aramaya, kaçakları buluncaya kadar çölün her köşesine bakmaya hazırды. Geriye boş elle dönmekten ağır ceza yoktu. Babası onun işi bitirmeden geldiğini görünce utanıyormuş gibiydi.

Bir de bir bitki altında kuzucuğun yardım isteyerek onu bekliyor olması da olabilecek bir şeydi.

Doğrusu o, en kritik fırsatta söylenecek kelimelerin bulunamadığını, konuşmak istediğinde ise, sinirin, küskünlüğün, ya da namusun boğabileceğini hiç düşünmemişti, arkadaşlığı korumak kafi, gerisi kendiliğinden geçer gider diye düşünmüştü.

Çocuk torbadan su kabını aldı ve deveden aşağıya indi.

Topal deve kaseden hiç de küçük olmayan gözlerini kırparak çocuğun arkasından baka kaldı.

Onların gidecek yeri yoktur, geri dönerler... Gel çocukluk yapma, gel otur, dinlen!

Yahşimurat koşar adımlarla geldikleri yöne doğru yürüdü.

Bedeni boşalmış gibiydi, deminden beri sırtına dağ gibi çökmüş düşüncelerden, küskünlükten, çaresizlikten bıkmıştı, özgürlüğe kavuşmuştu... Hatta yarı yolda arkadaşını bırakıp giden Ağa'ya bile küsmüyordu. Yıllardır yağmursuz geçen ilkbaharlar, yazlar, sonbaharlar insanların sadece yüzünü gözünü değil aynı zamanda kalplerini de yakıp kurutmuş... Şimdi, nevruzlar, ilkbaharlar ne kadar yağmurlu geçse de kalplerinin değişmeyeceği apaçıktı...

Ama, Yahşimurat'ın sevmediği insanların evlerine gidemediği gibi, kalbinin kabul etmediği fikirleri de kabul etmeyeceğini, içine girmesine izin veremeyeceğini kimse bilmiyordu. Onlar iki günden beri bulutların arkasında saklanmış güneşi görmedikleri gibi, Yahşimurat'ın sugrı kuzuyu ne kadar çok sevdiğini, onu yalnız bırakmayacağına söz verdiğini de bilmiyorlardı.

Yahşimurat alçak çöl bitkileriyle sazaklarla dolu ovalığın içinden geçiyordu...

Toplu olarak çıkmış yılgın denen bitkilerin kırarıp yansıdığını gördü, demek yılğınların dallarına içeriden su varmış. İlkbaharın, çobanların dediği gibi, Mezopotamya'dan gelen yumuşak, karşı rüzgar ile değil de, yılğınların mor dallarının içinden geldiğini anladı.

Yahşimurat dostunu nerede arayacağını bilmiyordu. Yan yana çıkmış iki sazağın yanında oturdu. Dalları kıvrım kıvrım olan yaşlı sazaklara "gözlü" ya da "Hıdır görmüş" diyorlardı. Yahşimurat gökyüzüne bakarak yatarken, fikirlerini toparlamak istiyordu. Şimdilik bir yol bulamadığına sıkılıyordu. Üstüne yorgunluk bastırınca, istemeden uyuyakaldı.

Sanki bir kimse onu ismiyle çağmyormuş gibi tedirgin oldu. Etrafına baktı, ama hiç bir şey göremedi.

Aslında, bomboş, sessiz çölün içi ses sedayla kaynıyor, ama bazıları onu duyuyor bazıları ise duymuyor... En azından, yıkılmış sazaklar bile: "Biz çürüyüp toprağa karıştık ama insanlar bizi odun olarak da kullanmadılar!" diye ah çekiyorlarmış... Çöldekiler buna benzer rivayeti andıran dünyalarından çıkmadan yaşıyorlar...

Sanki yeniden biri onu ismiyle çağırmış gibi oldu.

Ne zamandan beri çölde yaşayanların arasında, kolhoz³ kurulduğunda Sona teyze isimli bir bahtsızın bolşeviklerin kıyımından kurtulmaya çalışması hakkındaki hikaye konuşuluyordu. Sugrı kuzucuğun annesi gibi, Sona teyze de her koluna bir çocuğunu alıp, insanların öldürüldüğü yerden buraya kaç-

mış. O gün çok sıcakmış, Sona teyzenin susuzluktan damağı kurumuş, gözleri görmez, kulakları duymaz olmuş. "İki çocuğa nasıl bakarım, bu kız, eceli ile ölmezse, sonra bulurum, hiç olmazsa oğlumu kurtarayım!" demiş. Bir hayli zaman geçtikten sonra Sona teyze yaptığı işe pişman olarak: "O zaman Allah'ı unutmuşum, işte bu kalbime şeytanın girmesine sebep oldu!" diye çok ağlamış...

Kızcağazı sazağın dibine koymuş, uyuduktan sonra, oğlunu alarak kaçmış. Biraz yürüdükten sonra karşısına bir kuyu çıkmış, sudan içince kendine gelmiş, geriye kızını almaya dönünce, sanki kızı yere girmiş gibi, ne sesi ne de izi var imiş... Sona teyzenin kurtardığı oğlu ise, sonra savaşa gidip geri dönmemiş.

Ağa, bir kaç kez Aşkabat'taki arşive mektup yazarak, çölde insanların katledildiği günün 14 Eylül 1928 olduğunu, insanların kurşuna dizildiği mahal-
lin ise Dahli kuyusu olduğunu açıklamış.

Bu trajediyi araştırıp, onun hakikatlerini bulan Ağa ile bu gün arkadaşını bırakıp giden Ağa'nın farkına bak!

Bazen bu civarlarda, Sona teyzenin kızının sesini duyduk diyenlere rastlamak mümkün...

Çocuk için vaktin ve mesafenin önemi kaybolmuştu. O bir ayağıyla rivayetin diğer ayağı ile gerçeğin üzerindeydi. Gökyüzüne baktığında annesi ile kuzuyu barıştırdığında görünen işaret ona şimdi görünmüyordu, güneşin önünü bulutlar kaplamıştı.

— Yahşi, Yahşi! Neredesin, kardeşim?

Bu defa Ağa'nın sesini tanımişti. O topal deveyi koşturarak geliyordu.

Ağa daha yaklaşımadan:

— Özür dilerim! Ben yanlış yaptım! dedi.

Bu söylediklerini kabul etmeli mi yoksa yüz mü çevirmeli diye düşünen çocuğun teni karıncalandı. Karıncalanma önce küreklerinden başlayarak ayağına kadar geldi, sonra da kuma karışarak gitti.

Bedeni boşaldıktan sonra bu karıncalanmanın elektrik cereyanı olduğunu anladı.

Ne de olsa yol onları barıştırmıştı. Onların birine önlerindeki yol sonsuzmuş gibi uzun, diğerine ise sanki bitmiş gibi kısa görünüyordu. Birinin geleceği, arzusu, istekleri öndeydi, diğerinin ise aksine arzusu geçmişte kalmıştı...

— Yahşimurat, sakinleş arkadaş!

— Ben hiç kimseye sinirlenmiyorum.

Bundan sonra insanı ezici bir sükunet başladı.

— Sabahki olaylar için yaşlı çobanı da affet!

— Sabah ne oldu ki?

— Sanki ikimize de küsmüş gibiydin sabah, hatırlıyor musun? Üçümüz kuzunun doğduğunu kimseye söylemeyeceğimiz konusunda anlaşmıştık, kuzuyu sana hediye edecektik, bu gün ise elimiz tüfekli...

Ağa cümlesini bitirmedi.

Kurtların yavruladıkları tepenin uzaktan çevre çizgisi görünüyordu ve hayli bir zaman tepe de onlarla birlikte yürüyor gibiydi. Sonra gözünden kayboluyordu. Bu tepeye göre kimileri vakti veya yönleri tayin eder, kimilerinin ise uçsuz bucaksız çölde sıkıntıya düşen kalpleri huzur bulurdu.

Yahşimurat sustuğu için Ağa yolu kısaltmak amacıyla konuşmaya başladı: Börülerin sürüden ayrılıp tek başına dolaşanlarına "kurt" diyorlar. Topluma uyamamaktadır herhalde... Çobanlar ise "gözü kızarıyor" diyorlar... Büyük şair Mahtumkulu, "Kurdun gözünde ateş yanar" demiş. Kurdun saldırdığı sürüde, sugrı kuzular çok oluyormuş... Kurt saldırdığında koyunların içinden farklı bir sıvı çıkıyormuş, bu sıvı daha doğmamış kuzunun etrafını sanyormuş...

— Hey, Surikler korkudan doğuyormuş desene!? Güzelliği, derisi için onu diri koymazlar demek, bunun başka çaresi yok mu?

— Hey arkadaş, sen daha çocuksun! Hayvanlar çölün kanununa göre yaşıyorlar, sürüden ayrılıp gitmezler, geri dönerler... Sadece insanoğlu onların kanununu önemsemiyor.

Ağa bu meseleyi anlatabilecek çocuk da anlayabilecek durumda değildi.

— Merak etme, senin sütdeşini buluruz.

Onun "süt kardeş" demesi boşuna değildi.

Sugrı kuzunun annesi ilk defa yavruladığı için memelerin gözeneği açılmamıştı, sonra çoban ile yamak koyunu tutmuşlardı Yahşimurat ise memelerine süt inmesi için onu emmişti.

Tepeye çıktıklarında Ağa:

— Bak işte tilki izi! dedi, Ağa sanki kaçakların izini görmüş gibi sevindi.

Arkadaşının dikkatinden hiç bir şeyin kaçmaması Yahşimurat'ı canlandırdı.

Tilkinin izi bunların gittiği yere gidiyordu. Birden Ağa ağzını tutarak ona bir şeyler işaret etti. Çocuk annesini veya kuzuyu görürüm diye onun gösterdiği yöne baktı...

O anda da talih kuşunu bu kadar çabuk yakalayamayacağını düşündü.

Yahşimurat otuz kırk adım önde, kurumuş selin denen bitkilerin arasından kafalarını uzatan tavşancıkların beyaz kulaklarını gördü. Ağa semerin üzerindeki tüfeği eline aldı. Bu arada radar kulaklarını bir oraya bir buraya hareket ettiren tavşanlar sanki hava dalgalarından önemli bir mesaj almış gibi aniden gözden kayboldular.

— Artık çok alışmışım! Hemen elim tüfeğe gidiyor! diyerek, tüfeği yerine koydu.

H E C E Ö Y K Ü

Bir müddet yürüdükten sonra Kara Ağıla vardılar.

Şimdilik bu yer bomboştu.

Deve düzlüğe indi de üstündekilerin niyetlerini anlamak için adımlarını yavaşlattı, koyun kaldığı için karalan, uzaktan bile farkedilen ağılın yanına vardıklarında, ipinden çekilerek "Hıh, hıh, çök, çök! - demelerini bekledi.

Uygun bir yerde yüklerini indirdiler. Çay kaynatmak için işe koyuldular. Odun bulmak için ikisi de farklı tarafa gitti. Birden Ağa'nın:

— Yahşi buraya gel! diyen sesi duyuldu. Çocuk koşarak yanına gitdi. Yamak hiç bir şey söylemeden kumun üzerindeki izleri gösterdi. İki tarafa koşup kumu kazıyan toynak izleri yabancı değildi. Beş on adım ötede çifte atarak çabaladığı yerde boğula boğula nefesi kesilen hayvanın burnundan akan kanın yere sinmeden kalan lekeleri kızarıyordu. Yamak ile yardımcısı bir birinin yüzüne bakarak ağızlarına su almış gibi sustular.

İkinci ile akşamın arasındaki çabuk geçen vakti kaçırmamalıydılar. Gün batmadan izin geldiği yöne giderek kuzuyu bulmalıydılar. Onlar sonunda kuzunun annesinden ayrıldığı yere vardılar. Bundan önce koyun ile kuzunun birlikte geldiği görülüyordu, hatta kuzunun dizinin üzerinde annesini emdiği bile görülüyordu. Belki de annesi tehlikeyi sezince yavrusuna son defa beyaz sütünü vermiştir. Surik "gulk gulk" diye sütü emerken, avını uzaktan gören insanların arabalarının sesleri bile gelmiştir. Okul olmayınca sevinen aptal çocuklarınkine benzer açık mavi gözlerini döndürerek, kuzucuk annesinin kendisini sazağın dibinde sakladığını anlamamıştır ve insanların dikkatini kendine çekmek için ortaya çıkan annesine: "Anne nereye gidiyorsun?", demiştir. Annesi ise: "Böyle sorular sorma!" diyerek arkasına bakmadan uzaklaşmıştır.

Yakındaki sazıkların, selinlerin gür çıkmış yerlerine adım adım baktılar. Önde bitkilerin içinden bir ses duyuldu. Yahşimurat koşarak, sazağın kurumuş yapraklarını kaldırdığında onun dibinde büzülüp uyuyan siyah bir şey gördü. İğneleri battığında, uzattığı elini geriye çektiğini anlamadı bile:

— Ah!

— Ne oldu?

— Yok bu sadece bir kirpi imiş, koyun kirpi...

Arkadaşını ebediyen kaybettiğini anlayan çocuğu son cümle kendine getirdi: "Koyun kirpi."

Bu nasıl oldu acaba? Koyun ayrı, kirpi ayrı? Acaba kuzucuk korktuğu için kirpi olmuş olabilir mi? Öyledir, korkunun yaptıramayacağı şey var mı acaba!? Nasıl oldu da senin altın tüylerin dikenlere dönüşmüş, Surik? Arzu ettiğin ne idi, kirpiye dönüşmen ne oldu...

Ağa geri dönmek için yaklaştığında, çocuk kucağında kirpiyle duruyordu, dikenlerin acısını duymuyordu.

H E C E Ö Y K Ü

Çocuğun gönlünde, koyunun kuzusunu sakladığı sazak, Sona teyzenin kızını bırakıp gittiği ağaç idi... Çünkü yaşlanmış sazak bir tarafa eğilmiş ve "Ben çürüdüm, yıkıldım da insanoğlu beni odun olarak bile kullanmadı!" diye, üzgün bir fısıltı duyulmuştu. Yahşimurat: "Bu kadar hürmet insanların neyine gerek acaba?" diye düşündü.

Sabah, yola çıktıklarında kalbinin derinliklerinde ortaya çıkan sızı, büzümüş kirpiye benziyor, devamlı sızlıyor, sızlıyordu...&

Aman Goşa: Aman Goşa, 1954 yılının 10 Şubatında Türkmenistan'ın Gızılbat şehrine bağlı Purnuvar köyünde doğdu. 1982 yılında Türkmen Devlet Üniversitesinin filoloji fakültesinden mezun oldu. Cumhuriyetin genç yazar ve şairlerinden yapılan bir seçkide yayınlan "Gönül" hikâyesi yayınlanan ilk eseri. O zamandan beri çeşitli zamanlarda değişik yayın organlarında hikâyeleri ve uzun hikâyeleri yayınlanıyor. 1978 yılında "Körpe Guzi", 1991 yılında "Kesir Gız" adlı uzun hikayeleriyle "Sovyet Edebiyatı" ve "Yaşlık" dergilerinin ödülleri ald. 1976-1990 yılları arasında toplam 16 belgesel filmin çekimine yazar ve rejisör olarak katıldı. 1987 yılında Rus yazar Mihail Bulgakov'un "Gülün Şule" adlı uzun hikâyesini, 1989 yılında arkadaşlarıyla birlikte Vera Panovan ile Fedor Bahtin'in yazdığı "Muhammet Peygamberin Hayatı" adlı romanı Türkmençeye çevirdi. 1990'da Lev Gumilyov'un "Yeryüzünde Hayat ve Halkların Ortaya Çıkışı" adlı ilmi eserinden, Dostoyevski'nin "Kuduranlar" romanından parçaları Türkmençeye çevirdi.

Kuzu derisinin bir türü. Sarımtıl renkli deri.

Kuzu derisinin bir türü.

Kollektif çiftlik.

H E C E Ö Y K Ü

ARAP GURBANOV

Türkçesi: Cumamammed AMANSEYİDOV

KENARDA

Geçen sene tatil izninin büyük kısmını Tecen'de geçirmiştım. Herkes işinde gücündeydi, köyde kimse yoktu. Çiftemi omzuma almış göle avlanmaya gitmiştim. Göl köyden yaklaşık yedi sekiz kilometre kadar uzaklıktaydı. Sabahın erken saatlerinde yola çıktığım için pek sıcağa kalmadan göle vardım. Buraları iyi bilirdim, köşe bucağına kadar her şey bana tanıdık geldi. İlk gelişim değildi tabi. Küçükken neredeyse her sene Tecen'e kavun yemeye giderdik. O zaman Tecen'in köyleri şimdiki gibi değildi. Köylere daha elektrik çekilmemişti. Köydekilerin en iyi aracı kağııyla faytondu...

Benim gibileri saymazsak artık göle yaya gelip giden kimse yok galiba. Herkes arabayla, motosikletle, hiç olmazsa bisikletle gidiyor.

Göle giden en kestirme yoldan gittim. Benim gideceğim yer kozalarını taşımakta zorlanan pamuk fideleriydi...

Bir zamanlar, muhtemelen savaşın ikinci senesindeydi, yaz tatilinde köylülere buğday biçmeye yardıma gelmiştim. İşte, o zamanlar şu pamuk fidelelerinin yerine buğday ekilirdi. Buğday biçmeyi ve samanından ayıklamayı, işte o zamanlar öğrenmiştim. Şimdi düşünüyorum da, aradan yıllar geçmiş. Zamanın eskitemediği eski toprakların kalbimde doğurduğu karışık düşüncelere kapılmış yürürken göle çoktan yaklaştığımı bile hissedememişim. Artık pamuk tarlaları bitmiş, çalı ormanları başlamıştı. Ormandaki sazlıklarda kendi başına buyruk köy katırları öyle semirmişler ki gayr-i ihtiyari içimi gülünç bir ferahlık kapladı. Savaşın o kara günlerinde köylülere yardıma geldiğimde akrabamızın besili ve rahşan eşeğine binerek şehre indiğimi ve onu kaybettiğimi hatırladım. Onu tren istasyonunun yakınlarında diğer hayvanların yanında bir ağaca bağlamıştım. Sonra baktım ki, bütün eşekler yerli yerinde, bir tek benimkisi yoktu. Tabi ki üzülmüştük.

Göl sakindi. Güneş şualarının şavkı ayna gibi parlıyordu. İtiraf etmeliyim ki gölün başında tek kuş dahi avlayamamıştım. Bulamadım da ondan. Fakat ormanlıkta güvercin çokmuş. Meğer sıcağdan kaçıp, ormanlığa yerleşmişler. Ama huzur içinde uçuşan kuşları vurmaya kıyamadım. Gölde tek yaptığım şey, yüzmenin tadını çıkarmaktı.

Dönerken kendimi nedense yorgun hissettim. Yarı yolda "yoksa biraz kestirsek mi ne" diye etrafıma bakındım. Su kenarındaki gölgeli ağaca gö-

züm düştü. Gölgesinde dinlenmek için yolumu değiştirdim. Ağaca yaklaşıırken bir şeylerin kımıldandığını hissettim. Kendi kendime "büyükçe bir kuş olmalı" dedim.

Hayır, kuş dediğim toy bir çocuk imiş. Koşar adımlarla nasıl varmışım? Çocuk, yaşına göre daha olgun bir edeple selam verdi.

— Selamünaleyküm.

— Aleykümselâm, dedim. Bana ısınmasını istiyordum.

— Ne yapıyorsun delikanlı? Ha, demek balık tutuyorsun. Tek başına mı geldin sen?

— Evet.

— Sen devam et. Şuracıkta biraz kestireceğim. Hava ne sıcak değil mi, başını kaynatacak neredeyse. İçme suyun var mı senin? Çok susadım da.

— Ya, yanıma almamışım ki. Nehir suyu da bulanıktır şimdi, tüh. Aslında biraz beklerseniz işte bu kaba doldurduk mu, biraz durulur.

— Yo, hayır. Sen rahatsız olma. Nehir suyunu içmem ben.

Çiftemin dipçiğine yaslanarak uzandım. Uyandığımda yanımda çocuk yoktu. Oltası da yerinde, etrafı ateşte yanmış, güngörmüş demir tabağı da bıraktığı gibi. Etrafıma göz gezdirdim. Yoktu. Bir de baktım ki nehrin öbür ucundan biri yüzerek geliyor. Önce yüzenlerin iki kişi olduğunu zannettim. Nehrin ortasına doğru yaklaştıklarında ise işin gerçeğini öğrenebildim. Çocuk bir eliyle yüzüyor, bir eliyle de kocaman bir karpuz sürüklüyordu. Onun deminki yanımda balık tutan çocuk olduğunu sonradan akıl edince bir anda yerimden fırlamışım. Bir bakıma kara kura, cılız bir çocuk gibi görünüyordu. Fakat balık gibi yüzüşü, kocaman karpuzu su dalgalarında sürüklemesi beni şaşırtmıştı. Nihayet kenara çıktı. Güneşte yanmış teni ıslanınca yalçın kayaları andırıyordu. Biraz uzunca kafasında oynaşan iri siyah gözleri vardı. Sessizce yanıma geldi ve karpuzu usulcacık ayağımın yanına koydu. Sonra ağacın yarığından bir bıçak çıkartarak bana doğru attı.

— Şunu ikiye böler yerseniz buz gibi serinlersiniz.

Ancak on -on bir yaşlarındaki bu yeni yetme çocuğa artık tamamen başka bir gözle bakmaya başlamıştım. Bu nasıl bir saygı, bu nasıl bir edepti öyle. Çocuğun çevikliğine, kıvrak zekâsına imreniyordum. İçimden "ah böyle bir oğlun olaydı" dedim. Ah böyle bir oğlum olsaydı, hadi olmadı böyle bir kardeşim olsaydı...

Karpuz da ne karpuzmuş ama. Karnım kocaman oldu. Akabinde hemen terlemeye başladım, karpuz iyi gelmişti.

Dünyadan habersiz derin bir uykuya dalmışım. Uyanınca deminki çocuk bu sefer de üstüme üstüme abanmış, "Ooo, ne çok uyudunuz amca. Artık uyandırayım dedim. Bugün şansımız yaver gitti, balık tutabildik.

Çocuk ateşteki kazanına elini uzattı. Etrafa ateşte yanmış kazandan pek cazip bir koku yayılıyordu. Kokuyu alır almaz acıktığımı hissettim. Eşyaları mı alıp tam yerimden kalkacaktım,

— Hayır durun. Yemek yemeden olmaz.

Çocuk oturmam için yer gösterdi. Yemeğini yemeden gidersem, bana kırzacağını düşündüm.

Yemeğe başlarken çocuk tebessümle:

— Ruslar buna "Uha" derler dedi. Böylesine içten davranması beni de elimde olmayarak güldürdü.

— Ha, evet dedim. Sözünü doğruladım.

— Karpuz kavun isterseniz gidip getireyim?

Çocuk bana anlamlı anlamlı baktı.

— Hayır, hayır. Sağ ol. Sonra sen nehrin bir ucundan öbür ucuna yüzerek gidip gelmeye üşenmiyor musun? Bana sorarsan, bir kerecik de olsa beceremem.

— Alışmışız, ya. Kavun tarlasının başında bir tek ninemle ben kalıyorum. Annemgiller işte. Canım sıkılınca işte böyle buralara balık tutmaya geliyorum. Daha önceleri arkadaşım ile gelirdik. O da dün köye gitmiş, halen gelmedi.

Çocukla vedalaşarak, yola koyuldum. O da kendini suya attı ve nehrin öbür ucuna doğru yüzmeye başladı.

Yorgunluk hissetmiyordum. Bugüne dek birçok ziyafete, sayısız pikniğe katılmıştım. Fakat bu günkü kadar iyi eğlendiğimi, bu günkü kadar iştahla yemek yediğimi hatırlayamıyordum.

Ah, ne olgun çocuktuk o. Büyümüş de küçülmüş sanki kerata. Hem o daha çocuk, kocaman insanların dahi birçoğu misafiri bu kadar iyi ağırlamıyorlar. Bir eliyle yüzmeye çalışırken, bir eliyle de karpuzu sürükleyişi hala gözümün önündeydi. İl derdine yarayacak yiğit adam olur inşallah.

Ne yazık ki adını, nerede ve kaçınıcı sınıfta okuduğunu sormayı unutmuşum.&

Arap Gurbanov: (1927-1990) Aşkabat yakınlarındaki Aşkabat köyünde doğdu. Aşkabat Öğretmen Okulunu (1943) ve Moskova M. Gorki Edebiyat Enstitüsünün iki yıllık kursunu bitirdi. 1943-1945 yıllarında Türkmen radyosunda sunuculuk, 1945-1988 yılları arasında aynı yerde editör ve yönetici olarak çalıştı. Eserleri Türkmençe ve Rusça büyük tirajlarla basıldı. 1992 yılında "Seçme Eserler"i yayınlandı. **Cuma Muhammet Amaneyidov:** 1982'de Ahal vilayetinin Baharlı ilçesine bağlı Deşt köyünde doğdu. İlk ve ortaokulu köyünde, liseyi Abadan şehrinde tamamladı. Başkent Aşkabat şehrindeki Uluslararası Türkmen Türk üniversitesinde Türkmen-Türk dili ve edebiyatı bölümünü bitirdikten sonra öğretmenliğe başladı. Halen Aşkabat Uluslararası Türkmen Türk üniversitesinde öğretim görevlisi olarak çalışıyor. Evli, iki çocuk babası.

MERETMEMMET HANMEMMEDOV

Türkçesi: Hüdayi CAN

EFSANENİN YIKILIŞI

1.

"Heyula!" Evine girince aynadaki suretine gözü düştüğünde kalbine gelen ilk söz bu oldu. İnanmadı. Aynaya iyice yaklaşıp tekrar gözlerini dikti. "Yine o. O! Heyula! Bu ben miyim gerçekten?! Yüzünün gözünün rengi anlaşılıyor. Gözünün içi kızıl mı, sarı mı, kül rengi mi, yüzünü sorarsan dudaklarına varıncaya kadar gök desen gök değil, kara ya da sarı da değil, sahipsiz. Bu ne hâl?! Yoksa daha yeni değil mi elliye geçeli! Yoksa feri kaçan gözleri renkleri seçemiyor mu artık? Gözleri kararıyor, yoksa aynanın camını toz toprak mı kapladı Rabbim. Buğulanmış desek, içerde yayılan bir buğu da yok. Ama dur, yavaş yavaş düzelecek gibi. Aynada, işte, bir sûret yavaş yavaş belirmeye başladı. Bu da neyin nesi şimdi, ayna ayna ise, yavaş yavaşı da ne oluyor?! Dur, kendisi olmasına kendisi olsa da demin aynada görünen silüeti değil be ya. Müthiş parlak görünüyor. Aman Rabbim, nasıl oldu bu iş? Bu... Bu eski, gençliğindeki yüzü değil mi? Hatırladı, yeni evlendiği sıralar, yeni gelinin havasıyla bıyık bırakmıştı, işte, o zamanki hali. Ah o zamanlar, dünyayı sel alsın toğuşuna çıkmazdı. O zamanlar, gözü yeri görmezdi bir kere. Aman Rabbim, aklım başımda mı acaba, kendi kendime konuşuyorum ama... Hani, o deminki, aynadaki sûret? Nereye yitti gitti acaba?! Kim bilir, gözüme görünmüştür. Daha ne, gözüne görüldüğü gerçek. Kendisinden başka gören mi var onu. İnsan yaşadıkça başına gelmeyecek yok. Dünya işte. Mahtumkulu dememiş mi: "Firağî dünya düştür / Düş görsen aslı hiçtir..." Bir zamanlar o da biraz önce önünden geçtiği durakta yanında kız arkadaşı bekleyen delikanlı gibi gençti, kuvvetliydi. Şimdi ise... Bugün işte olanlardan henüz çocukların haberi yok. Bırak, yarın duysunlar, bir gün rahat yatsalar, o da bir kâr. Bu arada kendisi de olayın tesirinden kurtulur. En iyisi bunu hatırlamamak...

Biraz önce işten gelince çocukların annesi yarım ağız: "Ne o, bugün erkencisin?" dedi. Hâlini anlamış olmalı, neyse ki hemen koyu bir çay demlemeye gitti.

Odanın başköşesi fabrika halısıyla döşenmiş olsa da, alışkanlığı üzere, bir kenardaki sararmış kecenin üstüne geçti. Oturduğu yerden zar zor ev elbiselerini giyip yüklükten aldığı bir çift yastığa başını yaslayıp, sırt üstü yattı. "Şu

H E C E Ö Y K Ü

an oğulları kızları, baba ocağından yeni ayrılıp gelen gelinleri şaşırmayacak olsalar gömleğini çıkarır, çıplak sırtını keçeğe yaslar yatarı.

Hatırlıyor, gençliğinde iri güzel çiçekli fabrika halılarını severdi. Evlenip, evine ayrıldığında satın alıp, eve getirdiği ilk şey de o halılar olmuştı. O zamanlar bu çiçekli halıların odayı gül bahçesine çevirdiğini düşünürdü. Fakat daha sonraki yıllar, özellikle de şu an yaşadıkları yere göçüp geldikten sonra, nedense o halılar çekici gelmiyor, sevimsiz görünüyor. Onların yapmacıklığı, sahteliği gözüne batıyor sanki. Keçe ise şefkatli, cana yakın, özellikle de sunî değil, tabii. Hatta kim ne kadar överse övsün, keçeği el halısına da tercih eder. Halıda bir çeşit şatafat, debdebe var. Varlığıyla tependen bakıyor gibi. Sonra, bir de, fakir fukara için pek keseye uygun da değil. En fenası da onu hep korumak, üstüne titremek lâzım. "Aman, üstüne çay dökülmesin, kirlenme, dikkat et!" İş mi yani, adam canına dikkat etmiyor, haliye dikkat ettiği kadar. Halı dediğin, hanların, beylerin, zenginlerin yaygısı. Keçe ise tersine. Tam da halkın yaygısı. Keçenin kendisinde de tevazu, sadelik hissediliyor. Nereye atarsan at, yüzü ardı diye nazlanmıyor, fukara halkın kendi gibi. Çıtkırıldım değil, dayanıklı ve alçakgönüllü. Ancak bir durumu da itiraf etmek lazım, kim hevesle fukara halk olmak ister ki? Hiç kimse! Herkes elinden gelse, mal mülk edinip, varlıklı olacak. Ama bu herkesin ulaşabildiği bir üzüm mü ki?! Kendisi de fakir halkın bir ferdi, ömür boyu öyle yaşadı. Ataları da kimseye muhtaç olmadan yaşayabilmiş hallice adamlar olsalar da varlıklarıyla parmakla gösterilen adamlar olmamışlar hiç bir zaman. Onun için keçeyle kendini aynı haysiyette görüyor.

Çocukluğunda da, yeni bıyıkları terlemeye başladığı sıralar da babasının: "Oğlum, sidik sindiren kara keçe gibi olmalı gerçek adam dediğin." derdi. O zaman babasının bu sözlerine kırılırdı. Sidik sindirmek nerde, adam olmak nerde. Adam dediğin şerefli itibarlı olmalı değil mi aslında, diye düşünürdü içinden.

Babasının sözünü vaktini doldurmuş, eski söz kabul ederdi. O zamanlar bazı işlere "eskinin zararlı kalıntısı" derlerdi. Babasının bu sözünü de o "zararlı kalıntı"lardan kabul etmişti. Evet, bu hatıra, nereden baksan ta ellili yılların sonunu, altmışlı yılları tozutupuyor. O günden beri asır değişti.

Şimdi ise, keçe büyük dertteşi. Yorgun omurgasını oğan, canına rahat veren keçe. Hatta keçenin kirli yün kokusundan sanki ecdadının kokusunu alıyor. Bir asır değil, iki asır değil, kim bilir kaç asırdır ecdadı bu keçenin üstünde selamladı günü. Altay'ın bayırlarında da, Yenisey boylarında da, Moğol çöllerinde de şu anki Kazak düzlerinde de ecdadının yoldaşı keçe oldu. Keçe onların altına döşek, çevresine duvar, kendine ve atına giysi oldu. Böyleyken keçede nasıl ecdadın kokusu olmasın. Ah keçem, sen gör hangi kıvançların, hasretlerin şahidisin. Türkmen'in âlemi tutan, cihangir yiğitlerinin

yoldaşısın sen. Yaşınıza baksak, halı henüz bu aydınlık dünyaya gelmeden sen bin yıl yaşamışsındır belki. Şimdi bu yerlere geldikten sonra bıraktı, yoksa her güz koyun kırkımından başlayarak, ta ayaz düşünceye kadar, hanımı da dirseğine kadar yenlik giymiş, keçe basmışlardır. Kendisinin de bazen zevk için çocuklara katılıp, kamışla dolanan keçeyi çekmesi vardı. O günleri desene! Artık geri gelmeyecek günler!.. "

Sırt üstü yatarak aklından geçirdiği bu düşünceler ateşin soğukta üşüyen adamı yavaş yavaş ısıttığı gibi içini ısıtıyordu.

"Demire dil bitse, keçeye gül bitse, kıyamet kopar." derlerdi. Rahmetli dedesinin mi yoksa babasının mı bir zamanlar küçük bir çocukken söylediği bu sözü ise şimdi kendisi torunlu morunlu dede olduğu zaman bile anlayamıyor. Demire dil biteli şimdi iki üç asır oluyor, keçeye ne zaman gül bittiği ise belli değil. Sonra bir de bu cümleyi miras bırakan atalar acaba niçin keçeye gül bitmesine karşı çıkmışlardı? Eğer bu söz anlamsız lâf ü güzaf olsa halk onu dilden dile geçirerek bu güne getirir miydi? Kim bilebilir, bir ömürde her soruya cevap bulunabilecek olsa bu dünyaya fani derler miydi?!

Çay getirip, onu yanı başına koyan karısının yüzüne gözü düştü. "Yaşlanmış! Kırmızı gelinliğini giyip ak yurdun kapısından adım atışı dün gibiydi. O zamanlar ay gibiydi, ayın parçasıydı. Aybölek'ti. Bekârken gençlerle bir araya gelirler, aylı gecelerde köyün kenarındaki tepede oturur hayal kurarlardı. Yusuvarlak aya bakarlardı. Evlendikten sonra ise ayın yerini Aybölek aldı. Yumuşak huylu, hamarat, varı yoğu bilen, eşine vefalı, hem de ne vefalı, az konuşan, evin ocağın yükünü kocasıyla beraber çekmeye hazır bir kadın, işte, karısı aklına bu özellikleriyle kazanmış.

Şimdi hatırlıyor da, aylığından arttırdığı paralarla altı biraderini evlendirmek durumunda kaldı. Sadece aylık mı, boş zamanlarında besicilik yaptı, koyun kırttı, yer kazdı, el âlemin işinde çalıştı, sağa sola koşuşturdu kardeşlerini evlendirdi. Ömrünün nereden baksan 18-20 yılı bu işe gitmiştir. Hayır, bunun için hiç de pişman değil, ama yine de... (Belki yanlış yaparım diye, bu düşünceye devam edemedi.) Yıllar geçti. Aybölek kucağına beş oğlan, üç kız bebek verdi. Fakat bir kez olsun. "Sen şöyle yapıyorsun, kazancımızdan biraz da kendimiz için bir kenara ayır." demedi. Söylenmezdi de (Kadınların kahramanlığı kadere razı olmalarında değil mi aslında?!) Tersine kayın biraderlerinin başını bağlamayı kendine borç bildi. Kocasının kazancını tutumlu harcadı.

Tam, kardeşlerimi everdim, şimdi bir nefes alayım diyeceği zaman da artık on kişilik ailenin yükü omuzlarından bastırıyordu. Aklından "yük" sözü geçince, her ne kadar hatırlamak istemese de, gözünün önünde bugün işte yaşadıkları canlandı, onu rahat bırakmadı.

2.

Son zamanlarda böyle durumlarla daha çok karşılaşılıyor gibi. Hem de böyle olacağı önceden belli oluyor. Öncelikle sabah işe gitmek için evden çıktığı zaman keyifsiz oluyor. İş de yolunda gitmiyor gibi. Ofiste acil işler çoğalmayagörsün hemen öfkeleniyor. Özellikle de çalışanlardan biri işini yarım yamalak, karman çorman edip getirse, işin eksikliğini kapamak kendisine düştüğünde daha fena oluyor. Hemen söylenmeye başlıyor: "Adam dediğin, huyu domuz olsa da yaptığı işi doğru dürüst yapmalı." Bu onun temel bakışı. Hep bu fikre uyarak yaşadı. Yoksa artık öyle genç filan da değil. İşinde başarılı adamlara büyük saygısı var yine de. Kendisi de hep başkalarına yük olmamaya çalıştı. Şimdiye kadar ne kazandıysa bu huyu sayesinde kazandığını düşünüyor. Doğrusu, bunun için az emek çekmedi, tersine minnet de çekti, mihnet de. İşte, şimdi öfkesi, asabı git gide baş ağrısına, göz ağrısına dönüşüyor, göz ağrısı ise yazıya baktıkça güçlenip kalbine ulaşıyor. Sonra kısa sürede midesi bulanmaya başlıyor, mecali kalmıyor. Özellikle de bugün böyle. Öğleyn yapılan kısa toplantıda ofise giren paranın azlığı yüzünden bir kaç çalışanın, özellikle de yaşlıların işten çıkarılacağını, onların arasında kendi adının da olduğu söylendikten sonra daha da fena oldu. On-on beş kişinin birlikte çalıştıkları odadan çıkarken koridorda rastladığı iş arkadaşlarına dikkat de etmedi. Gözlerine baksan uzun yıllardan beri birlikte çalıştıkları arkadaşlarıyla bir ofise girip çıktığına pişman gibi. Hatta odada tam karşısındaki masada oturan kadına "Elmagül!" derken de; nezaketi elden bırakmadan hep "Semender Magtımoviç!" diye hitap ettiği bölüm müdürüne bir şey söylerken de; bu ofiste çalışmaya layık tek adam kabul ettiği amirin muavinine: "Abay Adiloviç!" derken de, sesindeki öfke ahengi belli oluyor.

"Dünyanın en büyük derdi adamların yerli yerinde olmamasında. Eğer herkes başarabileceği işi yapsaydı, dünya şimdikinden daha güzel, daha yaşanır bir yer olurdu. Fakat, adamlar mı?! Çiğ süt emenler! Bunu da başarmayıvereyim, diyeni o kadar az ki. Eski adamların mertliğine şapka çıkarmalı. Sadece ufak tefek işlerde de değil. "Başımıza han ol!" dediklerinde de, "Başka birini bulun!" der, ayak dirermiş eskiler. Şimdi nereden bulacaksın öylesini. Şimdikiler "Kendim için olsa yeter, el ne yaparsa onu yapsın." diyorlar. Bu tür adamları düşünürken aklına rahmetli dedesinin çakaralmazı gelirdi. Hey gidi... Yüksekçe kum tepesinde yere yaslanıp, bir güzel nişan alıp "Rab-bena, hep bana" diyen adamın iki kaşının ortasında bir kapı açsan, dünya bir uğursuzdan kurtulmuş olur. İçini soğuttuktan sonra da geriye, çöl içine git-sen, derdi. Gitsem dediği yer de doğduğu köy Sivrice."

Böyle durumlarda muavinin her zaman sakın sakın konuşması: "Ne o, hastalanıyor musun?" deyip yüzüne bakması var. Muavinin bu alışkanlığından, genel olarak kibar adam olmasından hoşlanıyor.

H E C E Ö Y K Ü

Altan almak, insanî ilişkilerde nazik olmak, yumuşaklık, alçak sesle konuşmak, bütün bunlar medenilikten, okumuşluktan, eğitimden nişan. Kendisi de öyle olmaya çalışırdı. Bu özelliklere sahip biri, isterse ilk kez karşılaşsın olsunlar saygısını kazanırdı. Fakat böyle adamlara karşı dikkatli davranmaktan da alamıyor kendini. Onların yanında her zamankine göre daha hassas oluyor hareketlerinde. Çünkü böyle adamlar küçücük hareketlerine, en basit sözüne varıncaya kadar dikkat eden, onlardan anlam çıkaran, sonra da nasıl davranması gerektiğini, çıkarının nerede olduğunu bilen adamlar.

Evet, o muavinin sorusuna: "Ben gidiyorum!" diye cevap verdi ve evin yolunu tuttu.

Ofisten çıkınca da yakındaki otobüs durağına yürüdü. Orada 38 numarayı bekler. Ona binip "Teke Pazarı"na varmalı.

Yol boyu kendi kendine aldı verdi.

Yeni yurt tutana "Yurt karşılasın!" derdi ihtiyarlar. Doğduğu köyden çıkıp, yıldıza yürümüş gibi oldu. Varını yok edip topladığı paranın üstüne borç harç topladığı parayı da ekleyip şehrin varoşlarında bir gecekondu alabilmişti ancak. Yine de, "Benden başka da böyle yaşayan az değil." diye göçtü geldi. Sonra bu minval üzere işini buldu. Ayrılırken tüm ailesini resmi ikametden çıkarmıştı. "Olur, ikametinizi benim evde gösterirsiniz." diyen tanışı birden düşüncesini değiştirdiği için, herhangi bir yerde ikametgâh gösteremedi. Tanışı "On kişiyi kendi evimde gösteremem."dedi. İkametgâh adresi göstermeden işe girmek de, çocukları okula yazdırmak da o kadar zordu ki. Yoksa göçüp gelmeden önce "Kocaman memleket, iş de çoktur kazanç da, bir kaç yerde çalışır kısa sürede halimizi vaktimizi düzeltiriz." diye düşünüyordu. Yeni yurt tutacak adam, biraz borçlanırdı da tabi, onu da en çok bir yılda öderim diye düşünüyordu.

Hepsi boş çıktı.

Onun için bir gün bütün aileyi topladı. Durumu olduğu gibi anlatmasa olmayacaktı.

Anlattı da:

— Başka türlü olur sanıyordum, sonu hayırlı olsun. Allah beterinden korusun. Aç mezarı mı var. Çalışan aç kalmaz. Bakalım sonu nereye varacak.

Sonra çektiği eziyetler mi... Karısı Aybölek büyük kızını da yanına alıp, şehirde börek satan dükkânlardan birine işe girdi. Köydeyken hiç kabul edebilir miydi Aybölek'i pazarda çalıştırmayı. Şimdi çaresiz. Kendisi de oğlanların büyüğüyle bahçesinde tuğla döküp satan bir adamın yanına girdi. Küçük oğlanlardan ikisi pazarda el arabalı hamal oldu.

Bir defasında, tuğla işine gireli henüz 10-20 gün olmuştu. Yanında çalıştığı adam:

H E C E Ö Y K Ü

— Akıniyaz Emmi, bir gelsene! diye seslendi.

Akıniyaz vardı.

— Orada bir adam var, onunla anlaşsana.

Orada duran adam polis imiş. Konuşmaya nezaketle başladı:

— Emmi, kimliğin var mı?

— Kimlik evdedir, birader.

— İkametgâh adresi neresi?

Yalan söylemek elinden gelmedi:

— Herhangi bir yerde kaydım yok.

— Emmi, bizim işimiz de kuralları uygulamak. Belli bir ikametgâhın yoksa burada çalışman yasak.

— Biz de ecnebi değiliz birader, sonra hırsızlık uğursuzluk da yapmıyoruz, çocuk besliyoruz, bu yurdun çocuğunu...

— Öyle de olsa kural kuraldır emmi. Çalışma diyen yok. Ama kurala uy.

— Ah, kardeş, kim isteyerek kuralı bozar, ama böyle oldu işte...

Konuşma bu tarz devam ediyordu. Sonunda polis doğrudan diyeceğini dedi.

— Emmi, çalışmak istiyorsan, elini açmalısın.

— Ne kadar?

Polis, anlaşıyoruz, dedi. Onun "anlaşıyoruz"ı tuğla döküp kazandıkları paranın beşte biriydi. Aynı olayı Aybölek de yaşadı. Çocukları okula kaydettirmek de kolay olmadı. Kenar mahalle okullarının birinin öğretmeniyle müdürün yanına girdi. Onda da ayrı bir hava. "Günümüz bir ise, beyamca, teftiş iki. Bize de gün aşırı müfettiş geliyor." Akıniyaz çok yalvardı. "Çocuklar cahil kalmasın." dedi. Sonunda müdür "Bekle dışarda." dedi de, o tanış öğretmenle başbaşa kaldı. O öğretmen bir süre sonra çıktı. "Şu kadar vermek gerekecek." dedi. Buna da sabretti. En fenası da Aybölek düşüp omzunu yaraladığı zaman oldu. Ne kadar hastane hastane koşturduysa da tek bir cevap alıyordu: "Pasaportunda ikamet yerinle ilgili mühür yok!" Ne kadar yalvar yakar oldu: "Hastane pasaporttaki mühür için değil, insan için!" dedi. Kulak asan olmadı. Aybölek uzun süre omzunun küp gibi şişiyle dolaştı. Bir sonuç alamadı. Sonunda yine borca girdi. Şöyle topluca paranın halledemeyeceği mesele mi var?! Aybölek'i en iyi odalara yerleştirdiler. Yerleşmesine yerleştirdiler ama Aybölek odadan ömürboyu hatıra kalacak sırt ağrılarıyla çıktı. Tedavi gecikmişti.

Sonra bir tanışının evinde ikamet göstermeyi başardı. İş de buldu. Fakat olmayacaksa olmazmış. O günler yine bir bela geldi buldu. Uzakça bir komşusunun samanlığı yanmış. Küçük oğlunu sorumlu tuttular. Güya o civarda oynarken yakmış. Samanlığa düşen ateş yandaki garaja da atlayıp sahibinin epey şeyini kül etmiş. Komşusu paldır küldür geldi. Ağzı da bir bozuk, bir bozuk. Ne kız kızan biliyor, ne yaşlıya hürmeti var. Sorup görse, işi yapanın

oğlu olduğu da belli değil. Öyle de olsa komşusu yakasını bırakmadı. Ödeyeceksin, dedi. En sonunda kayıbın yarısını ödemeyi kabul etti. Bu ve bunun gibi yaşantıların her biri saçının bir telini ağarttı. Şimdi birazcık gerilimli söz işitse de elleri titremeye başlıyor, yanakları geriliyor. Eski genişliği kalmadı.

— Düüüt!!!

Sesin geldiği tarafa baktı bakmadı yolun ortasında oduğunu, bir otomobilin de tam bir sele kala yanına gelip, sert bir fren sesiyle durduğunu farkettiler.

— Beyamca, uyuyor musun? Yola baksana, sakat kalmak istemiyorsan! Ne o, bir garibin hayatını mı kaydırmak istiyorsun!

Arabanın camından başını çıkarıp bağırarak delikanlının sözünün sonu küfürle noktalandı. Demek, düşünceye dalıp giderken dikkati dağılmıştı. Neyse ki, Allah korudu. Şimdilik Allah korudu ama kalbi bir tuhaf oldu. Çarpmaya bir selelik mesafesi kalan arabanın domuz yavrusunu andıran burnu bir süre gözünün önünden gitmedi. İlk başta korku hissetmediyse de, göz açıp kapayıncaya kadarlık sürede olan vaka sonradan bir titreme halinde tüm vücuduna yayıldı, yüzü kireç gibi oldu. Neyse ki durakta bekleyenler kalabalık imiş. Bir kenara geçip etrafı izlemeye başlayınca yaşadığı olayın etkisi yavaş yavaş azaldı. İç konuşmasına kaldığı yerden devam etti.

"Hayatta kendisine eziyet veren şey ne? Bu belli, arkasında 'ben varım' deyip duran bir destekçisinin olmaması. (Aklına bir ihtimal daha geliyor ama, ondan değildir her halde.) eğer sağlam bir arkası olsa hiç bu kadar ezilir miydi?! Okul için, hastane için ya da işsizlikten çektiği eziyetlerin hepsi arkasının olmamasından. Ya da bazı çalışanlar yarım yamalak işlerini getirip önüne atarlarmıydı, sağlamından bir arkası olsa?! Atmazlardı. Atsa da "Birader ya da filanca, benim için mi çalışıyorsun, çek arabayı."derdi. Ama mümkün mü bunu söylemek?! "Ben de sizin gibi bir elemanım, kendi işimi bilirim."dese, bir bakmışsın, kısa süre sonra amir çağırmıştır. "Aman, Akıniyaz Amca, arkadaşlarla ne alıp veremediğin var?" deyince, bir bakmışsın yok yere sen problem çıkaran adam olmuş çıkmışsın. Amirin ikinci sözü "Senin işin, benim işim olmaz. Hepimiz aynı amaç için çalışıyoruz. İşimizin iyi gitmesi lâzım. Halk için bir tek iyi iş yapsak bu hepimizin itibarı..."

Amir, amirdir elbette. Her zaman haklıdır. "Siz yaşlı başlı adamsınız. Gençlere örnek olacakken, onu etmeyeceğim, bunu yapmayacağım demeye başladınızsa... Yoksa yorulmaya mı başladınız?... Laf buraya gelince kulağı bir şey işitmemeye başladılar, kafası donardı. Gözünün önüne çocukları gelirdi. Artık amir ne dese başını eğer susardı..."

Kalabalık durağa gelip yavaşlayan otobüse hücum etti. Akıniyaz da o tarafta yöneldi. Ama kendi otobüsü olmadığını anlayınca durdu. "Kör olasıca, hep böyle olur. Beklediğin gelmez, beklemediğin de suyun sevmediği narpız-

mış, o da gelir gözünde bitermiş dedikleri gibi..." düşünceleri yine aynı minval üzere devam etti. El alem nasıl böyle dayılı oluyor ki?! Mesela, Elmagül, aslında kendisiyle aynı konumda. Yine de onun hemen hemen bütün işleri Akıniyaz'ın elinden geçiyor. Bunun için Elmagül, dese dese ara sıra bir sağ ol diyor, aslında ise o kendi işini düzeltmek, yapmak Akıniyaz'ın ya da başka birinin işidir diye düşünüyor. Neymiş efendim, amirin adamıymış. Dünyanın düzeni böyle, amirin çalışanlarının kendisi hakkında neler düşündüğünü, neler konuştuğunu bilmesi gerek. Nasıl bilecek peki? Çalışanlar arasında kendi adamı olmalı. İşte o adam da Elmagül.

Ya Semender Magtımoviç'e ne diyeceksin?! İşini hakkıyla yapabilen amir müessesenin talihidir. Ama bir de öyle değilse, talihin ters dönmesi, o amir birinin lafıyla iş yürütür. Amirin bu meseledeki akıl hocası Semender Magtımoviç. Onun için ofiste istediği gibi hareket etmeye hakkı var. Serbestçe konuşur, istediği zaman girer çıkar. Onun yanında içini açmak, Elmagül'ün yanında konuşmaktan daha tehlikeli. Amir Elmagül'ün sözlerini ham bilgi olarak dinlerken, Semender'in konuşmalarını doğruluğu tartışılmaz hüküm olarak kabul ediyor.

Fakat ofiste Elmagül'den de, Semender Magtımoviç'ten de, hatta bizzat amirin kendisinden de çekinmeyen biri de var. O, Recepdurdu. Onun yukarıda güçlü tanışı varmış. Onun için amirin verdiği işi, isterse içinden gele gele yapıyor, istemezse de sallıyor gitsin.

Elmagül ya da Semender Magtımoviç olmak Akıniyaz'ın yapabileceği şey değil, fitratına ters bir kere. Recepdurdu olmak ise elinden gelmiyor... Ama şimdi bu işi ile de vedalaşacak. Peki sonra ne olacak?! Ya da en iyisi..."

— Alsana, buz gibi dondurma, al, al çabuk, elim yoruldu, almazsan elimden düşüreğim.

Durakta bekleyen, bir baksan sade köy çocuğu dedirecek delikanlı, yanındaki şehirli giyimli, güzel kıza dondurma uzatıyor. Kız ise nazla bakıp, onun hareketini bir garip görüyor olmalı, çevresine bakınıp, insanların dikkatini çektikleri için utanıyor. Yine de oğlanın uzattığı dondurmayı aldı. Fısıltıyla bir şey dedi oğlana.

Akıniyaz onların arkasından baktı. Oğlanın da kızın da yürüyüşlerinde bir çeşit gurur havası vardı. Gençlerin hoş boyu bosu, delikanlılara has tazeliği, güya azim gibi, coşku gibi göründü ona. Güç gibi göründü. "Evet, aslında bu köhne dünya her gün yeni. Ve bu yeni dünyaya yeni insanlar lâzım, işte, şunlar gibi gençler, coşkulu, damarlarda at koşturan kan lâzım. Kendisi gibi bir yaşlıyı kim ne yapsın?!"

Bunları aklından geçirirken dünyayı coşkulu düğün evine, kendini ise, varmak istese de, yolunu değiştiremeden, düğün evinin yanından geçip giden

H E C E Ö Y K Ü

yolcuya benzetti. "Evet, onun da coşkusunun derinliklerinde olan, onunla birlikte dalgalanan günleri olmuştu. Olmuştu. Fakat şimdi... Hatta düşünmeye de değmeyen şeyleri düşünüyor. Ne yapacak, fakat tıpkı bunlar gibi küçük, iç yakıcı şeyler değil mi birçok insanın hayatını ufalayıp, kendisini ihtiyarlatan, lezzet alarak yaşamak gereken tatlı hayatı zehir zakkuma çeviren. Peki o değil miydi, aslında yüce, kamil yaratılan insanı küçültüp, yerin dibine geçirip, sonra üstüne kum atan?! O, o. Maksadına ulaşmasını engelleyen de o!"

* * *

"Teke Pazarı"ndan başkentin yakınındaki kasabaya giden otobüsün en arkadaki koltuğu onun sevdiği yerdi. Orada oturup, yol boyu dışarıyı izleyerek gitmekten hoşlanırdı. Orada istediği gibi düşüncelere dalarak gidebilir, kimse ona engel olmazdı. Ağrısı gittikçe halden düşürse de bu sefer de aynını yaptı. "Yolu seyreterek, düşüncelere dalarak gitsem, belki bir parça rahatlarım."dedi.

İşte, otobüs Köşi köyünün yanındaki yolu izleyerek güneye yöneldi. İşte Kurtlu, sürücü iyi sürerse hemen Kıpçak'a da varırlar, fakat daha önce sevdiği yer, Kıpçak'ın deresi var. Yol kenarındaki alçaklık yerde akıyor. Çayın ilerisinde ise, orada, antik Nisa şehrinin harabesi var. Orasının Parfiya devletine başkentlik yaptığını söylüyorlar. Zaman zaman hükümdarlar, şehzadeler, beyler, vezirler falan Nisa'dan çıkıp, Kıpçak'ın deresi civarında, o zamanki gür ormanda av avlar, işret meclisleri kurarlarmış. Buralarda birçok savaş da olmuş. Bir kez dört yanı düzlük olsa da savaş zamanı düşmana baskın yapmak için koca ordu bile saklanabilir diye düşünmüştü. Belki de yapmışlardır bunu. Yoksa bu fikir nereden gelsin aklına.

Evet, bir zamanlar bahar ayları ilerdeki Köpetdağ'dan gelen sel bu derelerden akarmış. Son zamanlarda da kış yağışlı geçse, Kıpçak'ın çayının suyu kesilmezdi derdi buranın yerlileri. Şimdi oturduğu yere gelip, şehirdeki işine gidip gelmeye başladığı sıralar buralarda biraz seyrek de olsa ağaçlıkların olduğunu, gür kamışları kendisi de hatırlıyor. Zaman her şeyi değiştiriyor. Fakat Kıpçak çayının asırlardan beri değişmeden gelen şeklini bu sefer zaman değil de insanlar değiştirdi. İnsan değiştirdiyse, demek bir çıkarı vardır. Çıkar için, menfaat için yapmayacağı şey yoktur insanın. Hatta zavallı insan çıkarı için oturduğu dalı kesmekten de çekinmez. Kıpçak Çayının ilerisindeki, ağaçlık kamışlık yerleri önce düzlediler, sonra tımar edip sürdüler. Sonra da vakti gelince ektiler. Akınıyaz buna karşı değil. Eski ağaçlık, kamışlık araziyi seyretmek de güzeldi. Şimdi ekin tarlasına dönen arazi de hoş. Hiç değilse kendini unuttuğun zaman ekin tarlasını görünce yılın hangi mevsiminde olduğunu anlıyorsun. Kıpçak Çayının ilerisinde açılan ekin tarlalarında güzün traktörlerin arkasında bir toz bulutu bırakarak yer sürdüğünü, baharın ekininin suyuna, otuna çöpüne dikkat eden, yaz mevsimi geldiğinde ise sakin

sakin ürününü toplayan insanlar her gün, gün aşırı bir otobüste beraber gelen giden, karşılaştığı bazılarıyla hoş beş eden adamlardan daha tanış. Sanki o çiftçiler eski tanışların gibi. Buna böyle desen de olur. Çünkü şimdi uzun yıllardan beri hangi mevsimde ne yaptıklarını, nasıl emek çektiklerini biliyordu. Aslında insanı yaptığı işten, amelinden daha iyi gösteren ne var ki?!

3.

"Hayır, sağ salim yarına çıkarsa, işten çıkarıldığını karısı Aybölek'e, bütün çocuklarına söyler. Hem de çevresine toplayıp söyler. Oyuncu yenildiğini bilse iyi, zararın yarısından dönmek de bir fayda. Dönelim baba yurduna, doğduğum köye, Sivrice'ye." der. Hemen yarın, tan atsa tamam, iş bu kerteye varınca vakit de geçmek bilmiyor. Şimdi basan yeni yatsı olmuştur. Daha gece yarısı bile olmadığı kesin..." O bunları düşünürken kapı çalındı. Akıniyaz "komşulardır" dedi. Aybölek uyanıp kapıyı açtı. Kardeşlerinden biri gelmiş. Yedinazar'dan büyüğü, Altımurat. Hayırdır inşallah, biraz heyecanlı görünüyor.

Dirseği üstünde doğrulan Akıniyaz kardeşine seslendi.

— Ooo, gel geç bakalım.

— Yok, girmeyeyim.

Aybölek de kayınbiraderine seslendi:

— Girsene, ayakta kalma.

— Yenge, araba bekliyor. Benim de acelem var. Size de haber vereyim, diye saptım.

— Ne haberiymiş o, sağlık mı, hayır mı?

— Sağlık olmasına sağlık yenge, Altımurat biraz bekledi, pek hayır olduğunu sanmıyorum. Köyün çabucak boşaltılmasına karar verilmiş.

— N'aptın yahu?! Bu sefer Akıniyaz farkına varmadan birden ayağa kalkmıştı. O... o ne için?

— Jeologlar kazıp duruyorlardı ortalığı. Çulba'da uranyum bulmuşlar. O da zararlı ışın yayıyormuş. Köyü göçürüp, yerine fabrika kuracaklarmış, diyorlar.

— Siz nereye göçeceksiniz?

— Belli değil, şimdilik herkes bulduğu yere göçecek. Sonra bakacağız. Sizin ev zaten dar. Ben de Yedinazarlara gideyim, diyorum. O rahatsız olursa, bu sefer de kayınpederlere doğru gideriz artık. Neyse, gecikmeden Yedinazarlara gideyim. Orası da altında araba da olsa epey yol.

Altımurat gittikten sonra Akıniyaz'ın gözüne uyku girmedi. Ağrısı daha fena arttı. Çoluk çocuk da uyuduktan sonra bir türlü dalamadı. Aklına çocukluk devri, dedesi, Sivrice düştü. Sivrice! Bu söz anılsa yüreği sızlıyor. Çok şeyi bu isme bağlanmış. Kendisi, çocukları, ailesi, gençliği, sevinci, hüznü,

bütün dünyası... Sadece bunlar mı?! Ecdadı, kuşak kuşak bütün tarihi bu isme bağlanmış. Kim bilir hangi zaman, Akıniyaz'ın bilmem kaçınıcı göbekten dedesi sülalesinden bir grup insanla Sivrice'ye göçüp geldikleri zaman, çölün bu parçasında in cin yokmuş. Bir yanı kumluk çöle, bir yanı ilerde bozkıra bakan Sivrice köyü ismini aslında oradaki başı yassı kavuna benzeyen ilginç çulbadan almış. Çulba denilen şey, çölün, kum tepelerinin arasındaki taş yüksekti. Bir yerde tek başına duran Sivrice tam da göze görülen bir çulba. Çok uzaklardan dikkat çekiyor. Onun eteğindeki geniş bir alana yayılan köy kurmaya elverişli sert zeminli alanda ise hem yağmur sularından oluşmuş gölet, hem de kuyu var. Bir zamanlar çevresinde köy kurulmamış, çobanlar burada konaklamamışlar. Hive'ye ve ilerdeki Ahal taraflarına geçen kervan yollarına uzakmış. İşte, geniş bir merada olsa da, bir taraftan yoldan uzaklığı, ıssızlığı, yakınlarda başka bir köyün olmayışı, ikinci olarak da buranın iki tarafın eşkiyasının uğursuzunun da ayak altında oluşu sebebiyle, kendine güvenin tam değilse burada oba kurulacak gibi değilmiş.

Akıniyazların sülalesi gelmeden önce, başka bir sülale de burada yurt tutmaya kalkışmış. Fakat birden üstlerine gelen düşman onları bir defada fena ürkütmüş. Düşmandan zar zor kurtulan adamlar sonra bir daha oralarda görünmemişler. O tarafta yurt tutmaya kalkanlara da "aman aman" demişler. Fakat Cemler düşmandan çekinmemişler. Çünkü sülale iyice çoğaldığı için daha önce yaşadıkları yer dar gelmeye başlamış. Onun için aksakallar toplanıp kendi aralarında kavga gürültü çıkacağına dışarıdan gelecek tehlikeyle vuruşmanın daha iyi olduğuna karar vermişler. Bugün akrabalarla sığışmıyorsak, yarın birbirimize yan gözle bakmaya başlarız, iyisi mi geniş bir otlak arayalım, demişler. Böylelikle nasipleri onları tutup Sivrice'ye getirmiş.

O zamanlar Akıniyazların şimdiki uruğunun, yani Cemlerin Hırlatanlar denilen kolunun nesilbaşı Ulugberdi yeni evlenen, bıyıkları yeni terlemiş delikanlıymış. Bir adamın tek oğlu olduğu için mi, ne mi, babası "Uluğberdi av avlasın" diye, onun için Ahal'in meşhur tüfek ustasına parıl parıl parlayan bir tüfek yaptırmış. Tanınmış nişancıların bile o tüfeği görünce gözleri parlamış. "Ustalık işte bu olmalı." derlermiş. Güzün ilk ayının ılık havalı günlerinin biri. Oğlu erkenden babasının getirdiği tüfeği omzuna atıp, "Çarşamba günü çar tarafa demişler, üç beş tavşan vurayım" diye, obanın dışına çıkmış. O zamanlar, göçün yeni geldiği vakitler, av maksadıyla öyle uzaklara gitmeye gerek yok, bir iki tepeyi geçsen, tavşan, hatta geyik avlamak da mümkün. Uğurlu gün yapılmıştır belki, yeni tüfeğini omzuna atan delikanlı obadan çıkar çıkmaz, bir geyik önünü kesmiş. O da yapışmış tüfeğe. Bir ses çıkar gibi olmuş. Sonra bir bakmış ki hayvancağыз gel ölmeden boğazla beni, der gibi önünde yatıvermiş. Aslında o geyik genç avcının kurşunuyla mı öyle oldu

H E C E Ö Y K Ü

yoksa kendisi bıçağa mı geldi bilen yok. (Sonraları geyiği soyulmadan gözleriyle gören, söz süslemekte mahir adamlar geyiğin vücudunda kurşun yarası görmedik, diye anlatırlarmış.)

Uluğberdi daha yeni avını boğazlamışken, Sivrice için hem de çok ehemmiyetli bir olay olur. Yaşanmaya başladıktan sonra oraya henüz misafir gelmemiştir, yolunu yitiren bir yolcu da düşmemiştir, işte, birden tepenin arkasından birden üç adam çıkmış. Her biri bir hamutlanan deveye binen bu yolculardan biri, ak sakallı, başı sarıklı, açık kahverengi cübbeli, takvalığı ilk bakışta anlaşılan nurani bir adammış. Diğer ikisi kara sakallı, başları sarıklı nispeten genç adamlarmış.

Uluğberdi hemen onlarla selamlaşır: "Bize misafir olun." diye, onları alıp evlerine götürüyor. Yolda da, delikanlı işte, kendisinin bugün yeni tüfeğini alıp ilk kez ava çıktığını, avının iyi geçtiğini anlatıyor. "Nasıpli insanlarmışsınız." diyor sonra. Ak sakallı ihtiyar onun sözüne birazcık gülümsüyor "El-hamdülillah!" demekle yetiniyor. Köye gelen ilk misafirler herkesin merakını celp ediyor. Uluğberdi'nin oğlunun geyik avlayıp gelişine, üstesine de köye gelen ilk misafirlerin kendilerinde kalacaklarına sevincinden kabına sığmayan babası, büyük bir kazan vurdurup, tüm köyü ziyafete çağırır. Köylüden bazıları uzaktan gelen misafirin sohbetini dinlemek, bazıları onları dinlemek maksadıyla onlarda toplanmış. Uluğberdi'nin babasının eli ayağına dolaşmamış tabi, hem elini hem sofrasını sonuna kadar açmış, köylülere de, misafirlere de izzet u ikramını esirgememiş. Daha sonra da Sivrice köyüne çok misafir gelmiş, fakat o misafirler, ziyafet başında edilen sohbet köylülerin hafızasına kazınmış. Hala köyün ağzı laf yapanları, Sivrice'nin yerleşim merkezi olarak tarihi, Cemler sülalesinin buraya göçtüğü günden değil de Uluğberdi'nin babasının ziyafet verdiği günden başlar, derler. Aslında onların ana yoldan bu kadar uzaktaki bu ıssız köye nasıl misafir oldukları da tuhaf. Sonra o gün o takva adam (daha sonraları köylüler ondan bahsederken adını evliya diye anıyorlardı) az ve sakın konuşmasıyla önemli konular hakkında konuşmuş.

Köylüler gün boyu Uluğberdi'nin babasının misafiri olmuşlar, gece de sohbet geç vakitlere kadar devam etmiş. Gece belli bir zamandan sonra misafirlerin çevresinde toplananlar azalmış. Sadece hikmet dolu sohbetlere susuz, sözün sohbetin kadrini bilen adamlar kalmış. O zaman takva adam çevresindekilere vaaz etmiş. Ertesi gün de erkenden arkadaşlarıyla yola düşmüş.

Misafir gitmesine gitmiş ama kendisi ve o gece çevresinde çok az adam kalınca söylediği sözler, ettiği dualar hakkındaki söylentiler gittikçe artmış. Hatta "o şöyle dedi", "evliya demiş ki", "o şöyle nasihat etmişti" gibi ifadeler köyde zamanla çoğalmış. Sanki gece boyu sadece o konuşmuş gibi. Fakat gece onun yanında oturanlar misafirin çok az konuştuğunu söylüyorlardı.

Köylüler ona neler neler dedirmiyorlardı ki... Onların söylediklerini bir kaç grupta ele almak bile mümkün. Bu sözlerin bir kısmı da Uluğberdi'nin tüfeği hakkında. Akınıyaz inanmasa da mesela misafir çakaralmaz hakkında şöyle demiş: "Sizin elinizdeki tüfeğin namlusundan çıkan mermi yüzünden hiç bir canlının kanı dökülmesin. O sadece hayır için atılsın. Dertler sestem de derman bulur. Bunun sesi korkana, bayılana, vakti geldiği halde bir türlü çocuğunu doğuramayan hanımlara şifa olsun! O elinizdeyken düşmanın yıldızı düşük olsun!" daha sonraları şöyle bir cümle de eklendi bu duaya: "Bu tüfeğin sesi altında doğan çocukların göreceği iyilik olsun!"

Yine misafir demiş ki: "Sivri tepeye dikkat edin!" (köy hakkında konuşanların kimisi misafir bu sözüyle Sivrice çulbayı değil de sivri kafayı kastetmiş derken, bazıları da tepenin altında hazine varmış, zamanı gelince açılıp, Sivricelilerin yüzü gülecekmiş şeklinde izah ediyorlar.) "Buradan ayrılmadığınız sürece işiniz yolunda gider. Fakat bilin ki, hanginiz ayrılırsanız fakr u zaruret çekersiniz. Siz iki büyük ilin arasındasınız. Fakat bunlardan birini diğerine tercih etmeyin. Onların ikisinde de rahatlığınız ve rızık payınız vardır."

Ancak bu denilenlerin doğruluğuna pek inanası gelmiyor. Misafir gelecek hakkında, dünyanın düzeni hakkında, hayır ve şer hakkında, Allah'a kulluk etmek ve ömrün manası, insan hayatının maksadı hakkında, insanların mizaçları hakkında daha birçok sözler söylemiş. O dedirilenleri gerçekten dedi mi, demedi mi belli değil. Fakat tahmin edilebileceği gibi halk kendisi bulmuş birle olsa o sözlerin çoğu çok yerinde, halk tecrübesinin ürünü sözler.

Köylüler daha sonraları da misafirlerin oturuşu, kalkışı, elini yıkayışı, konuşması, yemek yiyişi, bakışı, bir şeyi kabul edişi ya da kibarca karşı çıkışı... hakkında tekrar tekrar konuşmuşlar, onlara benzemeye çalışmışlar. Beş vakit namazı onların kılışı gibi kılıp, Kur'an surelerini onların okuyuşu gibi okumaya çalışmışlar.

Bunların bir kısmını rahmetli dedesinden, bir kısmını da konuşmayı seven köylülerinden duymuştu. Bazısını ise kendiliğinden biliyor.

Misafirler gittikten sonra, çok vakit geçmeden, Sivrice'de bir hamile tazenin ayı günü dolsa da çocuğunun dünyaya gelmesi zor olmuş. Elbette tüfek hakkındaki söylentiye tüm köy biliyor. Gelinin yakınları hemen Uluğberdi'nin yanına gelmişler. Baksana olan işe, sanki tüfeğin atılmasını bekliyor gibi sesle birlikte çocuk doğuvermiş. Buna tüfeğin yardımcı olmuş mu olmamış mı bilinmez, Uluğberdi, gittiği yerden "Almak istemedim ama ayıp olur diye öyle ısrar ettiler ki" diye elinde hediyelik çıkınıyla dönüp gelmiş. Aradan epey bir vakit geçtikten sonra, köyün diğer ucunda bir başka gelin de aynı duruma düşmüş. Uluğberdi yine omzu tüfekli gidip, eli çıkınlı dönüp gelmiş. Böylelikle tüfeğin etrafında söylenti çoğalmış, tüfek sanki bir çeşit esrara bürünmüş, san-

H E C E Ö Y K Ü

ki bir çeşit gücü varmış gibi kabul edilmeye başlamış. Sonraları ise hamile kadınlar kendi kendilerine doğurabilecek bile olsalar gümbüldedip, kuru sıkı atmak adet olmuş. Çakaralmazın değeri gün geçtikçe artmış. Hatta bıçak, kılıç, ok yay yapmaktan anlayan bir usta Uluğberdi'nin tüfeğini özene bezene nakışlayıvermiş. Sadece nakışlamakla da kalmamış, tüfeğin kundağına ve namlusuna tuhaf şekiller çizmiş. "Bu ne?" diye soranlara, "Kadim ecdadımızın kullandığı, sonradan unutulmuş bitik yazı, orada tılsımlı sözler yazılı." demiş. Fakat ne yazdığını ise, asla söylememiş. Bazısı buna inanırken, bazıları usta tüfeğin kundağına o misafirin söylediği sözlerden birini yazmış, derlermiş. Bazıları ise "Manasız çizgilerden başka bir şey değil bu, sadece nakış." demişler. Tüfek gittikçe o kadar meşhur olmuş ki, söylediklerine göre, köyün bütün çocukları onun sesi altında dünyaya gelmişler.

Gerçekten de misafirin dedikleri gerçekleşmiş. Sivrice köyünün gençleri civarda daha sonra kurulan tek tük köylerle diğer illerin gençlerinden koyun kırmakta da, ocak kazmakta da, at binip ok atmakta da üstün olmuşlar. Sivrice çevresindeki meralar da gittikçe vahalara dönmüş. Hele bahar aylarında kokulu çalılarının güzel kokusu cana can katıyormuş.

Sivrice'nin kızları da güzellikte eşsizmiş. Eli hamarat, kendine güvenen, güzelliği Ay gibi çoban kızlarını istetmek için Merv'den, Aşkabat'tan büyük zenginler, beyler, baturlar dünürücü gönderirlermiş. (Akıniyaz'a göre Aybölek işte o kızlardan kalma bir numunedir) Ahal'in meşhur pehlivanları Sivrice'nin düğünlerinde güreşir, sırtları yerden kalkmasa da yine bu köye gelmeye heves ederlermiş. Aslında güreş bahaneymiş tabi, onlar köyün kızlarına müşteri imiş.

Sivrice'nin gençleri bahadır oldukları, iyi at binip silah kullandıkları için, çölde avare gezen eşkıyalar köyün sürülerine de, alış-veriş için güneye kuzeye giden kervanlarına da yan gözle bakamazlarmış. Köylüler bütün bunları o misafirin hayır duasına bağlarlarmış.

Bugünkü gibi hatırlıyor, zamanlı zamansız bir çocuk gelir: "Fılan Emmi, babam tüfeğini de alıp gelsin diyor." der. Ne demek istediği bellidir. Rahmetli dedesi ise hiç acele etmezdi. Bir öksürür boğazını temizlerdi. Uzun tüylü papağını silker silker giyerdi, deve yününden elbiselerini giyerdi. Hazırlanıırken hiç acele etmezdi. Sonra çizmesini giyerdi. Baştanbaşa nakışlanmış tüfeğini eline alışı, omzuna atışı, hepsi bir merasimdi. O elbette bütün bunları önemini arttırmak için falan yapmıyordu. Atalarından gelen, herkesin önceden bildiği adetleri yerine getirmek, tüfek atmanın önemini azaltmamak için yapıyordu. Hem bu hareketlerde hiç yapmacıklık hissedilmiyordu. Bu hareketler sadece yerine getirilen âdete tüm kalbiyle inanmanın alametiydi. Yoksa rahmetli dedesi çok mütevazı, güler yüzlü, çocuk gibi adamdı.

Onun bu hareketlerini köylüler de kabullenmişlerdi. Sadece kabullenmek de değil, tüfek atacak adamı başka türlü göz önüne getiremiyorlardı. Çünkü bu gelenek artık kim bilir ne zamandır devam ediyordu. Hatta onlar bütün bu merasimi, tüfek atmak gibi önemli bir şey, geleneğin bir parçası kabul ediyorlardı.

Yıllar geçiyor. Devir değişip kimsenin bilmediği bir düşman, Orus geliyor. Bir süre sonra da bolşevikler yurdun yeni sahipleri oluyor. Bolşevikler kızıl bayraklarını alıp Sivrice'ye de gelmişler. Yanlarında öğretmen, doktor vs... diye epey bir adam da getiriyorlar. Artık çocuk doğurmak için tüfeğe ne gerek var, bu ebenin doktorun işi diye bir laf çıkmış. (Derince düşününce Akıniyaz kendisi de bunu doğru buluyor.) İşte ondan sonra tek tük tüfeğin gümbürtüsü altında değil de "kızıl" doktorların şankıtlı sesi altında çocuk doğuranlar da çıkmaya başlamış ve gittikçe çoğalmışlar. Ama öyle de olsa ta rahmetli dedesi bu dünyadan gidinceye kadar tüfek geleneği iyi kötü devam etti.

Dedesi vefat ettikten sonra, babası çakaralmazı küçük oğlu Yedinazar'a verdi. Bu arada çeşit çeşit av tüfekleri çıkmıştı. Sivrice köyünde çakaralmaz atma geleneği de unutuldu. Hatta bir defasında rahmetli dedesi (o en son atış olmalı) tüfek atınca, köy bekçisi koşup gelmiş, olay hakkında tutanak tutmuştu. "Köy içinde ateşli silah kullanıp, vatandaşların hayatını tehlikeye soktun ve evinde ruhsatsız silah bulunduruyorsun ve de..." diye, kızıl kalpaklı köy bekçisi işi yokuşa sürmeye başlamıştı. Babası (artık o da epeydir rahmetli) karakola epey gidip gelmek zorunda kalmıştı. Neyse ki ihtiyarlardan biri bekçinin yanına varıp sert bir şekilde: "Dokunulmamış ağaca parmak uzatıyorsan iyilik görmezsin." demiş de bırakmış işin ucunu.

Yedinazar çakaralmazın değerini bilmedi. Önce sandığa koyup sakladı biraz, sonra köşeye astı, çırpıya silkmeye yarıyor diyordu, git gide tüfeğin son mekânı taka tuka konulan samanlık oldu. Bu şekilde o uzun süre de aranıp sorulmadan orada durdu. Bir kez yanına oturmaya gittiğinde Akıniyaz küçük kardeşine "Onu bana versene, dedi, ecdat yadigârı gözümün önünde dursun." Kardeşi de başta bir "Neden olmasın, bir ara vereyim." dese de birkaç gün geçtikten sonra. "Abi, çocuklar gönülsüz, bırak o bende kalsın, şimdi sandığa koydum güzelce." dedi. Ama çakaralmaz sandıkta da uzun süre durmadı. O devirde köylerde eskiden kalma eşyaları toplayan ecnebler çoğaldı. Paralı adamlar. Asırlık halın mı var, kadimden kalma çuval torban, heyben mi var, kılıç hançer mi var, eski yazılı kitap deftere varıncaya kadar veriyorlar parayı, alıp gidiyorlar. Bunlardan biri Yedinazarın tüfeğine müşteriyi oldu. "Sakın satma, kardeşim, satma ha, sadece dirileri üzme kalmazsın, mezarlarımızı da incitirsin." diye, kaç kez geri geri kardeşine tembih etti Akıniyaz. Ama bu eski eşyaları toplayanlar da boş adamlar değil, neyin ne olduğunu biliyorlar. Yedinazar gibi saf köylü çocuğunun yakasından bir tuttuk-

tan sonra bırakacaklar mı? Antikacı, çakaralmazın horozuna, namlusuna çizilen desenleri, yazıları gördükten sonra daha bir heves etmiş. Yedinazar satmayacağım diye geri geri gittikçe, o fiyatı yükseltiyormuş. Sonunda fiyat bir ithal arabaya yetecek miktara ulaşıncı, Yedinazar'ın karısı da ecnebiden yana geçmiş, yalvarmaya başlamış. "Yedinazar, verelim bu bir şeye yaramayan eski çakaralmazı, böyle müşteriyi bir daha bulamayız. Bir araba alırız. Bu kurumuş yurttan ne var, ileri, Ahal'a göçeriz. Olur de, hadi." Eh, kıymetlisi yalvarmaya başlayınca Yedinazar da, ne yapsın, sonunda razı olmuş. "Bir de Ağabeyime sorayım." diye aklına bile gelmemiş. Bunu Akıniyaz sonradan işitti. İşitince de başındaki sekiz köşeli kasketi çıkarıp yere çaldı. Sonra eliyle yüzünü kapayıp ağladı. Niçin ağladığını da kimseye söylemedi. Arada bir "Hay, kardeşim, biraderim."diyordu.

Tüfeği elinden çıkardıktan sonra biraderi su gibi, dağda düzde yürüyen, ehlinin diliyle söylersek ikinci eli kolay geçen bir araba aldı. Sonra kısa süre içinde kalan mallarını satıp, çocuklarını alıp, Ahal'a göçtü.

Ondan sonra Cemlerin Hırlatanlar sülalesinin, daha doğrusu bütün bir Sivrice obasının bereketi kaçmış gibi oldu. Yedinazar'ın karısının söylediği gibi, Sivrice kurumuş bir yurda döndü. Gökten nem gelmedi, kuyuların suyu çekildi. Akıniyaz'ın da işleri yolunda gitmedi. Kış ağır geçti, davarları kırıldı. Develeri köşeklemedi. Kendisinde de bir çeşit rahatsızlık baş gösterdi. Sanki rızkı azaldı. Bir gün oturdu oturdu da o da içine bir şey doğmuş gibi Aybölek'i yanına çağırdı. "İleri göçelim."dedi. Öyle yavaştan da almadı, elinde avucunda ne varsa ucuz pahalı demeden sattı. Topladığı parayla da eski bir ev satın alıp şimdi oturduğu yere göçüp geldi.

Akıniyaz hatırasının burasına gelince, ağrısının dineceğini, biraz rahat nefes alacağını hissetti. Çocukluğunda, rahmetli dedesi etrafına ufaklıkları toplayıp: "Zihniniz duruyken bunu iyice öğrenin."deyip, bir söz öğretirdi. Şimdi o söz aklına geldi. İçinden tekrarladı:

"Yatar olsak, ya Allah,
Kalkar olsak, ya Allah,
Eğer kalksak, kalkmasak,
La ilahe illallah,
Muhammed resulallah!"

Bu sözleri çocuklara öğretmek için dedesi rahmetli nasıl da uğraşmış. "Her akşam yatacağınız zaman üç kez söyleyip yatmanız lazım kuzularım."derdi. "Eğer öyle yaparsanız güzel düş görürsünüz."

Çocukların biri tersine gider.

— Ya söylemezsek?

— Bunu söyleyip yatmalı, kuzum, söyleyip yatmalı, öyle yaparsanız Allah size "bu iyi bir çocukmuş"" der.

Dedesinin sözleri aklına gelince Akıniyaz hafifçe gülümsedi, gözü yaşardı bir taraftan da.

Aklına iyice kazınan o dualı sözleri söyledi. Son kısmını söylerken daha bir ciddiydi. Sanki biraz durakladı," kalksak, kalkmasak...

Kalksak, kalkmasak,
La ilahe illallah,
Muhammed resulallah!"

4.

Tana yakın olmalı, kendisinden başka evdekiler çoktan uyumuştur. Sadece karısı Aybölek, iki de bir dönüyor, rahatsız görünüyor. Akıniyaz'ı kaygı ediyor olmalı. İlerdeki ana yoldan ara sıra geçen arabaların sesini de saymazsak dışarıdan ses seda gelmiyor. Akıniyaz da rahat değil. Onun hatıralarının sonu hayale döndü. Hayal de yerini önce yarı uykuya, sonra rüyaya verdi. Bu durum onun başına ilk kez gelen durum değildi. Bininci, belki on bininci kez böyle oluyordur. Onun bu alışkanlığı kizamıktan kalmadır. O bazen hayali, hatırayı, rüyayı böyle birbirine karıştırır. Sonra da onlardan hangisinin hayal, hangisinin hatıra olduğunu, hayal mi gerçek mi olduğunu iyice karıştırır. Onun aklında, gözünün önünde dirilerle merhumlar eşitlenir. Bir görsen işteki arkadaşıyla uğraşmakta, bir de görsen babasının mı, dedesinin mi çocukluğunda, belki ergenliğinde anlattığı, kadim zamanlarda yaşamış ecdadının nasihatini dinliyor. Onları hayranlıkla, gözünü alamadan seyretmekte. Onların vatani korurken defalarca düşmanın al kanıyla boyanan kılıcını ya da meşhur çakaralmazı mukaddes bir eşya gibi okşamaktadır. Alnına değirmekte, öpmektedir.

Ya olmadı doğduğu köyde, Sivrice'de gezmektedir. Sivrice, Sivrice, o bu adı ne kadar da seviyor. Oraya onun göbeği gömülmüş. O ağlayarak orada dünyaya gelmiş. Onun doğumu için verilen ziyafet, yine Sivrice'de verilmiş. Rahmetli dedesi oğul torunum oldu diye çebiç toklu değil de, kocaman genç deve boğazlamış. Bütün köyü, komşu köyleri ziyafete çağırmış.

Şimdi ise rüya görüyor. Rüyada gördüğü ise gerçek. Hem de gerçeğin ta kendisi. Gördüğü rüyaların olayları nerelerde geçiyor Rabbim. Bir baksa tanıdığı yer. Sivrice civarları mı ki? Yok, yok. Sivrice değil buralar. Orada böyle sık ağaçlık, bağ bahçe, sulak yer, ziraat olmaması lazım. Yok yahu. Sivrice olacak olsa, bozkır, geniş Karakum olurdu. Sazak denen, Sözen denen çöl bitkileriyle kaplı yüksek tepeler olurdu. Tepelerine kurban olayım sahram, sazağına sözenine kurban olayım. Yok, onun şimdi gördüğü rüya başka yerde, başka yerde geçiyor. Dur, bir dakika. Bir baksan tanıdığı yer, evet, o, o yer, gerçekten öyle. Şimdi bildi. İşte, ilerisinde ekin tarlaları, onların arkasından da antik Nisa. Evet, gökyüzünü koyu kara duman, korkunç bulutlar kaplamış. Toz duman, sis gençken seyrettiği savaş filmlerinden sahneleri hatırlatı-

H E C E Ö Y K Ü

yor. Sağda solda top gülleleri patlıyor. Korkunç gümbürtü, patırtı, bazen de "cıuuuv" diye, parlayıp giden merminin sesi işitiliyor. Bu, savaş! Artık bildi. Şimdi rüyasında savaş devam ediyor. En civcivli zamanı, hem de eski bir kanalı mı, sonradan kazılan siper mi ne orada geçiyor. Tarihi kitaplardan okuduklarını ya da filmlerde, belgesellerde seyrettiklerini saymazsak savaşın gölgesini görmüş adam değil. Şimdi ise savaşlı rüya görüyor. Hem de bu savaş tıpkı gerçek gibi. Bu niçin böyle ki? Niçin savaşlı rüya görüyor ki? Dur bakalım, evet, bu onun özlemiydi değil mi? O uyanırken gerçek savaşı özlemişti, zorlu savaşı. Estağfurullah, estağfurullah, estağfurullah, ne oluyor, uyanırken, hayatta aldatmak mümkün olsa da, rüyada aldatmak olmuyor. Doğru, aklına geldi, uyanırken savaş olmasını arzu etmişti. Niçin savaş olmasını istedi ki? Evet, rahat hayatta kimin kim olduğunu anlamak mümkün mü? Savaş ise merdi namerdi açık seçik ortaya koyuyor. Belki onun içindir? Ya da artık kaç yıldır, etinden geçip kemiğine ulaşan sıkıntıları için intikam almak, içini soğutmak mı istiyor?! Ya da şimdiye kadar hiç namlusundan çıkan kurşunla bir canlının kanını dökmeyen tüfekle bir kerecik de olsa düşmana ateş etmek mi istedi? Yok yok, o tüfekten atılan kurşunla hiçbir canlı zarar görmesin denmiş ya. Belki bu savaş ömür boyu didinmekle, mücadeleyle geçen hayatıyla teke tek vuruşmadır?! O da savaştan az değil. Önceleri düşünmemişti, şimdi aklına geliyor, hayatın savaştan ne eksikliği varmış?! Hem de hayat savaşın kötüsü. Boşuna mı "hayat cephesi" diyorlar. Her çeşit hilenin aldatmacanın kol gezdiği bir savaş. Sen yüz yüze kavga etmek istersin, o arkadan hançer saplar. Senin silahın mertliktir, onunki hile, namertlik, para pul, her türlü hayâsızlık, edepsizlik, kısacası yense tamam, araçların doğruluğunu önemsemez. Senin bayrağın onur, ya onun, onun.. belki bayrağı bile yok. Fakat bu savaşı karmaşıklaştıran da, korkunçlaştıran da insan, onun eziyetini çeken de yine insan değil mi?! Yoksa yanılıyor muyuz?!

Peki, bu savaş kiminle, kime karşı? Göz önünde görünen bir düşman da yok. Fakat bir çeşit, bir yerden korku yaklaşıyor. İşte, bir arığın mı, yoksa özellikle kazılmış siperin mi içinde kutu kutu mermiler, boş kovanlar dağınık şekilde duruyor. Aman Rabbim, bu da ne? Bu savaşta Akıniyaz kendisi kim? İşte orada, siperin kenarında bir silah duruyor. Özellikle kurulmuş. Şimdi hatırladı, böyle bir silahı o bir savaş filminde görmüştü. Ateş ettiği zaman bir yandan mermilerin gittiği diğer yandan boş kovanların yere döküldüğü, sekiz gözlü dönen namlusundan aynı anda sekiz merminin ateşlendiği bir silah. Tam, çağdaş bir silah. Vur, vur, vur, içini soğut. Hatırladı. O filmi seyrettiği gece yatağına geçerken. "Vay be, böyle bir silahın olacak, sağa sola ateş edeceksin." diye düşünmüştü. Hayalinde makinelikle ateş edip, ateş edip içini soğuttuktan sonra böyle boş şeye bu kadar vaktini harcadığı için bir tuhaf olmuş, gülümsemişti.

Olanları anlamak için etrafına bakınırken, ta ilerden, muhtemelen düşman siperinden bir gövde ayağa kalkmaya başladı. Aklına o anda "düşman" düşüncesi

geldi. Hemen yanında hazır bekleyen makinelinin başına geçip, ateş etmeye hazırlandı. O gövde yavaş yavaş büyüyüp korkunç bir heyulaya dönüştü. Fakat yüzü bir baksan tanış gibi. Kim o acaba. Bir yerde gördüğü bir surat ama... Evet, şimdi hatırladı. O yüz rahmetli dedesi son kez tüfek attığı zaman "Köy içinde ateşli silah kullanarak vatandaşın can güvenliğini tehlikeye düşürdün." diye rahatsız eden polisin yüzü. "Sen haklıydın, memur bey, rahmetli dedem ateşli silah kullanarak, fakat yazık ki, o başka bir amaçla kullandı, ama işte ben ise şimdi kullanmak gerektiği şekilde kullanacağım. Bakalım, ne yapacaksın." Tam hareket ediyordu ki o heyula birden kendi küçük kardeşinin şekline giriverdi. Vay, ne oldu şimdi buna?! Kardeşi gibi ya?! Heyula sonra kardeşinin karısının şekline girdi. Sonra yüzler hızla değişmeye başladı. Önce kendini sıkıştıran, rahatsız eden polise, sonra epey bir para almadan Aybölek'i hastaneye kabul etmeyen doktora, sonra üstüne üstüne gelen komşusuna döndü. Sonra Elmagül'ün şeklini aldı. Ondan sonra Settar Mahtumoviç'e döndü. Sonra iş arkadaşı Recepdurdu, en sonunda ise Akıniyaz'ı iyice şaşırtarak Abray Adiloviç'e döndü. "Abray Adiloviç! Abray Adiloviç?! Abray Adiloviç? Niçin acaba? Yoksa, o da. Elmagül'e, genç memura, Settar Mahtumoviç'e ya da Recepdurdu'ya dönmesi, hatta kendi kardeşine, yengesine dönmesi de izah edilebilir. Hepsî anlaşılır, polis olması da belli. Fakat, işte, Abray Adiloviç olmasına ne demeli? O çalıştığı kurumda çalışmaya layık tek kişi dediği adam değil miydi? Onun nezaketinden hoşlanırdı. Tam da öyle. Fakat dur bakalım. Hatırlamaya çalışıyor. Bir zamanlar Abray Adiloviç hakkında düşündükleri. O zaman "Bu elemanların hepsinden lüzumsuzu Abray Adiloviç. Diğerlerinin hali anlaşılabilir. Onlar kendilerinin kim olduğunu biliyorlar, itiraf da ediyorlar. Ama Abray Adiloviç hem elini bağlayıp oturuyor, hem de gücü yettiği halde yolsuzluklarla mücadele etmeye yanaşmıyor. Yani hem yumuşacık koltuğunu kaybetmek istemiyor, hem de iyi adam olarak görünmek istiyor. Çevredeki yolsuzlukların, hayasızlıkların yolsuzluk, hayasızlık olduğunu anlayıp, bu işler yüzünden birinin ya da bir çok insanın zarar gördüğünü görüp bildiği halde yine de sesini çıkarmadan durabilen, ona karşı mücadele etmeyen, çaresine bakmayan adamın yolsuzluğu gerçekleştiren adamdan ne farkı var?! O yolsuzun ortağı, hatta ondan da kötü." diye düşünmüştü.

Göz açıp kapayıncaya kadar aklına gelen bu düşüncelerden dönüp, daha önce ateş edeyim mi etmeyeyim mi diye ikileme düşmüş de olsa, artık kendi zihninde silahın tetiğini çekmek için dayanak bulan Akıniyaz iyice nişan alıp bir ateş edeyim diye kendini topladı ve düşman tarafına baktı. Vay, daha demin Abray Adiloviç şeklindeki heyula şimdi tüfeği satın alıp sınırdan aşırın ecnebiye dönmüştü. Elinde de o çakaralmaz. Bu iyi oldu. "Ulan, seni de bir..." parmağını hafifçe dokundursa yetecek tetiği bütün gücüyle çekti. Ta-ta-ta-ta-ta-ta, tatı-r-r-r-r-r-r!!! Bunu az görüyor gibi makinelinin üzerine tüm gövdesiyle abandı. Sarsıla sarsıla ateş eden makinelinin namlusundan bir anda her biri par-

mak boyunda, meşe közü gibi kıpkırmızı sekiz mermi fırlıyordu. Öyle ateş etti, öyle ateş etti, sanki makineli mermi savurmuyordu da Akıniyaz mermiye dönüp ömür boyu içinde tuttuğu ukdesini çıkarıyor gibiydi. Sıktı, sıktı, sıktı. Sivrice için, göçen rızkı için sıktı, bozulan adetler, töreler için sıktı, rahmetli dedesi için sıktı, boşa giden gençliği, kül olan hayalleri için sıktı. Sağlığını yitirmeye, bir yıl değil, onlarca yıl eziyet çekerek yaşamaya mecbur edildiği için sıktı, adaletsizlik için sıktı. Sonunda da, içi soğumuştur her halde, ateş etmeyi bırakıp düşman tarafına baktı. Mermiler yüzünden delik deşik olan boş mey-dandan başka bir şey göreceğini sanmıyordu. Ama baktı gördü ki deminki bin bir suratlı heyula yine önünde it gülümseyişiyle gülümsüyordu.

Ama o an Akıniyaz'ı başka bir şey daha fazla şaşırttı. Belki de bütün bir ömründe bu seferki gibi şaşırdığı vaki değildir. Karşısında duran heyula Akıniyaz'ın bizzat kendi suretindeydi.

Onu daha da şaşırtan şeyler aklına geliyor. Mesela, polisin rahmetli dedesini "köyde tüfek attın" (köy dediği de Sivrice) diye rahatsız edişini hatırlıyor. Ya da tüfeği nasıl kaybedebildiklerine (hayır, kardeşinin satışına değil) şaşırmıştı. Doğrusu, heyulanın Abray Adiloviç'in suretine girmesi de bir an için onu şaşırtmıştı. Fakat bütün bunları, bütün ömründe şaşırdığı şeyleri toplasan da bu seferki şaşkınlığı karşısında hiçbir şeydir. Evet, evet, bizzat Akıniyaz, Akıniyaz'a gözlerini dikmiş duruyor! Elinde de, elinde de eski çakaralmaz. Hayır, şimdi Akıniyaz şaşırmıyor, hayır, ona şaşıyor desen de yanlış olur. Onun halini beyan etmek de zor. Ne demeli! Alaycı gülümseyiş mi, korkunç tahassür mü, olanlara inanamamaktan kaynaklanan şaşkınlık mı, bir ömür inanageldiğin inancının karmakarışık bir anlamsızlığa dönmesi mi ya da önceleri inkâr edilen şüphelerin açık birer hakikat olarak karşına çıkmaları mı? Bütün bunlardan oluşan pişmanlık mı? Onun yüzünde bir anda birçok derin duygu birden gelip, hiç biri de üstün çıkamayıp, hepsi birden orada donup kalmış gibiydi.

Akıniyaz suretindeki heyula gayet sakindi (rahmetli dedesi de tüfek atma-ya giderken hiç acele etmezdi) tüfeğin ayaklarını yere iyice oturtup sonra Akıniyaz'a doğru doğrulttu. Ona nişan aldı. Başı dönüyor gibi olan Akıniyaz'ın ise aklına ne kaçmak, ne saklanmak geliyordu. Öylece duruyor. Yuvarlarından çıkıp donup kalmış gözlerinden anlamasan, şimdi ona bir usta heykeltıraşın bütün vücudunu mükemmel şekilde yaptığı, yüzüne sıra geldiğinde ise hangi duyguyu vereceğini bilemeyip "amaaaan" diye elini sallayıp bırakıp gittiği heykel desen de olacak.

Yine de yavaş yavaş kendini toparladı. Toparlarsa da kaçayım da demedi, kılmıdamadı da. Tabi, kendi kendinden kaçıp nereye gitsin?! Sonra bir de ne diye kaçacak ki? Namlusundan çıkan kurşundan hiçbir canlının canı yanmayan tüfekten, ecdadının taşıdığı, köylülerinin kıvandığı tüfekle atılan kurşundan mı ölecek?! Yok, böyle bir şey olamaz. Bu hatta rüya bile olsa boş bir rüyadır. Gerçek

rüya değildir. O ne diye bu tüfeğin kurşunuyla, üstüne de ilk kez Akıniyaz ölecekmiş?! Ecdadı onu bugünlere Akıniyaz'ı vursunlar diye mi koruyup getirdiler?! Yok. Bu olacak şey değil. Eğer o tüfeğin ilk kurbanı Akıniyaz olacak olsa rahmetli dedesi bunu önceden hissetmez miydi?! O adamların öyle boş olduğunu sanmayın. Eğer öyle olacak olsa, o zaman rahmetli dedesi önünden bilirdi de, tüfeği daha o zamanlar parça parça edip ateşe de atardı. Hem bir de onun kurşunuyla ölmesini gerektirecek Akıniyaz'ın günahı ne?' Ömür boyu geçim derdi diye mihnet çekip gezdiği için mi ölüm cezasına çarptırıldı?! Baba yerinde durup, kendi boğazından kesip kardeşlerini everdi, çocuklarını ezdirmemek için kendisi it gibi çalıştı diye mi?! Ömür boyu evi ocağı, günü güzeranı için didinip duran adam savaş meydanında değil de, evinin baş köşesinde, rengi solmuş eski keçenin üstünde uzanmalı değil midir?! Bütün bunlar ne için? Ne için? Ne için?

Eli tüfekli hayaletin Akıniyaz'ın kendisini vuracağına şimdi Akıniyaz'ın aklı iyice yattı. Üstelik o desenli, Sivricelilerin efsane çakaralmazı ile. Başta bütün bunları anlamaya çalıştıysa da sonradan düşünmeyi de bıraktı. Artık kafasını yormaktan vaz geçmişti. Her şeye razı oldu.

O anda tüfeğin namlusundan çıkan meşe közü gibi kızıl kurşun Akıniyaz'a doğru süzölmeye başladı.

5.

Sabahleyin herkes kalktı. Sabahın alacakaranlığında kalkan karısı önceki gün işten rahatsız gelen kocasını kaldırmaya bile yeltenmedi. Ev işleriyle ilgilendi. Çocuklar da öyle. Herkes kendi işiyle...

Güneş de her zaman olduğu gibi, parıldayıp doğdu.

Sadece adam her zamanki alışkanlığını bozdu. O, rengi solmuş keçenin üstünde uzanıp yatan, uyandıracak olsan da hiç uyanmayacak Akıniyaz'dı.

Merhumun ölümünü resmi raporlara geçirmeye gelen doktorlar: "Dün ya da önceki gün çok korkmuş." dediler. "Dedelerinin yattığı toprağa götürelim." diye, kalanlar Akıniyaz'ın cesedini Sivrice'ye götördüler.«

Meretmemmet Hanmemmedov: 1970 yılının 28 Ekiminde Ahal vilayetinin Ruhabat ilçesine bağlı Derveze kasabasında doğdu. İlk ve orta (1978-1988) eğitimi aynı yerde tamamladı. 1993 yılında Mahtumkulu Türkmen Devlet Üniversitesinin Türkmen Filolojisi Fakültesinden mezun oldu. Meret Hanmemmedov değişik gazete ve dergilerde, Türkmen radyosunda çalıştı. Hala "Dünya Edebiyatı" dergisinde çalışıyor. Evli, üç çocuk babası. Şiirleri ve özellikle Rusçadan, Türkçeden yaptığı edebi çeviriler yayınlanmaya devam ediyor.

AYŞE ALDEMİR

GALATA KULESİ, İBRAHİM VE ANNEM

Piyanistin parmakları dikkatimi çekmişti o akşam. Uzun, kendinden emin ve bir tecrübeyi anlatmakta fazlasıyla iddialı. Bir sonraki adımın ne olacağını biliyordu hep. Yanılmak söz konusu değildi. Görünmez bir daire vardı sanki, havada asılı bir yörünge. Bu yörüngeyi takip ediyordu durmadan kaynağı belli olmayan bir sezgiyle. Piyanistin bütün tavırları neredeyse loş ve derin mabetlerde insanın tekil bir biçimde el açıp yalvarmasını andırıyordu. Tek bir varlığa yönelmeyi fazlasıyla çağrıştıran bir şeyler vardı ellerin hırçın darbelerinde. Kendini bulunduğu mekâna yaslamış bu aletten çıkan seslerin birliği kuşatmıştı beni. Ama bana nedense insanların o devasa salona tıkılıp kalmalarında tuhaf bir ironi var gibi geliyordu. Ya biri bu insanlarla alay ediyorsa? Dışarıdaki dünyanın dehşetini, zorbalığını bahane ederek birisi onları sırf bu mekâna koşup gelmeleri için oyuna getirdiyse? Belki de gerçek dediğimiz şey düpedüz gözümüzün önündeydi. Öylesine aşikâr ki biz onu görmekten aciz kalıyorduk. O halde kaçmak niye? Biri bizi bu salona alıp korkak kendimizle yüzleştirmek istiyor olabilir miydi? Bu tuhaf ironi düşüncesini bir tarafa bıraktım. İçimden "Kendi kendime ne saçma fikirlerle uğraşıyorum Allah'ım!" diyerekten vazgeçtim kurmacadan. Yok, o günlerde haddinden fazla polisiye izleyip zihnimi de bulandırmamıştım. Bunu karakterimin şüpheli yönüne bağlayıp etrafımdaki yüzleri seyrettim belli etmeden. Talan edilmiş buğday tarlalarının karmaşasından yahut bir uzun yorgunluktan gelmişlerdi besbelli. Bir tutam nefes almak için belki bambaşka bir âlemin merkezinde yürümek hayalini bir an bile bırakmadan bir ahide sadık kalmaktı tüm yaptıkları. Bu yüzden esrik bir vaziyette sadece piyanodan çıkan sesler şölenine bırakmışlardı ruhlarını. Zira ses dediğin büyüleyiciydi. Kimin kalbine ulaşırsa illa mührünü bırakırdı.

Sahneye çok yakındım. Bu yüzden piyanistin bütün dokunuşlarını çok iyi takip edebilme imkânına sahiptim doğrusu. Bir dokunuşun büyüünü çözmek istedim o anda ben. Bir piyanonun tuşlarına dokunan parmağın hislerini anlamak güçtür. Gerçekten anlayabilmek için o parmağın kendinize ait olması gerekir. Siz ancak gözlerinizle dokunuşları takip edebilirsiniz. Bir de duyduğunuz anda ruhunuzda helezonlar oluşturan ritmi. Dokunan asla siz değilsinizdir. Biri size kendinizi hatırlatmak ister. Hepsî bu. Kendimi birden böyle piyano üzerine fikir geliştirme işine el atmışken bulmuştum ya. Pes doğrusu!

Rastlantılar şüphesiz ki değerlidir. Bize fısıldayacağı kimi şeyler vardır heyecanla. Birey olarak kim olduğumuzun şifrelerinin biraz da hesaplanmamış, bize kendini nasılsa kabul ettiren böyle durumlara verdiğimiz tepkilerde gizlenmiş olduğunu düşünürüm. O akşam da öyle olmuştu. Çok yakın bir arkadaşımın ricasını kıramayıp kendimi devasa bir salonun ortasında piyano dinlerken bulmuştum. Kader de böyle değil miydi? Onda da birdenbirelik söz konusu değil mi? Birden dokunuyor omzumuza. Gerisinde şaşkınlık, muhalefet ve beklenmedik bir şekilde tuhaf bir alışma. Piyanistin parmakları ve kader arasında kesinlikle bir bağlantı vardı. Piyanisti öylece o kırmızıyı yüreklice kuşanmış salonun ortasında kendinden geçmiş bir vaziyette görmek etkilemişti beni. O sırada sordum kendime. Beni bu hayatta kendisine böyle tutkuyla bağlayan ne var?

O akşam salonu terk ettiğimde kendime hala o soruyu sorduğumu iyi anımsıyorum. Bir yanıtı geciktirmenin birçok nedenleri olabileceğini iyi bildiğim gibi bazen yanıt vermemenin de gerçek bir çözüm olabileceğini öğreneli çok olmuştu. Zihnimdeki karmaşayı bir tarafa bırakıp yürümek istedim boyuna. Keşfetmekti isteğim kendini gizleyeni. Bunun için de ısrarcı olmak. Ama bu inat değildi. İnatta körü körüne bilgisizlikle atılan bir adım mevcutken, ısrar da hakikatin sihri vardı sanki. İnât ilkeldi, ısrar soylu. İçimde bitmez tükenmez ara sokak özlemini doyurmak adına, arkadaşımından ayrılarak bıraktım kendimi taş sokağa. Hiç umulmadık bir anda kendini kesen, bütünleyen, kendinden bezmesine rağmen ayakta kalmış sokaklar gördüm. Geçmişî gururla omuzlamak bu sokakların sevinci olmalıydı.

Yürüyordum ince duygular altında, alnımı öpen hafif bir rüzgâr eşliğinde. Bir yandan da piyanistin coşkuyla ezildiği, kendini yaktığı neredeyse yok ettiği senfoniler dizisi kulaklarımda çınlar gibiydi. Birden zayıf gövdeyi nefes nefese kalmış bir biçimde Galata'nın önünde inerken buldum. Kimdim ben? Niye öyle mutsuzdum Galata'nın dibinde? Ben ne kadar Galata'ydım, Galata ne kadar da bana benziyordu. İçimden öylece oturup, Galata'nın dibinde saatlerce ağlamak geldi. Sanki şu yeryuvarlağında beni bir tek anlayan vardı da birden karşıma dikilivermişti hiç alışılmadık yüzüyle. Galata annemdi elbet! Yüzümü silen şefkatle, başımı sıvazlayan, bağrına basan bir anne. Galata'nın da bir kaybı olduğundan emindim neredeyse. Hüzünlü bekleyişlerinin hiçbir gerekçesi kalmamış gibiydi o gece. Kopkoyu bir yalnızlık verilmişti ikimize de. Uzaktan sallanan bir elin gittikçe gözden kaybolması gibi Galata da yavaştan toz olmayı ister gibiydi. Birden bir his geldi içime nemli soğuğu çekerken. Sanki ensemde "Haydi bree, yallah!" diyen külhanbeylerinin kılıç şıkırtıları, Cenevizli denizcilerin heybetli gölgeleri, forsaların kırık dökük yaşam hikâyeleri, Hezarfen Ahmet Çelebi'nin kanatlarındaki delilik, bir mahkûmun katlanılmaz yalnızlığı, büyük bir yangında artan çığlıklar, derinden gelen sesler, ötesinde çözülemeyen bir bilmece. O gün ben oraya bir biline-

mezlikten düşmüştüm. Hikâyemi unutmuş gibiydim sanki. Başka bir hikâyeyi ödünç alma girişimi sardı ruhumu ansızın. Onu kendi hikâyemmiş gibi sahiplenmek değildi amacım, hikâyeye akmak, karışmaktı yalnızca dilediğim. Öyle etkileyiciydi ki! Ne yapayım, tutamadım kendimi.

1782 yılının Şubatında Şehr-i Şehir 'i azarlamakta gökyüzü. Tufan gibi bir yağmur teslim almış kenti. İstanbul'un yüzü bulanık. İbrahim'in içinde bir ses. Konuşuyor durmaksızın. Onu bir yere çağırıyor. Gördüğü bütün kadınlar sanki annesi. Bulunduğu sokağın keşmekeşinden kendini soyutlamış esmer bir hanın önünde İbrahim... Hanın yan tarafına baharatçıların dükkânı sıralanmış boylu boyunca. Envai türde baharat kokusu karışmış havaya. Her biri farklı anlamları çağrıştırmakta. Kimi bir uzlaşyı, kimi bir macerayı, kimi ayrılığı ve ondan doğan acıyı anlatmakta. Farklı renkleriyle her insanın sezemeyeceği türden bir gizemi ancak dillerini çözecek insanlara anlatır gibiler. İbrahim baharatlara daha bir yaklaşıyor. Onlara bunca hevesli yaklaşmasının bir nedeni olmalı. Hangi baharatın peşinden gideceğine bir türlü karar veremiyor ama. Belki annesi onu baharatlarla tanıştırmış olsaydı bilirdi hangisinin derdine deva olacağını. Ancak kimi baharatları gözüne kestiriyor yine de. Aktardan biraz zencefil, zerdeçal, tarçın, fesleğen ve adaçayı alıyor. Dükkândan ayrılırken defneyaprağındaki hüznü duymuyor bile. O gün orada uzunca bir müddet gezinmesinin tek nedeni annesinin sevdiği baharat kokusunu bulabilmek. Kokuya ulaşır ulaşmaz annesinin nazik sesini, etten gövdesini nerdeyse yanı başında bulacakmış gibi bir hisse kapılıyor da ondan. Elindeki baharat dolu poşetle sokağı baştanbaşa dolaşıyor. Annesinin hatırası elindeki baharatlardan hiçbirinde dirilmiyor. Birden kendini yolun sonunda bulunca, şaşırıyor ne yapacağını. Gözlerinde bir buğulanma oluyor. Hava soğuk. Yağmur neredeyse başlayacak. Başını kaldırıyor göğe doğru. Aradığı orada değil mi? Kulenin yukarısında uçuşan kuşlar görüyor. Kanatları altın sarısı kuşlar. Babasının söylediği "Ne zaman ki kanadı altın sarısı kuşlara denk gelersen doğuya yönel." İbrahim'in çarpıyor kalbi. Hızla yürüyor. Adımları oldukça telaşlı. Sanki acele etmezse, bir daha asla bulamayacak. Aradığı her ne ise kendini yok edecek. Ağzından havaya karışan buhar kendine bir yol çiziyor. İbrahim bu yolu takip ediyor durmaksızın. Musiki aletleri satan bir dükkânın yanından geçiyor. Çeşitli sesler yükseliyor oradan. Daha önce hiç duymadığı sesler... İbrahim hayran hayran kendinden geçiyor. Başı dönüyor. Esrarengiz bir dolambaç onu içine çekiyor gibi. Duruyor oracıkta. Yalnızca sesi dinliyor. "Keşke kaderimin yaldızlı atlası da bu sesler gibi birden beni bulsa da sevinsem hep acıyla!" diyor sonra. Dükkâna giriyor yağmurdan korunmak, biraz olsun ısınmak için. Az önce dinlediği sesin hangi alete ait olduğunu soruyor. Elindeki ney'i tamir eden dükkân sahibi anlamıyor soruyu. "Hangi ses?" diyor sonra şaşırmış bir vaziyette. "Birçok ses vardır. Hangisini duyduğunuzu bilemem asla." İbrahim o sesi bulmak zorun-

da olduğunu söylüyor. Belki sesi bulursa onu da bulacak. "Bu ses muhtemelen onun sesi!" Kavruk yüzlü adam durduk yere adının Heveskâr Ali Efendi olduğunu söylüyor. Babasının aslen Heratlı olduğunu da ekliyor. Yıllarca Herat'a gitmek için bir fırsat kolladığını ama bir türlü talihin buna izin vermediğini söylüyor. "Talih bazen böyle yapar" dediğinde ise oldukça mütevekkil görünüyor. İbrahim'se adamın bunca şişman oluşuna takılıyor o sırada. O kadar şişman ki sanki dükkânı dolduran yalnızca onun kocaman gövdesiymiş gibi geliyor. Başının her iki yanından sarkan uzun favorileri nedense bu adama anlaşılamayan bir hava katıyor. İbrahim "Benim adım da Zerdeçal!" diyiveriyor hiç hesapta yokken. Heveskâr Ali Efendi daha önce böyle bir ad duymadığını söylüyor. İbrahim ağzını açmak istiyor. "Aslında." dedikten sonra gerisi gelmiyor. Hemen hemen tüm sözcükleri yitirdiğini düşünüyor. Aslında ile başlayan tüm cümleler bir yanlış düzeltmenin başlangıcıdır. Koyu bir itirafa gider ancak. Ama İbrahim konuşmıyor bir türlü. Bundan sonra kendisine Zerdeçal demeyi tercih ediyor. Söyledikçe seslerin tınısı zihnine zengin bir çağrışım bırakıyor. Sözelimi bu harflerin bulamacında annesizliğini buluyor, babasının hayvanları bozkırda otlatırkenki sabrını ve sarsılmaz kendiliğini, çocukluğunu ve dahası ülkesinin yalnızlığını. Bu bitki her haliyle İbrahim'i anlatmakta mahir değil mi? "Öyleyse bundan sonra benim adım Zerdeçal olmalı. Bir insan isterse kendine yepyeni, dipdiri, söylendikçe başka bir mekânın ve zamanın kapılarını açan isimler icat edebilir. Ne de olsa bütün icatların yolu açıktır. Yeter ki. "

İpekli elbiseler satan bir kadın onu dükkânına çağırmakta işveyle. Aldırmıyor İbrahim. İçinde gizli bir neşe dolaşmakta. Sebep Zerdeçal olabilir mi? Salep satan yaşlı bir adam beliriyor sokakta. Tüm yaşlılar merhameti gezdirir yüzünde. O da öyle. Bu yüzden bağışlayıcı olmalı tüm yaşlılara. Çünkü yaşlıların yüzü bilmeksizin keder dağıtır yeryüzüne. İbrahim konuşmak istiyor. Bir bardak salep istiyor bu tuhaf kaderli adamdan. Adam çizgi çizgi olmuş elleriyle salebi doldururken halinden oldukça memnun görünüyor. Kahverengi gözlerinde derin bir sıcaklık. İbrahim de böyle olmak isterdi. Ancak kanaatkâr bir yoksul böyledir. Her daim tebessüm eder. Çünkü hem yaşlılığın hem de yoksulluğun gözle görünemeyen bir sırrı vardır. "Muhtemelen bu boğuk, kalın sesli adam Leh'li" diye geçirmekte içinden İbrahim. Etnik bir cümbüş kuşatmış kenti. Çarşıda her milletten farklı tenlerde, farklı dillerde, çeşit çeşit kıyafetler içinde insanlar. Birbirine benzemeyen yüzleriyle hikâyeleri geziniyor sanki. Bu karmaşa, kentin bu geçirgenliği, garip mozaîği adeta sarhoş ediyor İbrahim'i. Ama aradığı yüzü bir türlü bulamıyor İbrahim. "Bu kentin bir sırrı olmalı. Her şeyi kendinde toplayan tek bir sır. Bütün çözümlerin, bütün meselelerin ona doğru aktığı bir sır!" diyor. İbrahim katıksız bir yalnızlık duygusuyla başıboş, Galata'nın daracık sokaklarında. Aradığı yüzü

bir türlü bulamamanın ıstırabı işlemişken içine Zerdeçal icadından memnun memnun gülümsüyor. Annesinin bu ismi duymasını çok istiyor o sırada.

İbrahim'i Galata'ya düşüren sebeple benim sebebim aynı. Her defasında aynı rüyayı görmekten yorgun düşünüyorum artık. Annemin beni Galata'ya çağırın sesi. Duyduğum bütün sesler annemin kadife sesi. Bütün yüzler onun yüzü. İbrahim sen nasıl ki Zerdeçal'ı icat etmiş ve onun peşinden yürümüşsen ben de seni icat edip birdenbire senin efsanenin içine giriyorum. O gece eve döndüğümde aklımda piyanistin elleri, Galata, İbrahim, baharat kokuları, annem, salep, tuhaf bir melodi, sözcükler. Birbirini ezen, hırpalayan, beni zihin yorgunluğuna düşüren sözcükler dizili boylu boyunca. Uyuyorum. Rüyamda da aynı ordu beni peşi sıra sürüklüyor.

Ertesi gün uyanır uyanmaz ilk işim oraya gitmek oluyor. Sabahın nuru daha. Yer İstanbul, Galata kulesi. Emin olduğum tek şey zamanın ve mekânın doğruluğu. Gerisi hiç umurumda değil. Tam kaç kez olduğuna aldırış etmeksizin deli gibi Galata'nın etrafında defalarca dönüyorum. Dönmekten yorulmuş olmalıyım. Ama hayret, hiçbir yorgunluk işareti yok üzerimde. Galata'nın yüzüne bakıyorum anne. Onun katılmış, girift yüzüyle senin yüzün arasında bir uyumluluk var mı acaba? İbrahim de annesinin memleketine onu bulmak için gelmemiş miydi? Ondaki hareketle kendisine rast gelmek! Ben de kendini arayan bir İbrahim'im anne. Belki de İbrahim'i ben icat ettim, bana tıpatıp benzeyecek, beni yargılamadan dikkatle dinleyecek ve yetinmenin onuruyla soru sormaksızın anlayabilecek kadar da geniş basiretli.

Belki de o akşam, piyanistin şöleninden ayrıldıktan sonra, isli bir ateşin başına pervane olmuş insanlar gördüm. Bir hikâyeye anlatıcısının etrafına toplanıp ruhlarını tuhaf bir rüzgâra bırakmanın sarhoşluğu içinde kimi hikâyeler dinlemekteydiler. Sonra rastlantı denen büyücüyü selamlayıp usulca, çömeldim ben de oraya. Dinledim İbrahim'in hikâyesini. Orada aslolanın hikâye olduğunu öğrendim. Geride bıraktığı çok küçük bir tortuyu bile önemseyen hikâyeler. Gözün göremediğine de değer veren, sorumluluk hissiyle yıkanmış ve alabildiğine eşsiz, duru. Sahip olduğu tüm karmaşayı cesaretle yüklenmiş, allak bullak olsa da var olabilen hikâyelerdi bunlar. Birden kendimi anlatıcının yerine koyup hikâyeler anlatmaya başladım ben de. Bu öyle bir tılsımdı ki kendimi alıkoyamadım, koşulsuz teslim oldum. Yüzümde tutkuyla bağlandığım bir şeyi bulmanın parıltısını duyumsadım.

Sana İbrahim'i anlatmak isterdim anne! Ya da Zerdeçal'ı. Severdin belki onu beni sevdiğin gibi. Sana bildiğim bütün masalları anlatmak isterdim anne. Gökyüzünden daha görkemli, çocuk ruhunda başlayıp biten sihirli ve şeker tadında masallar. Keşke anlatabildiğimi görseydin seninle bambaşka İbrahim'ler icat ederdik belki!. &

EKREM SAKAR

12.40 TRENİ

^ Bu parçada asıl anlatılmak istenen aşağıdakilerden hangisidir?" sorusu üzerine bütün seçenekler arasında dolaştı, aradığını bulamayınca tekrar dolaştı, yeniden dolaştı ama bir sonuca varamadı. Önündeki parçanın asıl anlatmak istediği, altındaki beş seçeneğin hiçbirinde mevcut değildi. "Bari anlatılmak istenene en yakın olanını bulayım" diye karar verdi Faik; fakat onu da beceremedi. Test çözmek için trene binene kadar beklemesi gerektiğini düşünen Faik, tramway yolculuğunu camdan dışarı bakarak sürdürdü.

Durakta bekleyen ve genellikle somurtan çehrelerin, tramway gelince mütebessim bir hâl aldığını gören Faik bu durumu, tramway'ın boş oluşuna yordu. Kendisinden evvel gelen ve tıklım tıklım dolu tramwayların alamadığı yolcuları toplamak gayesiyle garajdan boş kalkmış bir tramwayın içindeydi. Böylece kendisi de valizini kalabalığın içinde nereye koyacağı hakkında endişelenmekten kurtulmuştu. "Belki de bundan böyle 12.40 trenini kullanmayı, bu saatlerde tramway boş oluyor" diye düşünerek hem bir çıkarıma vardı hem de bir öneri ortaya koydu.

Karaköy durağında tramwaydan inen Faik çantasını kaptığı gibi dosdoğru Kadıköy vapuruna koştu. İskelenin önünde akbilini çıkartmak için duraksadığında kafasını yukarıya doğru kaldırıp vapurun kalkış saatine baktı. Saatin gösterdiğine göre tam iki dakika sonra vapur hareket edecekti. İskeleden vapura açılan kapıyı kapatmakla yükümlü olan ve zamanı geçtiği takdirde kimsenin gözünün yaşına bakmadan vazifesini derhal gerçekleştiren görevli, tek eliyle iskelenin kapısı tutmuş, her ân kapatmaya hazırmış gibi bekliyordu. Bu manzara karşısında telâşlanan Faik, sağ eliyle çabucak akbilini basıp sol eliyle de normal şartlarda iki kolla zor taşınan ağır valizini bir çırpıda turnikenin üzerinden savurarak geçti. Koşaradımlarla vapura yetişen Faik'in asıl yetişmek istediği 12.40 treniydi. Kaçıracağı bir vapur, trenin de kaçmasına sebep olacaktı.

Vapur suları yararak ilerlemeye başladığında rüzgâr da Faik'in yüzünü sertçe yalamaya başladı. Mart ayının pek de bahar mevsimine benzemeyen soğuk rüzgârı ellerini cebinden çıkartamamasına, gözlerini de kısmasına sebep olmakla birlikte, deniz üzerinden geldiği için mis gibi kokardı. Bu güzel kokunun ve her zaman görmesine rağmen asla bayağı gelmeyen boğaz manzarasının hatırına, Faik, yağışlı hava söz konusu olmadıkça hep dışarıda dururdu.

H E C E Ö Y K Ü

Haydarpaşa limanına henüz tam yanaşamamış olmasına karşın sabırsızca ve tehlikeyi göze alarak iskeleyle atlayanlardan birisi de Faik oldu. Daha önce birkaç kez kalkıştığı, ağır bir valizle hiç denemediği bu tehlikeli atlayışı yapan Faik'in tek düşündüğü 12.40 treniydi. Çantasını omzuna atıp arkasına bakmadan Haydarpaşa tren istasyonunun merdivenlerini hızlıca çıktığında gördü ki Adapazarı Ekspresinin kalkmasına tam iki dakika vardı. Vapurun kalkmasına iki dakika kaldığında telâşa düşmüş bulunan Faik, iki katı kadar büyük bir panikle koşturmaya devam etti; çünkü daha bilet alması gerekiyordu. Bilet kuyruğunda iki kişi olduğunu görünce, iki dakikanın kendisine yeteceğini hesaplayarak sakinleşmeye çalıştı. Kuyruktayken, hem bedensel hem de zihinsel olarak rahatlamaya başlayan Faik, o gün şansının iki rakamında sabitlendiğini düşündü. Vapur da tren de kuyruk da ilgilendiği tüm rakamlarda karşısına çıkan bu rakam onu biraz şaşırtmıştı. Sıra kendisine geldiğinde şaşkınlığı daha da artacaktı; zira "İzmit'e bir öğrenci" diyerek aldığı biletin para üstü de tam iki liraydı.

Her ân hareket etme ihtimalini göz önüne alarak en arka vagondan trene girdikten sonra, vagonlar arasında dolaşarak cam kenarında boş bir koltuk aramaya başladı. İlk gördüğü boş koltuğa montunu atıp valizini yukarıdaki bölmeye yerleştirdi. Çok geçmeden hareket etmeye başlayan ve ritmik olarak sallanan trenin büyük ve rahat koltuğunda, dizleri ön koltuğa değene kadar aşağı doğru yayıldı. Test kitabına odaklanması için gerekli olan sessiz ve ferah ortamı sağlamıştı. Tek ayağını cam kenarında duran ve tren hareket ettikçe ısınan beyaz demirin üzerine koydu; yükselen bacağını da test kitabına destek olarak kullanıp soruları çözmeye başladı.

İzmit'te üniversiteyi kazandığı ve okumaya başladığı ilk zamanlar, evinin bulunduğu İstanbul'a gidip gelirken otobüsü kullanıyordu. Bir iki hafta sonra, otobüsü hem rahat bulmaması, hem de pahalı bulması yüzünden trenle gidip gelmeye karar vermişti. Trende de yaklaşık olarak bir buçuk saat süren yolculukta canı sıkılmaya başlamış, İstanbul'a gidiş gelişlerini her hafta sonu yerine iki haftada bir şekilde azaltmaya karar vermişti. Lâkin can sıkıntısı ve aile hasreti daha çok ızdırap verdiğinden dolayı, yeniden her hafta sonu treni kullanmaya başlayan Faik, zamanı geçirmek için değişik uğraşlar edinmişti. Şimdi sorsalar, bu yolculuklar sırasında kaç roman bitirdiğini, kaç müzik parçası dinlediğini, kaç saat uyuduğunu tahmin bile edemezdi. Son zamanlarda da yüksek lisans yapmak amacıyla sınava hazırlanıyor ve trende geçirdiği vaktin hemen hemen hepsini test çözmeye ayırıyordu. Bazen vaktin nasıl geçtiğini anlamadığı ve İzmit'in İstanbul'dan biraz daha uzak olmasının hiç de fena olmayacağını düşündüğü bile olmuştu.

Çözdüğü sorularda kaç yanlış olduğunu sayan Faik; ciddi, kalın ve tanıdık bir ses duydu. Her trene bindiğinde, bütün vagonları tek tek dolaşarak tükenmez kalem ve çakmak satan adamın sesiydi bu. Her zamanki gibi koyu mavi ceketini giymiş ve her zamanki gibi gayet kibar ve hızlı konuşarak çantasından bir bir çıkarttığı nesneleri satıyordu. "Sayın" olarak hitap ettiği yolculara çok cazip bir ücret karşılığında beş tane kalem vereceğini ve bununla da kalmayıp hediye olarak çantasından birçok ürün çıkartan satıcıyla treni özdeşleştirmişti Faik. Ayrıca ilk kez bindiği 12.40 trenine de geldiğini gördüğü bu adamın iştiağını takdir etti.

Karnı guruldayan Faik, "İnşallah 12.40 trenine, diğer saatlerdeki gibi simitçi de geliyordur" diye geçirdi içinden. Bunun üzerinden çok geçmeden simitçinin sesi duyuldu. Simitçi, her zaman gördüğü adam değildi; buna mukabil simitleri aynı tür sepete dizmiş, aynı tarzda "sıcak simit, taze simit" diye bağıırıyordu. Çoğunlukla taze olan ama sıcak olmayan simitlerden bir tanesini Faik aldı. Tren her nedense iştahını açıyordu ve en azından bir simit yemeyi âdet edinmişti.

Tren, Pendik istasyonunda durduktan sonra yavaş yavaş yol alırken; Faik de simitini bitirmiş, üzerine dökülen susamları yere doğru silkelemiş ve test kitabına yoğunlaşmaya başlamıştı. Tanıdık ama bakmadan tanımlayamayacağı bir ses iştince tüm konsantrasyonu bir anda dağılıverdi. Sol tarafındaki boş koltuğun yanında ayakta duran kız, sınıf arkadaşı Nagehan'ın ta kendisiydi. "Faik nasılsın? Yanın boş mu?" diye sormuş ve Faik'in boş koltuktan montunu almasını bekler gibi dikiliyordu. Faik heyecana kapılıp âni bir hamleyle montunu aldı ve kesik kesik konuştu, "Aa Nagehan, merhaba, evet, boş, buyur otur".

Nagehan ceketini çıkartıp koltuğuna yerleşirken Faik kendi kendisiyle diyalog kuruyormuş gibi hem soruyor hem cevaplıyordu, "Niye benim yanıma oturdu? E tanıyor beni, herhalde benim yanıma oturacak. İyi de başka boş koltuk yok muydu? Herhalde yoktur. Varsa bile tanıdık birinin yanını tercih edecek elbet. Özel bir sebebi var mıdır?" Kendisine sorduğu son soru, Nagehan'ın sorduğu soruyla beraber cevapsız kaldı, "Ee, nasılsın Faik?" Faik bu sorunun kendisine daha önce yöneltildiğini anımsadı. Heyecandan cevap vermeyi unuttuğunu anladı ve telâfi etmek istercesine aceleyle karşılık verdi, "Teşekkür ederim, sen nasılsın?", "Ben de iyiyim" dedikten sonra Nagehan sohbeti sürdürmesi için topu Faik'e atmış gibi sessizliğe gömüldü. Bu sessizlik süresince Faik'in kafasında dedikleri yankılandı durdu. Tekrar kendi kendisiyle konuşmaya başladı, "Niye teşekkür ettin, teşekkür edene kadar iyiyim deseydin ya, kız nasılsın diye soruyor, sen nasıl olduğunu söylemeden teşekkür ediyorsun!"

Kendisine yeteri kadar kızdığına kanaat edip Nagehan'ı konuşturmaya karar veren Faik aklına gelen ilk konu üzerinde bir şeyler söyleyerek sessizliği

bozmaya teşebbüs etti, "Sen hep 12.40 trenine mi binersin?" Nagehan birden ilgili gözükp Faik'e doğru döndü, "Sen bindiğinde 12.40 o, Pendik'e 13.18'de geliyor. Evet, hep bu trene binerim. Hem erken kalkmam gerekmiyor hem de İzmit'e gittiğimde çok geç olmuyor". Faik, Nagehan'ı konuşturmayı başardığı için sevinçliydi, kendisi de treni hakkında birkaç şey söylemek istedi, "Ben de ilk kez 12.40'a bindim. Normalde 18.00 treniyle dönüyorum, biliyorsun pazartesi günleri dersimiz yok. Yurda gidene kadar 8.30 falan oluyor, gidip uyuyorum işte; ama bu sefer 12.40'a bindim". Faik lâfı kasten burada bitirip Nagehan'dan "neden, niye, niçin" kabilinden soru kelimeleri bekledi; fakat Nagehan "hımm, anladım" demekle yetinmişti. Faik lâfını tamamlamak maksadıyla devam etti, "Evde test çözemiyorum, yurda erken gidip test çözmek için erken yola çıktım" dedikten sonra, Nagehan "ne testi?" diye sormak şöyle dursun, bu sefer sadece başını sallamakla yetindi.

"Soru sorarsam konuşmak zorunda kalır" diye düşünen Faik niye Nagehan'ı konuşturmak için kendisini zorladığı üzerinde düşünmek istemiyordu. Onun karşı hissettiklerini düşündüğünde, Nagehan hemen yanibaşında oturduğu için bunları anlayacak gibi geliyordu ve bundan korkuyordu. Hâlbuki ondan hoşlandığını kimseye söylemediği için Nagehan'ın bunu bilmesi mümkün değildi. Faik, "Yüksek lisans düşünüyor musun?" diye sorduğunda tekrar sohbeti canlandırdığını gördü, Nagehan ona doğru dönüp hoşuna gitmiş gibi konuşmaya başladı, "Aslında geçen sene düşünüyordum ama bu sene vazgeçtim. Çok zor ya. Şimdi bunun sınavı var, yabancı dili var falan. Not ortalamam da yüksek değil. Öğretmenlik istiyorum ben aslında." Faik sohbeti soğutmadan devam ettirmek istedi, "Ben de öğretmenlik yapabilirim, ama bu sene yüksek lisans yapmaya karar verdim. Şimdi harıl harıl test çözüyorum. Bak test kitabı kucağımda, sen gelmeden test çözüyordum". Nagehan göz ucuyla kitaba bakıp "ne güzel" dedi ve cep telefonu uıyla uğraşmaya başladı.

Nagehan'ın parmakları telefonun tuşlarında gezinirken, Faik de olasılıklar üzerinde duruyordu, "Ya beni yanlış anladıysa? Ya beni test çözerken rahatsız ettin demek istediğimi zannettiye? Ya yüksek lisans yapacağımı söyleyerek ondan üstün görünmeye çalıştığımı sandıysa?" 'Ya'lar üzerinde vakit kaybetmekten, ne olacağını bir an evvel görmek amacıyla yine 'ya' ile başlayan ama ihtimal manası taşımaktan ziyade cümlelerin başını doldurmaya yarayan başka bir sual buldu, "Ya, sen niye öğlen treniyle dönüyorsun peki?". Nagehan cep telefonundan kafasını hızlıca kaldırıp tekrar alâkalı göründü. Faik'in tam tersi, genellikle yaptığı gibi 'ya' ları sonda kullanarak konuşmaya başladı, "Alışveriş yapmam lâzım ya. Biz evde kalıyoruz biliyorsun. Pazartesinden temizliği ve alışverişi yaptım, yaptım. Haftanın geri kalan günleri akşam akşam kim çarşıya inecek de alışveriş yapacak ama değil mi? Toplu konutlarda oturunca çarşıya in-

mek zaman alıyor. İşte bugünden ayarlıyorum her şeyi. Bir de temizlik var. Hafta başı odamı temizlemezsem iğrenç oluyor ya." Faik olumlu bir bakış açısı kazandırmak istedi, "İğrenç miğrenç, neticede kendi evinde kalıyorsun. Yurttaki hayattan bin kat iyidir. Kafa dengi arkadaş bulsaydım, ben de kendi evime çıkacaktım ama olmadı işte". Nagehan'da istediği olumlu havayı yaratamadığını düşündü Faik; çünkü o yine kafasını sallamakla yetinmişti.

Faik bir yandan sohbet ortamı yaratacak bir konu arıyor, bir yandan da o âna dek konuştuklarını hatırlamaya çalışıyordu. Birdenbire Nagehan hakkında hiç beklemediği, soğuk bir duygunun varlığını fark etti. Nereden doğmuştu bu? Biraz kurcalayınca bu soğumanın altında bir şüphenin yattığını anladı. Şüphesini kesin bir yargıya dönüştürmek gayesiyle konuştu, "Bileti cebime koyduğumda korkuyorum hep, düşecek diye". Nagehan gülümseyerek mukabele etti. Faik tekrar konuştu, "Ne kadar sıklıkla gidip geliyorsun?" Nagehan yine ilgili gözü-küp konuşmaya başladı, "Haftada bir, ama bazen daha sık. Şimdi annem bazen..." Artık Nagehan'ın dedikleri Faik için hiçbir anlam ifade etmemeye başlamıştı. Şüphesini test ederek doğrulamıştı: Nagehan bencil bir insandı. Kendisi hakkında soru sorulduğunda konuşmaktan zevk alıyor, ama Faik kendisinden bahsettiğinde hiç ilgilenmiyordu. Bu tesbitine rağmen Faik soru sormayı, Nagehan da uzun cevaplar vermeyi bırakmadı. Tren İzmit'e ulaşana kadar Faik, Nagehan'dan soğuyabileceği kadar soğumaya çalıştı.

İzmit istasyonunda indiklerinde Nagehan Faik'e minnettar bir yüz ifadeyle iltifat ediyordu, "Çok hoş sohbet biriymişsin Faik. Böyle olduğunu bilmiyordum. Keşke daha önce konuşma fırsatımız olsaydı. Valla yolculuğun nasıl geçtiğini anlamadım!". Faik asla kaba davranmak istemiyordu; Nagehan'ın hayâllerindeki gibi çıkmaması onun suçu değildi. Faik'e "ben bencil bir insan değilim" yahut "ben senin aradığın özelliklere sahip biriyim" gibi hiçbir vaadde bulunmamıştı. Bunu idrak edecek olgunluğa sahip olan Faik tebessüm ederek teşekkür etti. Minübüs durağına geldiğinde Nagehan Faik'e döndü, "İstersen benimle çarşıya gel, hem alışveriş yaparız, sonra da bir şeyler içeriz, olmaz mı?" dedi. Üç senedir ona karşı edemediği bir şeyler içme teklifini şimdi o yapıyordu, ama Faik'in kendisini iyice soğutup hislerini bastırma gayreti sonuç vermiş gibiydi. Kolaylıkla ve kibarca, "Kusura bakma, bugün yoğunum, başka zaman neden olmasın?" diyerek işin içine biraz da yalan ve yapmacıklık katıp teklifi reddetti. Nagehan hayâl kırıklığına uğramış bir yüz ifadesiyle çarşıya giden minübüse bindiğinde, Faik'in gözleri gelen minübüslerde 2 numasını arıyordu. Onun yurdunun bulunduğu semte giden hattın numarasıydı bu. Buna karşın Faik bu rakam üzerine düşünmeyi çoktan bırakmıştı, tek düşündüğü 12.40 rakamıydı. "Bir daha 12.40 trenine binmek yok" diyordu kendi kendine. &

ZEYNEP HİCRET

KAR YAĞIYOR

Kar yağıyor. Rüzgârın ıslığı pervazlardan sızıyor, kapı altlarından giriyor, bacadan üfürüyor; neticede duvarlar daha bir soğuyor. Sobanın üzerinde kaynayan ıhlamurun kokusu odayı doldurmuş, keskinliği her iki burnu da titretiyor. Titreyen burunlardan biri yaşlı ve yatalak babaannenin burnu: Kemikli ve iri. Diğer burun ise okka. Tanıyanların söylediğine bakılırsa annesinin burnu da böyleymiş, o annesini hiç görmedi, onun için bilmiyor. Okka burunlu olan demir gibi soğuk elleriyle ilaç kutusuna uzanıyor. Kırmızı, beyaz, sarı ve pembe hapları avucuna dolduruyor, bir bardak süt eşliğinde peş peşe içiriyor babaannesine. Yaşlı kadının soluğuyla dua ettiğini duyuyor. O dua edince kalbinde bir şey havalanır gibi oluyor, bu soluk havalandırır belki. Ama yetmiyor. Sinip kalıyor tekrar. Bir toz gibi yapışıyor sindiği yere. Hüzün bunun adı. Kar yağınca, bir de yağmur, daha da artıyor, daha da güçleniyor. Geleceğin bütün kapılarını kilitliyor, ardına kadar açık bırakıyor eskinin defterini. Getirip diziyor önüne bir bir. Ta çocukluğundan başlıyor ağlatmaya, babasının gidişinden, annesinin onu komşu kadına bırakışından. Orada başlıyor yabansılık. Hep de kar yağınca oluyor böyle. Yoksa bu hayatla bir alıp veremediği yok. Ha, seviyor mu hayır ama alıştı işte, insan alışkanlıklarını sevip sevmeyeceğini düşünmez. O da düşünmüyor, her sabah uyanır uyanmaz ezbere bildiği işleri yapmaya koyuluyor; ninesinin şeker iğnesini vuruyor, ocağa çay suyu koyuyor, sobayı tutuşturuyor.

Alışamadığı şeyi bulmaya çalışıyor şimdi. Onu bulursa karmaşası bitecek belki. Bu semt, bu ev, bu isim, bu rol sıklıkça sıkacak yoksa. Hangisine alışamadığını bulmalı önce. Bu semte mi, bu eve mi, bu isme mi, bu role mi? Hangisine?

Bu semt: Alışamadığım bu semtse eğer, beni boğup boğup bırakan bu yerse, kaçmakla kurtulabilirim buradan. Burası Fener: Kiliseleri, merdivenli sokakları, gözü korkutan parkeli yokuşları var. Kapılarını açınca bir yoksulluk kokusudur taşar arapsabunuyla akıtılan sokaklarına. Ömrümün düzlük nedir bilmeyen yolları gibidir yolları, silkip atmak gelir içimden, aynı bir sofraya zini silker gibi silkelemek gelir. Dar pencerelerden ötekine gerilen çamaşır iplerinde asılıdır hayallerim, Haliç'in rüzgârlarıyla çırpınır, boğulur, parçalanırlar. Düşenler kim toplarsa onundur artık. O istemiyor. Bakkala bile gitmek istemiyor, üşeniyor. Kapılara pencerelere dadanıyor da kara kuru veletler oyunlarını bırakıp sesine koşmuyorlar. Paranın üstüyle midelerinin kazınma-

sını dindireceklerini bilseler de koşmuyorlar işte. Kendisine de milyar verse-ler bu yokuşu inip çıkmaz, yalan mı?

Komşular tuzunun kuru olduğunu söylerler hep, 'bekâra karı boşamak ko-lay' derler. Kendileri çoluk çocuğun rızkını her hafta arkalarında Pazar ara-bası, Çarşambadan buraya nefes nefese taşırlar, hele de yazsa mevsim kan ter içinde düşerler avlulara. Oflamalar, Allah kahretsinler çare etmez. Burada yaşam yüzünü yenileyemez. Oysa iki yokuş aşağıda yepyeni bir hayatın olduğunu, çocukların top peşinde koşuşturduklarını, kadınların çimlerde oturup elişlerine daldıklarını, bebeklerine salıncaklar kurduklarını bilirler. Mangal başlarında atletli babalar karton sallar. Balıkçılar kovalarını doldurma tela-şıyla oltalarını peş peşe savurur Haliç'in karnına. Genç kızlar çekirdek cıtlatıp oğlanları süzer. Orası Haliç. Kıyılarında sevgililer el ele dolaşır; martıla-ra ekmek simit atar, banklarına isimlerinin baş harflerini yazar, ağaç gövde-lerine ok saplanmış kalpler kazırlar. Yerleri çekirdek kabuklarından, bira ku-tularından, bali poşetlerinden, çerçöpten arındırmaya çalışan görevliler elle-rinde süpürgeleriyle geçip giderler sahilinden. Oyun alanlarından yükselen çocuk bağrışlarına trafiğin sesi, ambulansların feryatları, polislerin emir ki-piyle konuşmaları karışır. Orası Haliç'tir. Yaşamın kalbi orada atar. Burası gibi durağan değildir. Yine de buraya benzer, orda da hayatıyla kafasını boz-muş biri vardır, orda da biri rolüne fena halde takıktır, belki orda da biri gö-zetleme merkezinin kaldırımında oturmuş kendi kendiyile konuşur, konuşur-ken salyaları akar, bu yüzden boynunda yakalığı vardır. Haliç'in delisi diğer delilere benzemez, marifetlidir; tığ örer, eşarp kenarı kıvrır.

Sonra bu ev: İki katlı, betondan, Rum yapımı bu evde el yapımı kurulan bir ömür. Daracık pencereleri, daracık odaları ve buz gibi duvarları var. Öyle ki torbalarca kömür yetmez duvarlarını ısıtmaya. Alt katta minicik mutfağı, mut-fakta bir tel dolabı, tahta bir iskemlesi, lavabo demeye hiçbir ağzın varmadığı bir tezgâhı, tezgâhın altına istif edilen birkaç tencere tavası, birkaç su bidonu ve istemeyerek oluşan bu nahoş görüntüyü misafir gözlerden gizlemek için tez-gâhın enine ve boyuna uygun olarak iki parça halinde kesilmiş pitikareli mavi örtüsü. Bu şemaile sahip mutfaktan naylon bir perdeyle ayrılan, içinde sağa so-la bile zor dönülen helâsı, girişin hemen sağında ancak bir sobanın, bir divanın ve bir çekmecenin sığabildiği odası, üst katta yine aynı büyüklükte bir başka odası ve kiler gibi kullanılan karanlık bir girintisi var, tabii buraya çıkılan rutu-bet kokulu, sarsak bir merdiveni de. Kapıları, pencereleri, duvarları sizlere ömür denilen cinsten. Bu ömürsüzlük yüzünden içeriye güneş girmiyor, yaz kış ısınmıyor, eşyalar rutubet kokusuyla cebelleşiyor. Yorganlar, nevresimler, bat-taniereler, sepetlerdeki giysiler tıpkı yağmur altında kalmış kedi gibi titriyor.

Bu isim... Bu ismi belki de hiç sevmeyecekti. Belki de düşmanı olacaktı bu adın. Eğer o kartpostalların arkasında görmeseydi ismini ve eğer anne di-

H E C E Ö Y K Ü

yemediği kişinin eliyle ilişitirildiğini bilmeseydi oraya ve o kartlar, sanki bilinçli bir seçimi hissettirir gibi her defasında masmavi bir denizi taşımasaydılar, belki de içinden çıkılmaz olacaktı her şey. Şimdi ismiyle bir zoru var mı yok mu bilemiyor.

Ya bütün yanlış ismimle başladı diyor ya da başlaması mukadder bir yanlış için ismim seçildi.

Sıra rolüne geliyor. Rolünde, açık seçik göremese de bir terslik olduğunu biliyor. Bu rolün ona fazla büyük geldiğini düşünüyor. Bu semtin yokuşlarına alışılabir, bu evin soğukluğuna, kapısının bacasının ihmalkârlığına katlanabilir ama bu rolün kesinlikle taşınabilir bir yanı olmadığına akli her defasında yatıyor. Yok, diyor. Bu işte bir terslik var. Yönetmene rolünü değiştirmesi için yalvarıyor; ellerini açıyor, sessiz sessiz hıçkırıyor, ileniyor, dileniyor, bir şans daha istiyor, kendini yerden yere vuruyor. Artık iyice eskimiş halının sertliği yüzünün derisini aşındırıyor, alnı kıpkırmızı kesiliyor. Gözlerinin yaşı dinmeden uykunun ılık nefesiyle kirpikleri kapanıyor. Gece bin bir düşünle boğuşuktan sonra tan ağarmadan yerinden sıçrıyor; henüz çöpçüler el arabalarını parkeli yokuşta takırdatıp milleti ayağa dikmemiştir; bakkal kepengini var hıncıyla açmamıştır; kuşlar yuvalarından çıkmamıştır; kilisenin çanı çalmamıştır ama o yeni bir rolün heyecanı ile pencereye tünemiş perdeyi aralıyor. Rol değiştiğinde etrafının da değişeceğini sandığından sağı solu inceliyor. Her şey aynı geliyor gözüne. Bu tablonun hiçbir yerine dokunulmamış. Kilisenin yeri, rengi, açısı bile değiştirilmemiş. Şu yokuş desen yine eskisi gibi tam da onun penceresinin altından kavis alıyor. Karşı komşunun perdeleri bile hâlâ mavi çiçekli ve bugün de öğleden önce açılmayacaklarından çiçeklerin boyunları bükük, melül melül bakıyorlar. Bakkal desen yerli yerinde, bakkal Remzi, boş kasaları kapısının önüne yığılmış gene.

Etrafı taradıkça tarıyor. Değişen bir şey göremeyince zamana bırakmak geliyor aklına. Belki biraz süre verirse... Acele etmemeliyim, diyor. Ninesinin kalp ilacıyla tansiyon ilacı arasındaki zamanı koyuyor ortaya, bekliyor, sonra süreyi biraz daha uzatıyor, sabahki iğneden akşamki iğneye kadar beklemeyi deniyor. Böylece günleri aylara, ayları senelere kavuşturuyor. Geliyor ta bugünlere. Bugün saçında iki ak tel var. Belki de aklar gelmesi geciken rol yüzünden daha da artacak. Her gün bir çizgi daha derinleşecek yüzünde, ninesi gibi ellerinde benekler çıkacak, sırtında kamburu. Bunun da rolün bir parçası olduğuna sonunda o da ikna olacak.

Kar yağıyor. Fenerin parkeli yokuşlarından mavi önlüklü çocuklar çıkıyor. Bugün ders yok. Çantalarını atar atmaz kartopu oynayacaklar. Kimi naylon torbalarla, kimi manavdan çaldığı kasalarla, kimi de evden aşırıldığı leğenlerle kızak kayacak. Bağrışacak, çığrışacak, kar içinde kahkahalarla yuvarlanacaklar. Şu belalı yokuş her defasında çocukların işine yarayacak.&

H E C E Ö Y K Ü

UĞUR UZUNOK

ÇOLAK BOKSÖR

*Öldürürse dem be dem hışm-ıla çesmün vâ beni
Gam degül Isâ demün eyler yine ihyâ beni
Cem Sultan*

Ben çolak bir boksörüm. Sağlam bir sol yumruğum vardır. Dans eden, bileklerinden kuvvetli ayaklarım. Ayakkabılarımı bağlayamam ama sıkı yumruk atarım. Burnum kırık, kaburgalarımda çatlaklar, karın boşluğumda otopsi neticesinde ortaya çıkacak kan birikmesi... Işıklar tepemde, gözlerim kan torbası, ringin üzerinde romanesk bir isyan resmi gibi yatıyorum, ne kadar da şık duruyorumdur. Boksörlerin ölümü tez olur. Allah kimseyi yumrukların altında ezdirmesin.

Çolaklığım eskiden gelir. Tamirci çırağıysanız yoksulluğunuz kesindir, yediğiniz küfürler sanal. İlla bir yerinizi kaptırırsınız makineye, geçmiş olsun. Yoksulluğun ve küfürlerin arasında daha bir kızın elini tutmamış ellerinizden birini kaptırdıysanız canavara geçmiş olsun. Hemen kovulursunuz, eğer olay ortaya çıkarsa patronunuzun başı yanar, geçmiş olsun. Susmak bazen gereklidir, kopan kolunuz için diğer elinize bir miktar para sıkıştırılır, gidersiniz. Boksör olursunuz, bazen boksör olmak gereklidir, susmak da.

İşte böyle, dünya sizden habersiz de döner. Tek kollu bir yumrukçu olmanın hikâyesi böyle başlar. Böyle âşık olunur ellerini iki elinizin arasına alıp ısıtamayacağınız ay tohumuna... Böylece yaşanır gider. Evlenmek hayal olur, iki çocuğunuzun olması biri kız biri erkek... İsimlerini Ömer ve Ayşe koymanız. Çocukluğumda Uzakdoğu sporlarıyla yakından ilgilenmiştim. O zamanlar babam vardı, bir adamın babası olması onun dağa çıkmaması demektir. Babanız yoksa dağa çıkarsınız, mağarada babanızı ararsınız, Cebrail'le dost olursunuz. Cebrail kaburgalarınızı sıkır, okuma yazma öğrenirsiniz. Canım feda olsun O'nun yoluna kendimi hep Resulullah'la avuttum. Onun da babası küçük yaşta ölmüş. Benim de...

Bu sefer ringe çıktığımda öleceğimi biliyordum. Namım yürümüştü, ona yetişemiyordum. "Tek kollu boksör" intikam alacaktı. Eğer ilk yumruğu atabilirsem yenebilecekmişim bile. Karşımda iki kollu, dev bir adam... Yumruk atmaya başladığı zaman ahtapotlarla kan bağı ortaya çıkıyor, kavganız bir miras kavgasına dönüşmüşçesine size yumruk atıyor. Deve dişi ile çam yar-

H E C E Ö Y K Ü

ması arası, enine bir gemi boyuna kibrit çöpü, konuştu mu girdaplaşan bir ağız, baktı mı iğrendiren bir göz hepsi bu müstesna gulyabanide toplanmış. Beni pataklamak için içinden sayıyordu, bu yüzden asla ilk yumruğu ne zaman yiyeceğinizi bilmiyordunuz. Maç başlayacak ve ben dünyanın en bahtiyar insanları arasına karışacaktım. Dayak yemek beraberinde bir coşkuyu getirir. Üçüncü yumruktan sonra arsızlaşırsınız. Kanın tadı güzeldir, eğer sıcaksa... Dişlerinizin dökülmesi nefes darlığını azaltır. Böbreklerinizde taş varsa, sert yumruklar mutlaka onları yerinden oynatacaktır. Böyle bir dayak alternatif tıpa olan inancınızı artırır. "Gong" sesi kulaklarımda "gong" diye çınladı, maç başladı. Dans ediyordum, ayaklarım bir balerin ayakları gibi ceylan. Rakibim beni göremiyordu. Tek kolumla sersemletici bir yumruk attım. Hedefini bulmadı. Sağ çenemin altına o yumruğu yemek beni kendime getirdi, gayet net biçimde görüldüğümü anladım. Neredeyse kendimi Kuğu Gölü'nde hissetmeye başlamıştım ki yumruk hakikat öğreticisi olduğunu hatırlattı. Boks yapıyorduk ve ring ceset ister, izleyiciler kurban, her zaman her tarafta kan kan kan.

Üçüncü raundun son demlerindeydik, ben okkalı küfürler savuruyordum. Karşılık olarak okkalı yumruklar yiyordum. Ağzımdan fırlayan dişimle aynı yönde uçarken gördüm onu. Bana bakıyordu, benim uçan dişime, uçan gözlerime, yerinde olmayan koluma. Bana mı bakıyordu? Bana bakıyordu, kuşağımda çınlayan "gong" sesine o da sevinmişti. Ben yere düşmüştüm. Ter damlaları saçlarımdan bir misket bombası dağınıklığında yere serpilmişti. Alın teri kutsaldı, alınımızın teriyle kazandığımız ekmeğimiz vardı. Yere düşen alın terimin ekmeğini bu sefer yiyemeyecektim. Otopsi sonucunda ağızımda diş kalmadığını fark edecekti doktor, yaşasaydım da ekmek sert gelecekti yani. Yoksulların ekmeği her zaman serttir. Neyse, lafı uzatmak mümkün fakat ömür uzamaz.

Her insanın başında bulunan ciddi bir sorun var. Doğuyoruz, kendimize gelmeye kalmıyor ölüyoruz. Her şey plan dışı... Cıvıklığın angajmanındayız. Sadece ölümü ciddiye alabiliyoruz, o da kendi başımıza geldiyse... Kendi başımıza gelen bir ölümde ne kadar üzülebiliriz ki? Kafama aldığım sert darbelerden ötürü böyle konuşmuyorum. Ya da eski bir tamirci çırağı olarak, müteveffa bir çolak boksör olarak böyle cümleler kurabilmem size gerçekçi gelmiyor da olabilir. Ama o sizin kibriniz... Başkalarının sözlerine kulak tıkamak, ya da söylenenle söyleyeni yakıştırmamak bir kibir kolyesidir. Beni ciddiye almıyorsanız birazdan anlatacaklarımı okumayın.

İnsanlar ölür bu kesindir ama bak İsa'ya. Ben de öldüm, ölürken gördüğüm mavi gözler beni ölümümde rahat bırakmadı. Gözlerim açık gitmiştim. Boks maçının ölümle bitmesi izleyicileri iyice coşturmuştu. Coşkulu kalaba-

lık arasında ağlayan bir çift mavi göz son derece fotojenikti. Her şey siyah beyaz sadece bir çift mavi göz... Bu fotojenikliğin hatırına dünyaya yeniden gelebilirdim. Yeniden emekleyebilir, yeniden tay taylara sabredebilir, yeniden yetim olup, yeniden kolsuz kalabilirdim. Cansız cesedimi, cesetlerin cansız olduğu gerçeğini değiştirmeden içeri taşıyorlardı. Rakibim zaferlerine bir zafer daha eklemişti. Bir şarkıcı gibi havadan sarkan mikrofonu almış, ölüm marşı niyetine Köroğlu'ndan;

*Yürü yiğit beyler namımız kalsın
Kelle getirenler bahşişin alsın
Öldürün atların hep yayan kalsın
Yaya kalana da çalın kılınca*

türküsünü söylüyordu. Gerçekten güzel bir sesi vardı. Bu kadar güzel sesli olduğunu bilseydim dövüşmezdim. Güzel ses aynı zamanda ruhun bedenden rahat çıkmasına yardımcı olur. Dedem ölürken annem güzel sesiyle Yasin okuduğunda öyle söylemişti. Dedem de öldü, babam da, ben de...

Hastane morgunda günleri sayıyordum, soğuk hiç bu kadar soğuk olmamıştı. Ölülerin arasında ne işim vardı benim, gerçekten kızmaya başlamıştım. Beni aldılar, otopsi için bir insanın iç güzelliklerini görmeleri gerekiyormuş. Çocukken yuttuğum sarı bilyeyi midemde bulduklarında çok sevindim. Yıllarca onu aramıştım, aradıklarımız hep içimizde bir yerlerde olmak zorunda mı? Otopside, yediğim dayaktan öldüğüm anlaşılmıştı. Otopsi bittikten sonra masadan kalktım. Doktora teşekkür ettim. Doktor şaşkın şaşkın yüzüme bakıyordu, sonuçta beni bir yamyama benzeten kendisiydi, onu yemeyeceğini mi söyledim. Sakallarım uzamıştı, ölülerin ölümden sonra üç gün kadar saçlarının ve sakallarının uzamaya devam ettiğini bir yerde okumuştum, neşterle traş oldum, evvel ömrümde hiç aklıma gelmemişti neşterle traş olmak, güzel. Çıktım. Sadece katiller değil, maktuller de cinayet mahalline dönmek isterler. Ringe gidiyordum.

Ring al kana boyanmıştı. Kendi kanımın üzerinde yürüyordum. Bana gözlerini diken kızın oturduğu koltuğa baktım, 13 şanslı rakamımdır. Listelerden bileti alan ismi buldum, bir erkek ismiydi. Yanında yazan telefon numarasını aradım. Bir çocuk açtı telefonu. Aradığım kişinin kendisi olduğunu söyledi. Mavi gözlü kızı sordum, çenemi kapamamı, bir daha o kızıdan bahsetmemi, eğer bahsedersenem olacaklardan sorumlu olmayacağını sadece bağırarak bana anlatmayı başarmıştı. Çocukların akıcı biçimde küfretme başarısı bazen sizi kışkırtabilir. Ağzımı açamadım, zaten dişlerim yerinde değildi ve "diş'in" ş'sini söyleyemiyordum. Telefonu çocuğun yüzüne kapadım. Bir

zombi gibi sokakta yeşil ışığın yanmasını bekliyordum. Yaya geçidini kullanan, yeşil ışığı bekleyen bir zombinin insanlar tarafından kabul göreceğini öğrenmiştim. İnsanlar kurallara uyduktan sonra bir zombi ile yaşamaktan gocunmuyorlardı.

Kızın evini buldum. Kapıyı çaldığımda parmaklarımdaki kırıkları hissettim. Kapıyı açan çocuk bana hiç iyi bakmıyordu. Kolumun yerinde esen yellerle saçları uçuşuyordu. Annesini çağırmasını istedim. Mavi gözlü kemankeş elleri bulaşıklı kapıya kadar gelmişti. Aynı gözlerden yüzüme fırlatılan bir milyon oku görebiliyordum. Bazısı kulağıma katreli cümleler fısıldıyordu. Her katrede bir harf... Neticede dirildiğime şaşmadığını anlamıştım. Gözlerinin böyle tesirleri varmış. İstedğini öldürür, istediğine hayat baharını açtırmış. Kendi bahçesinde açmamı çok çok istemişmiş. Dayak yiyeceğimi biliyormuş. Öleceğimi, tekrar dirileceğimi, tekrar öleceğimi de... Bunu ben bile bilmiyordum. İnsanlar silahın icadından beri kendilerinin kurşungeçirmezliğini deniyorlar, ama son derece başarısızlar. Benim de kurşungeçirmezliğim denenecekmiş. Daha neler? Delirmek üzereydim, ama delirmek akli başında adamın yapacağı iş değil.

Omurgamdan çıkardığım bir omuru, mavi gözlü kemankeş uzattım, o da elini uzattı, bulaşıklı parmağına bir sevgi nişanesi olarak taktım. Olağanüstü biri olduğumu, vücudumda bulunan otuz beşinci omurdan anlamıştım. Normal insanların en fazla 34 omuru vardı, umurumda değildi, ben fazlasını bir nişan yüzüğü olarak sevdiğim kadına uzatmıştım. O da bana bir somun uzattı. Parmağıma taktım, tam olmuştu. Nişanlanmıştık. Şimdi her şey netleşiyordu. Bu somun bir tamirci çırağıyken elimden makineye kayan, tam makineden somunu alacakken o sırada mavi gözlü kızı görmemle kolumu kaptırmamın bir olmasına sebep olan somundu.

Her şeyi anlamıştım, bir şey dışında. O da şimdi anlaşılacaktı. Kapıyı açan çocuk bizi annesiyle baş başa bırakıp, def olup gitmişti, ağzı bozuk boy fu-karası. Şimdi elinde bir silahla çıkagelmişti. Annesine, aradan çekil diye seslendi. Annesi olmadığını ardından söyledikleriyle anlamıştım. Çocuk da olmadığını, sesi ince bir cüce olduğunu, mavi gözlü kızın kocası olduğunu ise tetiği çektiğinde fark etmiştim. Kurşundan kaçmadım, ağzımı açtım. Çünkü böyle bir öyküyü hitama kavuşturmanın yolu birden bire ölmektir. &

ÜMİT SAVAŞ TAŞKESEN

HIZIR KİME GELİR?

Kapıyı kapattım, birden bir el yapıştı koluma. Sarstı beni. Bütün savunma mekanizmalarımı çökerten bir dokunuş, kolumdan yakalayıştı. Korku, bilinmezlik, heyecan ama daha ötesinde başka bir şey vardı bu elde. Sanki ölümün gelip insanı bulması ve insanın bunu anladığı anda olduğu gibi sarıldım. Titredim. Ürperdim. Şaşırdım. Göğüs kafesim kalbime dar geldi. Kalbim sanki durmamak için daha hızlı atıyor, dışarı fırlayacak gibi çarpıyor, ciğerlerimi sıkıştırıyordu. Bundan dolayı nefes almakta zorlandım. Ölüm anını hissettim. Bu, bir ya da iki saniye sürdü, daha fazla değil.

Kolumu tutan eli görüyordum ama elin ait olduğu bedene, yüze bakamıyordum. İnsanlar yanibaşımdan gelip geçiyordu. Gökyüzündeki hava boşluğu gibi benim de yıllarca içimde, bakışlarımda, ruhumda taşıdığım boşlukla yaşayıp duruyordum. O anda o elden bana geçen, ruhuma katışan bir şey vardı ya da öyle olmasını istiyordum, bir şeyler de oluyordu. İçimdeki boşluğun yavaş yavaş kaybolduğunu hissetmeye başladım.

Her şey siliniyordu. Taksitleri unutuyordum. Dağınıklıkları, borçları, sözleri, umutları, yarınları, üzerine bir perde çekilmiş olan yaşamın anlamı ne, niçin yaşıyorsun ve nasıl yaşadın sorusu tek gerçek olarak karşımda duruyordu. Bu dünyadan göçmeye hazır mıydım şimdi? Hayır. Bir dünya teferruat arasında kaybolan hayatın en önemli anlarını yüzeye çıkartıyordu bu dokunuş.

Bende saygı uyandıran eli öpmek geçti içimden. Saygıda kusur etmeye-yim diye düşünüyordum. Sanki bu dünyaya veda anı gelmişti. Son anda hissettiğim bu anlık muhasebeyle gözümdeki perde açıldı. Çok geç olabilirdi. Ama önemli değildi.

Bu el beni değiştirecekti işte, sezdim. Bu elin sahibi kimdi? Neden susuyordu? Onu bekliyordum, onu, Hızır'ı...

Bakışları güçlüydü. Bakışlarımı yere indirtecek kadar güçlü. Gözlerim boşlukta kayboldu. Başımı eğdim. Başımın arkasından bir el bastırıyordu sanki. Kolumu tutan el çekilse yere düşecektim.

Dinle, dedi. Dinliyordum zaten. Bekliyordum. Dinle, dedi yine. Yutkundum. Başım öne eğik ayakkabılarımı, ayakkabımdaki tozları, çamuru ve onun ayakkabısını görüyordum. Kolumda bir basınç, sonra bedenime yayılan sıcaklık hissediyordum. Kolumu değil kalbimi tutmuştu sanki.

— Hızır kime gelir, niye gelir, ne zaman gelir bilinmez, dedi. Elinde tuttuğu küçük, mushafı uzattı. Ne demek istediğini anlamadım. Yüzüne bakamıyordum. Elim cebime gitti ve para çıkardım.

— Dilenci değilim dinle, dedi. Öyle kalakaldım. Dinliyordum zaten. Teslim olmuş bir halde dinliyordum.

Ayakkabımın bağcıklarını bağlamadan ve tozunu silmeden, sabah namazı okunmasına çok yakın vakitte evden çıktım.

Servise yetişecektim. Farkında olmadan kapıyı biraz hızlı kapattım. Oğlumun sesi geldi. Annesi susturdu. Kahvaltı sofrasını yine olduğu gibi bıraktım. Kaldıramadım. Zaman yoktu. Apartman boşluğu soğuktu. Ayakkabılarımı yine dışarıda unutmuştum. Çalınmamıştı.

Üst kattaki öğrenci kızlar henüz evden çıkmamıştı. Apartman boşluğunda parfüm, pudra kokusu yoktu. Sigara kokusu da yoktu. Bu demek ki karşı komşu da henüz camiye gitmemişti. Bir üst kattaki ihtiyar da ölmemişti daha. Posta kutusuna baktım. Kart ekstreleri gelmemişti. Mektup zaten gelmezdi. Rahattım.

Çünkü limiti aşmış olma kaygısı boğuyordu beni. Hangi kartın limiti kalmıştı hatırlayamadım. Geçen ay, önceki ay ve sonraki ay daha da yükseliyordu kaygı da asgari ödeme tutarı da.

Apartman kapısını da kapattığımda merkezi sistemden okunan sabah ezanını başladı. Sis, duman, karbonun bilimum karışımları ve kurşunlu bir havaya rağmen dolunay seçiliyordu. Sabahın ayazı kulaklarımı sızlatıyordu. Yol üzerindeki apartmanlarda bazı ışıklar yanıyordu. Arabaların camları buzlanmıştı. Sırtımda çantam ağırdı. Hızlı adımlarla yürümeye başladım. Tramvaylar bu saatte çalışmıyordu. Servisi kaçırmamalıydım. Telefonumun hangi cebimde olduğunu bulmaya çalıştım. Telefonum üst üste aynı cepte durmazdı. Dursa da ben bulamazdım. Eşime göre bu da dağınıklığımın göstergesiydi. Cebimde kaç para olduğunu da bir türlü bilemezdim. Rakamları yuvarlayıp dururdum. Bana göre alakası yoktu ama haklı olabilirdi. Telefonu, baktığım üçüncü cebimde buldum. İyi, evde unutmamıştım.

— Alo, ışıklarda bineceğim. Bir iki dakika gecikebilirim. Bekleyin lütfen.

Hacı Veys'in önünden geçiyordum. İmam yine kaldırıma park etmişti. Yollarda fabrika servisleri ve polis arabaları dışında kimse yoktu. Simitçi tezgâhını yeni açıyordu. Ekmek fabrikalarının servisleri ekmek dağıtıyordu. Henüz açılmamış marketlerin, bakkalların kapısına kasalar içinde ekmek bırakıyorlardı. Hâlâ sıcak ekmekten bir tane alıp parayı kasanın içine attım. Sıcak ekmeğe, hele de buğusuna dayanamazdım. Işıklarda durdum. Alt geçide baktım. Servise bindim.

H E C E Ö Y K Ü

Üşümüş ve uykuluydu adam.

— Koyuncuya kadar devam.

Yolun uğultusu kulağımı doldurmaya başlamıştı. Viteste yalnızlığım, dağınıklığım vardı. Gün kitap okuyacak kadar ışımamıştı. Trafik lambaları dikkatli geç modundaydı. Gazeteler dağıtılmamıştı daha. Sağda bekleyen bir karraltı vardı. Duruldu. Kapı açıldı. İkinci yolcu alındı.

— Günaydın.

— Henüz karanlık ama aydınlanacak. Günaydın.

— Devam et.

Her zaman oturduğu yere oturup evde bıraktığı uykusuna devam etti kadın.

Bütün yolcular toplandı. Okula gelindiğinde gün aydınlandı. Uykulu gözler çocuklarda. Hangi harfi öğrenecekti bugün bu çocuklar?

— Ne öğrenmiştik çocuklar?

Teneffüs. Çaylar. Simit, soğumuş ekmek, peynir. Teneffüs. Çay, çay, çay...

Kredi kartından geriye bir şey kalmadı. Bütün maaş tekrar bankaya yatırıyor. Yol param yok. Bir ay daha sefilim. Ne zaman bitecek bu? Şükür son teneffüs. Reklam, kitap. Ayakkabılar tozlu. Nerede kaldı bu servis? Son zil çalalı iki dakika oldu hâlâ yok. Hemen plan yapmalıyım. Daha planlı olmalıyım. Ablama borcumu ödemeliyim. Bacanağa borç, kayınpederden ne kadar almıştım? Kaç gram altın borcu vardı abime? Altın fiyatları da aldı başını gidiyor. Para kazanacak bir şey yapmalıyım. Telif veren dergilere, gazetelere yazı yazsam... Oğlan yine hasta, hastane ve ilaç parası kesilecek. Düze çıkmadık bu ay da. Şu taksitler bitiriyor beni. Ahh, bir daha taksitle bir şey alırsam. Hemen, taksitler biter bitmez para biriktirmeye başlayalım. Hanımla konuşayım. Böyle olmayacak. Bu ayki dergilerden bazılarını almamam gerekecek. Ee, gazeteyi de azaltmalı. Yeni kitap almamalı, kitaplıktakileri bitirmeli. Sonra, kütüphaneye üye olayım en iyisi. Kitap yayın hızına yetişemiyorum. Sanki çıkan her kitabı okumak zorundaymışım gibi.

— Daldın hocam.

— Efendim?

— Daldınız

— Kim, ben mi? Ha evet, şey, öyle mi? Yok yok...

Of, yol bitmedi bir türlü. Sonunda şükür, şehir. Cebimdeki son çeyreği de bozdurayım. Limit dolu. Altın yükselmiş, iyi. Üç lira kârlıyım. Kenarda üç yüz doları olan kapıcının devalüasyona sevindiği gibi seviniyorum. Yazık

H E C E Ö Y K Ü

bana! Tamam, yol parasını denkledik bu ay. Borçlar, taksitler derken. Of! Bir evimiz bile yok. Kooperife bile yazılmadık, hanım haklı. Kooperatif demek taksit demek. Beni taksit kelimesi öldürüyor. Futbolcuların transfer haberleri beni çıldırtıyor. En ucuzunun bir transfer taksidi benim bir ömür boyu alacağım maaş kadar. Ne yapıyorlar, nereye harcıyorlar bu kadar parayı? Neyse, canı cehenneme! Hanım yine haklı, bizden daha kötü durumda olanlar ev sahibi oldu. Ama, taksitlerden nefret ediyorum. Nerde hata yapıyorum, of...

— İyi günler. Yarın sabah, aynı yerde. Tamam.

Kapıyı kapattım, birden bir el yapıştı koluma. Sarstı beni. Bütün savunma mekanizmalarımı çökerten bir dokunuş, kolumdan yakalayıştı. Korku, bilinmezlik, heyecan ama daha ötesinde başka bir şey vardı bu elde.

— Dinle, dedi.

— Hızır kime gelir, niye gelir, ne zaman gelir bilinmez, dedi. Elinde tuttuğu küçük mushafı uzattı.&

AYŞE ŞENER

Bak! Kırır kırır oldu. Ona olan sevgim kirpiklerimi yapıştırdıncaya keyfi geldi yine. Dur dur! Yapma! Böyle el şakası yaparak beni üşüteceksin bir gün! Sana bu kadar yaklaşmak hata zaten. Fakat şu simidi bitirmeyi bekliyordum. Tuzlu olmasan içeceğim seni hatta! Tuz atılmasaydın bile koklardım seni. Ah deniz!

Son parçamın sahibi geldi işte. Cebime saklamıştım. Bu bizim martımız. Söylesene seni de tıka basa doyuruyor mu bu simit? Doyuruyor da ben doymak bilmiyorum anlamına gelen arka arkaya birkaç gak gak!

İlginç olan ne biliyor musun? diyorum martıya. Aslında bir saray çocuğu olan simidin halkı doyuran olması. Az rastlanan bir durum bu, diyor o da. Martılar hep biraz bilmiş oluyor zaten. Kargalar gerçekten biliyor ama. Bence...

Tertemizim. Karnım tok, sırtım pek. Gelsin kolaysa hayat! Fakat önce bir çaya düşmeliyim bu denizden çıkıp...&

FATMA ATICI

KIRMIZI LEKE

Tanıdığım en zayıf insandı. Hani bir deri bir kemik denilenlerden... Dokunsam ortadan ikiye kırılıverecek sanırdım. Ama bu denli zayıf olanlarda görüldüğü gibi çehresinde güzelliğini gölgeleyen bir çökkünlük yoktu. Gülmüşediğinde neredeyse görünmeyecek kadar küçülen ince dudaklarının kenarındaki iki derin çizgi hüznü olduğu zamanlarda belirginleşir, bu, güzelliğine esrarengiz bir anlam katar, bendeki değerini büsbütün artırır. O çizgilerin ardında küçüklüğünden beri kulağıma aşına ama bir türlü tamamlanamamış hikayelerin olduğunu düşünür ve herşeyi bütün ayrıntısıyla öğrenmek için önlenemez bir istek duyardım.

Hiç hatırlamadığım babaannem ve dedemin en küçük çocuklarıydı. Birbirinin ardısıra dünya hayatını terkettiklerinde on iki yaşlarındaymış halam. Abileri ve ablası yuvalarını kurmuş, çoluk çocuğa karışmışken o anne ve babasıyla birlikte evdeki tek çocukmuş. Hem yetim hem öksüz kalmak en çok ona dokunmuş. Diğerleri eşleri ve çocuklarıyla hayat galesi peşinde, köyün bitmek tükenmek bilmeyen ağır işleriyle bir şekilde kaldıkları yerden devam etseler de çocuk mu, genç mi olduğu ayır edilemeyen kızcağız o acı günlerde kalakalmış. Önceleri ablası yanına almış. İki küçük yeğeniyle meşgul olurken derdini biraz olsun başından savar, onların sevgisiyle teselli bulur - ne de olsa teyze demek anne yarısı demektir- diye düşünmüş. Küçükleri bağrına bastıkça anam da beni böyle mi göğsüne yaslardı abla, babam saçlarımı böyle mi koklardı diye ağlar, büyük bacı diye acısını içine gömmeye çalışan abla da kendini tutamaz olur, sarmaş dolaş sicim gibi yaşlar dökerlermiş.

Ortadan kaybolduğu zamanlar köyün üst tarafındaki çamlığa gezintiye çıktığını ya da derenin kenarına oturmaya indiğini sanıp peşine düştüklerinde çoğu zaman onu toprağı yeni yeni çökmeye başlamış taze mezarların yanında bulurlarmış. Bazen, babasından öğrendiği ve ondan hatıra diye sıkı sıkıya sarıldığı, elinden düşürmediği Kur'an'ı mırıl mırıl okur, bazen de toprağın altındakileri görüyormuşcasına dikkatle gözlerini dikip uzun uzun kırıdamadan durur, gizli bir güçle ötelere konuşuyormuş gibi bir his uyandırır-mış. Nihayetinde bir gün ablası sabah namazına seslemeye geldiğinde yerinde bulamayıp deliye dönmüş. Telaşla koşup kaldırdığı kocasıyla beraber ellerinde fenerlerle yollara düşüp önce iki abisinin evine bakıp orada da olmadığını anlayınca onları da yanlarına katıp köyü bir uçtan bir uca aramaya ko-

H E C E Ö Y K Ü

yulmuşlar. Yok. Sanki yer yarıldı da içine girdi kız, diye feryad ederken ablanın aklına mezarlığa bakmak gelmiş. Onu iki mezarın arasında boylu boyunca uzanmış ağlamaktan entarisi ve yazması sırlıslıkla, toprağın nemiyile bütün vücudu buz kesmiş titrerken bulmuşlar. Ablası artık dizlerinin bağı çözümlüp olduğu yere yığılırken abilerinden büyük olanı kucakladığı gibi doğruca eve götürmüş.

O gece olanlarla ilgili ne halam tek kelime etmiş ne de büyükleri cesaret edip üstelemeye kalkmış. Annemden duyduğuma göre bu olay onda bir gariplik olduğuna dalalet sayılıp kimse kurcalamaya yanaşmamış. Yalnız o geceden sonra kızda bir hastalık peyda olmuş, azıcık soğukla karşılaşsa ateşler içinde yanmaya ardı arkası gelmeyen öksürüklere boğulmaya başlamış. Köy yeri, doktor yok. Havası zaten buz gibi. Üşüttüğüne verip üzerinde durmamışlar. On beşine geldiğinde komşu köyden talibi çıkınca, buradan uzaklaşması iyi olur, hem belki hayat arkadaşına yaslanır da doğrulur, oğlu kızı olur, onların derdiyle kederini unuttur diye umarak evlendirmişler. Karşı çıkmamış ama onu yarım kalmış çeyizini yükleyip götürürlerken ardına dönüp dönüp bakmış.

Kocasından yüz görümlüğü olarak sık sık anne ve babasını ziyarete götürmesini istemiş . Köye her gelişlerinde onu biraz daha zayıflamış görürlermiş. Ablası çok sorgulamış. Sana fenalık mı yapıyor, kötü mü davranıyor, neden böyle ufaldıkça ufalırsın? Bir şey varsa söyle abilerin kulağını büküversinler, çekinme yavrucuğum, diye ısrar üzerine ısrar edermiş. Ama eniştenin iyiliğinden başka laf çıkmazmış ağzından. Gerçekten de adamcağız zaten yumuşak huyluluğuyla, merhametli oluşuyla bilinen kul hakkına dikkat eden birisiymiş. Zaten biraz da bunu bildiklerinden kardeşlerini ona emanet etmeye cesaret etmişler. Görünürdeki tek sorun geçen birkaç sene içinde çocuklarının olmayışymış. Bu arada halamın hastalanmaları da sıklaşmış. Öksürük nöbetleri sırasında kan tükürmeye başlayınca hepsini bir telaş ve korku almış. Onu alalacele İstanbul'a getirmişler. Biz İstanbul'a göçtükten sonra halamı hastaneye getirdiklerinde gördüm. Aradan geçen üç sene beni büyüyüp serpilip genç bir kız yaparken onu sanki iyice küçültmüştü. Bize geldiklerinde güçsüz ve cılız kollarına rağmen öyle bir muhabbetle sardığı beni o ağladı ben ağladım. "Kocaman kız olmuşsun ne kadar güzelleşmişsin deyip deyip sarılıyordu. Bazen de yüzümü dikkatlice inceliyor; ben dediydim bu kız bana benziyecek diye büyüdükçe benim bir emsalim olmuşsun." diyordu. Gerçekten de gözlerimizin iriliği, dudaklarımızın kenarındaki benler, onun sağ benim sol yanağımda güldüğümüzde belirginleşiveren o derin çukurlar tıpatıp aynıydı. Annem bu işe biraz bozulmuş gibi dudak büküp; dokuz ay karını taşıyan ben, kendisine benzeten sen, nasıl iştir anlamadım, diyerek takılıyordu. Babam da, boşuna dememişler oğlan dayıya kız halaya çeker, di-

yerek halamı kurtarmaya çalışıyordu. Annemin gizliden babama bahtı benze-mese bari deyiş i içimi sızlattı.

Doktor halamın durumunu iyi görmemiş. "Sıcak yerde yaşaması, hiç üşüt-memesi, iyi beslenmesi lazım. Ciğerleri bitmiş, Allahtan ümit kesilmez ama çok geç kalmışsınız." deyivermiş bir çırpıda. Annem, babam, eniştem ona belli etmemek için var güçleriyle uğraş ıyor, yüzlerine yerleştirdikleri gülüm-semeyi düşürmemeye çabalıyorlardı ama bu yapmacık hali halamın hissetti-ğini düşünüyordum. O gece hava şartlarını köyün soğuklarını bahane ederek halamı İstanbul'a yerleşmeye ikna ettiler. Fazla direnmedi. Herkes onun ana baba toprağından ayrılmak istemediğini biliyor ama şimdiye kadar olan her şeye olduğı gibi buna da rıza gösterdiğini anlayabiliyorlardı.

Üst katımızdaki daireye yerleştirdik onları. Ben okulun, derslerin ve ufak tefek işlerimin dışında hep yanlarındaydım. Zaten birkaç hafta içinde hasta-lığı iyice ilerlemiş ve yataktan kalkamaz olmuştu. Öksürük nöbetleri sırasın-da alnı, yanakları hatta sağ tarafındaki çukur bile terden sıırılsıklam oluyor ben onları büyük bir şefkatle siliyordum. Tükürüğünü sildiğı bezlerdeki kan lekelerini -üzülmemden endişe ettiğinden olsa gerek- saklamaya çalışır, o ha-liyle bile gülümseyerek bana teşekkür ederdi. Konuşması kesik kesik ve hırı-lırtılı olsa da sanki giderayak bir şeyler söylemesi gerekiyormuş gibi bana ufak ufak o merak ettiğim hikayesini anlatmaya çalışıyordu.

Annemi gizli gizli ağlarken buluyor, babamı hep dalgın, düşünceli görü-yordum. Bir kaç kere, o gece mezarlıkta oldu ne olduysa, bu hastalık ondan sonra başladı zaten, diye söylenirken duydum babamı. Zaten içliydi yavruca-ğız, anadan babadan yoksun olmak zor geldi, diyordu. Halam o yorgun haline rağmen ben üç yaşlarındayken ölen dedem ve babaannemden sözederdi. Ben de halamın yaşadığı gibi bir acı olmasa da onlarla vakit geçirememiş, şefkat-lerini üzerimde hissedememiş olmanın verdiği hüzne nasıl insanlar oldukları merakını katar, büyük bir dikkatle haklarında öğrenebileceğim en ufak bir de-tayı atlamamaya çalışırdım. Birbirlerini çok sever, çok kayırırdılar, demişti bir gün halam. O kadar muhabbetlilerdi ki Allahım bizi birbirimizin ardına bırak-ma diye dua ederlerdi. Onların duasının kabulüyle araları elli iki gündü." der-ken öksürüğe boğulmuş, yüzünün terine gözyaşları karışmıştı.

Bir hafta sonraydı. Okuldan döndüğümde evde kimseyi bulamadım. Yu-karıdan gelen uğultulara dikkat kesildim. Ayaklarım oraya çıkmak istemi-yor, geri geri gidiyordu. Ne olup bittiğini anlayamıyor fakat anlamaya da ça-lışmıyordum. Donakalmıştım. Bu şekilde ne kadar zaman geçti bilmiyorum. Üst kattaki dairenin kapısının açılmasıyla dışarıya yayılan Kur'an sesiyle ir-kildim. Sanırım Yasin suresi okunuyordu. Soluğum kesilmesine rağmen na-sıl olduğunu anlamadan bir anda kendimi merdivenleri tırmanırken buldum.

H E C E Ö Y K Ü

Yukarıya doğru çıktıkça ortalığa yayılmış ayakkabı ve terlikler korkumu çoğaltıyor, on onbeş basamaktan oluşan merdiveni çıkmak sanki günlerimi alıyordu. Kapıdan süzülen komşu teyze beni görünce başını önüne eğip kızaran yüzünü ve gözyaşlarını saklamaya çalışarak hızlıca yanımdan geçip gitti. Kalabalıktan çıkan uğultunun arasında annemin sesini seçtim. "Daha otuzunu göremedi." diye feryat ediyordu. Kime ait olduğunu anlayamadığım kollar beni içeriye doğru çekip annemin yanına götürdü. Beni görünce bir suçlu gibi başını önüne eğen annem bir yandan da yanına oturtmuş boynuma sarılmaya çalışıyordu. Hiçbir şey söylemedi. Ben de sormadım. Neden sonra farkettim. Pencerenin önündeki sedirin üzerinde beyaz bir çarşafla örtülmüş bir çocuğa ait olduğu sanılacak kadar küçük bir kabartı vardı. Ne olduğunu anlamadığım bir şey koymuşlardı karnının üzerine. Onu göremiyordum, aramıza beyaz bir örtü çekilmişti. Dün terini sildiğim, saçını taradığım, en sevdiğim türküyü birlikte defalarca dinleyip her seferinde "ol tabipten derman gelmez" sözlerinde muhakkak ağladığımız halam anlattığı ya da anlatamadığı bütün hikayelerini de alıp nereye gitmişti? Orada yatıyordu işte... Giden neydi... Kalan neydi... Yüzlerce yıl yaşasa insan hikayelerini tamamlayabilir miydi...

Onu isteği üzerine anne ve babasının arasına -o bir gece uzanıp sabahladığı- yere gömdüler. Belki dedem ve babaannem de yavrularının öksüzlüğünü ve yetimliğini hissedip onları özlediği kadar, onu özlemişler, aradan geçen on yedi seneden sonra hasretle bağırlarına basmışlardır. Halamın kefeninin baş tarafında öldükten sonra bile durduramadıkları kanın oluşturduğu kırmızı bir leke vardı. Yüzüne yanından hiç ayırmadığı annesinin çemberini örterken sağ yanağındaki çukurun her zamankinden belirgin ve derin olduğunu gördüm.«

PINAR ÇELİK

O YAZ

Madame Bovary'yi okuduğum yazdı. Pejmürde bir halde, dilimde yarım yamalak bir şarkı, sahile inerdim. Boğucu hava, bazen ölüm sessizliğine bazen de karga çılgınlıklarına karışırdı; nefes alamazdım. Gözlerim kapalı saatlerce otururdum denize karşı. Çıplak ayaklarımı kumlara gömer, yok olmak isterdim bir süre ya da görünmez olmak. Bazı günler uzun yürüyüşlere çıkar, daha da uzaklara gitmeyi hayal ederdim. Geceleri soğuk olurdu. Sarı battaniyeme sarınıp babannemin omzuna yaslardım kafamı. Belli belirsiz gülümserdim. Sokağın denize açılan köşesinde büyük bir ev vardı. Sürekli birileri girip çıkardı. Merakla izlerdim; çünkü bizim evimize kimse gelmezdi. Biz de kimseye gitmezdik. Galiba insanları pek sevmezdik.

Yalnız geçirdiğim gençliğimin bir tek o yazını hatırlarım. Sadece o yaz heyecandırır beni, o yaz geldikçe aklıma gülümserim. Yasemin kokuları dolar burnuma, çekirge fısıltılarını işitirim. Dalar giderim. Büyük evin içinde bulurum kendimi. Sevim Teyze'nin marmelatlı kurabiyelerinin ve üzüm şurubunun tadını damağımda hissedirim bir an. Biraz da özlerim. Sadece o yazı. Senin içinde olduğun o tek yazı.

Havanın kararmaya başladığı bir saatte geldin şehre. Denizin dalgalı olduğu, rüzgârın şemsiyeleri uçurduğu bir günün sonunda. Bahçede oturmuş gökyüzünü izliyordum ben de. Arabadan iner inmez etrafına bakındın. Derin bir nefes aldın. Rahatladın. Sonra gözlerini kıstın ve bana çevirdin. *Ne ikna edici bir intihar biçimiydi o anda göz göze gelmek* seninle. Gülümsedin. Ne yapacağımı bilemedim. Birine bakabildiğim için utandım. Yüzüm buruştu. İçeriye kaçtım. Günlerce dışarıya çıkmadım. Battaniyeme sarındım geceler boyunca. Hayatın durduğuna inandığım o günden sonra nefes almam bile suçtu çünkü. Oysa sen yaşıyordun. Sen bütün gücünle "Hayat devam ediyor." diyordun. Reddettim bu gerçeği.

Kaç gün sonra bilmem, bahçeye açılan cam kapı çalındı. Şaşırdım. Telaşlandım. Aynaya ne zamandır bakmıyordum? Ne zamandır konuşmuyordum insanlarla ve ne zamandır duymuyordum sesimi?

Annenin adını o gün öğrendim: Sevim...

O da senin gibi gülümsüyordu. Hayata davet ediyordu beni. Elindeki marmelatlı kurabiyelerle rüşvet veriyordu adım atmam için. Tabağı sonra getir diyordu, acelesi yoktu. Ben de konuşuyordum ama *sesim benzemiyordu hiçbir dile*.

Mutfakta, elimdeki kurabiyelerle kalakaldım. Bekledim, bekledim. Bir anda hepsini yedim ve "o gün"den sonra ilk defa doydum. O günden sonra ilk defa damağımda bir tat vardı: Çilekli marmelat.

Banyoya gittim hemen. Aynaya baktım. Sahi, kaç kilo vermişim? Gözlerimin altı neden bu kadar mordu? Neden bu kadar sararmıştı beyaz tenim? Neden kalın bir çizgi oluşmuştu iki kaşımın arasında? Saçlarımın dalgaları birbirine geçmiş, dudaklarım çatlamıştı. Bir zamanlar nasıldım? Hatırlayamadım. Hatırlayamayınca sevindim. Kendime gülümsedim. *Beni ellere verme* diye yalvardığımı unutunca da dışarı çıktım. Denize girdim. Dalgalarla boğuştum. Tuzlu su yuttum. Genzim yandı. Acı çekebiliyordum. Her yer maviydi. Mavi, umut rengiydi.

Büyük evin önünde durdum ve elimdeki tabakla içeri girmeden önce son bir kez hatırlamaya çalıştım: Terkedilişi, ihaneti, yalanı, öfkeyi... Hatırlayamadım.

Üzüm şurubunu yeni hazırlamıştı annem. Kana kana içtim. Sen beni izledin. Sen beni dinledin. Bıkmadan usanmadan şiirler okudum. Madam Bovary'yi anlattım sana. Tanpınar'ı bile. Dinledin. Bu benim hayatımdı, sen benim hayatımı dinledin. Sen benimle güldün. Sen beni güldürdün. Ben gülünce mutlu oldun. Mutlu olmak bu kadar kolaydı demek ki. Elime bir kalem verdin. Sen bir kadınsın, dedin. Güçlü bir kadın. Yazmaya başladım. Sen benim mavi rengim oldun. Mavi rengi yaz, dedin.

İşte o yaz yasemin kokuları doldu burnuma, çekirge fısıltılarını işittim. Senin sakın sesin hırçın dalgaları bastırdı. Karga çığlıkları yok oldu.

Yaz bitti. Veda vakti geldi, dedin. Sen bir kadınsın, güçlü ol, dedin. Maviyi yazmayı unutma, dedin. Öptüm gözlerinden, yanaklarından, dudaklarından.

İşte bu yüzden bir tek o yazı hatırlarım. Sadece o yaz heyecanlandırır beni. *Gönlüme buğu banyosu* yaptığın o yaz, ayakta tutar beni.«

ZİYA KOYUNCU

ÖNCE-SONRA

Once hazır ol pozisyonu'na geçtiler. Ayaklar birbirine iyice yapışık... Vücutlarını sıkı sıkıya sarmış siyah, dar pantolonlar. Bilemiyorum, belki de bizim çocukluğumuzda yaşıtımız olan kızların giydiği tayt denilen şeylerden... Ayaklarındaki pabuçlara da babet diyorlar! Ne kunduraya benziyor ne spor ayakkabıya ne de çizmeye... Ketenden yapılmış, genel olarak bir iki numara büyüğü tercih edilen pabuçlar bunlar. "Bir numara büyüğünü giymek moda baba, moda." demişti, bizim ufaklık daha önce. Hem tarz(mış) birinin bir renkte diğerinin daha zıt renkte bağcıklı olması. Moda, tarz, şekil, trend... Başka? Bu söz(!)cükleri hatırlıyorum gençlerimizden duyduğum kadarıyla. Ama onlar, bunları ve dahasını biliyor, hem daha usturuflu söylüyorlar muhakkak...

Önce ayaklar hazır ol pozisyonunda birleştiriliyor... Dar bir pantolon, tarz-trend bir pabuç... Kendi aralarında küçük bir daire oluşturuyorlar. Üzerlerinde, pantolonlarının aksine, bol t-shirt'ler. Farklı farklı ve uçuk renkte kumaşlardan mamül. Açık yeşil, pembe, sarı, çivit mavisi... Şu an bilemem; fakat gündüz gözüyle sadece bu üst kıyafetlerin bile gereğinden fazla dikkat çekeceği kesin. Yine de sokak lambasının sarışın ışığının altında epey göz alıcılar. Hem ne de hoş duruyor, birtakım kargacık burgacık şekiller, tasvirler; insan değil ancak insana benzetilen yaratık suretler. Rock'lı Roll, Eminem, See You, NY, Sweet Girl, Dangereous Child... keskin çizgilerle yazılmış...

Önce hazır ol pozisyonu, ayaklar birleşik. Kendi aralarında dairemsi bir şekil... İkisinin saçları kısa, dik dik. Değişik yönlerle doğru özenle(!) dikilmiş. Muhtemelen uçuk renklerle boyalı. Kızıl, limoni, turkuaz... Diğer ikisinin saçları ise yüzlerini örtmüştü. Yine, özenle aşağıya doğru ütülenmiş, birkaç parça hâlinde bellerine doğru inmiş. Yüzler, tırnaklar da renge doymuştur muhtemelen. Gözlerinin altı, yanaklara kadar, zift karası. Gençler hareketlendikçe, boyunlarındaki zincirler, kollarındaki prangalar sokak lambasının sarışın ışığında ne de güzel yaldızlanıyor!

Önce ayaklar birleşik. Üzerlerinde çok *king* elbiseler, takılar ve malum saçlar... Bu sahnenin sabit ışığı: sarışın sokak lambası... Kendilerinden hiç beklenmeyecek kadar nizamî duruyorlar, dairemsi bir şekilde. Çakı gibi duruyorlar maşallah. Bu kızlar orduda görev yapmadıklarına göre, okullarında, beden eğitimi derslerinden öğrenmiş olmalılar bu duruşu. Helal size gençler. Sonra, aynı anda, bellerinden öne doğru eğiliyor iki uzun saçlı. Belle-

rinden aşağısını geriye, yukarısını öne doğru uzmanca salıyor bu ikisi. Tesi-satçılarının kullandığı Z borulara benzeyiveriyor gölgeleri, bu halleriyle... Birisi sağ elini, diğeri sol elini karınlarına doğru çekerken diğer kısa saçlı kız-lar, bunlara doğru sağ ve soldan yaklaşıyorlar. Son ikisinin belleri de önceki-lerinin yaptıklarından biraz daha zor olduğu hâlde, sağa ve sola doğru eğili-yor. Dördünün de boşta kalan elleri yanındakinin beline sarılmak için serbest bırakılıyor... Ortadaki iki uzun saçlı, daha önce içlerine çektikleri elleriyle iki kulaklı bir yaratık sembolü yapıyorlar. Kurt mu, tilki mi, eşek mi? Bilin-mez... Merkezde bunlar yaşanırken, sahnenin en sağındaki kısa saçlı, sol eli-ni havaya kaldırıyor ardından işaret ve orta parmağını birleştiriyor, diğer iki parmağını ise kapatıyor. Başparmaklar ise olabildiğince geriye esnetiliyor ve el, tırnaklar dışarı gelecek şekilde aşağı doğru indiriliyor. Bu haliyle kol, hi-lâl gölgesi düşürüyor asfalt yola... Diğer uçtaki kızın elinde 'gece modu' açılmış cep telefonu hazır bekliyor... Gençler, iyice bellerinden esnetiyorlar kendilerini ve başlar da o ana kadar fark etmek istemedikleri, gökyüzüne ba-kar şekilde ayarlanıyor. Telefonlu kızın eli, dolunayın ışığını gölgelerken bu defa da boyalı dudaklar olabildiğince uzatılıyor, teknoloji harikasına(!).

Önce, özenle ve bir ayın havasında, yerler ve roller alınıyor. Işık ve mi-mikler ayarlanıyor; sonra, sol baştaki genç kızın sağ eli havaya kalkınca o gün bir başka parlayan ayı gölgeliyor. İşaret parmağı dikkatle basıyor, ciha-zın deklanşörüne. Click, diye çıkıveren mekanik sesi, birkaç saniye içerisinde patlayan flaş'lar izliyor. Sokak lambasının soluk ışığına bürünmüş olan yüzler, birkaç saniyeliğine neon bir beyazlığa sonra anlık bir karanlığa ve ni-hayet tekrar baştaki sarılığa dönüşüyor. Şimdi işlem tamam!

Ani bir refleksle bozuyor gençler duruşlarını. Cihazı tutan elin etrafında üşü-şüyor diğer bedenler. Gözler şimdi üç santimetre karelik dokunmatik ekranda... Önce manasız çılgınlık atılıyor. Ardından bunu anlamış olmalılar ki kırık dökük sokak ağzı İngilizce kelimeler haykırıyorlar: "waow", "auv very perfect", "kızım var ya çok jiks", "bence wonderful ötesi"... Birisi konuşuyor: "hemen 'em em es' atıyorum boyfrendlerinize!" diğerleri mukabele ediyor: "yeah! Kızım kaçık-sın san ya..." Ağız dolusu gülüşmeler, seviyesiz el şakaları ile desteklenen garip cümleler... Gençlerimiz! Ne de mutlusunuz siz böyle, bir o kadar da "pretty".

Kanepede şöyle bir uzanıyorum önce. Balkonun kapısı açık, sıradan şehir sesleri işte. Bu şehirde, akşam ve yatsı arası uzun, yaz gecelerinde... Yemekten sonra doyumluk hissi ve işten sonra yorgunluk bastırıyor, göz kapaklarıma iyi-ce. Kapanan gözler hayale dalıyor, eklemler kendini boşa alıyor sessizce. Yarı uyanıklık hâli bu, uykudan önce... Uzanmışım kanepede. Balkonun kapısı açık, şehir sesleri karışıyor hayallerime. Bir ses diğerlerini hızla bastırıyor ama. Ya-nık bir gırtlak, akıcı bir şeyler okuyor usulünce. Tanıyorum bu sedayı, biliyorum bu kelimeleri. Zor da olsa doğruluyorum yerimden, esrik uyku hâli hâlâ devam

ederken... Hanım beliriyor kapıda, çenem kelimeleri özensizce işliyor ve gözlerim dolaşüyor dehlizlerde. Uyuşuk bir sesle soruyorum yüzünü henüz netleştiremediğim eşime: "Birisi Kur'an mı okuyor yoksa ben mi yanıliyorum?" "Evet" diyor hafifçe belirmeye başlayan yüz ve ekliyor: "Karşıdaki binada sünnet düğünü varmış. Dünya birincisi hafızın tilavetini dinliyorlar banttan. Gülümseyip gidiyor giderek derinleşen surat. Sahi gülünç bir durumda olmalıyım(?).

Önce çıkıyorum balkona... Hafız, Yasin-i Şerif okuyor cd'den; ortaları biraz geçmiş... Bahçenin sağında, saçları yerlere kadar uzanan cins bir salıncık söğüt. Altında küçük bir grup bant cihazına bağlı hoparlörün etrafında toplanmış, mekanizmadan yükselen ayetleri dinliyorlar. Ekserisi plastik sandalyelere oturmuş ihtiyarlar... Okuyan, sesiyle kulaklardan akıp gönülleri yakıyor; arada bir sidi(!) takılsa da ahenk bozulmuyor. Diğer köşede, süs ağaçlarının keskin makaslarla şekillendirildiği yerde, hummalı bir çalışma yürütüyor daha kalabalık olan grup. Fıskiyesinden çıkan su, geometrik şekiller oluşturuyor havuzun. Oval hatlarla estetik gidegenleri yapılan bu gölcüğün hemen kenarına kurulmuş, sünnet çocuğunun otağı hümayunu. Beyaz çarşaf ve tülbentler, ulvî bir hava katıyor ortama. Yatağın ayak kısmının birkaç adım ötesinde başlıyor açık büfe yemek hizmeti. Muhtemelen, gelen misafirler önce kapıdan girecek, karo döşeli yolu biraz takip edecek, biraz sonra da patika izlenimi verilmiş yola ayak basarak ulaşacaklar uzanmakta olan küçük efendiye. Sonra tebrik edecekler, ağırlıklar takacaklar; masalardan beğendiklerini alıp meydanda, şu an kurulması için insanüstü gayret sarfedilen, orkestranın bulunduğu yere yönelecek ve ilerleyen saatlerde kendilerini müziğin ritim'ine verip kurtlarını dökecekler.

Önce, bu şık malikânenin müstakbel sakinlerini ve onların pek muhterem konuklarını gözlemeye başladım. Akabinde yanık hafız, son ayetlere yöneldi. "Modern" giyimli dört genç kızın karolu yoldan gerisin geriye çıkıp içerideki ortamdan uzaklaşmak istediklerini ve köşedeki sokak lambasının altına yöneldiklerini fark ettim, bu esnada.

Önce kapıdan çıktılar, biraz yürüdüler. Sonra, ışığın altında pozlar verip fotoğraflandılar. Suretleri sarı, beyaz, siyah ve tekrar sarıya büründü. Onlar birbirleri ile şakalaşırken sarışın ışığın altında takıları yaldızlanıyordu. Davudî ses son ayetleri de bitirirken orkestra da çoktan repertuarının ilk bölümünü bitirmiş, şen "melodi"ler çalmaya başlamıştı. On kadar hoparlörden çıkan müzik sesi mahalleyi bir anda öyle bir kapladı ki insanların birbirlerini duymaları mümkün görünmüyordu. Zaten onlar da konuşmayı bırakıp kendilerini meydana attılar... Salkım söğüdün altındaki küçük grup da büyük gruba yöneldi sonra. Kızlar da sanki bütün sesleri bastırmak istercesine birbirlerine küfürler savuruyor, haykırıyor, cesurca el kol hareketleri yapıyorlardı. Biraz sonra minareden yükselen ses önce "hayye 'al-esselah" sonra "hayye 'al-felah", "hayye 'al-felah" diyecekti. ^

H E C E Ö Y K Ü

NECİP MAHFUZ

Türkçesi: M. Mücahit ASUTAY

EFENDİMİZ

Toprağın oğlu, yabani bitkiler ailesinden. Sonraları bir gün, eski ve yeşil Atebe Meydanının ortasında kalan bostanda yetişti ve serpildi. Kötü elerde yetişmek için meçhul bir yerden geldi. Bir lokma yedirip bir gömlek giydirdikten sonra insanlığını söküp alan ellerde yetişmek için. Bir gün -Artık boyu uzamış, bedeni güçlü bir hale gelmişti- yoldan geçen biri, kendisini işaret edip gülerek yüksek sesle şöyle dedi:

— Bak sanki kral gibi.

Kral! Ülkede bir kral olduğunu biliyordu. Uzaktan maiyetini de görmüştü. Peki, adam ne demek istiyordu? Daha sonra da benzer işaretler ve şaşkın bakışlar tekrarlandı. Gerçekten krala benziyor muydu? Bu bedende böyle bir şeyin olması mümkün müydü? Kendi endamını, yani kralı görmek için Ezher Caddesinin başındaki ev eşyaları satan dükkânın vitrininde bulunan parlatılmış aynaya doğru koştu. Eğer öyleyse, işte bu, o kraldı. Ne elbisesinin eskiliği, ne yüzünün kirliliği görünüşünden bir şey eksiltmişti. Yüzünü yıkamaya, saçını taramaya, meydanı enine boyuna dolaşmaya başladı. Başarı üstüne başarı elde etti. Kendisi hakkında yapılan işaretleri ve yorumları alıyor, harika görünüşüyle övünerek yürüyordu. O semtte *efendimiz* lakabıyla tanındı. Haşmetli efendimiz. Bazı dalgacılar onun krala olan bu acayip benzerliğini, önceki kralın kadınlar konusunda maymun iştahlı olmasına bağladılar, kim bilir? Belki de... Olması mümkün değil mi? Hangi açıdan böyle bir şeyin olması imkansızdır ki...? Böylece onun bu durumuyla alay edenlerin sözleri, onu Muhammed Ali ailesinin korunmuş mavi kanına dâhil etti. O zaten ne anne görmüştü ne de baba her şey mümkündü? Çıplak veya bir parça beze sarırlı olarak yerde bulundu. İlk çağlarda dedelerinin yaptığı gibi tabiatın kucağında büyüdü. Değişik şüphelere kapılarak muhteşem ve meçhul soyu etrafında düşüncelere dalıp durdu, bu benzerliğin ardında çok büyük hayırlar bekliyordu. Aslında haşmetli görünüşü, onu serserilerin kendisine bulaşmasından ve polisin sopasından kurtarmış, böylece serserilerin en saygını ve yankesicilerin en güvenilirli olmuştu. Arkadaşları ona şöyle dediler:

— Şans sana güldüğü zaman bizi unutma!

Onlara iyilik yapacağına ve koruyacağına söz verdi. Kendi hayallerini daha da çok daldı. Sonunda şöhreti polis merkezine de ulaştı. Muhbirler onu kontrol edip döndüklerinde şöyle dediler:

— Boy, görünüş, renk gerçekten bu bir mucize...

Emniyet amiri onu bizzat görmeye karar verdi. Önüne geldiği zaman bu genci şaşkınlıkla inceledi. Bu delikanlıyı gönderdikten sonra, birden kendisini, bu adamın gerçek bir sorun olduğunu düşünürken buldu. Bir eşek şakasıymış gibi bu şahsı görmezden gelmesi mümkün mü? Acaba karıştırılarak tutuklanmaması için gözetim altında tutulmasını mı emretmeliydi? Çözümlerden hiçbirini onu ikna etmedi. Sonunda bu durumu İçişleri Bakanlığında samimi olduğu bir daire başkanına söylemeye karar verdi. Durum bakanlığa ulaşınca araştırmalar yeniden başladı. Emniyet Genel Müdürlüğü karıştı. Genel müdürlük bu konuyu, son derece önemli ve tehlikeli olarak değerlendirdi.

— Bu durum bilinmeyen başka birçok şeyi de ortaya çıkarabilir. O zaman tamda bu noktada şunu sorabiliriz: Şimdiye kadar neredeydiniz ey efendiler?

— Ve ne yapmak gerekir?

Sonunda, emniyet açısından tehlikeli olduğu ve toplumdan uzaklaştırılması gerektiği için tutuklatıp hapse atılması kararı ağır bastı.

Ülke, Kral II. Faruk'tan tamamen kurtuldu. Kalpler huzur buldu. Artık neredeyse tamamen unutulmuştu.

Temmuz devrimi oldu.¹ Önceki on yıl mercek altına alındı. Gazetecilerden biri eski kralın benzeri olduğu için tutuklanan kişinin hapiste unutulduğunu yazdı. Bu yazı onun kurtuluşunun ilanı anlamına geliyordu...

Berduşluğuna geri döndü fakat bu sefer hayal kurmuyordu. Özgürlük niyetinden dolayı da Allah'a hamd etti. Bazı gazeteler onun fotoğrafını yayınladı. Böylece aklının ucundan geçmeyen bir şöhrete kavuştu. Film şirketlerinden biri, devrim öncesi zamanlardaki çürümeyi ele alan bir film çekmeye karar verdi. Bu filmde Kral, olayların arkasındaki önemsiz bir sahnede görünüyordu. Şirket onu bu rolde denemek için davet etti. Kolay bir rol olduğu için güzel bir şekilde oynadı. Hatırı sayılır bir ün kazandı fakat bu ona başının yolunu açmadı, kayda değer bir yeteneğini de ortaya çıkarmadı. Yetkililer bu genç hakkında gereğinden fazla konuşulduğunu ve resimlerinin çokça yayıldığını düşündüler. Aniden kimsenin hesaba katmadığı yeni bir sorun ortaya çıkıyordu.

İleri görüşlü bir zat:

— Halkımız çok iyidir. Tüm kötülüklerine rağmen eski krala merhamet duyacak birilerinin bulunması uzak bir ihtimal değildir. Bu gencin varlığı da bu tür duyguları harekete geçiren bir etken olacaktır.

- Öyleyse resimlerinin yasaklanması gerekir.
- Aslında daha uygun olanı tamamen ortadan kalkmasıdır.

Genç adam yeni bir zamanı karşılamak için yeniden doğduğunu zannetti. Filmde oynadığı bu küçük rol, ihtirasını son haddine doğru ateşlemişti. Güneş her doğduğunda güzel şeyler olmasını bekledi. Beklemenin acısını her hissettiğinde şöyle dedi:

Şüphesiz ki Allah, beni önemli bir hikmet yüzünden bu şekilde yarattı.

Fakat o, görünürde bir sebep olmaksızın ortadan yok oldu. Artık hiç kimse onu daha önce bulunduğu yerlerde göremez oldu. Tamamen ortadan kayboldu. Hatta öyle görünüyor ki sonsuza kadar ortadan yok oldu.«

NECİP TOSUN'LA *MODERN ÖYKÜ KURAMI*
ÜZERİNE SÖYLEŞİ: "Kalıcı Öyküler, Gerçeğin
Yeni Dilini Bulan Metinlerdir."

Konuşan: Ali ABALI

— *Modern, Öykü ve Kuram...* sözcüklerinin Türk öykücülüğü bağlamında neyi ifade ettiği ve nasıl bir ihtiyaçtan doğduğu konusunda, kitabı oluşturan yazıların oluşum sürecinde ve kitap olarak ortaya çıktıktan sonraki düşüncelerinizi ve genel olarak algılamaları nasıl değerlendiriyorsunuz?

— Gerçekten de kitap çıktıktan sonra en çok tartışılan kitabın adı oldu. "Modern" kelimesiyle bir yandan geleneği bir yandan da postmodern anlayışı dışladığı akla geldi. Hatta yeni bir öykü anlayışı önerdiği düşünüldü, söylendi. Oysa "modern" kelimesini en basit anlamıyla, *günümüz/çağcıl* anlamında kullanmıştım. Öykünün günümüze değin yaşadığı değişimi, gelişimini tanımladığı için bir dönem belirlemesi anlamında modern kelimesini kullanmıştım. Bir başka deyişle modern öykü ile öykünün geldiği yeri, edindiği yeni imkânları kastetmiştim. Bu anlamda benim tanımlamama göre "modern öykü" günümüzde yazılan tüm öyküleri kapsıyor, geleneğe yaslı anlatımı da kapsıyor, postmodern öyküleri de. Çünkü kitabı yazma sürecinde geçmişten günümüze türün tüm serüvenine bakmıştım. Öykü, çok zengin, akıcı, ele avuca gelmez bir tür. Tarihsel süreç içerisinde sürekli kendini yenilemiş ve çağının dilini konuşmuş. Zaten kalıcı öyküler, gerçeğin *yeni dilini* bulan metinlerdir. Yaşayan hikâyeler, her çağda hakikatin sesi olmaya devam eden hikâyelerdir. Ama her dönemde hakikatin sesinin tonu, rengi, biçimi değişir. Bu çağcıl sesi yakalayan anlatılar yeniden, yeniden doğarlar. Bu yüzden hikâyeler çağa, zamana, koşullara göre hep yeniden biçimlenir. Okuyan/dinleyen ile anlatanın/yazanın buluştuğu yer, yaratılan yeni bir dünya, varolma bilinci ve hakikat evrenidir. Ben de "modern öykü" kavramıyla çağın dilini, ritmini konuşan anlayışı kastetmiştim. İşte kitap öykünün bu serüvenini bütünlüklü olarak görmek ihtiyacından doğdu. İhtiyaçtı zira bu toplu bakış şiir de olsun romanda olsun kuramsal bağlamda oldukça yoğun bir şekilde yapılmışken öyküde bu tartışmalar, incelemeler eksikti. Bu nedenle kitabın yazılma gerekçelerinin başında öykü türüne ilişkin kuramsal kitapların eksikliği geliyordu. Öykü ne yazık ki edebiyat dünyasında üzerinde en az konuşulan yazınsal türlerden biri. Şiir olsun, roman olsun, sanatın, edebiyatın diğer türleri, alanları

olsun, pek çok kuramsal, poetik çalışmaya muhatap olmuşken, öykü için aynı şeyi söylemek mümkün değil. Hele ülkemizde bu alan bomboş. Bu kitabın amaçlarında biri işte bu "eksiklik" duygusu oldu. Öyküye başladığımız dönemde biz bu eksikliği yoğun bir şekilde yaşadık. Ankara'da birlikte olduğum arkadaşlarla öyküyle yatıp kalkıyorduk. Öyküye yeni adım atmış gençler olarak, neyi, kimi okuyacak, nereden başlayacaktık, bu türün öncüleri kimlerdi sürekli bunu tartışırdık. Çünkü önümüzde çok sınırlı bir kaynak, çalışma, araştırma vardı. Bunların önemli bir bölümü de tek yanlı bakış açısını yansıtmaktaydı. O dönemde bir yandan dünya yazarlarını izliyor bir yandan da keşfettiğimiz öykücülerini hararetle birbirimize müjdeliyorduk. Bu hem birbirimizi yönlendiren hem de öykü ufkumuzu açan bir işlev görüyordu. Öykü üzerine yazılmış kuramsal kitaplar ise neredeyse hiç yoktu. İşte bu kitabın ya-

Necip Tosun

zılma gerekçelerinden biri bu yaşadığımız atmosfer oldu. Uzun, yorucu bir işe girdiğimin farkındaydım. Bütün bu kuramsal çalışmaların öykümü olumsuz etkileyeceğini, en azından zaman alacağını da biliyordum. Ama yaptığım işi hem anlama hem de ona bir nebze olsun katkı sunmak amacıyla bu uzun soluklu çalışmaya başladım. Aralıklarla kitap on yıllık bir sürece yayıldı. Ama bu kitabın şansı daha baştan nelerin yazılacağını belli olması ve tüm okumaların, araştırmaların bu paralelde yürümesiydi. Öyle oldu.

— Genel olarak edebiyat kuramları, özel olarak da öykü kuramları bizim edebiyatımızda her zaman Batı üzerinden okunmuş, anlaşılmış ve değerlendirilmiştir.

Bu konudaki tartışmalar da öyle elbette... Modern Öykü Kuramı'ndaki yazıların yazılıp yayımlanma sürecinde, her anlamda Türk öykücülüğünün temel dinamikleri ve birikiminin 'tecrübenize' nasıl bir katkısı oldu?

— Gerçekten de, ülkemizdeki edebiyat kuramları tümüyle Batı penceresinden okunmuş, öyle değerlendirilmiştir. Bu sonuç, öncelikle türe ilişkin ülkede yeterli kaynak olmaması yanında, bildiğimiz Batı sendromu çerçevesinde okunabilir. Bu alanda söz sahibi olanlar, hep referanslarını Batıdan getirmişlerdir. Bu Batıcılığın nasıl uç noktalara götürüldüğünü örneklemek için büyülü gerçeklik ve fantastik yazımda karşılaştığım ilginç bir durumu aktarmak isterim. Tarihsel birikimimize baktığımızda, masal, destan, halk hikâye-

lerimiz, özellikle din odaklı anlatılarımız (menkıbeler, mesneviler) fantastik öğelerle doludur. Dağları delen Ferhat'lar, Azrail'le karşı karşıya gelen Deli Dumrul'lar, Tepegözler, devler, şeytanlar, yedi başlı ejderhalar geleneksel anlatılarımızın odağında yer alır. Mucizeler, kerametler, insanüstü güçlerle donatılmış kahramanlar hayata yön verirler. Doğu toplumlarında dünya, yaşanan reel âlem ve öte dünya olmak üzere ikiye ayrılmıştır. Bu iki dünya rahatlıkla birbirinin içine girer, karşı karşıya gelir. Doğu toplumunda iki dünya aynı anda yaşanır. Bu nedenle ürettikleri kültür de bu iki dünyanın yansımasıdır. Ama bu birikim edebiyatımızda yeterince değerlendirilmemiştir. Çünkü modernizmin çağcıl sesini, dilini yakalamaya çalışan Cumhuriyet dönemi hikayecilerinin zihinsel dünyaları Batı anlayışıyla sınırlıdır. Bu nedenle fantastik tutumlar, Cumhuriyetin ilk dönemlerinde pozitivizmi, akılcılığı temellendirmek amacıyla boş inançlar, hurafeler anlamında eleştirilmiştir. Bu öykülerde bilim yüceltilirken, olağanüstü olayları Tanrı'nın gücüne dayanak olarak gören anlayışlar küçümsenmiştir. Bu dönem öykücülerini boş inançları gündeme getirirken mutlaka Perili Köşk'lere, Yatır öykülerine başvurmuşlardır. Hiciv, ironi ve gülmece temel anlatı türleri olmuştur. Dolayısıyla Batıcı anlayış nedeniyle bu dönemde "fantastik" düşünceler "sabıkalı" olduğu için edebiyatımızda da oldukça az yer alabilmiştir. Ama günümüze geldiğinde hem dünyada hem de ülkemizde fantastik tutum başat bir anlayış oldu. Belki burada vurgulanması gereken edebî ölçütlerin zamana bağlı olarak değişimidir. Örneğin ülkemizde daha çok doğaüstü olaylarla, cinlerle, perilerle, rüyalarla ilgilendiği için eleştirilen ve realist bulunmayan bu tutum daha sonra sürrealizm, fantastik yaklaşımlar ve büyülü gerçekçilik akımıyla birlikte yeniden itibar kazanmış, 21. yüzyılda yeniden edebiyatın gözde anlatımı olmuştur. Bu kez de yine aynı Batıcılar tarafından benimsenmiştir. Ama bu değişim de yine dış, Batı kaynaklıdır. Çünkü büyülü gerçekçilik, fantastik, rüya kavramlarıyla keşfedilen Gabriel García Márquez ve Jorge Luis Borges'in beslendikleri kaynaklar bizzat *Binbir Gece Masalları'dır*. Bu iki yazar da en önemli esin kaynaklarının *Binbir Gece Masalları* olduğunu belirtmişlerdir. Bir başka deyişle, fantastik tutumlara karşı çıkış da yeniden sahipleniş de Batı kaynaklıdır. Bu da Türk edebiyatı adına inciticidir.

— *ikinci sorunun bağlamında soruyorum: Modern Öykü Kuramı'nın Batı'dan çevrilen kuram kitaplarından ne gibi farkları var? Malzemesinin Türk edebiyatı, kaynağının da Batı edebiyatı oluşu gerçeğini dışta tutarak soruyorum elbette... Sizin söyleyeceklerinizin yanında bunların okurlar da ayırımına vardı mı?*

— Bu kitap eğer Batı kaynaklı kuram kitaplarının bir özeti olsaydı, elbette yazılmaya değmezdi. Bana göre kitap anlayış, algılayış ve yansıtış olarak tümüyle bu toprakların öyküye bakışını yansıtıyor. Postmodernizm evet ama bir de Ahmet Mithat var deniyor. Fantastik evet ama bir de Deli Dumrul var deniyor. Freud evet ama bir de Yusuf Kıssası var deniyor. Hikâye anlatıcısı evet ama bir de kassaslar, menkıbehânlar, kıssahânlar, meddahlar, nakkallar var deniyor. *Arzu ile Kamber, Tahir ile Zühre, Kerem ile Aslı, Yusuf ile Züleyha, Köroğlu, Ferhat ile Şirin, Zal Oğlu Rüstem, Hazret-i Ali Cenklere, Hayber Kalesi, Kan Kalesi, Eba Müslim Horasani Kıssaları, Menâkıb-i Seyyid Battal Gazi, Hazret-i Hamza'nın Kıssaları, Veysel Karani, Hallac-ı Mansur*'dan söz ediliyor. 'Şark hikâyelerine baktığımızda, amaçları okura 'boşu boşuna mum dumanı yutturmak' değildir. Açıktır ki Şark hikâyeleri, iki dünyayı anlatır.' deniyor. Batı ve Doğu'nun hikâye anlayışındaki farklılık vurgulanıyor. Ama kitap her şeyden önce *yazınsal bir türü* tartışıyor. Dolayısıyla kitap *Doğu/Geleneksel Öykü Anlayışı* kitabı değil. Oysa teknik anlamda türe Batılı ve Doğulu insanların ortak bir değer biçmelerinde garipsenecek bir durum yok. Kaldı ki hiçbir şeyimiz Batıya benzemeyecek diye bir şey olamaz. Bizim hikâyemiz olduktan sonra mesele yok. Anton Çehov, Katherine Mansfield, James Joyce, Franz Kafka, Ernest Hemingway, William Faulkner, Jorge Luis Borges, Gabriel García Márquez, Julio Cortázar, Truman Capote, Wolfgang Borchert, Raymond Carver, J. D. Salinger, Italo Calvino, Carlos Fuentes gibi yazarlara sırt dönüp, bunlar Batılı, benim bunlar gibi yazmamam lâzım gibi bir yargı olabilir mi? Her öykücü, kimi bu yazarlara yaklaşıp kimi de uzaklaşıp yaşadığı deneyimleri karşılayacak estetik biçim arayışı içerisinde olacaktır. Kitap bütün bunları tartışıyor. Bu anlamda öykücülüğümüz de ağırlıklı olarak bu belirlemeler çerçevesinde öncelikle biçimsel anlamda dünya öykücülüğünün hem mirasçısı hem de özgün, farklı bir sesi olmuştur. Öyle ki modern öykünün geçirdiği evrelerin izdüşümünü, öykücülüğümüzde bulmak mümkündür. Ama şunu asla unutmak gerekir: Her sanatçı ister bilinçli ister bilinçsiz, içinde yaşadığı toprakların bir ürünüdür ve toplumun bir tezahürüdür. Hiçbir zaman yeryüzüne fırlatılmış öncesiz ve sonrasız bir birey değildir. Yazdıklarında bu toplumdan bir iz, bir koku, bir tat taşır. Bu bağlamda yerli bir yazarın içinde yaşadığı toplumun beğenilerini, zevklerini, insana ve eşyaya bakışını, bir zihniyet olarak dünyayı algılayışını eserlerinde değerlendirmesinden daha doğal bir şey olamaz. Ben, geleneğimizin değerlendirilmesinin öykücülüğümüzde önemli bir açılım olacağını düşünüyorum. Öykümüzün modern öyküye katkısı da yabancıları taklitle değil, ancak bu tonlarla olabilir.

— *Edebiyat metinlerinin üzerinde yapılan çalışmaların dışında, genel olarak bir sanatçı için sanat kuramları, bir yazar için de edebiyat kuramları alanındaki kitapların 'sanat yaratımı' bağlamında olumlu ya da olumsuz etkileri üzerine neler söyleyebilirsiniz? Bu sorumu poetik çalışmaları ayrı tutarak ve sizin öykü de yazan bir yazar olduğunuzu düşünerek soruyorum...*

— Bir öykücü niçin kuram, eleştiri yazıları yazar? Bu soruya, "öykü yazmayı beceremediği için" klişe cevabı günümüzde çoktan edebiyat çöplüğüne atılmıştır. Çünkü artık biliniyor ki her öykücünün bir öykü davası olmalı. Öykü davasından kastımız poetik bilinçtir. Elbette iyi öykü yazmak için iyi bir kuramsal altyapıya sahip olmak işin olmazsa olmazı değildir. Ama iyi öykü yazmanın yolunun da yaptığı işe kafa yormaktan geçtiği herkesin malumu. Kuşkusuz öykücünün temel görevi öykü yazmak, öykünün iyi örneklerini vermektir. Ancak öykü davasının nitelikli eleştiri ve kuram yazılarıyla desteklenmesi gerekir. Genç öyküde görülen en büyük eksiklik yaptığı işe ilişkin bilgi ve birikim eksikliğidir. Oysa verili olan, birikim bilinmeden nasıl kişilikli bir öykü ortaya konacaktır? Bu yüzden her öykücünün poetik bir kaygısı olmalıdır. Günümüz yazarı, öykücüsü için edebiyatın atan nabzından habersiz, çağın sesini üretmesi zor gözüküyor. Bir öykücünün en az bir eleştirmen çabası kadar yaptığı işe kafa yorması gerekir. Böylece zenginleşecek, farklı bakış açıları edinecektir. Öykücü bu yazılarda, kendi öykü pratiği içerisindeki okuma, yazma deneyimlerini yansıtır. Bir öykü düşüncesi, bir öykü davası, poetikası yaratır. Kuramsal bir kavrayışla her öykücü kendi öyküsünün temellerini konuşacak, birikimle, yaşayan güncel öyküyle kendini test edecektir. Yani bir estetik savaşın tam ortasında yer alacaktır. Bugüne değin bunu öykücülerimizin yapmamış olması kaçırılmış bir olanaktır. Kendi pratiğimden söz etmem gerekirse, öykü üzerine yazmanın hem olumlu hem de olumsuz etkileri oldu bende. Bu yazılar süresinde, öykü üzerinde düşündükçe, öykünün inceliklerini öğrendikçe, yazmaktan, özellikle de yayınlamaktan git gide uzaklaştığımı gördüm. Bu olumsuz yanıydı. Olumlu yanı da bu yazılar sayesinde okuduğum bir şeyin öykü olup olmadığını anlamaya başlamam oldu. Öykünün imkânlarını kavramak, onu değerlendirmek diğer yararlarıydı.

— *Ayrıca 'poetik düşünüşle 'kuramsal düşünüş' arasında bir fark var mı? Varsa biz bu farkı sanat eserinde nasıl görüyoruz?*

— Poetik düşünüşü yazarın yaratım süreci ya da kendi yaptığı işle ilgili genel arayışları olarak; kuramsal düşünüşü de çeşitli incelemeleri, metin okumaları olarak ele alırsak, yazar, kendi öykü anlayışı doğrultusunda eserin yaratım sürecini düşünürken, daha öznel ve kişisel bir duruş sergiler. Kuramsal düşünüşte ise daha genel ve pek çok yaratım süreci, o sanatın olmazsa olmazlarını hesap eder. Aslında bunları kesin çizgilerle ayırmak da zordur. Bir ya-

H E C E Ö Y K Ü

zar, eserinin oluşum sürecini düşünürken, kuramsal düşünüşten farklı bir süreç izleyemez. Genel anlayışının (kuram) bir parçası hem düşüncesine hem de eserine yansır. Ben öncelikle her yazarın bir poetik duruşu ve bunu temellendirecek kuramsal görüşleri olması gerektiğini düşünüyorum. Bir yazar eserinin doğumu, oluşumu ve yazdığı türün edebiyattaki yerini elbette düşünecek, bir yere oturmaya çalışacaktır. Bu nedenle sanatçıların eserlerine ilişkin açıklamaları, onların yazın tecrübelerini aktarmaları önemlidir. Zaten edebiyat dünyasında, onların sadece yazdıkları eserler değil, yazınsal türlere, edebiyata değin düşünceleri de hep önemsenmiş, eleştirmenler, incelemeciler, kuramcılar için ufuk açıcı belgeler olarak değerlendirilmiştir. Bu anlamda bir sanatçının-edebiyatçının eserleriyle ilgili yaklaşımları her zaman edebiyat tarihinin vazgeçilmez kaynakları olmuştur. Elbette yazar ilke olarak metnini yazar bir kenara çekilir, artık sadece söylenenleri dinler. İşin doğası da doğrusu da budur. Böylece yaptıkları işin, ürünün önüne geçmeyecekler, dileyen özgürce o yapıtı nasıl anladığını yazacak, tartışacaktır. Çünkü yayımlandığı anda eser artık yazarından çıkmış, okurun olmuş, o da tıpkı diğer okurlar gibi yazdığı kitabın okuru olmuştur. Bundan sonra okurla eser baş başadır. Yazarın kendi yazdıkları üzerine konuşmasının en önemli sakıncası çoğul okumayı engellemesidir. Çünkü yazar bu açıklamalarla daha baştan eserinin nasıl anlaşılması gerektiğini çerçeveleyerek, farklı okumaların önünü kesmiş olur. Peki yazar bu anlamda kendi eseri hakkında hiç konuşmayacak mıdır? Elbette konuşacaktır. Ama yazıların, sözlerin odağında eserin kendisi ve edebiyat olacaktır. Örneğin eserle ilgili aşırı yorumlar yapılıyor, eser farklı, yanlış yönlerle çekiliyorsa yazar kitabının doğru anlaşılmasına ilişkin görüşler, açıklamalar yapmayı gerekli görebilir. Böylece hem yanlış anlaşılmalara önler hem de tartışmaları daha doğru, sağlıklı bir ortama yönleltebilir. Eserin daha iyi anlaşılmasını sağlarken yazarından başka kimsenin bilemeyeceği yaratıcı süreci, yaratıcı yöntemler aktararak türün gelişimine de katkıda bulunur. Bir yazarın eseri hakkında konuşması yine edebî gereklilik olarak ortaya çıkmalı ve odakta her durumda eser olmalıdır. Yazar daha geri planda kalmalıdır. Sanatçı başka gerekçelerle de eseri hakkında konuşabilir. Örneğin edebiyatçı-sanatçı bir sanat-edebiyat poetik davası güdebilir ve bunu eser dışında kuramsal kitap ve yazılarıyla ortaya koymak isteyebilir. Bu anlamda bu yazılar hem araştırmacılar hem de okurlar için çok değerlidir. Sanatçılar bu yazılarda, kendi yazdıkları eserin pratiği içerisindeki okuma, yazma deneyimlerini yansıtır, bilgiler, tecrübeler aktarırlar. Hatta düz yazılarıyla kurmacanın teorisini de yaparlar. Bu anlamda hem iyi bir sanatçı hem de iyi bir eleştirmen olan pek çok yazar anmak mümkündür. Örneğin çığır açıcı romancılığı, öykücülüğü yanında Virginia Woolf, döneminin en büyük eleştir-

H E C E Ö Y K Ü

menlerinden biri olarak kabul edilir. Eleştirmenlerin ortak görüşü Woolf eğer hiç roman-öykü yazmamış olsaydı bile sadece bu eleştiri yazılarıyla edebiyat dünyasında var olacaktı. T.S. Eliot, Octavio Paz için de aynı şey söylenebilir. Öyle ki Eliot, şair ve düzyazı ilişkisi konusunda, "düzyazıyla test edilmeyen yazarlara" şiir yazdırmamak gerekir diyordu. Biz de ise hem ürün hem de eleştiri yazılarının en iyi örneklerini veren yazarlar olarak Ahmet Hamdi Tanpınar, Selim İleri, Ahmet Oktay, Rasim Özdenören, İsmet Özel ve Tomris Uyar anılabilir. Öyle ki bu yazarlardan kimilerinin eleştiri, kuramsal yazıları örnek metinler olarak edebiyat tarihinde yerini almıştır.

— *Öykü yazmak mı daha zor (sancılı), yoksa kuramsal çalışmalar mı daha zor (sancılı)?...*

— Öykü yazma disiplini, oluşumu ve süreci ile bir kuramsal yazının disiplini, oluşumu ve süreci çok farklı. Öyküde ihtiyacınız olan "duygular", kuramsal yazılarda ise ihtiyacınız olan "düşünceler". Kuşkusuz öykü yazayım deyince olmuyor, onun bir doğuş anı, bir duygu yırtılması ve onu doğuracak bir olgunun gerçekleşmesi gerekiyor. Kuramsal çalışmalar için gerekli olan ise sadece çalışmak, araştırmak ve emek. Oysa öykü yazmak için, çalışmak, araştırmak ve emek tek başına yeterli değil. Bu anlamda zorluk çok farklı açıdan değerlendirilmeli. Zorlanarak da olsa bir kuram yazısı yazılabilir. Ama öykü onca çabaya rağmen yazılamayabilir.«

H E C E Ö Y K Ü

MEHMET KAHRAMAN

MODERN ÖYKÜYÜ KURMAK

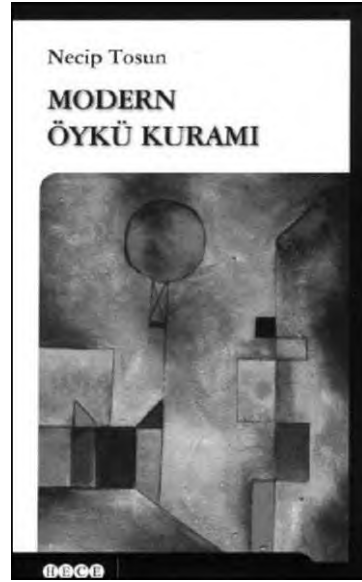
Her sanat eserinin geniş anlamıyla öze dönüş, kendini tanıma ve kendi sınırlarının farkına varmada insana önemli açılımlar sunan bir yönü vardır. Bunu yaparken eser türün gerektirdiği zorunlulukları göz ardı etmeden, estetik ve sanatsal değerini kaybetmeden kendini var etmek durumundadır. Her biriyle her sanat dalının kendine özgü bir yapısı ve doğası olduğu gerçeğini kabul etmemiz gerekiyor. Bunun yanında kültürün getirdiği özellikler, birikimler de ayrıca göz önünde bulundurulması gereken bir başka gerekliliktir. Hiçbir iş/uğraş boşuna değildir. Dikkatli bakıldığında bir görüntünün altında derin manaların yatağı görülecektir. Yapılar estetik olanı ön plana çıkarırken basit gibi görünen kimi noktalar aslında çok daha girift anlamlara, çoğul okumalara kapı aralamaktadır.

Modern Öykü Kuramı da bu çoğul okumalarla, okuru pasif konumdan aktif hale geçirmede ve ona nitelik kazandırmada büyük bir görev üstlenmektedir. Edebiyat tarihine bakıldığında türler üzerine yazılan yazıların azlığı herkesin ortak kanaatidir. Bu nazardan nasibini en az alansa hiç kuşkusuz öyküdür. Tosun'un üzerinde uzun yıllar çalıştığı, emek verdiği *Modern Öykü Kuramı* öykü kuramı alanında büyük bir eksiği gidermeye yönelik muazzam bir çalışma. Sistematiik olarak ele alınan konular öykünün başlangıcından bugüne gelişinde hangi aşamalardan geçtiğini, hangi kavramlardan yararlandığını göstermesi bakımından önemli. Kitap öykü hakkında önemli tespitler yapmakla birlikte, öykünün unsurlarını, bir öyküyü var eden kıstasları diğer teori kitaplarının aksine anlaşılır bir dille okuruna ulaştırıyor. Fakat kitabı okur okumaz öykü yazmaya başlayamıyoruz ne yazık ki. Yazmak apayrı bir süreç; kavrayış ve derinlik gerektiren ama yine de tam olarak açıklanamayan bir durum. Anlatmak, sonra neyi anlatacağı ve nasıl anlatacağını bilmek yazarın kendi tabiatıyla da alakalı sorun. Kimse kimseye nasıl yazacağını söyleyemez, olsa olsa geçmişin tecrübesini onunla paylaşabilir ancak. Buradaki niyet öykünün ana unsurlarını öğrenmek ve evvelki kuşakların öykü anlayışıyla yeni okuma edimine doğru kendi evinlisini gerçekleştirmek. Buna bir nevi keşif faaliyeti de diyebiliriz.

Necip Tosun *Modern Öykü Kuramı*'nda öykünün öncelikli ve önemli meselelerini, birikimini titiz bir çalışmayla ortaya koyuyor ve bunun etrafında öykü düşüncesi oluşturmayı amaçlıyor. Bu çalışmanın en büyük kazanımı geçmişin deneyimine ortak olmak diye düşünüyorum. Şöyle ki, ortada muazzam bir

hazine var ve okumaya/yazmaya yeni başlayanlar bu hazineden gereği gibi istifade edemiyorlar, bu durum doğal olarak rasgele okumaya, yitmeye, umutsuzluğa yol açıyor. *Modern Öykü Kuramı* bu bağlamda rehber kitap olarak nitelenebilir, söyleşi ve yazılarından da anladığımız kadarıyla Tosun'un isteği de bu: Öykü birikimini ortaya koymak. Özellikle genç öykücüler, öyküyü önemseyenler için bulunmaz bir fırsat. Yaptığı işi anlamak isteyen bir okurun/yazarın mutlaka faydalanacağı bir eser. Bilhassa öykü yazmaya yeni başlayanlar için geçmişe bakmak, repertuvardan faydalanmak, öncüleri tanımak ve kültürün getirdiği yönelimleri bilmek bir öykücü için olmazsa olmaz bir şart.

Nitelikli bir edebiyat ortamı için şiir, roman, öykü kadar kuram ve eleştiri alanında da eserlere ihtiyaç var. Özellikle öyküyü büyük bir imkân olarak gören ve yaptığı işe ve fa borcu olarak bakan bir öykücünün kaleminden çıkması dikkatlerde tutulması gereken başka bir nokta. Dışarıdan değil, içeriden bir bakış. Öykünün bütün zorluklarını bilen, bunun yanında öyküyü günümüz yazın alınanda önemli bir olanak olarak düşünen bir ustanın kaleminden çıkması daha da ehemmiyet vermemizi gerekli kılıyor. Öykü Necip Tosun'da önemli bir "dava," bunu biliyoruz. Kitabın sunuş yazısında da belirttiği gibi her öykücünün bir "öykü davası olması." Necip Tosun'un aslında böyle bir çalışmaya zaman ayırmış olması onun "öykü davasına" ne kadar değer verdiğinin de bir kanıtı. Peki, Tosun öyküyü neden bu denli önemsiyor? Bu sorunun cevabını yine sunuş yazısında bize şöyle söylüyor: "Öykü, her dönemde, hayatın akışı, anlamı ve ritmi üzerine söz alır. Bulunduğu coğrafyanın dili, gerçekliği ve koşulları içerisinde değişmez duyguları, o çağın, o anlayışın verileriyle yeniden, yeniden üretir." "Yeniden üretmek," önemli bir nokta; çünkü öykü, edebiyatın genç ve haliyle de dinamik çocuğu. Okurunun da yazarının da üzerinde ziyadesiyle emek harcadığı, harcamak zorunda olduğu bir tür; kolay değil. Belki de bu zorluğundandır sı nırım öykü üzerine pek fazla eserin olmaması. Esnek zemin her durumda değişkenlik gösterirken onu anlamaya uğraşmak ve bu anlayıştan yeni anlamlar üretmeye çalışmak her babayiğidin harcı değil. Semih Gümüş: "Öykü bir de yaşama yakınlığı, yaşamın düpedüz içinden doğuşu özelliğiyle de dikkat çekicidir," diyor öykü için. Modern çağa ayak uyduran, son sürat giden bir hayatın içinde her şeyi anlatabileceğiniz, anlarla ilgili en güzel fotoğrafları çe-

kebileceğiniz geniş bir saha. Tosun'un yaptığı, bu sahayı görünür kılmak ve esaslarını sıkmadan, anlaşılır dille okuyucusuna sunmak.

Genelde sanatın, özelde ise öykünün gayesi "deneyimi aktarmak, hayatı ve gerçekliği sorgulamaktır." Öykü esas itibariyle anlatmak işidir. Anlatırken de yaşama dair ne varsa ona odaklanır ve onun etrafında yeni anlamlar üretir. Her dönemde sanatçılar farklı konulara eğilmiş, farklı anlatımlarla içlerindeki yarayı açığa çıkartmışlardır. "Dertsiz" bir yazar yoktur. İçinde hiçbir kaygı taşımayan birinden sanatsal faaliyetler bekleyemezsiniz. Onun içindir ki yazar, kanayan yarasını dindirmek için elindeki tek silah olan anlatmak yolunu seçer. Hayatla ilgili bir sıkıntısı olmayan insan neden durduk yere saatlerce bir kitabın içine gömülür, ya da acılarını sağaltmak için renklerin arasında kaybolur, ya da çılgınlığa uygun bir dize bulabilmek için gece gündüz bir arayış içine girer, ya da bir tınının peşindedir sürekli. "Öykü, sadece geçmişin birikimini aktarmakla kalmaz, geleceğe ilişkin olarak da söz alır," diyor Tosun. İşte bundandır sanatçının uykusuz geceleri. Onun bir derdi vardır. Bir acısı. Bir açmazı. Kanayan bir yarası... Sözler bugünle ne denli ilgiliyse, birikimden geleceğe dair önemli bir nota çıkmasıdır asıl. "Öykülerin işlevi, her durumda hayata ilişkin bir tavır almak ona müdahale etmek olmuştur." Öyküyü aynaya benzetirsek, aynayı tutan kişidir öykücü. Maksat sadece yansıtmak değil, sorgulamak ve eleştirel bakışla yineden inşa etmek. Cemal Şakar'ın, "Çukurca'dan Sonra Edebiyat Yapılabilir mi?" adlı yazısında, "Edebiyatın ödevi, insanın içini yakan, ama yaşanan alt üst oluşla 'dil'ini kaybedenlerin sesi olabilecek yeni anlamlar düzeyi yaratmaktır." diyor. Öykü, bu "yeni anlamlar yaratma" düzleminde stratejik bir görev ifa etmektedir. Tabii ki öykücü kendinden çıkıp da "günün ruhunu" yakalayabilirse. Yoksa alt üst oluş yaşamın bütününe sirayet ettiği gibi ortada anılacak bir değer de kalmayacaktır. Yine Necip Tosun'un cümlesiyle ifade edersek: "Yeni hayat teklinde" öykü politik bir rol üstlenebilir/ üstlenmelidir.

Öyküye meraklı olanlar öykü tarihini incelerse birbirinden farklı anlatım yollarının denendiğini görür. Her öykücü öyküsünü kendi duyuş ve anlayışına göre ele almış ruhuna, mizacına has anlatım şekillerini oluşturmuştur. Sözelimi, Kafka ve Faulkner ne derece farklıysa, Özdenören'le Kutlu da o derece farklıdır. Olaylar ya da durumlar her öykücüde kendi hissini/hisselerini meydana getirir. Onun içindir ki her dönemin konusu da biçimi de çağının gerçekliğine göre şekillenmiştir.

Tosun, kitabında, öykü damarına renk katan öykücüler, diyerek ustaları ve onların anlatış tarzlarını da nitelikli bir biçimde ortaya koymaktadır. "Modern Öyküsünün Serüveni" ile başlayan kitap öykünün öncülerinden, onların anlayışlarından bahsederek bugüne ışık tutmakta. "Nikolay Gogol, Edgar Al-

lan Poe, Guy de Maupassant, Anton Çehov, Katherine Mansfield, James Joyce, Franz Kafka, Ernest Hemingway, William Faulkner, Jorge Borges, Sâdık Hidayet, Gabriel Garcia Marquez," gibi büyük ustaları bir çığır açıcı olarak okurla buluşturuyor Tosun.

Sadece dünyadan değil, kendi "Öykümüzün Serüveni"ni de yakından takip etme fırsatını buluyoruz bu çalışmayla. Öykünün genel fotoğrafını tek serferde çekme, "Türk edebiyatının zengin olanaklarından" yararlanma, "Türk öykücülüğüne kimlik kazandırma" da mühim rol oynamış öykücülerimizin mirasına ortak oluyoruz. Birikimi özle buluşturup oradan bir senteze varıyoruz. Çoğul okumaya ışık tutacak kavramsal/kuramsal yazılarla: Bilinç akışı/post modern imkânlar/ betim ve imge/ atmosfer/ gerilim/ fantastik öykü/ yoğunluk, ayrıntı, yüzleşme/ ironi / öyküde deneysellik/ öyküyü var eden, onun derinliğine vakıf olmada bir yol gösterici olarak müracaat edilebilecek bir puşula koyuyoruz önümüze.

Yazmak ve okumak kişiye birtakım mesuliyetler yüklemekle birlikte, içsel bir zenginlik bahşeden, farkındalık ve kendini anlamada, hayata karşı tavır almasında, sıradanlıktan uzaklaşmasında çeşitli fikirler önermektedir. İnsanın kavrayışı ne kadar derinleşirse yaşamının muhteşemliği de o denli derinleşecektir. Mesele insanlıktır. Ona hizmet edecek olan her çalışma da çok çok önemlidir. *Modern Öykü Kuramı* da öyküye haiz elzem bir çalışma. Öykü poetikası olarak merak edilen ne varsa tek kaynakta bulunabilecek bir el kitabı hüviyetinde. Çağın eleştiri anlayışına tarafsız gözle bakarak araştırmaları, tespitleri, durum değerlendirmelerini titizlikle ortaya koymuş sabır ürünü bir kitap. Her eserin eksiksiz, mükemmel olamayacağı göz önünde tutulursa elbette olumlu-olumsuz söylenebilecek şeyler olabilir, olacaktır da. Anlayışlar farklı olduğu gibi, beklentiler de şüphesiz farklıdır. Hz. Mevlana'nın deyişiyle "herkes anlayışı kadarını alır." Ortada cidden büyük bir emek ve öyküye olan inanç var. Necip Tosun "kendi teklifini" yaparak öykü evrenini bir kitapta toplamaya çalışmış, gerisi artık okurlara kalmıştır. Öyküyle ilgilenenlerin başvuracağı, elinin altında bulundurması gerekli bir kitap; bilhassa genç öykücüler için. Sözü burada noktalarken dileğimizi Necip Tosun'un dileğiyle birleştirelim ve şöyle diyelim: "Umarız bu kitap hikâye anlatıcılarının seslerine yankı olur."«

H E C E Ö Y K Ü

LÜTFİ BERGEN

ÖMER SEYFEDDİN'İN İLK NAMAZ HİKÂYESİ

Ömer Seyfeddin'in İlk Namaz adlı hikâyesi otobiyografik nitelik taşır. Hikâyenin kahramanı Ömer Seyfeddin, bir sabah vakti namaz için kalktığında on beş senedir vaktini kaçırmadan kıldığı bu namazın ilkinin düşünür. Yine böyle bir kıştır. Hikâyenin büyük bölümü küçük Ömer'in bu ilk sabah namazına kaldırılışı, namazın rükunlarını annesinden öğrenişiyile ilgilidir. Hikâyenin başlangıç ve bitiş bölümleriyse yazarın "şimdiki zamanını" anlatmaktadır. Hikâyenin "iki zamanlı" yapısı içinde çocukluğun anlatıldığı bölümde sevinç, masumiyet, şefkat, birlik duygusu, manevi-gaybi âlemle kurbiyet, dünya Müslümanları ile birliktelik duygularının kesafetle bahsedildiği görülmektedir. "Şimdiki zaman"ı anlatan diğer bölümdeyse cansız ve bıkkın bir hissiyat egemendir.

Ömer Seyfeddin'in bu iki zamanlı hikâyesi çoklu okumaya müsait bir yapı arz ediyor. Hikâyede kullanılan dil ve kelime seçimiyle anlatıma dinamizm kazandırılıyor. Dil ve kelimelerin "zamana" göre değiştirilmesi iki zaman parçasını birbirinden ayırıyor. Küçük çocuğun ilk namaz için kaldırıldığı bölümün anlatımı son derece berrak ve temiz bir Türkçe'ye yaslanıyor. Yazarın şimdiki zamanını anlatan bölümleriyse hem ağıdalı bir Türkçeye ve hem de menfi anlam yüklü kelimelerle örülmüş tasvirlerle yaslanıyor.

İlk Namaz, görünüşte yazarın ilk kıldığı namaza dair bir hikâye gibidir. Ancak başka şeylerden bahsetmek için yazıldığını ifade etmek için bazı emareler var. Necati Mert'in naklettiğine göre hikâye 1905'te yayınlanıyor: "İlk Namaz Ömer Seyfettin'in ilk öykülerinden; 1905'te İzmir'de yayımlanıyor; ama inkılap yazısıyla yayımlanabilmesi ancak 1963'te ve Tahir Alangu'nun himmetiyle olur. Onca öyküsü yayımlanır da İlk Namaz onca yıl eski yazıda tutulur. Alangu, bu öykünün toplu basımlara alınmamasını dönemin *laiklik* modasıyla açıklar" (Mert, 20 Aralık 2011 <http://www.yenisakarya.com/%C3%B6mer-seyfettin-ve-8220gen%C3%A7-kalemler8221-vazisi-735.html>). Ömer Seyfeddin 11 Mart 1884 doğumlu olduğuna göre, hikâye 1890 yılından bahsediyor. 1905 senesi hikâyenin arkaplanı açısından önemli; çünkü bu tarihte Osmanlı için birtakım çözümler görülmektedir. 25 Mart 1905'te Trablusgarp Savaşı; 26 Mart 1905'te Balkan Savaşları başlıyor. Ab-

dülhamit'in de 1905'te bir suikaste maruz kaldığı hatırlanmalıdır. Ömer Seyfeddin, Mekteb-i Harbiye-i Şahane öğrencisi iken, Makedonya karıştığı için "sınıf-ı müstacele" yani "acil sınıf" sayılan devresiyle birlikte mezun edilip (22 Ağustos 1903) Bulgar ihtilalini bastırmak üzere redif taburlarıyla Rume-
li'ne gönderilir. Geri dönüşü Eylül 1904'te mümkün olacak, Kuşadası civarında 1907 Temmuz'una kadar kalacaktır. Hikâyenin arkaplanındaki ruh haline, ülkedeki kargaşa, çocukluk zamanında hissedilen huzurun yitimi, Müslümanların perişanlığı hakimdir. Bu nedenle metindeki "iki zaman" yalnız çocukluk- yetişkinlikle ilgili değildir. Ülkedeki büyük değişimi, düşmanların vatana kötülük etmesini de konu edinir.

Hikâyenin küçük Ömer'in namaza kaldırılışıyla ilgili bölümü annenin, müşfik, nazik, muhterem, muazzez bir mürebbiye olarak çocuğuna dinini öğretmesini anlatır. Bu öğretinin aktarılmasının salt "gösterme"den ibaret sayılamayacağı, aktarılan değerlerin evde bir hayat haline geldiği anlaşılmaktadır. Zira Ömer, annesinin kendisini kaldırmasına "Fakat anneciğim demiştim, daha gece..." diyecek olsa da hizmetçi Pervin'in de kalktığını görerek teslim olur: "Annem demişti ki: Pervin her sabah kalkar. Ben hiç kalkmadığım hâlde onun her sabah kalkmasına taaccüp ettim." Anne, öğreticiliği ile sevgiyi tevhid etmeyi başarmıştır. Yazar, annesinin bu müşfik hatırasını tüm sıcaklığı ile yaşarak anar. "Küçük karyolamda uyurken bir buse-i esir ü hâr gibi anımlı okşayan nazik eliyle, nazik ince parmaklarıyla saçlarımı tarayarak", "Her vakit öptüğü yerden, sol kaşımın ucundan tekrar öperek", "Hırkamı çıkardılar, kollarımı sıvadılar, abdest leğeninin yanına çömeldim, anneciğim: Öyle yorulursun, diye küçük iskemlemi altıma koydu, ona oturdum" gibi cümleler annenin evladına olan şefkat ve sevgisini ortaya koyar. Çocuk uyanıdırıldıktan ve abdest almaya hazırlandıktan sonra aynı sevgi ile abdest alması sağlanır. Yanlışlar düzeltilir, yapması gerekenler ihtar edilir. Bir kızgınlık ya da öfke görülmez: "Haydi besmele çek... Pervin ılık suyu ellerime döküyor, annem başucumda: Yüzünü... şimdi kollarını, yine üç defa... diye fısıldıyor, unuttukça." Burada fısıltı ile hitabın zikredilmesi, annenin sabırla mesalesini aktardığını gösteriyor. Fısıltı tabiri ile ifade edilen sözlerin tasavvuf sözlüklerinde farklı boyutlarından bahsediliyor. Havatır hâtır kelimesinin çoğulu. Hâtır, insanın iradesi dışında zihne veya kalbe gelen düşünce. Tasavvufta da, sâlikin kalbine Hak'tan, melekten, nefisten veya şeytandan gelen sesler anlamında manalandırılıyor. Allah'tan, melekten, nefisten, şeytandan gelen hâtır türleri var. Melekten gelen hâtır bir teşviktir. Hikâyede de anne teşvik içindedir. Nefisten gelen hâtır arzularla ilgilidir. Şeytandan gelen hâtır, fenalığı emreder; çirkin ve haram olan şeyleri çekici gösterir. Hâtırın dine uygun olması melekten, dine aykırılığı da nefis veya şeytandan ileri gelir.

Hikâyede de bir fısıltı/ hatır bulunuyor. Bu nedenle Ömer Seyfeddin annesi-
ni "melek" olarak anıyor: "Annemi bir meleğe benzetiyordum. (...) o görüle-
meyen melâike kanatlarının saçlarıma (...) dokunduklarını hisseder gibi olu-
yor ve dalıyordum."

Hikâyede önemsenmesi gereken bir başka husus, annenin öğrettiği İslamî esasların geleneksel dini görgüyü yansıtmasıdır. Muhtemel ki ev temiz oldu-
ğu halde, yere seccade seriliyor: "Arkamı dönünce annemi Irakiye seccade
açıyor gördüm"; anne yeşil başörtüsü örtüyor; dua kitapları erişilmesi zor ye-
re konuluyor: "Ben bu basit ve Türkçe duayı, annemin dolabındaki birbiri üs-
tünde duran ve kaşırtırmaklığım, 'Dua kitaplarıdır, sakın ilişme' ihtarıyla dai-
ma men olunan, yıpranmış, Arapça ve esrelî üstünlü kitapları derhatır ederek
içimden söyledim." Hikâyeye egemen olan bu dinî hassasiyetlerin günümüz
şartlarında da yansımalarını bulmak mümkün görünüyor. Bu nedenle hikâye-
deki "dinî göreneği" Türkiye'deki İslam algısının anayolu şeklinde değeren-
dirmek gerekiyor. Gelenek diye tabir edilen, belki zaman zaman küçümseven
ama bu toplumun kimliğini mühürleyen bir toplumsal davranış bulunuyor.
Ömer Seyfeddin hikâyesinde bunun izlerini görmek, onun annesine duyduğu
hislere benzer hisler uyandırıyor.

Öğretilen dua da bahis konusu edilmelidir: *"Evvela islâm olduğum için ey
cenâb-ı vâcibül vücûd hazretleri, sana hamd ederim, de... Sonra vatanımı-
zın düşmanlarını perişan etmesini senden istirham ederim, de... Sonra da bü-
tün eziyet çeken, hasta olan, felakette bulunan, fakir olan Müslümanların se-
lamet ve sıhhatlerini senden temenni ederim, de... En sonra kendin için, ken-
di iyi olman ve şeytanın yalanlarına aldanmaman için dua et! demişti."* Öğ-
retilen duada düşmanlara karşı muhafaza ile Müslümanların mağdurlarına se-
lamet ve sıhhat dileği öne çıkıyor. Çünkü Osmanlı ülkesi perişandır ve Müs-
lümanlar acı çekmektedir. Duadaki özün, Cum'a hutbelerinden sonra imamın
okuduğu duanın özü ile paralel olması şaşırtıcıdır. Yazarın naklettiği dua
hamd ile başlayıp dar'ül islam toprakların muhafazasını, düşmanların kahr
edilmesini, "bütün Müslümanların" selametini ve nihayet kendi için salah ve
şeytanın iğvasından ilahi olana sığınmayı derecelendiriyor.

Annesi küçük Ömer'e namazda da refakat ediyor. Ömer'in kılacağı nama-
za hazırlandırıldığı metinden anlaşılıyor: "İki lakırdı ile bana yapacağı-
mı, evvelden öğrettiklerini tekrara etti: İki rekat sünnet... Gece öğrendikleri-
ni zammet, unutmadın ya? (...) O iftitah tekbirini ellerini omuzlarına kaldır-
arak bir kadın gibi yaparken ben de gayr-i ihtiyari onu taklit etmiştim. Sünne-
ti bitirdikten sonra (...) Yavrum, demişti, sen kadın mısın?.. Kadınlar öyle
başlar, sen erkeksin, ellerini kulaklarına götürceksin. (...) erkek iftitahını öğ-

retti. Ben de tekbiri öyle alıp annemden farkımı, niçin erkek olduğumu, erkek olmanın (...) farkları olacağını düşünerek namazı bitirdim." Kadınların namazda erkekten farklı rükunlara sahip olması hakkında şöyle bir görüş var: el-Beyhakî, şöyle der: "Kadının namaz ahkâmında erkekten ayrıldığı yerler, kadının tesettüre riayeti ilkesine racidir. Kadın, her durumda kendisi için tesettüre en uygun şeyi yapmakla memur ve mükelleftir" (Sifil, 2005). Ömer Seyfettin bu farkı, öne geçmeye raci kılmakta gibi görüyor olmalı. Zira erkek olmanın "yalnız küçük kızları dövmek ve onlara hakim olmaktan başka farkları olacağını düşün"mek, erkeğin savaş koşullarında düşmanla vuruşmaya hazırlanmasıyla birlikte geliyor. Hikâyedeki annenin, çocuğunu yalnızca dinî vecibeler için hazırlamadığı görünüyor. Erkeklerin gençliğini bile yasa-yamadan cepheye gönderildiği bir zaman diliminde yaşamanın farkındalığı kadının davranışını belirliyor.

Namaz sonrası Kur'an okuyan anne meleğe benzetiliyor. Ayrıca yatmadan evvel dersini okuması halinde meleklerin onu öğreteceği bildiriliyor: "Yatmadan evvel dersini üç defa oku yavrum, uyurken melaikeler sana onu öğretir." Anne, melaikeler ve ulviyyet çocuk dünyasını sarmalıyor. Yazar bu ruhaniyeti ve maneviyatı on beş sene sonra bir daha bulamadığını anlıyor. İçini derin bir hüznü kaplıyor. "Tatsız, neşvesiz, muhabbetsiz, aşksız ve heyecansız, her şeysiz, boş bir hiçten daha boş geçen hayat-ı sermaye taabâdud." Yorgunluktan bahsediyor. Hikâyenin başlangıç kısmında dikkat çeken bir hususu da zikretmek gerekmekte. Yazar sabah namazı kılmak için uyanmıştır. Abdestini dışarıda almak için kollarını sıvar. "Dışarıda kesici ve parçalayıcı kışın müfteris soğukları yüzümü ve ellerimi tokatladılar." Yazar abdestini alıp içeri girer. Havlu ile kurulur. Odasındaki sıcaklık yalancı bir nefes-i teselli gibidir. Demek ki hakikî sıcaklığa ihtiyaç duymaktadır. Pencereye dayanır. Namaza hemen başlamaması, namazı cemaatle kılacağına emare sayılmalıdır. Zira evleri seyreder. "Önümde, zir-i payımdaki bütün evler, ebedi bir uykunun dayanılmaz kâbuslarını itmam ediyor gibi camit ve bîhayat, duruyorlardı". Herşeyin cansız durması ile çocukluğundaki ilk namazda yaşadığı teyakkuz hali burada derin bir çelişki doğurur. O hatıradaki anne ve Pervin hâzır. Oysa bu başlangıç bölümünde ayakta olan bir tek kendisidir: "Hizmetçim tabîi uyuyordu, onu bu yakıcı soğukta sıcak yatağından kaldırmaya acıdım." Bu tasvirlerde ve anlatımda annesinin gayretinin neden takdirle anıldığına dair bir kadirşinaslık da bulunmalıdır. Nihayet vakit geçer: "Evlerin arasında fakir ve naçiz, fakat azamet-i maneviyyle ile semaya doğru yükselen eski caminin küçük minaresi daha boştu... Sonra... Bu dakikayı ezelijette bütün o intiha-yı leyal-i sincabî zulmetler maî bir şeffaîyet-i sürh gibi tahattur ederken, minarenin şerefesinde genç müezzinin zıll-ı zaîfi hareket etti."

H E C E Ö Y K Ü

Ezeli dakika, zayıf gölge, gecenin sonsuzluğunda sincabî karanlıklar, gibi tabirler ile sabahı bekler. Bekleyiş ile ilgili cümlesi dehşet verici güzellikte bir tasvirdir: "Ben hırkama bütün bütüne büründüm. Soğuktan büzülmüş ve mütefekkir, bu kainat-ı melul ü esmere karşı unutulmaz bir hitab-ı ulûhiyetin hatırası gibi derinden âkisi ve ruhumu lerzeriş-i haşyet eden ezanı dinlerken." Hikâye mahalleyi, eski camiyi, ulûhiyet hitabı olan ezanı, ezanın ruha titreşme veren haşyetini bize hissettirerek yazarla aynı hüzne ortak ediyor.«

KAYNAKÇA

Mert Necati, Ömer Seyfettin ve *Genç Kalemler*, <http://www.yenisakarva.com/%C3%B6mer-seyfettin-ve-8220gen%C3%A7-kalemler8221-yazisi-735.html>, 20 Aralık 2011

Seyfeddin Ömer, İlk Namaz, *Hece Dergisi*: Türk Öykücülüğü Özel Sayısı, 46- 47, 2000

Sifil Ebubekir, Kadınların Namaz Kılış Şekli Niçin Farklıdır?, *Milli Gazete*, 06-07/11/2005

AKLIMA YILDIZ DÜŞTÜ**Osman Çeviksoy****Akçağ Yayınları**

Aklım Yıldız Düştü, Osman Çeviksoy'un dokuzuncu hikâye kitabı. Çeviksoy, bu kitap ile 2011 İLESAM hikâye ödülünü aldı.

Kitap on iki hikâyeden oluşuyor. Hikâyelerin merkezinde insan yer almakta. Yazar, büyük sosyal meseleler, felsefi açılımlar, varoluşsal problemler ya da son dönemde sıkça karşılaştığımız çağımızın dayatmalarına karşı bir duruş ortaya koymuyor. Yazar, en çok insanın iyiliğine yer vermiş hikâyelerinde. Belki de bu iyiliği ve saflığı gün yüzüne çıkarmak isteyişi, kaybolan değerlerimizi hatırlatma ve içinde yaşadığımız zamanın insanda oluşturduğu unutkanlığa karşı bir uyarı niteliğinde olduğu söylenebilir. Elbette kötü insanlar da var hikâyelerde ancak sayıları az ve var olmalarının nedeni, iyilerin antitezi olmak, iyilerin iyiliklerini daha görünür hâle getirmek. Bu sebeple kahramanların çoğunlukla hem iyi hem kötü tarafları ile bir bütün olarak ele alınmadığını görüyoruz. Bu yönleriyle hikâyeler, romantik bir atmosfere sahip.

Bu hikâyeleri mekânlarına göre tasnif edecek olursak köy hikâyeleri, şehir hikâyeleri ve geçmişi köye bugünü şehre dayanan hikâyeler olmak üzere üçe ayırabiliriz. Hikâyelerde idealize edilmiş bir köy hayatı çizilmiştir. Ancak şehir, içinde yanılmanın, aldatılmanın da yer alabildiği insan için köye göre daha kontrolsüz ve güvenlikten uzak bir mekândır.

Hikâyelerden bazıları üzerinde durarak kitabı daha iyi tanıyabiliriz:

İlk hikâye "Babamı Gördüm", kahramanın bir mağazanın vitrinine bakarken babasını

gördüğünü zannederek onunla ilgili hatıralarına dönmesi üzerine kurulu. Bugünü şehirde, geçmişi köyde yer alan bir hikâye. Kahraman yirmi yedi yıl önce kaybettiği babasına, kendini ve ailesini anlatıyor. Bizim, ilk önce babanın onları terk ettiğini sanmamız istenmiş. Çünkü onun erken gidişi aileyi sarsmış. Babanın gerçekleşmemiş hayalleri, aile fertlerinin içinde ukde olarak kalmış. Bu sebeple kahraman, babasına özlem duymakla birlikte ona erkenden gitmesinden dolayı biraz kırgın. Yarım kalmış bir baba-oğul ilişkisinin işlendiği bu hikâyenin sonu, kahramanın vitrinde gördüğü babasının aslında kendi yansıması olduğunu fark etmesi ile biter. Oğlun, babasının

ölmeden önceki son hâline benzemesi hayatın döngüsüne yapılmış bir atıf olmakla beraber babalar ve oğulların birbirlerine benzeyişleri üzerine de düşündürmekte.

Kitaba ismini veren "Aklım Yıldız Düştü" ayakları şehre basan bir yol hikâyesi. Anlatıcı kahraman bir kamyon şofördür. Bize, otostop çekerek kamyonuna binen bir anne ve çocuğun acı sonunu anlatır. Kamyon şoförü onlarla tanıştığı günden sonra şehirlerarası bir otoyolun kenarında nazar boncuğu satarak geçimini sağ-

ladığını sandığı Yıldız'ı ve oğlunu hayatının bir parçası hâline getirir. Onlara uğramadan geçmez. Elinden gelen maddi ve manevi yardımı esirgemez. Yıldız'a karşı ilgi duyan kahraman, Yıldız'ın aslında hayat kadını olduğunu öğrenerek sarsılır. Ama Yıldız'ı anlamaya çalışır. Kötü insanlar tarafından mağdur edilmiş Yıldız'ın tek isteği oğluna iyi bir gelecek hazırlamaktır. Ama bu hikâye acı bir olayla son bulur. Ne kahramanın ne de Yıldız'ın hayallerine kavuşma imkanı vardır artık. Yıldız'ın oğlu yol kenarında annesini beklerken bir kamyonun altında kalarak ölmüştür. Bu dramatik öykü ise iyiliğin ve kötülüğün, hassasiyetin ve duyarsızlığın çatışması üzerine kurulmuş. Ancak bu ça-

tışmalara rağmen bunlardan herhangi biri değil, kader galip gelerek insanların hayatlarını belirlemedeki üstün rolünü ortaya koyar.

Son dört hikâye "Akkız Anamın İpek Mendili" başlığı altında toplanmış. Bu bölüm bir uzun hikâye olarak da kabul edilebilir. Çünkü dört hikâyenin de kahramanı aynı: Akkız. Hatta bu hikâyeler Akkız'ın hayatının benzer temalar etrafında anlatılması ile oluşmuş. Bugünü şehirde, geçmiş köyde olan bu uzun hikâye içinde, Akkız ile İlhan'ın halk hikâyelerini andıran güzellikteki aşk hikâyeleri başköşeye oturmuş. Bu hikâyelerde de diğer köy hikâyelerinde olduğu gibi mekân, köyü ise zaman da geçmiş işaret eder. Mesela köyde motorlu araç yoktur. En doğal hâliyle idealize edilmiş bu köy hayatı ve bahtiyar insanları okuyucuda, içinde yaşadığı günü sorgulama isteği oluşturacak, o mekâna ve zamana karşı imrenme hissi verecektir.

Güzel ahlakı ön plana çıkaran bu hikâyelerde, sebepler ve sonuçlar net bir şekilde gösterilerek ibret vermek amaçlanmıştır. Yazar, insanı merkez nokta kabul ederken kahramanların asil duruşlarını ontolojik sıkıntılar yerine *tevekkül* üzerine yerleştirmiş. İsyen eden, hırs sahibi kötüler cezaları ile sabreden doğru yoldan şaşmayan iyilik sahibi insanlar ise ecirleri ile karşılaşılıyorlar.

Hikâyelerin dilindeki akıcılık dikkat çekici bir nitelik taşıyor. Açıklayıcı bir anlatımı tercih ederken dilde sadelikten hiç uzaklaşmayan yazar, okuyucuyu yabancılaştırmayan su gibi akıp giden metinler kurmuş. Zaman zaman açıklamaların uzadığını hissetsek de üsluptaki tutarlılık için bunun gerekli olduğunu görmek zor değil. Akıcılıkta etkili olan bir diğer husus ise diyaloglar. Yazarın üslubunda onların önemli bir yeri var. Bu noktada diyalog oluşturmadaki ustalık önem kazanıyor. Çeviksoy, akıcı ve sade anlatımının yanında kurduğu güçlü diyalogları ile de okuyucusuna ferah bir kapı açıyor.

Sıradan insanın, yani halkın romantik bir iyilik ve kötülük anlayışıyla ele alınıyor olması hikâyelerin okuyucu yelpazesini genişletecektir. Muhatabının eline ulaşması sağla-

nırsa hikâyeler geniş kitlelerin ilgisini çekebilecek özelliklere sahip. Masal tadındaki bu hikâyeler fantastik, bilimkurgu veya gerilim içeren masallarla büyüyen günümüz gençliği ya da entelektüel problemlere gark olmuş yetişkin okuyucu için değil. Köye yakın duran, kaybolan değerlerimize özlem duyan ya da bu insanları merak edenler için daha çok şey söylüyorlar. Aslında ülkemiz şartlarında bu muhatap profili hiç de azımsanamayacak bir çoğunluğa sahip. Ancak bahsettiğimiz bu muhatap kitle, yeterli kitap okuma bilincini haiz değil. Bu problem bugün değilse de yarın çözülecektir. Çeviksoy hikâyeleri gerçek okuyucusu ile buluşacaktır. Elbette burada yayıncıya büyük bir sorumluluk düşmektedir. ^

HATİCE BİLDİRİCİ

TAHTEREVALLİ

İlker Karakaş

Notos Kitap

Bir Denge Oyunu: Tahterevalli

Tahterevalli, İlker Karakaş'ın ikinci öykü kitabı. İlk kitabı *Hennoz* gibi Notos Kitap tarafından yayımlandı. Kitap 5 öyküden oluşuyor.

Kitap boyunca okur, uzun bir koridorun sonundaki ışığı arar gibi geçiyor beş öykünün içinden. Her öykü, arka arkaya açılan beş kapı gibi. Her kapıdan içeri girdiğimizde, bir önceki kapının açık kaldığını/ kalması gerektiğini anlıyoruz. Bu, yazarın bir oyunu/oyunbazlığı belki. Her öykünün aynı merkezden doğuşu, parçaların metinler arasında özenle ve düzenli bir şekilde dağılımı, bazen dal budak salacakken bir anda yine aynı özde toparlanması, yazarın metni üzerindeki disiplin kabiliyetini açığa çıkarıyor.

Kitaba adını veren ilk öykü *Tahterevalli*, bir avukat olan Arman'ın, içkiyi fazla kaçırdığı bir gecenin sonunda, kendisini balkondan aşağıya sarkıtır halde eşi tarafından fark edilmesi

ile başlar. Bir sonraki gün, kendisine neden böyle bir şeye kalkıştığını soran eşine verecek bir cevabı yoktur. Ama onun ısrarcı yaklaşımı ile geçmişe döner. Gençken geçirdiği hastalığı, bu hastalığın yıllarca kendisini eve kapamasına neden oluşunu, kapalı alanda kalmaktan otobüse binememeye kadar devam eden bu uzun ve sancılı süreci eşine anlatmaya başlar.

Günümüzde, özellikle sol edebiyatın içine düştüğü çıkmazlardan biridir alkol. Alkolün verdiği geçici rahatlama, unutmaya hâli, gerçeklere sırtını dönmek için ideal ve bir o kadar da kolay bir kaçış yoludur. Bu bağlamda, *Tahterevallî* öyküsünde ve öykülerin genelinde kahramanların hayatını açmazlara sokan, yaşadıkları ile beklentilerini birbirinden oldukça uzağa düşüren en büyük sebep, kuşkusuz alkole olan düşkünlüktür.

Arman'ın, giderek bir hücre cezasına dönüşen evden dışarı çıkamama sürecinde yaptığı iki şey vardır: yazmak ve içmek! Tüm bunları anlatmak, geçmişten şimdiye yansıyan o sahneler, içinde büyüyen boşluğun, dahası bir denge sorunun ayırdına varmasına sebep olur. Tam da bu noktada kafasmda beliren bir tahterevallidir:

"Yine tahterevallî geliyor aklıma. Şu salıncık durduğum tahterevallî. Bir aşağı bir yukarı. Hiç değişmeyecek bir ritim." (*Tahterevallî* - Syf: 30)

Bir sonraki öykü *Hiç*'te, kahramanın içsel sorgu sürecinin, geçmiş boyutunu aşarak genelle yayılışını özümseriz. Tüm hatırlamaların eşliğinde ortaya çıkan sorgu, artık kaçınılmaz bir gerçektir. Ve sorgunun kaçınılmazlığı, daha basit, daha yalın yaşayabilme ihtiyacını beraberinde getirir:

"Bunları basitçe tarifeden insanlara imrenirim. Günü geldiğinde kaçınılmaz ölümü de basitçe kabulleneceklerdir. işi karmaşık-

laştırmanın ne lüzumu var. Ancak aptallar karışıktır." (*Hiç* - Syf: 32)

Kahramanın zihninde sorgunun ışığında beliren bir diğer gerçek ölüm korkusudur. Öykülerin bütününde bu korkunun dile getirilişine tanık oluruz. Öyle ki; soru işaretlerinin belirginleştiği noktada o mühim cevap, olanca netliğiyle karşımıza çıkar:

"Yatıyorum ama uyuyamıyorum. Ama örtünün altında olmak tuhaf bir güven duygusu yaratıyor. Ölüncü de mezarda böyle güvende olacak mıyız?" (*Hiç* - Syf: 33)

"Beni nereye gömerler acaba? ... fiu çam ağacının altı sözgelimi. Çoğu gitti azı kaldı. Bir süre sonra öleceğim beni de bura ya gömecekler sonra arife günleri birkaç kişi başıma çecek ya da mersin çalısı bira kaçak." (*Uyum* - Syf: 64)

Gerçekte ölüm korkusunun altında yatan şey, göz ardı etmeye çalıştıkça büyüyen, ete kemiğe bürünen kaygılardır. Anlatı boyunca, ölüm temasının işlendiği her bölümde, âdeta birer dipnot gibi okurun karşısına çıkan bu kaygıların çoğu çocukluktan kalmadır. Kaygıyla kurulu çocukluk dönemi, içe atılan korkular, şüpheli ve hastalık-
lı bir genci, ardından da vehimli bir orta yaşlı karakteri doğurur:

"Kuduza aşısı vardır, korkuya kaygıya aşısı olmaz." (*Ölüm Üzerine Notlar* - Syf: 82)

Yazar, kitap boyunca bir denge oyunu oynamaktadır. Tahterevallinin bir ucundan, hep aynı yerden bakmaktadır hayata. Tahterevallinin her yükselişle yaşamın merkezinde, her alçalışıyla da ölümün kıyısında bulur kendini. Değişmeyen tek şey, her şeye rağmen azimle yaşama ihtiyacıdır diyebiliriz. Ya da yazarın kendi deyimiyle: her sabah kalkıp mücadele etmenin, gayret göstermenin, yaşamın tozunu almanın gerekliliği.^

ESRA DEMİRCİ

EYLÜL SANCISI

Selvigül Kandoğmuş Şahin

Bengisu Yayınları

Selvigül Kandoğmuş Şahin, beşinci kitabı *Eylül Sancısı*'yla okurlarına bir kez daha "merhaba" diyor. Kitap, yazarın daha önce yayımlanan *Gülendamın Renkleri* (Yedi İklim Yayınları 2001) ve *Hayırlı Haber* (Eylül Yayınları 2002) adlı kitaplarındaki öykülerinin Bengisu Yayınları tarafından bir araya getirilmesiyle iki kısımdan oluşuyor.

Kitap, okuyucuyu bir öyküden diğerine keşiflere hazırlıyor.

Hemen her öyküde işlenen "teslimiyet" okurun gözünden kaçmıyor; yazarın uslubunda, dilinde farklı bir motif oluşturuyor bu duygu ve düşünceler. Kitabı sadece okumakla kalmayıp yaşıyor da okur, öykü atmosferine, cümlelerin arasından bir yerlere yerleşiyor.

Eylül Sancısı hikâyelerinden Sarı Çiçek'te okurdaki kalıcı etkinin nasıl başarılı olduğunu görüyoruz: "... Elim yüreğimin üzerinde, elim anamın küçük nasırlı ellerinde, gözlerimi yumardım. Hep yumardım gözlerimi."

Sanırım bu öykünün diğer bir özelliği de size, yaşınızı hiç önemsemeden gözlerinizi yumup annenizin ellerini yüreğinizde hissettirmesidir... En yumuşak el ana eliydi değil mi?

"Gözlerimde uyku mahmurluğu, kardeşlerim sıralanmış halde çoktan uykunun kollarında kendilerinden geçmişken; benim sarı örgülerim annemin kollarına dolanmış, başım onun zayıf omuzlarında, hırçın ve yaramaz bir hal alırdım. "Hadi anacığım anlat. Ne olmuş sonra Kınalı Gelin'e?" "Gelin gitmiş kızım. Sulara bırakmış kendini... Dere, onu alıp götürmüş. Gelin Deresi o gün bu gündür durgunlaşmış, o deli akıntısından bir şey kalmamış. Sanırsın ki yasta..." Uykusuzluktan kızaran gözlerim me-

rakla daha bir açılır, "Sonra ana, niye gitmiş gelin?" "Gelin gitmiş kızım... Hiç bilemedik. Birkaç günlük taze gelin ellerinin kınasıyla niye gider, hiç ama hiç bilemedik."

Sarı Çiçek öyküsünden yine zihinlerde kalacak, çoğumuzun anne motifine uyan tadımlık bir paragraf daha: "Topladığım tüm çiçekleri annemin eteklerine dökecektim. Onun basma entarisindeki çiçeklere karışacak benim sarı çiçeklerim. Gözleri ıslanacak, bana sınıksız sarı lacak, kırmızı dutlar altında bir o yana bir bu yana savrulacak. Beyaz tülbindenden çıkan bir tutam perçemi aceleyle içeri itecek."

Kitabın birinci kısmında yazar okuyucunun iç dünyasına açılan bir kapı şeklinde imgenin gücünü kullanırken ikinci kısmında da

aynı üslup ve dil yine aynı başarıyla devam ediyor.

Selvigül Kandoğmuş Şahin, yazmayı mutlak güzelliklere ulaşmada bir köprü olarak görüyor ve okuyucularıyla birlikte bu köprü üzerinden geçirmeyi de başarıyor.

Gülendamın Renkleri bölümünde okuyucuyu kelimelelerin ardına gizlenmiş bir hüznün ve kaleme yürümüş umutlar karşılıyor. Öykülerdeki duygusal ritimlerde sahici ve etkili bir tutumla karşı karşıya kalıyoruz. "Seninle uzun olmadı saatlerimiz, anıları hep arınmış

bıraktık mazide. Diyorum ya alışkın bir yaşamda değildi yaşadıklarımız. Gidiyordun... Sonra gittin..." "Şimdi bitişler dövüyor ayaklarımı sisli İstanbul sokaklarında. Bir acemilik bulaşmış ayaklarıma, tökezler gibiyim, yabancı gibiyim... Oysa bitişler dövüyor ayaklarımı..."

Öykülerin sahih ve yaşanılabilir dünyasıyla okuyucuyu buluşturan yazara teşekkür ederken, son sözü de yine yazarın Sarı Çiçek adlı öyküsüne bırakalım. "Elim yüreğimin üzerinde, elim anamın küçük nasırlı ellerinde, gözlerimi yumardım. Hep yumardım gözlerimi..."ŞŞ

AYŞE BAĞCIVAN

